Herma Kennel

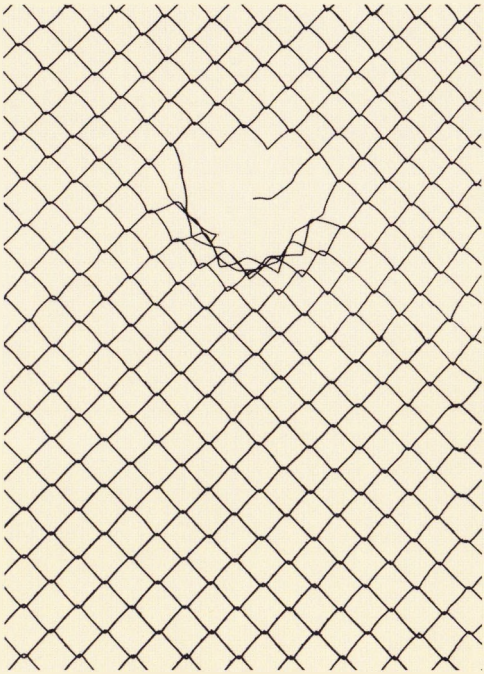

Radu Filipescu

Jogging cu Securitatea

POLIROM

Herma Kennel s-a născut în 1944 la Pirmasens, Germania. A absolvit Academia de Arte din Mannheim și Facultatea de Științe Politice din München. A mai publicat: *Alleingang* (Luchterhand Literaturverlag, Frankfurt, 1991), *BergersDorf* (Vitalis Verlag, Praga, 2003; ed. a II-a, 2004), *Die Welt im Frühling verlassen* (Vitalis Verlag, Praga, 2008) și numeroase cărți pentru copii.
A aflat de Radu Filipescu și rezistența sa împotriva regimului comunist cu ocazia unei șederi de patru ani în România, între 1979 și 1983. L-a întâlnit în 1990 și a scris prezentul volum în colaborare cu acesta.

Herma Kennel, *Es gibt Dinge, die muß man einfach tun. Der Widerstand des jungen Radu Filipescu*, Verlag Herder, Freiburg, 1995

© 2009 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37; P.O. BOX 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

KENNEL, HERMA

Radu Filipescu: jogging cu Securitatea / Herma Kennel; trad. de Nora Iuga; pref. de Ana Blandiana. – Ed. a 2-a. – Iași: Polirom, 2009

ISBN 978-973-46-1624-4

I. Iuga, Nora (trad.)
II. Blandiana, Ana (pref.)

351.746.1(498)(0:82-94)

Printed in ROMANIA

Herma Kennel

Radu Filipescu
Jogging cu Securitatea

Traducere din limba germană de Nora Iuga
Prefață de Ana Blandiana

Ediția a II-a revăzută

POLIROM
2009

Onestitatea, ca armă

Gândindu-mă cum aș putea scrie prefața acestei neobișnuite cărți, o clipă mi-a trecut prin minte să încep ca în vechile predoslovii: „Dragă cetitoriule...". Ei bine: Dragă cetitoriule, povestea pe care o s-o citești cu uimire este în multe privințe un basm. Și asta nu pentru că nu ar fi conformă realității, ci pentru că realitatea pe care o povestește cu simplitate este una fantastică. Eroul ei este un tânăr frumos, bun, modest, inteligent, harnic, curajos, care luptă de unul singur împotriva unui monstru infinit mai puternic decât el, pe care – după ce trece prin nenumărate probe inițiatice și străbate celălalt tărâm – reușește să-l înfrângă, totul terminându-se prin victoria binelui asupra răului, încununată, ca în orice basm, printr-o nuntă. Avantajul unui astfel de început ar fi nu numai că ar reuși să dea o înfățișare decentă violentei emoții pe care mi-a produs-o lectura, dar și că ea, această emoție-catharsis, ar fi astfel în modul cel mai eficient rezumată.

Și totuși, în mod evident, nu voi continua astfel, pentru simplul motiv că în felul acesta aș atrage atenția doar asupra uneia singure dintre laturile acestei cărți neobișnuite în mai multe sensuri. Ea este neobișnuită în primul rând pentru că este traducerea în română (datorită poetei Nora Iuga) a unei cărți scrise de o scriitoare germană (Herma Kennel) și publicată de o editură germană (Herder). Astfel, la 15 ani

de la desfășurarea lor, faptele unuia dintre cei mai importanți oponenți ai regimului ceaușist sunt pentru prima oară prezentate publicului român. Nu e ciudat? Și cum se explică oare această ciudățenie? Din acești 15 ani, 8 s-au scurs în condiții de libertate și în tot acest timp diverși oameni politici au publicat memorii – și diferiți ziariști au publicat cărți cu și despre diverși oameni politici – în care se încerca edificarea unor trecuturi de oponenți, dar nu s-a găsit un ziarist român să facă ceea ce a făcut Herma Kennel, să încerce să prezinte și să mediatizeze un moment al istoriei noastre contemporane: acțiunea lui Radu Filipescu. Explicația aparentă stă, desigur, în modestia lui Radu Filipescu, în decența și incapacitatea lui de a transforma o idee și o suferință într-o trambulină. Dar explicația profundă stă în indiferența noastră, colectivă și aproape sinucigașă, față de propriile noastre modele.

Un loc comun al discuțiilor despre problemele tinerei generații este acela al nevoii de modele, pe care tinerii o resimt în mod dureros. Radu Filipescu are toate aceste date și nu trebuie decât să fie cunoscut pentru ca eficiența modelului pe care îl reprezintă să înceapă să funcționeze.

În acest sens îmi imaginez cartea lansată și distribuită în școală. Îmi imaginez organizarea unor dialoguri în care adolescenții să aibă prilejul de a sta de vorbă direct cu eroul romantic al acestei cărți (unde nu sunt decât relatate, cu rigoare germană și simplitate modernă, faptele) și îmi imaginez mai ales cât de terapeutică ar fi pentru psihologia colectivă mândria descoperirii unui asemenea model.

Pentru că nu trebuie uitat – și cartea Hermei Kennel ne-o reamintește, pagină cu pagină –, Radu Filipescu a fost și este un personaj extraordinar, nu un „personaj tipic". El a fost nu numai singur, ci și singular în acțiunea lui (descoperirea abia în închisoare a eroilor altor câteva acțiuni

similare de revoltă nu face decât să le sublinieze caracterul solitar), iar paginile în care este descrisă lipsa de succes a primelor lui manifeste – care cereau demonstrarea protestului prin simpla trecere printr-o anumită piață, într-o anumită duminică – ar trebui să devină pentru noi toți tema unei profunde analize.

N-aș vrea să închei aceste gânduri despre eroul cărții fără să mă refer la felul în care el mi-a apărut atunci când l-am cunoscut eu însămi în realitate, și sper ca rândurile mele să fie citite ca un elogiu adus nu numai lui Radu Filipescu, ci și normalității de tip superior pe care el o reprezintă în ochii noștri. Îi știam numele din relatarea de la Europa Liberă a faptelor lui de eroism și mi-l imaginam probabil ca pe un erou, deși nu cred că aș ști să spun cum trebuie imaginat un erou. În orice caz, când l-am cunoscut, în ultimele zile ale lui 1989, din prima clipă m-a uluit și m-a fermecat naturalețea și normalitatea lui, umorul și farmecul adolescentin, neobișnuita capacitate de a-și păstra intacte darurile și reflexele copilărești.

Citind acum cartea care demontează mecanismele eroismului său, descopăr cu uimire că acest curaj – atât de neobișnuit în atmosfera amorfă care îl înconjura – decurge dintr-o altă definiție a normalității dată de Radu Filipescu. El este asemenea copiilor care, privind în jur, întreabă mereu: „Da' de ce?", până când, sub tirul întrebărilor lor succesive, realitatea este obligată să-și dezbrace hainele iluzorii, iar în centrul ei împăratul poate fi descoperit gol.

Cred că paginile cele mai revelatoare ale cărții sunt cele în care, în timpul anchetelor, Radu Filipescu își lasă fără replică anchetatorii, explicându-le candid cauzele nemulțumirii generale și argumentând logic normalitatea nevoii de solidaritate și de revoltă. Întotdeauna am crezut că onestitatea (atât față de prieteni, cât și față de adversari) și candoarea – ambele folosite ca arme – devin redutabile,

tocmai pentru că nu sunt nici convenționale, nici tipice, nici la îndemâna tuturor.

Destinul lui Radu Filipescu – minunatul personaj al acestei cărți de istorie – argumentează convingător și încurajator în acest sens.

Ana Blandiana
iulie 1998

Partea întâi

1

București, sâmbătă, 7 mai 1983. Radu Filipescu, un tânăr inginer, călătorea cu troleibuzul în direcția Bulevardului 1 Mai. Purta o geacă simplă și jeanși albaștri. Pe umăr avea o geantă de voiaj. Troleibuzul gemea de lume. Era ora 13 și oamenii se întorceau acasă de la serviciu. Pe ușile deschise pătrundea în interiorul troleibuzului miros de flori. Țigănci cu basmale colorate pe cap măturau trotuarul. Se ridicau trâmbe de praf. Oamenii așteptau răbdători în fața magazinelor și a gheretelor. Lângă un cărucior pe două roți se formase o coadă, deoarece se zvonise că s-ar aduce ouă. Era sâmbătă, înaintea Paștelui. Radu Filipescu se gândise că în această zi va fi multă liniște. A presupus că oamenii vor rămâne acasă după-amiaza pentru a se pregăti de sărbătoarea care bătea la ușă. Chiar și cei de la Securitate. Dar și-a dat repede seama că momentul nu era propice: mulți milițieni, mai mulți decât își închipuise, mișunau pe străzi. Vedea persoane care, în lipsă de altă preocupare, țineau blocurile sub observație. Să fi făcut cale-ntoarsă? N-ar fi fost mai înțelept, nu era acum prea periculos? Totuși Radu voia să ducă la capăt ce începuse. Să nu cedeze. Să nu se întoarcă. Și a rămas. Își strânse cu mâna stângă geanta de voiaj mai aproape de trup. În geantă erau o mie

de manifeste. La stația Bulevardul 1 Mai se dădu jos din troleibuz pentru a începe împărțirea manifestelor din Bulevardul Banu Manta. A intrat în blocul cu numărul 1. În hol nu se vedea nimeni. Era singur. A deschis geanta de voiaj, s-a uitat în jur, a scos câteva manifeste, a pus în fiecare cutie de scrisori câte unul și a mers la blocul următor. Când a intrat în hol tocmai se deschise ușa liftului și ieși un bărbat. Radu urcă pe scări ca și când ar fi mers la cineva anume. Omul din lift părăsi clădirea. Radu coborî scările, se uită în jur, rămase câteva minute în hol, trase cu urechea și-și deschise geanta. Scoase câteva manifeste, le aruncă în cutiile de scrisori. Își închise geanta la loc, se mai uită o dată în jur, ascultă și părăsi blocul. În holul imobilului următor stăteau două femei în fața liftului. Radu nu mai putea să se întoarcă. Ar fi atras atenția. De aceea urmări cu degetul numele de pe cutiile de scrisori mormăind ca pentru sine: „Popescu, probabil locuiește în celălalt bloc" și părăsi holul fără să rezolve nimic. În celelalte blocuri nu l-a mai stingherit nimeni. În holul imobilului numărul 19 A era mai multă lume. Lui Radu nu-i rămânea decât să urce pe scări. Se uită la cărțile de vizită de pe uși, coborî din nou la parter, bolborosi în treacăt, dând din cap, „Popescu" și ieși în stradă.

La numărul 35 era liniște. Radu se uită în jur, își deschise geanta, ascultă dacă se aud pași, scoase câteva manifeste. Nu se auzea nimic. Aruncă în fiecare cutie de scrisori câte un manifest. Deodată îl izbi o voce de copil:

— Mamă, a venit o scrisoare!

Speriat de moarte se întoarse și văzu o fetiță de vreo cinci ani în picioarele goale. Inima începu să-i

bată cu putere. Părăsi holul în grabă. Ajuns în stradă se îndepărtă repede, silindu-se totuși să nu atragă atenția. Pe Bulevardul Banu Manta nu mai putea să continue, era prea periculos. Chiar atunci o zări pe Anca, colegă de serviciu de la întreprindere, care-i ieși înainte. Încercă să traverseze strada pentru a scăpa de ea. Prea târziu.

— Ei, Radule, bună, ce cauți pe aici?

Tânăra colegă părea încântată de întâlnirea întâmplătoare cu un bărbat atât de arătos și-l antrenă într-o discuție. Abia după douăzeci de minute reuși să scape. „Azi îmi merge totul pe dos" își spuse el. „N-ar fi mai bine să mă întorc?" Radu se duse în stația 1 Mai. Aștepta autobuzul. A așteptat degeaba o jumătate de oră. Autobuzul nu venea. „Unde să mă duc – se întreba singur – cu celelalte opt sute de manifeste? Opt sute de manifeste însemnau o muncă grea de opt ore, nu glumă... Dar, în ciuda tuturor piedicilor, trebuiau împărțite încă astăzi... săptămâna viitoare avea să fie și mai periculos... precis că atunci vor fi mai multe razii și vor legitima și oamenii pe stradă." Dar nu putea să renunțe. Imposibil. Radu s-a îndreptat spre strada Turda. Era o stradă liniștită cu blocuri de zece etaje, ceea ce l-a convins să împartă aici manifestele. Asta însemna cam o sută de cutii de scrisori pe bloc. Zece asemenea case și termina foarte repede. În blocul cu numărul 1 nu era nimeni. În sfârșit, putea să-și continue treaba nestingherit. Și în blocul cu numărul 2 era liniște. Radu intră în blocul cu numărul 3. Se uită în jur, aștepta o clipă în liniște, ascultă. Tocmai voia să-și deschidă geanta când văzu prin ușa de sticlă un om

pe alee. Omul acela pacă ieşise din pământ; se apropia cu paşi repezi de intrarea blocului. Era un bărbat de înălţime medie, la vreo patruzeci de ani, îmbrăcat în aşa fel încât să nu atragă atenţia, purta o geacă de piele neagră. Instinctiv, Radu simţi că a căzut în cursă. Nu putea să părăsească holul casei, unde tocmai intrase. Ar fi dat de bănuit. Atunci încotro? Urcă într-un suflet scările. Auzi paşii străinului în hol. Căuta o ascunzătoare: o nişă, un balcon, o ieşire, o posibilitate de a fugi. Liftul era blocat. Nu mai avea scăpare. Cu paşi repezi urmăritorul îl ajunse din urmă.

— Ce-ai în geantă?

— Lăsaţi-mă-n pace, îl rugă Radu. Ce vreţi de la mine? N-aveţi nici un drept să mă bruscaţi.

Bărbatul îi arătă imediat legitimaţia şi apăsă în acelaşi timp pe soneria unui apartament. În clipa aceea Radu îşi dădu seama că încercarea lui dăduse greş. Ce însemna asta pentru el şi pentru familie, dar mai ales pentru tatăl lui? „Trebuie să scap de el înainte de a se deschide uşa" – îl străfulgeră un gând. Dar cum? Radu îşi luă avânt şi-i trase urmăritorului un pumn din lateral. Străinul căzu la pământ, rămase câteva secunde fără cunoştinţă, dar se ridică iar. „Să fug!" Radu alergă pe trepte în jos, spre ieşire, dar urmăritorul era deja în spatele lui. Oamenii de pe alee văzură că un tânăr era urmărit de un bărbat mai în vârstă.

— Un hoţ! au strigat ei. Opriţi hoţul! Opriţi-l!

I-au tăiat calea, nu mai putea să le scape. L-au prins. Imediat, în jurul lui s-a adunat o mulţime de oameni. Străinul îl ajunse din urmă, îl apucă de guler.

— Ce vreți de la mine? întrebă Radu.

— Ce-ai în geantă? Arată!

Radu deschise geanta, scoase câteva manifeste, le aruncă în mulțime și strigă:

— Manifeste!

Oamenii au încremenit.

— Manifeste contra lui Ceaușescu!

S-a uitat în jur și a văzut numai fețe împietrite.

— Manifeste contra lui Ceaușescu, lăsați-mă!

Câțiva oameni s-au aplecat și au ridicat câteva manifeste. Alții se uitau la ele cum stăteau împrăștiate pe pământ, în praf. Alții nu îndrăzneau să le privească. Nimeni nu știa ce să facă. Nu li se mai întâmplase așa ceva.

Radu căută ajutor, în jur, din priviri. Îi spuse celui care îl ținea de braț:

— Lăsați-mă în pace!!

Un om de vârstă mijlocie cu o figură distinsă l-a privit pe Radu în ochi, s-a desprins din mulțime și a intervenit:

— Lăsați-l, e încă tânăr, nu știe ce face! Lăsați-l să plece!

Radu vru să folosească acest moment favorabil. Poate cei din jur aveau să îl blocheze într-un fel pe urmăritorul lui. Tot mai spera să se întâmple ceva cu ajutorul celor care-l înconjurau. Dar oamenii au rămas inerți, tăcuți, speriați, neajutorați. O Dacie verde veni în viteză spre grupul de oameni, frână brusc, opri. Trei bărbați, înalți și lați în spate, săriră din mașină.

— Ești arestat!

Cu aceste cuvinte, l-au apucat pe Radu, i-au întors brațele la spate, l-au băgat pe portiera din spate a mașinii și l-au împins pe bancheta din fund. Mulțimea de oameni stătea în continuare nemișcată. Mulțimea nu avusese curajul să-l ajute, nu știuse cum. Radu Filipescu nu putea să mai scape. De îndată ce-și întorcea capul în sus sau într-o parte, supraveghetorii lui îi suceau brațele și capul îi ajungea imediat între banchetele din față. Era ora 15. Șoferul Daciei verzi a pornit în goană spre Bulevardul 1 Mai, de acolo spre Calea Victoriei, spre sediul Miliției Capitalei.

2

Radu Filipescu a fost dus într-un birou mic. I-au luat geanta de umăr și au scos totul din ea. Un milițian l-a percheziționat peste tot. În birou se găseau un dulap metalic, o masă, două scaune. Fereastra avea gratii. Ușa se deschise din nou și în birou intrară doi anchetatori în civil, securiști. Începu interogatoriul.

— Cum te cheamă?

— Radu Filipescu.

— Unde locuiești?

— București, Piața Alexandru Sahia, numărul 3.

— Profesia?

— Inginer.

— Ce vârstă ai?

— 27 de ani.

— De ce te ocupi cu asemenea tâmpenii?

Radu tăcu.

— Tu ai făcut manifestele?

Radu nu răspunse.

— Cine te-a ajutat?

Radu tăcu.

— Știm noi cine sunteți, vă avem pe toți la mână.

Încă doi bărbați intrară în încăpere. Radu observă că aveau probabil un grad mai mare. Primii doi anchetatori se dădură puțin în spare și interogatoriul începu din nou.

— Cum te cheamă?

— Radu Filipescu.

— Unde locuiești?

— București, Piața Alexandru Sahia, numărul 3.

— Profesia?

— Inginer.

— Ce vârstă ai?

— 27 de ani.

— Cine te-a ajutat?

Radu tăcu. Mai mulți anchetatori, securiști și milițieni intrară în camera de anchetă. Păreau derutați, fără rost, dezorganizați. Parcă le era frică să nu greșească. Ce secție răspundea de cazul lui? Până la urmă doi milițieni și doi civili l-au scos pe Radu din cameră și l-au dus sus pe niște scări, l-au împins în alt birou, așteptând. A venit un civil mai în vârstă. S-a apropiat de Radu, s-a uitat lung la el, l-a apucat de ureche și l-a lovit cu capul de birou, o dată și încă o dată. Prima oară mai încet, a doua oară mai tare.

— De ce-ai făcut asta, mă? spuse el. De ce, mă, de ce??

Radu își șterse sângele de pe buze. Tăcea. Omul mai în vârstă, cu părul alb părăsi biroul. Unul dintre

civilii care îl interogase a ieşit şi el. După câteva minute s-a întors şi i-a ordonat lui Radu să-l urmeze. În hol s-a întors şi i-a spus:

— Domnul comandant vrea să se scuze că te-a lovit cu capul de masă. Dar trebuie să înţelegi. Ne-ai făcut foarte multe greutăţi.

Următoarea încăpere în care au intrat era un birou de şedinţe cu o masă lungă în mijloc. De o parte a mesei erau opt anchetatori, unii noi şi alţii care îl interogaseră până atunci. Alţi securişti în civil au intrat după el. Se uitau la el curioşi. Comandantul îşi începu interogatoriul pe un ton prietenos.

— Ascultă, acum e momentul să fii cinstit. Află că noi suntem deja de câtva timp pe urmele tale, vă cunoaştem pe toţi, telefonul tău e interceptat, acum poţi să ne răspunzi cinstit.

„Telefonul!", se îngrijoră Radu. Odată vorbise cu Mihaela. Ea îi spusese: „Iar te ţii de prostii!". Fraza asta ar fi atras probabil atenţia Securităţii asupra sa mai demult. Deci nu era adevărat că telefonul lui ar fi fost interceptat.

— Cine te-a ajutat?

— Nimeni. Am făcut singur manifestele. Le-am împărţit singur.

— Fii atent, să nu ne ţii de proşti! Altfel ai să tragi ponoasele. Familia ta trebuie să fi ştiut de asta. Ce-i tatăl tău?

— Tatăl meu este medic la Spitalul de Urgenţă. Doctorul Zorel Filipescu.

— Cum? Taică-tu este un medic atât de cunoscut, e şef de secţie, şi tu te ocupi cu aşa ceva?

Comandantul continuă interogatoriul:

— Cine mai știe? Nu ai și un frate?

— Fratele meu nu știe nimic despre asta.

— Ce este fratele tău?

— Fratele meu e tot medic.

Comandantul deveni nervos:

— Fii atent, spuse el, ai să ne povestești totul și încă de la început. Vreau să știu fiecare amănunt, ziua, ora, exact cum s-a întâmplat. Nu uita nimic. Vasăzică, ai împărțit și în ianuarie manifeste?

Radu Filipescu tăcea.

— Cine a tipărit manifestele?

— Eu le-am tipărit.

— Tu le-ai făcut singur?

— Da.

— Asta nu se poate, nimeni nu poate face așa ceva de unul singur, atât de multe manifeste.

— V-am spus doar, eu le-am făcut singur, nu există nimeni care să știe ceva despre asta.

— Ascultă, pe noi nu ne duci. În nici un caz nu pe noi.

— Nici nu intenționez. Vă spun adevărul.

— Cum le-ai lucrat?

— Le-am tipărit cu un aparat de imprimat pe bandă de plastic tip Dymo.

— Singur?

— Da.

— Când ai făcut manifestele?

— În săptămânile trecute.

— Cum de n-a știut nimeni de asta?

— Nu voiam să pun pe nimeni în pericol.

— Ascultă, asta nu se poate, nu ne lua de proști.

— Nici prin gând nu-mi trece, vă spun adevărul, credeți-mă, vă rog!

Era o situație tensionată. Veneau încontinuu anchetatori noi în încăpere, o părăseau iar, veneau alții, șușoteau între ei. Comandantul puse, în sfârșit, în fața lui Radu o hârtie.

— Uite, semnează că ești de acord să facem percheziție la tine acasă.

Radu era foarte mirat că îi cer să fie de acord cu așa ceva. Oricum puteau face percheziție unde și când doreau.

— Da, cum să nu. Nu am nimic de ascuns.

Radu semnă fără să poată citi ce scria pe hârtie.

Fu scos din clădire cu cătușe la mâini. „De fapt", își spuse el, „s-au purtat frumos cu mine. Nici măcar nu m-au bătut."

Afară se întunecase.

3

Patru Dacii albe și patru Dacii bej goneau spre piața Al. Sahia. Au parcat în fața Ambasadei Iordaniei de lângă parcul alăturat, nu chiar în fața casei.

— Vezi, avem grijă de tine, îi spuse unul dintre însoțitori lui Radu Filipescu. Nu parcăm în fața casei tale. Să nu vadă nimeni ce se petrece acum în locuința ta.

Securiștii însă nu doreau să îl menajeze pe Radu, dar voiau să nu se afle de arestarea lui. Radu deschise ușa apartamentului de la etajul doi. Securiștii se năpustiră imediat în încăperi și începură percheziția. Au răsturnat cărțile de pe rafturi, au forțat sertarele, au

desfăcut paturile, au căutat în tapițeria scaunelor, în canapele și în fotolii posibile ascunzători secrete. Au dat jos de pe pereți tablouri, icoane, fotografii și oglinzi, au strâns covoarele, au tras de la pereți dulapurile și comodele. Au scos din coșul șemineului dale de piatră și cărămizi, iar praful s-a ridicat și s-a împrăștiat în întreaga locuință. În salon se găsea un pian. Milițienii nu știau cum se deschide, așa că au smuls capacul din balamale. Telefonul sună. Doi milițieni l-au apucat pe Radu de brațe și l-au dus la telefon. Un securist a ridicat receptorul, dar nu a vorbit. Nici de la celalalt capăt cel care sunase nu spunea nimic.

— Cine era?

— Nu știu, răspunse Radu, n-așteptam nici un telefon.

După aceea a mai sunat o dată, dar nimeni n-a mai ridicat receptorul. Radu era disperat. Dintr-o clipă într-alta trebuiau să vină Mihaela și Eugen. Aveau întâlnire aici și nu știa cum vor reacționa. S-a gândit, în fel și chip, cum să-i avertizeze. Nu vedea nici o posibilitate, pentru că din ce în ce mai mulți anchetatori năvăleau în locuință.

— O să ne arăți acum locul unde ai făcut manifestele, spuse șeful echipei de anchetatori – un colonel solid cu fața pătrată și roșie.

Radu luă cheia de la pivniță din locul unde se țineau cheile și-i duse pe vreo șase securiști jos, în pivniță. Radu le arătă un aparat care imprima litere pe o bandă de plastic. Securiștii cercetară aparatul cu care Radu a spus că a făcut matrița pentru manifeste și-l cântăriră neîncrezători în mână:

— Și cu chestia asta ai făcut tu toate manifestele?!

— Da.

— Ascultă, nu ne lua drept proști.

— Vă spun adevărul, puteți verifica.

Manifestele fuseseră semnate cu numele „STRADA". Radu distrusese cu o săptămână înainte matrița manifestelor, dar mai păstrase încă piesa pe care o adăugase la matriță, o bucățică de metal ca o ștampilă; pe ea era imprimat cuvântul „STRADA". Radu ascundea această bucată de matriță, în fiecare zi în alt loc. Voia să aibe dovada că el a făcut manifestele, dar în același timp își dădea seama că era periculos să o păstreze. Unde pusese el ultima oară bucata de metal? Trebuia s-o găsească. Ar fi fost o dovadă certă că făcuse singur întreaga operație. Radu se urcă pe pervazul ferestrei și caută matrița în partea de sus a ramei. Să se fi aflat între chit și geam? Mâinile sale pipăiau rama ferestrei. Să o fi ascuns în dulapul din pivniță? Radu desfăcu tot ce era în dulap. Nu găsi nimic. Nu cumva era într-o cutie de pe raft? S-o fi ascuns printre piesele lui electronice? Să fi fost într-un pahar cu vopsele? Își aduse aminte că ascunsese odată matrițe în căptușeala unui pantof.

— Trebuie să continuăm să căutăm și sus, le spuse el anchetatorilor.

Matrița trebuia găsită neapărat. Dacă nu, ar fi însemnat că mai exista un complice la care aceasta ar fi fost ascunsă. Ar fi însemnat că ancheta asupra prietenilor și familiei sale ar fi fost foarte severă. „Asupra lui Eugen ar putea exista o presiune foarte mare" se gândi Radu. De frică simți că-l apucă amețeala. Eugen nu trebuia să fie implicat în această căutare. La el în cameră, a scos toți pantofii la vedere. Mâinile îi tremurau. A pipăit căptușeala pantofilor, dar n-a găsit

nimic. Era leoarcă de transpirație, încordat, epuizat. Un securist atent a controlat temeinic din nou pantofii și a găsit în căptușeala interioară a unui pantof de piele mica matriță „STRADA". Radu răsuflă ușurat. Din acel moment lăsă lucrurile să se desfășoare de la sine, fără să-i pese. Eugen nu mai putea fi suspectat de implicare!! Între timp, Mihaela și Eugen sunaseră la ușă. Au fost imediat reținuți și supravegheați. Au trebuit să se așeze în sufragerie, pe două scaune. Erau complet derutați și nu înțelegeau ce se petrece. Un locotenent și subalternul lui s-au așezat lângă cei doi arestați. Radu i-a salutat și vorbele lui au fost urmărite cu atenție. Nu cumva schimbau între ei priviri complice? Mihaela i-a spus lui Radu:

— La ce ți-a trebuit așa ceva?...

Imediat a intervenit locotenentul:

— De ce-ai spus asta?

— D-aia! a ripostat Mihaela, țâfnoasă.

Spre miezul nopții au venit alți și alți ofițeri de la Securitate, Miliție, Miliția Economică, Procuratură. Nu se știa care sunt șefii și care subalternii, unde se făcuse control și unde nu, ce se înregistrase și ce nu. Ce mai era de făcut.

Radu i-a auzit pe cei doi securiști care stăteau permanent lângă el șușotind:

— E și un consilier direct al lui Ceaușescu, să nu facem greșeli...

Radu a observat că ofițerii se purtau mult mai atent cu obiectele din locuință. Cu un aparat video vechi, cu bandă, au filmat cele cinci încăperi ale apartamentului, baia, holul, bucătăria, cămara și apoi pivnița.

Au înregistrat toate obiectele din încăperi. Obiectele din străinătate mai ales erau privite cu mult interes și suspiciune. Ofițerii de la Economic au constatat că în cămară erau provizii de ulei, zahăr și făină mai multe decât era rația. În frigider era carne destulă. Au scos totul și au înregistrat. Mai toți ofițerii de Securitate nu puteau să-și ascundă mirarea:

— Ia te uită ce casă ai tu!

Radu încercă să zâmbească. Se obișnuise cu ideea că nu se mai putea schimba nimic. Rămase calm.

— Ai totul și faci așa o tâmpenie! Acum o să ai dificultăți și-or să sufere și alții datorită ție. Credeai că poate să îți fie mai bine?

— Dar n-am făcut asta ca să am mai mult, a ripostat Radu. Voiam ca situația să se schimbe pentru toți românii.

— Asta ai crezut? Ai crezut că poți schimba ceva? Tu?

— Trebuia încercată o schimbare, de aceea am făcut-o!

În bucătărie, securiștii și-au făcut cafea turcească. Radu a observat că se simțeau ca acasă. Își turnau vin, deschideau sticle de whisky, pachete de țigări străine. I-au oferit și lui o ceașcă de cafea pe care a acceptat-o mulțumind. Mihaela și Eugen rămaseră în continuare pe scaunele lor, în sufragerie. Radu a trebuit să se așeze la masă, să descrie în amănunt totul, cum a făcut manifestele: afirma tot timpul că le făcuse singur și fără știrea altcuiva. A spus asta de mai multe ori, ca Eugen să audă. Declarațiile lui au fost trecute într-un proces-verbal.

— Și acum mai trebuie să recunoști ceva! i-a ordonat ofițerul cu față roșie, pătrată. Trebuie să semnezi o declarație că manifestele sunt îndreptate împotriva orânduirii socialiste de stat, nu împotriva conducerii lui Ceaușescu.

Radu nu voia să se certe cu ofițerii de Securitate, totuși ripostă:

— Manifestele nu sunt împotriva orânduirii socialiste, ați văzut doar, în manifeste nu se spune un cuvânt despre ordinea de stat.

— Bine, bine, lasă asta și scrie cum îți spunem noi.

Radu înțelesese că numele lui Ceaușescu nu trebuia pomenit în declarații.

— Cum vreți, dar se poate citi foarte clar în manifeste că este vorba de o critică împotriva conducerii lui Ceaușescu.

— Trebuie să semnezi!

— De ce să semnez un neadevăr?

— Semnează!

— Problema numărul unu în România se numește Ceaușescu, spuse el. Nu trebuie să ai o educație politică să-ți dai seama că Ceaușescu nu e bun pentru țara noastră.

— Nu ne enerva!

— Lasă vorba și semnează!

— Ceaușescu face numai ce vrea el. Nu mai există o altă părere în toată țara.

— Haide, termină cu palavrele!

— Ceaușescu ne trage țara tot mai adânc în prăpastie. Mai devreme sau mai târziu o să ne termine pe toți.

— Am spus să semnezi!

— Ceaușescu conduce singur țara, a devenit subiect de bancuri, lumea nu-l mai suportă.

— Semnezi, s-a înțeles?

— România se distruge. Cozile sunt din ce în ce mai lungi, mizeria din ce în ce mai mare, dar Ceaușescu vrea să fie sărbătorit în calitate de conducător cu sceptru și eșarfă.

— Nu întinde prea mult coarda că aici rămâi.

— Ceaușescu duce țara de râpă, o sărăcește de tot, oamenii vor să emigreze, o treime dintre colegii mei de școală și de facultate sunt deja în străinătate. Plecarea oamenilor de valoare este o pierdere care nu se poate remedia.

— Semnează odată!

Această discuție a durat peste două ore. În cele din urmă lui Radu i s-a părut neimportant dacă recunoștea că protestul lui era îndreptat împotriva ordinii de stat sau împotriva conducerii lui Ceaușescu. În comparație cu haosul din locuință, acest amănunt a devenit brusc minor: nu mai conta ce scria în declarații. Într-un fel trebuia să continue, Mihaelei și lui Eugen trebuia să li se dea drumul, nu avea nici un sens să lungească discuția cu ofițerii. A cedat deci, a acceptat și a semnat. În locuință a fost instalat un microfon pentru a-i asculta pe cei care urmau să vină în casă.

După percheziție, Radu Filipescu a fost dus de patru securiști, legat cu cătușe de unul din ei, la o Dacie din fața Ambasadei Iordaniei și împins pe bancheta din spate a mașinii. În stânga și-n dreapta lui

ședeau doi ofițeri de Securitate. Șoferul mașinii, un bărbat cu o față pătrată și cu umeri lați, i s-a adresat lui Radu:

— Sunt maiorul Trașcă. De acum încolo o să ai de-a face cu mine. Sper că ne vom înțelege.

Radu tăcu. Trașcă porni motorul. În Dacia din spatele lor erau Mihaela și Eugen. În drum spre Calea Rahovei, Trașcă a intrat pe sens interzis. Celelalte mașini l-au urmat. Un milițian zelos a făcut semn să oprească coloana de mașini.

— O să vă fac proces-verbal, îi spuse milițianul indignat.

Trașcă râse:

— Iarăși o să trimită amenzi degeaba pentru mașinile noastre. Parcă-l văd pe tovarășul comandant cum o să rupă cu mare plăcere amenzile în sute de bucăți.

Și continuă drumul în mare viteză spre Serviciul de cercetări penale din Calea Rahovei.

4

Serviciul de cercetări penale al Securității din Calea Rahovei fusese construit prin anii '50. La etaj, ferestrele aveau zăbrele din fier forjat, lucrate artistic. La parter, în fața geamurilor erau bare de fier simple foarte apropiate. Un gard de fier înalt, care pe dinăuntru era îmbrăcat în tablă maro, înconjura clădirea. Radu Filipescu a fost dus la etajul întâi. Biroul numărul 103, în care urma să fie interogat în următoarele ore, se găsea la mijlocul

unui coridor lung. Deasupra ușii cu numărul 103, un bec alb indica dacă intrarea era sau nu permisă. Când s-a închis ușa în spatele lui Radu, becul s-a aprins. În încăpere erau două birouri și o masă mică neagră, lângă peretele cu fereastră. Radu a trebuit să stea la masă, cu spatele spre ușă.

Doi ofițeri anchetatori, colonelul Ionescu și maiorul Trașcă, au schimbat priviri între ei, l-au privit scurt pe deținut și și-au început interogatoriul:

— Trebuie să ne lămurim în legătură cu tine, înțelegi? O să fie necesar să ne explici tot. N-aș vrea să-mi vii cu minciuni.

Radu era nervos, încordat, nu simțea oboseala.

— Vom lămuri totul, n-am nimic de ascuns.

— Cunosc de mult cazul tău, spuse Ionescu, sunt pe urmele tale, răspund de tine, ai înțeles?

Radu dădu aprobator din cap.

— De ce ai făcut manifeste, mă, de ce? întrebă ofițerul.

— Voiam să se schimbe situația în țară. Toată lumea e nemulțumită. Toți se plâng, dar în ziare, la radio, la televiziune nu vezi decât laude și osanale. Aș fi vrut să cunosc părerea oamenilor. Trebuie să schimbăm ceva...

Trașcă îi tăie vorba.

— Și de ce, mă rog, vrei să schimbi ceva? Totul e foarte bine.

— Nimic nu este în ordine. În țara noastră e multă mizerie, frig în case. Sunt cozi peste tot. Și nu găsești nimic în cantitate suficientă. În afară de milițieni, care îi păzesc pe tovarășul și tovarășa Ceaușescu...

Trașcă își pierdu răbdarea și strigă la Radu:

— Dacă la tine nimic nu e în regulă, e vina ta. Și crezi că poți schimba ceva, tu? Nu ești în toate mințile! Cum ai putut crede că poți schimba ceva?

— Nu voiam să schimb ceva de unul singur și nici n-ar fi fost corect să cred că un singur om poate să schimbe ceva. Dar dacă mai mulți gândesc ca mine, atunci ar trebui să ne adunăm și să ne spunem deschis părerile. Ar fi important ca tot poporul să vadă că există oameni care nu sunt de acord cu conducerea tovarășului și a tovarășei.

— Ți s-a urcat la cap, strigă la el ofițerul, totul e în ordine, totul e cum nu se poate mai bine. Termină cu tâmpeniile, idiotule. Ce te interesează mizeria din țară, părinții tăi au avut grijă de tine. Ai stat vreodată la coadă?

— Părinții mei au obținut pentru mine ceea ce am avut nevoie, dar asta nu e situația normală. Aș vrea să-mi pot cumpăra ce-mi trebuie, dar nu prin relații...

Ofițerul îl întrerupse:

— Atunci fii mulțumit că-ți merge ție bine!

Radu ripostă:

— Eu nu pot fi mulțumit că-mi merge mie bine și celorlalți din jur le este rău.

— Lasă asta, sunt numai ideile tale fixe, gărgăunii tăi.

— Tocmai asta voiam să văd, dacă e vorba numai de ideile mele fixe sau există și alți oameni care gândesc ca mine. Voiam să văd dacă oamenii se strâng la o asemenea demonstrație...

— Nimeni nu vine la demonstrația ta, îl întrerupse Trașcă.

— Sigur că nu vine nimeni, replică Radu, pentru că mă împiedicați să organizez o demonstrație.

— Ești complet nebun, imbecil. Ce, ar trebui să-ți aprobăm demonstrațiile?

— Bine, să mergem mai departe, interveni Ionescu.

— Când ai distribuit manifestele?

— Prima dată – noaptea, iar apoi în timpul prânzului. Atunci sunt mai puțini oameni pe stradă și mai puțini informatori care v-ar fi dat raportul.

— Ce fel de informatori, erau oameni din popor, revoltați de manifestele tale, care ne-au adus la cunoștință ce ai făcut, îi explică Ionescu.

Radu tăcu. Nu avea nici un rost să-i contrazici.

— Dar parcă trebuia să fii la serviciu! Ce minciuni le-ai mai îndrugat șefilor tăi?

— Le-am explicat că trebuia să particip la pregătirea militară. Directorul a semnat cu ochii închiși. Știți doar cât este de importantă pregătirea premilitară în concepția partidului.

— Și tu ai împărțit singur manifestele?

— Da.

— Și de ce ai lucrat singur? N-ai găsit pe nimeni care să fie de acord cu idioțenia ta?

— Nu voiam să pun pe nimeni în pericol.

— Nu mai spune. Nu credem o iotă din tot ce îndrugi. Eugen a recunoscut deja că te-a ajutat.

— Am împărțit singur manifestele, le-am făcut singur!

— Termină cu minciunile, tot nu te credem. Eugen a recunoscut.

— Uitați-vă la picioarele mele, îl rugă Radu.

Își scoase pantofii și ciorapii. Trașcă și Ionescu se aplecară curioși să se uite. Tălpile lui Radu erau pline de bășici și bătături.

— Am împărțit manifeste în zilele de 3, 5, 6 și 7 mai, singur, fără nici un ajutor și mergând tot timpul numai pe jos.

Trașcă a rămas puțin pe gânduri. Apoi a ridicat telefonul, a format un număr și a dat ordin:

— Veniți la 103 și luați-l!

Se făcuse ora patru după-masă. Becul alb din fața ușii s-a stins.

5

Radu Filipescu a fost dus de doi subofițeri la parter, în camera unde erau înregistrați deținuții. Grefierul a notat datele personale ale arestatului, i-a luat amprentele, i-a ordonat să se dezbrace complet. Toate hainele și obiectele din buzunare au fost înregistrate. Șireturile de la pantofi, cureaua, actele de identitate și un pix au fost depuse într-un raft din dulap. Radu se putea îmbrăca din nou. Subofițerii l-au încadrat, l-au condus pe coridor, în subsolul clădirii Securității, trecând pe lângă un post de pază, spre celula 10. Această celulă era o încăpere dreptunghiulară. Podeaua de ciment era acoperită cu linoleum, a cărui culoare fusese probabil verde. În stânga, lângă ușă, la perete, era un pat de fier. La peretele din cealaltă parte, vis-à-vis de ușă era de asemenea un pat. La căpătâiul acestuia se afla un perete despărțitor. Între

peretele despărțitor și peretele din dreapta se forma un separeu. Acesta se afla drept în fața ușii, în fața vizorului. În mijlocul separeului era un closet turcesc. Pe peretele din dreapta era instalat un robinet, dar fără chiuvetă. Chiuveta era chiar closetul. Dușul atârna de tavan. Apa din robinet și din duș se scurgea în gaura din podea. Ușa celulei se închise în spatele lui Radu.

Un bărbat între 55 și 60 de ani, neîngrijit, cu păr lung, s-a îndreptat spre el, i-a întins mâna și s-a prezentat: Stănculescu Gheorghe. Părea agitat, s-a interesat imediat:

— Ce-ai făcut?

Radu șovăi cu răspunsul.

— Spune-mi ceea ce poți spune, i-a spus Stănculescu.

Imediat se uită la tavan, ceea ce însemna de fapt: dacă sunt microfoane?

— Am tipărit manifeste, manifeste împotriva...

Fața lui Stănculescu se lumină:

— Bine că și tineretul face ceva. Și ce meserie ai?

— Sunt inginer electronist.

Stănculescu păru să se bucure.

— Ăștia mi-au plăcut întotdeauna cel mai mult, spuse el.

Radu se uită în jur. Celula era murdară și neîngrijită. De tavan atârnau pânze de păianjeni, un strat gros de praf zăcea sub paturi. Radu era istovit, nu mai dormise de două nopți. Se gândi să se întindă pe pat, să adoarmă, să uite totul, toate gândurile apăsătoare legate de părinții, de fratele, de prietenii săi. Stănculescu îl făcu atent că peste zi așa ceva e interzis:

— Nu ai voie decât să șezi sau să te plimbi în celulă.

Stănculescu mergea în sus și-n jos, de la capul patului până la perete și înapoi. Radu își sprijini coatele pe genunchi, cu capul proptit în palme și adormi imediat.

Paznicii se uitau din jumătate în jumătate de oră prin vizorul de la ușa celulei.

Radu sări brusc în sus, zăvoarele erau trase cu zgomot, ușile celulelor trântite. Vasele zornăiau. Stănculescu îl liniști pe noul lui coleg de celulă:

— Nu se întâmplă nimic. Vine masa.

Prin deschizătura de la ușa celulei, paznicii împinseră două castronașe de tablă umplute cu arpacaș.

— Eu nu mănânc, declară Stănculescu. Mănâncă tu și porția mea.

Radu era flămând. Înghiți cu greu terciul acela gros. După săptămâni de singurătate, Stănculescu era fericit că avea un ascultător și își spuse povestea.

Stănculescu era președintele Asociației de radioamatori din România și autorul unei lucrări cuprinzătoare despre transmisiunile radio de amatori.

— Uite, asta am scris-o eu, și-i arătă o carte groasă.

Radu își aminti că avea această carte și la el în bibliotecă. Fu impresionat și întrebă vădit interesat:

— Ce s-a întâmplat?

Stănculescu fusese director la Vin-Export. În această funcție a făcut numeroase călătorii în străinătate, pentru încheierea unor contracte. Din ultima lui călătorie mai importantă și-a adus o instalație radio de emisie-recepție completă. Avea o sensibilitate foarte mare și permitea preluarea comunicațiilor radio prin satelit. Stănculescu nu ar fi putut plăti prețul aparatului din micile diurne zilnice.

Securitatea l-a luat la ochi pentru că ar fi putut transmite informații secrete în străinătate, dar l-au acuzat de obținerea ilegală a aparatului. Într-o acțiune mare de epurare, când fusese înlăturat din funcție și ministrul comerțului exterior, Burtică, a fost arestat și Stănculescu și condamnat la zece ani de închisoare. De luni de zile aștepta să se rejudece cazul său. Era dezolat și își plângea destinul. Soția lui, cu mult mai tânără, introdusese divorțul. Situația lui părea lipsită de orice speranță și începuse să se gândească la sinucidere.

Radu nu mai știa cum să-l încurajeze. Tăcu. Era complet răvășit și încerca să-și pună ordine în gânduri.

La interogatoriile care aveau să urmeze nu avea voie să se contrazică singur, nu avea voie să-și arate slăbiciunile. Eugen trebuia scos din orice bănuială. Până acum reușise să păstreze secretul în ceea ce îl privea pe prietenul său. Eugen ar fi putut scăpa, se gândea Radu. Acum totul nu mai depindea decât de el și de Eugen. În afară de acesta, numai Mihaela, prietena lui Radu, văzuse manifestele.

În iarnă devenise bănuitoare, pentru că Radu începuse subit să nu mai aibă timp pentru ea. I-a reproșat că se întâlnește cu altă fată. În consecință i-a arătat Mihaelei cu ce își petrecea timpul: manifestele.

— Ai înnebunit, a spus Mihaela, deși era și ea de părere că Ceaușescu era o calamitate pentru România. Ți-ai pierdut mințile! Ce îți trebuie asta?

Radu era conștient că putea fi arestată: Mihaela văzuse manifestele, dar nu-l denunțase pe prietenul ei la Securitate. Cu un an în urmă făcuse o cerere de plecare în Statele Unite. Dacă Securitatea găsea acum o dovadă a complicității ei, n-ar mai fi avut voie să

călătorească în vecii vecilor. Singura dovadă putea fi o convorbire telefonică cu ea, în care îl întrebase dacă merge cu ea la cinematograf.

— Nu pot, am de lucru, i-a explicat el.

— Iar te ții de prostii, i-a replicat ea.

A întrerupt convorbirea imediat, fără să știe dacă nu cumva fusese întreruptă de Securitate.

Radu se gândea la fratele său, Doru, care își sărbătorea peste o zi aniversarea. Împlinea douăzeci și nouă de ani. Se gândea la părinții lui. Ei habar n-aveau ce făcuse și ce se întâmplase cu fiul lor. În zadar îl vor aștepta la Snagov.

6

Era după noaptea de Paști, după Învierea Domnului. Potrivit datinei, dimineața, se mănâncă în familie, la masa împodobită sărbătorește.

Familia Filipescu l-a așteptat pe Radu în salonul vilei de la Snagov. Sâmbătă dimineață le explicase că mai avea ceva de rezolvat și că familia poate să plece fără el la Snagov, urmând ca în ziua de Paști să vină și el cu motocicleta.

Radu nu a venit.

Era încă rece, dar soarele totuși strălucea. Pe cer nu se vedea nici un nor, nici un val nu unduia fața albastră a lacului Snagov. Doru Filipescu fu de părere să se pună masa pentru micul dejun afară, la soare, acolo așteptarea ar fi fost mai ușoară.

Familia aștepta în grădină, dar Radu nu mai venea.

Deodată o Dacie opri în fața porții mari de la intrare. Trei bărbați coborâră din mașină, intrară în curte și cerură să vorbească cu Doru Filipescu. Tatăl lui, dr. Filipescu, se uită la fiul său care ascultându-i pe vizitatori făcea din brațe niște gesturi pline de uimire.

Se duse spre ei.

— Domnule doctor, spuse cel mai în vârstă dintre ei, sunt colonelul Popescu și vă aduc o veste proastă pentru dumneavoastră. Dar o să se aranjeze. Radu a făcut o prostie. Aș vrea să vi-o aduc la cunoștință mai pe ocolite. Radu ne-a rugat să vă spunem mai cu grijă, din cauza infarctului pe care l-ați suferit de curând... Dumneavoastră mi-ați salvat viața acum câțiva ani, în urma unui accident, și acum nu aș fi vrut să vă aduc tocmai eu această veste...

Mama lui Radu întrebă disperată:

— Ce s-a întâmplat?

— Radu a făcut o prostie, repetă colonelul Popescu. A redactat manifeste... știți dumneavoastră împotriva cui, și le-a răspândit în tot orașul. Acum e arestat, dar o să-i dăm drumul în câteva zile. Nu trebuie să vă speriați.

— Trebuie să fie vorba de o eroare, spuse dr. Filipescu.

— Nu, avem dovezi!

— Dar asta e imposibil!

— Avem dovezi, v-am spus, l-am urmărit multă vreme și a fost prins cu manifestele la el.

— Dar nu se poate! Băiatul meu nu face așa ceva!

— Ba da, avem dovezi! Acum vrem să vedem dacă Radu a colaborat cu fratele lui!

Doamna Filipescu își dorea în această clipă ca totul să nu fie decât un vis urât din care să se trezească în curând.

— Avem un mandat de percheziție a vilei dumneavoastră. Fiul dumneavoastră nu are un anturaj sănătos, știți, prietena lui a depus de trei ori cerere de plecare în Statele Unite! Închipuiți-vă, de trei ori!

I-au cerut lui Doru să fie martor la percheziția vilei.

— Vrem să vedem dacă Radu a lucrat aici și a lăsat unele dovezi, au explicat ei.

După percheziție au încheiat un proces-verbal. Dr. Filipescu a primit o copie a acestuia. Cei trei ofițeri de Securitate se întoarseră la Dacia lor și o porniră în viteză înapoi.

Încă din aceeași seară familia s-a întors la București.

O vecină a felicitat-o pe scară pe doamna Filipescu pentru „reușita noapte de Înviere".

— Am auzit foarte multă lume venind și plecând toată noapte. Radu a dat o petrecere de pomină. Musafirii au plecat abia pe la cinci, trebuie să se fi simțit bine...

Doamna Filipescu urcă la etajul doi, deschise ușa apartamentului – intră într-o locuință complet devastată. În dezordinea și-n haosul acela se puteau vedea cărămizi, dosare, cărți, albume de fotografii, îmbrăcăminte, sertare goale, bijuterii, medicamente, fețe de masă, rufărie, vaze, chiar veselă și pahare zăcând pe jos. Sertarele încuiate fuseseră smulse cu forța, capacul pianului de concert – scos din balamale. Pe mese se găseau scrumiere pline și sticle goale de whisky, cești golite pe jumătate și pachete de cafea goale în chiuveta din bucătărie. Dr. Filipescu păși cu atenție printre

obiectele care zăceau pe jos în biroul său. Dar și aici i se înfățișă tabloul unui dezastru total.

— Ce-ai făcut, fiule, ce-ai făcut Radule!

Cuprins de disperare, striga întruna:

— Fiule, ce mi-ai făcut! Ce s-a întâmplat? Unde ești?

Microfoanele instalate peste tot îi înregistrară cuvintele.

7

Mihaela și Eugen au fost interogați separat de Securitate în duminica Paștelui, de la ora 9 până la 17. Pe Mihaela n-au putut să o bănuiască de complicitate. A fost deci eliberată cu condiția de a se prezenta o dată pe săptămână la Serviciul de cercetări penale al Securității. Eugen și-a menținut cu încăpățânare declarația de a nu fi știut nimic despre activitatea lui Radu. S-a arătat surprins, chiar șocat. Interogatoriul nu a dus la nici o concluzie. A urmat percheziția inevitabilă la domiciliu.

Eugen a fost dus cu mașina, însoțit de 20 de anchetatori ai Securității, la locuința sa. În timpul percheziției, Eugen a zărit câțiva bărbați în casa de vizavi care îi observau locuința. După trei ore, conducătorul acțiunii se arătă nemulțumit de căutarea zadarnică a unei dovezi care să ateste că Eugen ar fi fost complice. Eugen trebui să semneze o declarație prin care se obliga să se prezinte o dată pe săptămână la Securitate, în Calea Rahovei. Ofițerii de Securitate părăsiră locuința.

Eugen rămase pe loc, epuizat, răscolit, înfricoșat. Ce putea să facă? Avea în casă câteva plăci de plastic asemenea celei folosite de Radu la realizarea matriței pentru manifeste. Le-a pus într-un ziar și le-a aruncat la coșul de gunoi. Și-a adus aminte și de câțiva forinți, monede ungurești pe care, conform legii, nu avea voie să le păstreze. Deținerea de valută se pedepsea cu până la 3 ani de închisoare. Le-a aruncat și pe acelea la ghena de gunoi. Apoi, puțin mai liniștit, l-a sunat pe dr. Filipescu și au stabilit să se vadă pe stradă. Dr. Filipescu a venit însoțit de soția lui și de Doru. De la Eugen au aflat că Radu este în arest la Securitate. Și tot Eugen le-a dat detalii cu privire la percheziția din noaptea trecută a locuinței lor. Conversația au purtat-o în șoaptă deoarece, deși se aflau pe stradă, microfoanele puteau să înregistreze conținutul discuției.

După câteva zile, Eugen a primit invitația de a se prezenta din nou la Serviciul de cercetări penale al Securității.

Începând de atunci, Eugen a fost mereu invitat, la intervale scurte de timp, interogat și eliberat, deși numeroasele interogatorii nu aduceau nimic nou. Începu să sufere de insomnii, era nervos și înspăimântat. Nu mai vedea altă salvare decât emigrarea într-o țară din Occident. Bulgaria era singura țară din blocul răsăritean care nu cerea pașaport la intrarea pe teritoriul ei. Eugen a plecat în Bulgaria fără să informeze Securitatea de intențiile lui de a călători. Din Bulgaria a încercat să fugă în Occident. Zadarnic. Nu a reușit să treacă granița. Deprimat, s-a întors la București, unde

a fost imediat luat în primire, amenințat de Trașcă și ținut sub o supraveghere și mai strictă.

8

Cristian Deutsch a primit o citație scrisă. Radu Filipescu îi era prieten de douăzeci și doi de ani. Citația se găsea nefrancată în cutia de scrisori, așadar nu fusese trimisă prin poștă: „Vă veți prezenta la 12 mai, ora 15, la Serviciul de cercetări penale al Securității din Calea Rahovei". Cristian s-a interesat telefonic dacă nu era o eroare la mijloc. Nu știa de ce fusese chemat, nu avea idee, nu se întâmplase nimic ieșit din comun, nu avea deci ce să declare, totul era în regulă. Funcționarul de la Securitate avea un ton oficial. Nu dădea explicații.

— Veniți la orele 15! O să vedeți atunci!

Cristian îl rugă pe șeful lui de la întreprinderea „Arta manuală a pielăriei" să-i aprobe o după-amiază liberă, pentru că avea ceva urgent de rezolvat.

Cristian îi arătă santinelei de la poarta Securității citația:

— Am primit o citație, unde trebuie să mă adresez?

Un ofițer îl conduse pe Cristian într-o încăpere fără ferestre de la parter.

— Așteptați aici, i se spuse.

Era o încăpere cam de cinci pe opt metri. Mai multe rânduri de scaune pliante stăteau aliniate unele în spatele celorlalte. Cristian numără zece scaune de

fiecare rând. Părea o sală de cursuri, dar fără masă, fără tablă, fără catedră. Cristian aştepta. „Ce vor ăştia de la mine? De ce m-au chemat? M-am făcut vinovat de ceva? Da' de unde, nu am nimic să-mi reproşez... Bijuteriile? Dumnezeule, bijuteriile!" Cristian se sperie abia atunci. „Dacă fac o percheziţie la domiciliul meu şi găsesc bijuteriile?" Vru s-o sune pe Pupi, nevasta lui. Imediat. Să ducă bijuteriile din casă. Dar convorbirea ar fi fost interceptată. „Bijuteriile... Interdicţia de a prelucra aur şi argint." Pentru asta se făcea închisoare, cel puţin un an. Oare îl denunţase cineva? Dar cine putea fi? Cristian fusese concediat fără preaviz, după ce a depus cerere de plecare în Republica Federală Germania, împreună cu întreaga familie. Fiecare cetăţean care făcea cerere de plecare era concediat. De atunci lucra Cristian la întreprinderea „Arta manuală a pielăriei". Ca să câştige un ban în plus, repara bijuterii. Cu câţiva ani în urmă, înainte de începerea studiilor, lucrase la un bijutier vreme de trei ani. În momentul de faţă, în locuinţa sa se aflau 500 de grame de aur, pe care i le dăduse o femeie înstărită. Trebuia să facă din el brăţări, coliere, cercei şi broşe. Ăsta era motivul pentru care se simţea vinovat. Cristian se silea să-şi reprime aceste gânduri. Era obosit, închise ochii, îşi încolăci braţele şi încercă să adoarmă.

O vreme insuportabil de lungă se scurse.

În sfârşit fu luat şi dus într-un birou.

— Aşază-te! i se ordonă.

Dintre cei doi care îl anchetau, şeful, un căpitan mai vârstnic, era agresiv. Celălalt, un locotenent mai tânăr, se arătă prietenos.

— Cum te cheamă?

— Cristian Deutsch.

— Unde locuiești?

— În Piața Alexandru Sahia numărul 3, la etajul 4.

— Câți ani ai?

— Treizeci și unu de ani.

— Îl cunoști – acum întreba căpitanul – pe un oarecare Radu Filipescu?

— Sigur că-l cunosc.

— De unde?

— Încă din copilărie. Locuim în aceeași casă.

— Când l-ai văzut ultima dată?

— Trebuie să mă gândesc... e destul de mult timp de atunci... cel puțin șase săptămâni... De patru săptămâni locuiesc la soacra mea. E doctoriță. Locuiesc des la ea, ne ajută să ne creștem copiii. Soția m-a sunat să-mi spună că am primit o citație de la dumneavoastră.

— Cât de bine îl cunoști? Ce fel de om e?

— Îl cunosc foarte bine. E prietenul meu. E un om... cum să vă spun... pe el te poți baza sută la sută. Face totul pentru ceilalți...

— Te duci din când în când, îl întrerupse căpitanul, te duci uneori în pivniță?

— Da, când sunt acasă.

— Ce faci acolo?

— Lucrez obiecte din piele.

— Ai o cheie de la pivniță?

— Sigur, pot intra oricând. Doar lucrez acolo.

— Cum arată încăperea aceea?

Cristian o descrise:

— Se intră pe ușă, pe urmă, la dreapta, e un dulap al lui Radu. Lângă dulap, pe latura îngustă a încăperii, e o masă pe care își ține Radu aparatele electronice. Pe latura lungă a încăperii, adică vizavi de ușă, sunt două dulapuri la o distanță de doi metri. Acolo ne ținem ustensilele. Pe latura cealaltă, îngustă, a încăperii e o masă pliantă. Acolo îmi fac obiectele din piele. Deasupra mesei se află o poliță, pe care își ține Radu vopselele.

— Și ce se mai afla pe poliță? întrebă căpitanul.

— În spatele culorilor era un aparat Dymo.

— Și ce căuta acolo?

— Îl are din străinătate. Are multe lucruri din străinătate. Părinții lui aduc mereu ceva cu ei când se întorc din călătorie.

— Și ce mai era acolo?

— Ce să fie, v-am spus tot.

— Enumeră-le! porunci căpitanul. Încă o dată de la capăt!

Cristian descrise interiorul pivniței a doua oară.

— Și ce se mai afla acolo?

— Ce să se afle? Doar v-am spus tot.

Căpitanul îl somă pe Cristian să descrie din nou pivnița. Cristian se conformă.

— Și ce mai era acolo?

— Nimic. V-am spus tot!

— Încă o dată de la cap! Ai uitat ceva!

Cristian enumeră pentru a patra oară obiectele din pivniță.

— Și ce mai era acolo?

— Am spus tot. Acolo nu mai era nimic!

— Încă o dată de la cap! Ai uitat ceva!

Cristian descrise pentru a cincea oară încăperea.

— Și ce se afla pe poliță?

— Firește, culori.

— Și ce era în spatele culorilor? îi reteză vorba căpitanul.

— Un Dymo, cum v-am mai spus.

— Și ce făcea cu el?

— Nu știu. Nu am văzut niciodată ce lucra cu el... niciodată!

— Ce ai în servietă?

— Actele de identitate, răspunse Cristian.

— Și mai ce?

— Agenda mea de telefoane și de adrese, răspunse Cristian.

— Deschide! ordonă căpitanul.

Cristian deschise servieta. Căpitanul luă agenda de telefoane și adrese. Cristian trebui să dea explicații în legătură cu fiecare nume. Locotenentul își notă nume de nume într-un blocnotes.

— Ai văzut aparatul Dymo?

— Da, l-au adus din străinătate.

— Și ce făcea cu el?

— Nu știu. Serios nu știu. Nu l-am văzut niciodată lucrând cu el.

— Știi că..., începu căpitanul să-l provoace. Știi că la acest aparat a făcut manifeste?

— Manifeste? Nu, asta n-am știut. Nu. Nu l-am văzut niciodată să fi lucrat cu el.

— A făcut manifeste. Împotriva lui Ceaușescu! N-ai știut asta?

— Nu!

— Ca oamenii să iasă pe stradă și să protesteze împotriva lui Ceaușescu! N-ai știut asta?

— Nu, continuă să susțină cu tărie Cristian. Asta n-am știut, locuiesc de patru săptămâni la soacra mea. De cel puțin șase săptămâni nu l-am mai văzut pe Radu... A făcut manifeste? De ce?

— Asta vrem să ne spui tu!

— Știți, le explică Cristian, dacă aș fi știut, l-aș fi sfătuit să nu facă așa ceva. El nu poate scoate oamenii în stradă, e o acțiune lipsită de sens. Nimeni nu scoate oamenii în stradă. Cu siguranță l-aș fi sfătuit să n-o facă!

— Chiar n-ai știut asta?

— Nu. Știți, eu mi-am depus actele. Vrem să emigrăm în Republica Federală. Vă dați seama că în situația mea nu puteam să fac o asemenea gafă.

Acceptară acest argument și-i dădură drumul să plece.

În curând se închideau primele magazine. Cristian se urcă în autobuzul ticsit de lume. Bijuteriile și podoabele o să le ducă din casă, așa își puse în gând. Cât mai repede.

9

Ionel, de 25 de ani, domiciliat în strada Armașului, o străduță înfundată, cam la un minut distanță de Piața Alexandru Sahia, găsi pe jos o hârtie căzută din cutia poștală a casei de vis-à-vis, unde locuia familia unui diplomat englez. Era seară și se întunecase deja. Ionel

luă hârtia și se duse cu ea sub felinarul de pe stradă, o despături, o ținu în dreptul luminii și citi:

MANIFEST

OAMENI, CARE VREȚI SĂ ÎNLĂTURAȚI REGIMUL CATASTROFAL AL LUI CEAUȘESCU, VENIȚI DUMINICĂ, 22 MAI ȘI ÎN TOATE DUMINICILE URMĂTOARE ÎNTRE ORELE 13 ȘI 21 ÎN CENTRUL BUCUREȘTIULUI. ARĂTAȚI-VĂ NEMULȚUMIREA MERGÂND PE STRADĂ. AȘA VEȚI PRINDE CURAJ SĂ VĂ STRIGAȚI HOTĂRÂREA. DUMINICA SĂ DEVINĂ O ZI A REZISTENȚEI, PÂNĂ CÂND VOM AJUNGE LA O VIAȚĂ MAI BUNĂ! VENIȚI CÂT MAI MULȚI ÎN CENTRUL ORAȘULUI!

STRADA

Speriat, Ionel se uită în jur. Să nu-l fi observat cineva când citea. Își vârî imediat manifestul în buzunarul jachetei, se întoarse acasă, în camera lui. Era complet dezorientat.

Ce trebuia să facă? Nu cumva era vorba de o cursă întinsă de Securitate? Ca să-i pună la încercare reacția?

După o noapte nedormită, s-a hotărât să anunțe cazul la miliție. În dimineața următoare, Ionel se prezentă la cea mai apropiată circă de miliție, depuse manifestul și dădu raportul. Fu reținut până seara la circa de miliție. Trebui să-și predea agenda de adrese și să dea lămuriri cu privire la fiecare nume; fu obligat să facă același lucru și cu colocatarii lui, cu vecinii, prietenii, rudele.

În seara aceea Ionel a primit o adeverință pe care urma s-o prezinte la serviciu: era obligat să se înfățișeze în fiecare zi, la ora 10, la Miliție, pentru o convorbire. Vreme de o săptămână, Ionel a fost anchetat de la orele 10 până la 18. Trebuia să dea relații cât mai exacte despre fiecare casă de pe strada lui, despre fiecare locatar. Dacă i se păruse ceva ieșit din comun în comportamentul vreunui locatar și de când? Ionel nu sesizase nimic neobișnuit. Între timp însă, a început să regrete anunțul făcut la miliție, care nu-i aduse decât neplăceri. În timpul acestor săptămâni, în strada Armașului avuseseră loc percheziții. Câțiva locatari care aveau devize ascunse în locuințele lor au fost arestați pentru tăinuire de valută.

Câteva luni mai târziu, Ionel, care era prieten cu Doru, îi povesti acestuia întreaga întâmplare. Doru îl lămuri că manifestele proveneau de la Radu, care se afla arestat din pricina aceasta. Ionel, deși era și el nemulțumit de conducerea lui Ceaușescu, exclamă supărat:

— Ce de probleme mi-a făcut și Radu!

10

„Invitația" la interogatoriu a fost făcută prin telefon.

Dr. Filipescu, doamna Filipescu și Doru Filipescu trebuiau să se prezinte vineri, 13 mai, la ora 14, la Serviciul de cercetări penale al Securității din Calea Rahovei. Un ofițer îi conduse într-un birou și le ceru să aștepte acolo până la începutul interogatoriului.

Au așteptat în liniște. O discuție nu era recomandabilă din cauza microfoanelor. Dr. Filipescu s-a tot gândit în zilele și nopțile precedente cum ar fi putut să-l ajute pe fiul său. Să-l fi declarat „iresponsabil" numai pentru a obține astfel o pedeapsă mai blândă, poate chiar anularea pedepsei? Dar cum puteai să declari, convingător, că un om tânăr, deosebit de inteligent, un om sănătos, cu o gândire clară, care absolvise o facultate, era „alienat mintal"? Această minciună ar fi fost justificată? Ar fi în asentimentul fiului său? Și ce-ar fi însemnat un astfel de certificat pentru viitorul lui? Să-l fi prezentat pe fiul său drept un „adolescent imatur", un „întârziat", iar confecționarea manifestelor „o joacă de copil"? Ce alte argumente ar mai fi existat care să nu-l compromită pe fiul său și cu care acesta ar fi fost de acord?

După un sfert de oră se deschise ușa.

Dr. Filipescu fu condus în biroul direcției din Secția a V-a. Era o secție pe care o superviza doar Ceaușescu și care nu se ocupa decât de „delictele împotriva lui Ceaușescu". Ofițerul anchetator, un colonel, ședea la o masă de scris; mai mulți ofițeri supravegheau interogatoriul.

— Domnule doctor, știți ce a făcut fiul dumneavoastră? începu colonelul.

— Sunt foarte surprins, abia acum am aflat.

— Ați văzut manifestele?

— Nu, nu le-am văzut niciodată. Nu știu ce a scris în ele fiul meu!

Colonelul deschise o mapă, își desfăcu degetele de la mâna stângă, apucă cu atenție un manifest din ianuarie 1983 între degetul mare și arătător și îl puse

pe masă. Cu un gest teatral, își acoperi ochii cu mâna dreaptă ca să facă și mai evidentă repulsia lui. Dr. Filipescu îi ceru lui Trașcă să vadă ce scrie pe jumătatea de foaie de hârtie, dar acesta luă înapoi manifestul, plin de dezgust.

Dr. Filipescu căută argumente pentru a-l apăra pe fiul său:

— Cum, astea să-l doboare pe Ceaușescu? Astea? întrebă el. Ăsta să fie motivul ca să-l țineți pe fiul meu în închisoare?

Colonelul îi explică:

— Acest delict se pedepsește conform articolului 166, paragraful 2 din Codul Penal, ca propagandă împotriva orânduirii socialiste de stat!

Dr. Filipescu era consternat:

— Arătați-mi și mie manifestul să văd dacă este ceva împotriva ordinii socialiste de stat!

— Astea nu sunt manifeste, astea sunt niște fițuici ordinare! răspunse ofițerul anchetator disprețuitor.

— Vedeți dumneavoastră, fiul meu e tânăr. Nu are încă un țel în viață, îi explică dr. Filipescu... Nu știe încă ce face... Trebuie să înțelegeți... Poate aveți și dumneavoastră un fiu la fel de tânăr... Tineretul trebuie să-și găsească singur drumul...

— Ca să facă așa ceva? îl mustră colonelul cu o prefăcută mirare pe față.

— Tineretul are azi o idee, mâine alta, asta se schimbă! Nu trebuie să supraestimăm...

— Din 2 000 000 de locuitori, dacă ieșeau 1%, erau 20 000 de oameni în stradă. Nu putem nici să subestimăm, se revoltă colonelul.

— Nu-l puteți trage la răspundere pe fiul meu... Vedeți doar, e atât de tânăr... la 27 de ani...

Colonelul ceru un al doilea interogatoriu, în altă secție. Dr. Filipescu fu condus în Biroul de spionaj al Secției a VI-a, Secția pentru urmăriri penale în cadrul ordinii de stat. Și aici dr. Filipescu încercă să-și salveze fiul cu argumentul tinereții.

Doru Filipescu reuși să-l convingă foarte repede pe ofițerul anchetator că nu știa nimic despre activitățile fratelui său.

Doamna Filipescu fu interogată într-un birou al Secției a VI-a. Cei trei anchetatori se comportară față de ea mai puțin respectuoși pentru că ea era – după părerea lor – cel mai slab membru al familiei.

— Știți ce a făcut fiul dumneavoastră?

— Lăsați-mă în pace, spuse doamna Filipescu iritată. Ce mă mai întrebați? Doar știți totul!

— Știți ce a făcut fiul dumneavoastră?

— Lăsați-mă, lăsați-mă odată în pace!

— Chiar nu știți ce a făcut fiul dumneavoastră?

— Dați-mi pace! Știți mai bine decât mine! Nu mă mai întrebați.

— Fiul dumneavoastră a făcut manifeste împotriva lui Ceaușescu!

— Cum de a avut atâta curaj! replică doamna Filipescu ca să le facă în necaz.

— Curajul ăsta se pedepsește conform articolului 166, paragraful 2 din Codul Penal!

— Radu o să scape...

Ofițerul anchetator îi tăie vorba:

— După ceea ce s-a întâmplat, n-o să mai iasă!

Doamna Filipescu se prăbuși într-un hohot de plâns. Un ofițer se aplecă asupra ei și îi puse mâna pe umăr:

— Lăsați, că o să fie bine.

Ea plângea cu sughițuri. Interogatoriul nu mai putea să aibă loc.

Ofițerii de Securitate părăsiră biroul. Doamna Filipescu rămase singură în încăpere. Se ridică încet, merse până la fereastra zăbrelită, privi afară. Undeva în această clădire trebuie că se afla fiul ei. Dar unde?

11

Radu s-a conformat programului zilnic sever din arestul Securității. La ora 5, deținuții care se aflau în cele unsprezece celule erau treziți. Trebuiau să se scoale imediat și să-și facă paturile. Rufăria de pat consta dintr-un cearșaf întins peste o saltea de paie. O pătură de campanie trebuia să se afle în permanență împăturită de două ori, regulamentar, pe cearșaf. Paznicii supravegheau ca regulile să fie respectate, aveau grijă ca deținuții să nu se întindă pe paturi în timpul zilei. În jurul orei 7 venea căruciorul cu masa. Fiecare deținut primea o cană de tablă cu ceai, două linguri de marmeladă și un sfert de pâine pe zi. Tacâmuri nu existau. Când Radu a primit o periuță de dinți, a folosit coada acesteia ca să-și întindă marmelada pe pâine. Deținuții aveau voie să zăbovească după plac la micul dejun, timp în care ședeau în fața mesei dreptunghiulare de scânduri, fixate în perete între cele două paturi. Când nu aveau loc anchete, pe la ora 8.30, deținuții erau scoși în curte pentru plimbare.

Dreptunghiul lung de cinci metri și lat de doi metri era pe jumătate împrejmuit de un zid de beton înalt de patru metri. O plasă de sârmă acoperea curtea interioară. Durata plimbărilor depindea de bunăvoința paznicilor, dar nu depășea niciodată 20 de minute. Când Radu era anchetat înainte de masă, avea voie să iasă după-amiază în curte. Masa de prânz consta dintr-o ciorbă de fasole, de varză sau de cartofi. Felul principal era tot din fasole, varză sau cartofi. Poate că o dată pe săptămână se întâmpla să dai de o bucățică de slănină în terciul de legume. La cină se servea arpacaș. Avea un gust oribil și mulți deținuți renunțau la el, în ciuda foamei. În jurul orei 22, deținuții trebuiau să fie în paturile lor. Lumina din tuburile de neon îmbrăcate într-o plasă deasă de sârmă era aprinsă toată noaptea pentru ca paznicii să poată cuprinde cu privirea toată celula. În timpul somnului, deținuții trebuiau să-și țină brațele pe pătura de campanie. Dacă nu se întâmpla așa, paznicii strigau prin vizor: „Mâinile pe pătură!". Paznicii trebuiau să se asigure că nici un arestat nu își tăia venele de la mână sub pătură ca să se sinucidă în timpul anchetei. După anchetă, puteau să o facă liniștiți.

Noaptea, strigătul paznicilor, temperatura scăzută din celulă și lumina de la tuburile de neon făceau imposibil un somn neîntrerupt.

Când comportamentul deținutului era fără cusur, acesta putea să-și câștige încrederea paznicilor. Radu reuși chiar să deconecteze unul din cele două tuburi de neon în timpul nopții, fără ca paznicii să-i zică ceva.

În scurt timp, putu chiar să facă glume cu aceștia și să afle noutăți din ziarele de sport.

12

Radu fu convocat în biroul comandantului. Acesta era șeful Secției de urmăriri penale. Pe o plăcuță, deasupra ușii, scria „COMANDANT". Radu aflase cine era comandantul: colonelul Vasile. De cum a intrat, Radu l-a recunoscut, era colonelul cu față de mops care-l anchetase și pe 7 mai. Îi zâmbi.

— De ce zâmbești? întrebă colonelul.

— Când văd o persoană cunoscută, zâmbesc. După plictiseala de jos din arest, mă bucur când întâlnesc pe cineva cunoscut, răspunse Radu.

— Așază-te pe scaun, îi ordonă Vasile. Îi oferi o țigară dintr-un pachet Kent, pe care Radu o refuză mulțumind.

— Nu fumez.

— Cum te simți la noi?

— Cum să mă simt? Mă simt ca la pușcărie.

Vasile trase aer adânc în piept și-și începu interogatoriul.

— Ai să-mi spui acum de ce ai comis o asemenea idioțenie, așa o prostie!

Radu nu răspunse.

— Vorbește, insistă colonelul Vasile.

— Toată lumea gândește la fel...

— Cine mai gândește ca tine, spune, cine? îl întrerupse Vasile scurt.

— Toți!

— Spune-mi cine? Tatăl tău, Eugen, Doru, Cristian, colegii tăi de la serviciu?

„Asta nu poate fi decât o capcană de-a lui", îi trecu lui Radu prin cap. „Nu care cumva să rostesc vreun nume, în nici un caz." Se gândi la discuțiile din familie, din grupul lui de prieteni. Se gândi la bancurile ce se făceau pe seama lui Nicolae Ceaușescu și a Elenei Ceaușescu. Securitatea era la curent cu toate astea. Dar acum nu avea voie să rostească numele nimănui, i-ar fi făcut greutăți acelui om. Încercă să-l abată pe Vasile de la întrebarea lui:

— Trăim ca într-o închisoare. De ce să nu încercăm să transformăm această închisoare într-o țară normală?

— Cum adică, închisoare? Nu ți-e rușine? Tu care ai fost de atâtea ori în străinătate?

— Tocmai pentru că am fost atât de des în străinătate am văzut diferența față de țara noastră. Nu numai că acolo poți să cumperi orice fără să stai la coadă, dar și oamenii sunt liberi, mai veseli. Aici totul e cenușiu, întunecat, trist.

— Ar fi trebuit să nu-ți dăm voie să pleci.

— Mi-ați dat voie pentru că tatăl meu a avut relații la Pașapoarte. Nu mai puteți să convingeți pe nimeni că în țara noastră e bine. Cel mult cu forța. De aceea nimeni nu mai poate pleca în străinătate. Tatăl meu a obținut aprobarea vizei cu pile. Știți doar că un obișnuit nu poate pleca în străinătate. Asta o hotărâți voi și Serviciul de pașapoarte. Găsiți că e normal? Nu trăim cu toții într-o închisoare?

— Aici răspunzi, nu pui întrebări! Ai înțeles? Noi întrebăm! Las' că ai să afli tu ce înseamnă o închisoare adevărată, fii sigur de asta. Atunci să te vedem ce-o să mai ai de spus!

— Am fost în 1981 în Germania, Austria și Italia. Știi cum e acolo. Dar am fost și în Ungaria cu echipa de polo, ba chiar și în Uniunea Sovietică cu fabrica. Am fost surprins că acolo oamenii erau mai veseli, nu era întuneric pe străzi, frig în case. Dar la noi este demență curată, peste tot numai... și spunând acestea se uită la tavan, adică în sus, făcând aluzie la Ceaușescu. În ziare, la televizor, peste tot numai... și iar se uită în sus. Or fi existând în țara asta și oameni care au altă opinie decât cea controlată de partid, cea din ziare și de la televizor.

— Adică te crezi mai deștept?

— Nu spun că sunt mai deștept, vreau numai să găsesc oameni care gândesc ca mine, ca să putem îmbunătăți împreună regimul.

Vasile făcu un gest de respingere cu mâna, și-l lăsă totuși pe Radu să-și ducă gândurile până la capăt; el voia să aibă argumente cât mai solide pentru opiniile lui.

— Și crezi că rezolvi asta cu textele tale?

— Totul se duce de râpă. Nu mai putem privi cu ușurință declinul țării noastre. Mai curând sau mai târziu, ne va ajunge pe toți.

— Termină odată cu tâmpeniile, îi ordonă Vasile.

— Vreau să vă povestesc ceva, continuă Radu nelăsându-se intimidat. Fabrica mea, Automatica, m-a trimis să examinez o mașină de programare de la Siemens, care costase două milioane de mărci, la uzina metalurgică din Târgoviște. Această aparatură Siemens fusese achiziționată în baza planului cincinal, dar nu era folosită. Muncitorii au demontat mașina și au scos

plăcile cu circuite. Deși nu puteau să utilizeze părțile electronice, le-au furat. Mașina nu avea nici un stăpân. Acesta e sistemul comunist: totul aparține tuturor, dar nici un om nu posedă nimic!

— Te abați de la subiect, îi atrase atenția Vasile. Dacă oamenii șterpelesc fel de fel de lucruri pentru că sunt cretini și tâmpiți, e numai vina lor și de aceea trebuie pedepsiți. Ce are asta de-a face cu tine?!

— Cauza tuturor relelor se află în sistem. Sistemul e prost și mizerabil, îi replică Radu.

— Și ce-i de vină Ceaușescu pentru asta? întrebă colonelul uimit.

— Păi el sprijină acest sistem comunist. El sprijină sistemul și sistemul îl sprijină pe el. Cine se află în fruntea sistemului? Ceaușescu! Da, Ceaușescu și poporul! Ceaușescu stă într-un palat și poporul stă la coadă! Sigur, nu este direct vinovat de tot...

— Vezi?

— Totuși, e responsabil de tot ce se întâmplă, pentru că sunt inițiativele lui.

— Astea-s ideile tale, gărgăunii tăi, își pierdu cumpătul Vasile.

— Nu mai avem nici o perspectivă. Am văzut oameni care s-au spetit muncind. Degeaba. Chiar și dacă s-au dedicat în întregime profesiei lor, nu le-a folosit la nimic. La un moment dat au renunțat, s-au resemnat și au căzut pradă apatiei...

— Ai o imaginație bolnăvicioasă!

— Întreaga țară e în agonie.

— Destul, strigă Vasile iritat. Sunt două lucruri grave pe care trebuie să le clarifici. Am impresia că nu

realizezi că ai să-mi dai socoteală pentru toate astea! Avem noi metode să te facem să vorbești! Ai să spui tot, absolut tot!

— Da!

— Cine ți-a procurat aparatul cu care ai făcut manifestele?

— L-am cumpărat în 1981, când am fost cu Doru și cu Carmen, soția lui, în Germania.

Vasile se lăsă pe spate în scaunul lui, îl privi pe Radu plin de reproș, își învârti creionul între degete.

— Minți, ne crezi proști! Doru nu știe nimic de acest aparat!

— Da, Doru nu știe nimic de acest aparat, susținu Radu.

— Dar cum ai putut să-l cumperi fără ca el să știe?

— Era proaspăt căsătorit. Nu avea timp decât pentru nevasta lui. Credeți că în situația lui s-ar mai fi interesat cineva de un aparat cumpărat de mine?

Vasile oftă. Radu căută să se comporte degajat. De fapt, în 1982 îl rugase pe prietenul lui, Sorin, să-i aducă dintr-o călătorie în străinătate un aparat Dymo nou. Pe acest prieten nu avea voie să-l trădeze acum.

— Am impresia că ne crezi proști cu adevărat! Nici Doru, mincinosule, nici Carmen nu știu nimic de aparat! Știi că în beci avem o mașină, se numește „Măgăoaia", un instrument special! O să te legăm de mâini și de picioare, o să te culcăm pe o masă și o să te tragem cu Măgăoaia până ai să te faci de doi metri!

— Doi metri? a întrebat Radu după o clipă de gândire. Știți, continuă el, eu am 1,82, dar fratele meu, Doru, are 1,90. De aceea am fost întotdeauna invidios

pe el. Dacă o să mă faceți acum de doi metri, o să mă invidieze el când am să mă întorc acasă.

Comandantul îl privea nemișcat. Nu știa cum să reacționeze. Ceilalți ofițeri de Securitate prezenți acolo îl priveau pe deținut de asemenea cu fețe împietrite. Unul dintre ei, mai negricios și cu trăsături aspre, îi strigă:

— Întreabă-i pe cei de jos. Când ies de la noi au toți fundul negru. Ai să vezi ce fund negru o să-ți facem și ție.

Lui Radu îi mai trecu o glumă prin cap. Dar se gândi că e mai bine să tacă acum. Nu era cazul să-i ațâțe mai rău.

— Cealaltă problemă pe care nu ne-ai clarificat-o: ce este cu amprentele de pe manifestele din ianuarie 1983?

Radu bănuia la ce se referea colonelul și se strădui din nou să pară degajat. „Ce noroc că Eugen purta mănuși în ianuarie" se gândi el.

— Sunt manifeste din ianuarie 1983 pe care unele amprente se disting clar și altele pe care amprentele sunt șterse. Cum explici această diferență?

— Uneori am purtat mănuși, alteori nu, minți Radu.

Vasile oftă adânc.

— Câteodată mi-era cald și atunci îmi scoteam mănușile, alteori mi-era frig și le puneam din nou, e simplu.

— Și cum de sunt și alte amprente pe manifeste? Cine te-a ajutat la împărțirea lor? Răspunde!

— Sunt amprentele oamenilor care au luat manifestele din cutiile poștale. Oamenii aceia doar nu erau să poarte mănuși în casă!

Vasile se simți dus de nas. Pe fruntea lui ridată apărură broboane de sudoare.

— Luați-l de-aici! Continuăm mâine, ordonă el.

Ofițerii îl apucară pe Radu de brațe și-l duseră înapoi în celula 10.

Era ora 16. Interogatoriul durase șapte ore.

În celulă se afla masa de prânz pe scândura rabatabilă; ciorbă de varză și mâncare de fasole. Se făcuse frig.

Radu mânca încet, îngândurat. Era hotărât să nu dea în nici un caz nume.

13

În zilele următoare, dr. Filipescu s-a tot gândit cum ar putea să-și ajute fiul. Cazul Radu Filipescu era trecut sub tăcere atât la radio, cât și la televiziune, ziarele nu pomeneau nimic despre astfel de cazuri. Dr. Filipescu se gândea cum ar putea să trimită o scrisoare, în care să relateze situația fiului său, la posturile de radio din Occident.

Căuta cu înfrigurare pe cineva care ar mai fi putut să-i fie de ajutor. Se consultă cu un procuror, dar acesta îi spuse că afacerea Radu Filipescu nu se rezolva conform legilor penale obișnuite, cazul urma să fie preluat de procurorul militar general. Dr. Filipescu îl rugă pe un fost pacient să-i înlesnească o audiență la procurorul militar general. Fostul pacient, care era rudă cu procurorul militar general, se simțea obligat față de doctorul Filipescu, deoarece, cu ani în urmă,

acesta îi salvase viața, și-i fixă un termen pentru o audiență. Procurorul militar general se arătă zgârcit la vorbă, îl lăsă pe doctorul Filipescu să vorbească:

— Domnule procuror militar general, vedeți, fiul meu...

— Ce e cu el?

Procurorul militar general cunoștea perfect cazul Filipescu, dar se prefăcea că nu știe nimic. Îl lăsă pe doctor să-i relateze tot, un microfon invizibil înregistra întotdeauna conversațiile din biroul său. În încheiere, dr. Filipescu îl rugă:

— Mai întâi aș vrea să vorbesc cu fiul meu, el se află precis într-o stare proastă. În al doilea rând, aș vrea să știu de ce mi-au fost luate lucrurile din casă. Sunt și eu vinovat? De ce nu mi se explică nimic?

Procurorul militar general răspunse:

— Veți fi înștiințat la momentul oportun! Puteți pleca.

Toată discuția a durat cinci minute. Dr. Filipescu a așteptat în zadar un răspuns. Acum căuta un avocat care să pledeze cu succes în favoarea fiului său. Îl vizită pe un prieten vechi, avocatul Pora, fost președinte al Baroului de Avocați. Avocatul Pora a acceptat cazul, dar i-a explicat doctorului Filipescu:

— Rolul apărătorului în acest proces nu e decât o chestiune formală. Apărarea nu folosește la nimic, judecătorul primește în scris de la Securitate sentința pe care urmează s-o dea.

14

După zece zile de detenție, Radu fu mutat în celula 11. Noul lui coleg de celulă fusese director adjunct la întreprinderea de comerț exterior Metal-Export. Fusese condamnat la nouă ani de închisoare pentru „primirea de cadouri necuvenite din partea unor firme străine". Familia lui nu știa detalii despre motivul lipsei lui, le transmisese că ia parte la un curs de pregătire militară.

Câteva zile mai târziu, Radu a fost adus din nou în celula 10. Între timp, aceasta arăta complet schimbată, fusese curățată, spălată, se făcuse ordine desăvârșită în ea. Radu își dădu seama cât de mult poate schimba curățenia un loc. După-amiază, de la anchetă fu adus locatarul care aranjase atât de frumos camera. Dădu mâna cu Radu. Se numea Victor Teșileanu și fusese condamnat la 17 ani de închisoare pentru „delapidare din avutul obștesc". Victor îi povesti lui Radu imediat cazul lui: lucrase la Uzina de Motoare Electrice București (UMEB). În înțelegere cu directorul uzinei, a mituit cu bani murdari pe directorii firmelor furnizoare ca să obțină aprovizionarea cu materiale deficitare. Datorită acestei tranzacții, întreprinderea mergea foarte bine și obțineau și ei câștiguri mai mari, tot în bani negri. La un moment dat, afacerea a transpirat, directorul uzinei s-a spălat pe mâini de orice complicitate și a dat toată vina pe Victor.

Acum Victor se afla deja de șapte ani în detenție. Îl impresiona pe Radu cum se certa din când în când cu paznicii. Le spunea de la obraz că nu sunt decât niște servitori care servesc masa și-i conduc pe deținuți la plimbare, în rest nu aveau nici un fel de rol. Degeaba

se vor fi lăudând ei afară că lucrează la Securitate. Vorbea atât de convingător și era atât de simpatic, încât paznicii îi îndeplineau toate cererile, îi dădeau ziarul *Sportul*, i-au mutat plimbarea în orele după-amiezii, când era soare în curte. Victor avea o constituție atletică și se antrena toată ziua. În fiecare dimineață făcea gimnastică de la ora 5 la 7. Umbla desculț, își impunea să facă în timpul zilei 100 până la 200 de flotări și spăla la fiecare oră podeaua. După câteva zile, Victor povesti că – deși era însurat – a avut o prietenă cu care și-a petrecut o zi întreagă în locuința unui amic. În cursul zilei a înregistrat pe mai multe casete audio cum făceau dragoste. După condamnarea lui, prietenul a dus casetele la locuința lui Victor, fără să știe că erau înregistrate. Soția, care nu avea habar de nimic, le-a ascultat. Așa a aflat că Victor o înșela și, cu toate că era condamnat la 17 ani de închisoare, ea nu a intentat divorț. Ținea mult la el, încă de când erau tineri, și aveau două fete împreună. Victor spunea că ar fi făcut orice pentru fetele lui.

Ascultând povestea, Radu i-a spus că a înregistrat de la postul de radio Europa Liberă o satiră despre Scorniceşti. Acum se întreba dacă Securitatea avea atâta răbdare să-i audieze toate casetele pe care i le-a confiscat în timpul percheziției.

Victor povesti altă dată că înainte de a fi condamnat, cu șapte ani în urmă, fusese anchetat în fiecare zi. În timpul interogatoriului reușise, datorită firii lui simpatice, să se împrietenească cu comandantul arestului de la circa de Miliție. Victor a reușit chiar să-l convingă pe ofițer să-l lase să doarmă acasă în familie, în timpul nopții. Înainte de ivirea zorilor, Victor se afla din nou în închisoare. Cineva i-a trădat. Ofițerul fu concediat

fără drept de apel. Victor a fost învinovățit de „40 de evadări", dar a reușit să-l descopere pe trădătorul din arest și l-a bătut măr.

Radu i-a povestit lui Victor de singura lui bătaie din facultate. Radu făcea parte din echipa de polo pe apă a studenților IEFS care juca în Divizia Națională. Prieteniile, viața în colectiv, taberele comune de antrenamente și călătoriile cu echipa în străinătate au jucat un rol important în viața lui. Studenții erau scutiți de cursuri în timpul întrecerilor sportive. La facultate erau împărțiți în grupe de câte 20 până la 30. Șeful de grupă era numit de către secretariatul facultății. Șeful grupei în care era Radu, Bogdan, nu era prea simpatic. Fixa datele de examinare și orarul după bunul său plac, fără să respecte sugestiile colegilor săi. Înaintea unui meci de polo pe apă în care trebuia să joace, Radu s-a dus la catedră și s-a învoit de la profesorul său. Cu toate acestea, Bogdan a trecut în evidența grupei absența lui Radu ca nemotivată. În săptămâna următoare s-a ajuns la o ceartă între Radu și șeful de grupă. Acesta a aruncat geaca lui Radu pe jos. Radu i-a spus:

— Ridică-mi geaca de jos, repede.

Șeful de grupă râse. Radu se ridică și-i dădu două palme, fără ca șeful de grupă să se poată apăra. Colegii îl ațâțau pe Radu să-i tragă în sfârșit un toc de bătaie. Radu a arătat deja că e mai tare, s-a abținut să-l mai lovească.

Victor știa multe șmecherii ca să își facă viața mai ușoară în închisoare. I-a arătat lui Radu cum poate să facă mai gustos arpacașul pe care îl primeau seară de seară. Victor punea în arpacaș pate de ficat, pește din conserve, chiar și zahăr cu nucă, pe care le avea din

pachetele primite de acasă. Radu nu primea pachete, așa că doar Victor contribuia la aceste mese gustoase.

Radu se înțelegea excelent cu Victor și i-a părut tare rău când, după douăsprezece zile, a fost mutat din celula 10 în celula 6.

După o vreme, în timpul unui interogatoriu, Trașcă îl întrebă pe Radu direct:

— Ce ai pe casetele tale?

— Muzică, răspunse Radu.

— Și mai ce?

— Încă ceva.

— Încă ce?

— Ei bine, încă ceva.

— Ce-i aia încă ceva, spune odată!

„Trașcă știe cu siguranță ce se află pe casete, altfel nu ar fi întrebat", își zise Radu. „De aceea nu am voie să fac un secret din asta. Trebuie să răspund cinstit. Dacă mă prind cu o minciună, nu or să creadă nici celelalte declarații ale mele în care spun că nu am complici."

— Am o casetă cu o înregistrare a unei emisiuni de la Europa Liberă, răspunse Radu. E o emisiune despre un articol din *Magazin istoric* despre Scorniceşti. Le-am pus-o și prietenilor mei.

— Așa? se miră Trașcă.

— Era o emisiune despre un articol caraghios în care Scorniceștiul era considerat o localitate foarte importantă chiar și a Daciei de către un istoric pe nume Spălățelu. Acesta făcuse un studiu plecând de la o fotografie a satului făcută din satelit. Pornind de la fotografia în care satul era cât un punct, istoricul Spălățelu a ajuns la concluzia că sătenii din Scorniceşti

erau harnici, deștepți și aveau fruntea lată. M-a distrat atât de mult emisiunea încât am înregistrat-o. Nu era voie?

— Lasă că vezi tu ce era voie. Vezi, noi aflăm totul despre tine.

Într-adevăr, Radu era speriat. Nu credea că securiștii aveau răbdare să asculte toate casetele confiscate la percheziție. Înseamnă că, într-adevăr, sunt foarte organizați. O să îi fie greu să ascundă ceva.

La un alt interogatoriu pe care i-l luă mai târziu, Trașcă îl acuză pe Radu că în facultate fusese recalcitrant. Nu se potolise nici în fața comandantului de grupă, ba chiar îl bătuse. Radu era uimit.

„De unde știu atât de multe despre mine" se întrebă el, impresionat, „oare la facultate li se fac studenților dosare sau au luat acum interogatorii foștilor colegi?" Radu era foarte îngrijorat că Securitatea va afla și de alte secrete ale sale, de aparatul adus de Sorin, de Eugen, de Mihaela.

15

În celula 6 se aflau colonelul Aurel și Arpàd Visky. Deoarece erau scoși la interogatoriu destul de rar, își petreceau majoritatea timpului jucând șah și fumau încontinuu. Visky îl numea pe Aurel „securistul meu". Radu urmărea partidele lor de șah de sus, de pe patul suprapus unde stătea acum. Figurile de șah și le modelaseră din miez de pâine și le vopsiseră pe cele albe cu pastă de dinți, pe cele negre cu tablete de cărbune pentru dureri de stomac dizolvate în apă. Tabla de șah era confecționată din fâșii de pungi de plastic.

Visky reușea să-și enerveze partenerul spunându-i după fiecare mutare:

— Nu trebuia să faci asta!

Colonelul Aurel se speria, muta piesa înapoi și apoi se certau încontinuu până când reîncepeau jocul.

Lui Radu i s-au trezit amintirile din copilăria sa din Târgu Mureș. Când a învățat să joace șah. Bunicul lui, tata-mare, încercase să-l învețe pe nepotul său să joace șah și mai ales teoria. Dar Radu se plictisea de teorie și deschideri celebre, prefera să joace o partidă cu bunicu-său, pe care o pierdea foarte repede.

Visky fusese actor la teatrul din Târgu Mureș și Sf. Gheorghe. A fost arestat pentru că la o coadă mare la carne le-a spus celor ce așteptau:

— Sunteți tâmpiți că suportați așa ceva! Meritați să stați la coadă la carne pentru că nu vă revoltați!

Își aștepta procesul. Câți ani de închisoare aveau să-l aștepte? Tulburat de această întrebare, umbla prin celulă încoace și încolo, era sătul de toate, credea că o să-și piardă mințile. Când se întorcea de la un interogatoriu simțea în el un imbold la luptă. Radu îl găsea simpatic și se împrieteni cu el. Cu timpul, Visky începu să povestească din viața lui, plin de umor și talent actoricesc. În tinerețe avusese o prietenă, care adusese pe lume un copil. Visky trebuia să-i plătească pensie alimentară, deși se îndoia că acel copil, un băiat, ar fi fost fiul lui. Când băiatul a împlinit 17 ani a fost la un spectacol de-al tatălui său. După spectacol l-a căutat pe Visky în cabina lui și l-a invitat la un restaurant. A promis că este invitația lui și o să plătească el. Tatăl și fiul au intrat într-un local, unde au băut și povestit până la ora de închidere. Fiul se interesă foarte insistent de o

actriță drăguță care jucase și ea în piesă. Când chelnerul a venit cu nota de plată, fiul lui Visky băgă mâna în buzunar să scoată portmoneul, dar constată speriat:

— Dumnezeule, mi-am uitat banii acasă!

Visky luă banii din servietă, plăti și-i spuse fiului său:

— Ești beţiv! Ești curvar! Ești escroc. Te recunosc, ești fiul meu!

Acum Visky era mulțumit. Nu plătise degeaba 17 ani pensie alimentară.

Visky împărtise și el celula cu Victor Teșileanu. Radu și Visky vorbeau plini de admirație și prietenie despre Victor.

După trei săptămâni de convieţuire, lui Visky i se ordonă să-și împacheteze lucrurile pentru a fi mutat din nou.

16

La 20 iunie, în jurul orei 8.45, Radu a fost dus în biroul lui Trașcă. Trașcă ședea la masa lui de scris.

— Așază-te! îi ordonă.

Ţinea în mână carnetul cu adrese al lui Radu. Bătea încet cu agenda în masă. Radu își încreți fruntea, cum făcea totdeauna când se concentra. Se străduia să nu se lase iritat de bătaia uniformă în masă a lui Trașcă.

— Ești prieten cu Eugen, de ce nu i-ai cerut să te ajute?

— Nu voiam să pun viața nimănui în pericol, răspunse Radu.

— Doar e prietenul tău. Te-ar fi ajutat!

— Când acționezi împotriva Securității, riscul este foarte mare! De aceea a trebuit să fac totul singur!

Trașcă oftă adânc.

— Nu ai fost singur, rosti Trașcă tăios.

— Dar am făcut totul singur, absolut totul!

— De ce, întrebă Trașcă, de ce tocmai tu?

— Au mai fost și alții. Cel de pe schela de pe strada Lipscani. Cel cu mașina pe bulevardul Unirii.

— N-a fost ideea ta. Cineva ți-a vârât ideea asta în cap, plusă Trașcă.

— Nu, replică Radu. Cum puteți crede că un om și-ar asuma un risc atât de mare ca să facă ceva împotriva convingerii lui? Și în afară de asta, ar fi putut să fie un truc al Securității când cineva te provoacă să faci manifeste. Credeți că aș fi căzut în capcană?

— Nu-mi răspunzi la întrebare, îl admonestă Trașcă. Nu puteai să faci totul singur, e imposibil.

— Ba da, îl contrazise Radu. A trebuit să fiu singur și am făcut totul cu cea mai profundă convingere!

Trașcă se opri din bătutul în masă, îl privi pe Radu batjocoritor:

— Te-a lovit cineva în cap și de atunci nu-ți mai funcționează o rotiță!

Radu ridică din umeri. Ce să fi răspuns?

— Afirmi, continuă Trașcă mimând calmul, că toți sunt împotriva lui Ceaușescu. Dar spune-mi, cine?

— Toți sunt contra lui Ceaușescu, absolut toți! răspunse Radu.

— Dar cine anume, întrebă Trașcă.

— Toți!

— Care toți, spune odată!

— Toți sunt împotriva lui Ceaușescu, dar nimeni nu îndrăznește s-o spună.

— Cine sunt ăștia toți, întrebă Trașcă.

— Nu cunosc pe nimeni care să fie de partea lui Ceaușescu, răspunse Radu. Așa ceva n-am văzut decât la televizor!

— Eu cunosc mulți care țin cu Ceaușescu, afirmă Trașcă.

— Norocul dumneavoastră, răspunse Radu, eu nu știu pe nimeni.

Trașcă îl privi pe Radu cu o privire tăioasă. Brusc, deschise agenda cu adrese și rosti un nume. Îl întrebă direct:

— Ce poți să spui despre Andrei? Pascalovici Andrei.

Trașcă deschise sertarul biroului, scoase de acolo un creion și o coală de hârtie, i le dădu peste masă.

— Scrie ce știi despre el.

Ore în șir, Radu a trebuit să dea relații despre prietenii lui. Ezita să dea răspunsuri precise, deoarece nu știa dacă cutare prieten fusese sau urma să fie anchetat. Era bine să scrie tot ce știa? Era periculos să ascundă ceva? Nu era de ajuns să afirmi: „Asta nu știu". Nu trebuie să fie prins cu minciuna. O tactică a anchetatorilor era aceea de a schimba brusc subiectul discuției. Această metodă pe sărite avea scopul să-l surprindă, să-l irite pe anchetat, să-l scoată din fire, să-l aducă în situația de a face mărturisiri.

— Tatăl tău a recunoscut că știa despre manifeste, spuse Trașcă neașteptat. Radu privi în sus, puse creionul pe masă.

— Tata nu a știut nimic de toate astea.

— De ce n-a știut nimic?

— Asta mai lipsea. Să-i spun tatei.

Trașcă se prefăcu uimit:

— Așa se poartă un fiu?

— Tata m-a ajutat întotdeauna. Dar acest lucru trebuia să-l duc singur la capăt.

— Eu nu am informații bune despre tatăl tău.

— Tata e un model pentru toți. Se bucură de succes, are mulți prieteni buni. A ajutat foarte multă lume. Când reușește să ajute pe cineva simte cea mai mare bucurie. Este stimat de toată lumea.

Trașcă simulă că tușește:

— Dar în propria lui familie a dat greș, de pildă în cazul tău.

Radu nu răspunse.

— Și pe deasupra tatăl tău era și membru de partid.

— Tata s-a înscris în Partidul Comunist în 1968, pentru că altfel nu ar fi putut să ajungă medic-șef. Ar fi ajuns alții care nu erau medici la fel de buni. Tata e vicepreședinte al Federației Mondiale de Anestezie. Știți ce înseamnă să fii ales vicepreședinte la o organizație unde sunt medici cunoscuți din toată lumea? Ați fost vreodată în străinătate?

— Asta nu te interesează, îl întrerupse Trașcă. Iar te îndepărtezi de la subiect. Ai fost și tu membru de partid. Nu ți-a fost rușine să faci manifeste?

— Nu mi-a fost rușine. Nu am făcut nimănui nici un rău. Și nu am devenit chiar de bunăvoie membru de partid, răspunse Radu. M-a chemat șeful de secție Coman la el și mi-a spus că e foarte mulțumit de felul cum muncesc și are și o veste bună pentru mine. Mi-a asigurat un loc în partid. Locurile în partid erau limitate, mi se făcea o cinste, mi-a spus Coman. Nu am avut nici o explicație pe care să i-o dau tovarășului Coman ca să refuz propunerea sa. Deși, pentru mine, dezavantajele erau mai mari decât avantajele.

— Ce dezavantaje? întrebă Trașcă uimit.

— Vedeți, îi explică Radu, eu știu că nu poți promova în nici un post mai important dacă nu ești membru PCR. Iar pe de altă parte, nenumăratele ședințe de partid se țin seara. Membrii de partid trebuiau să participe la ele, ceilalți puteau să plece acasă...

— Întorci lucrurile pe dos, se revoltă Trașcă.

— Nu, insistă Radu. Pe mine nu mă interesau avantajele. Știți bancul acela: în fața unei măcelării așteaptă o mulțime de oameni la coadă să vină carnea. Șefa magazinului primește un telefon că nu va putea fi livrată o cantitate suficientă de carne. Iese în fața ușii și spune: toți evreii să plece acasă, nu e carne destulă! După puțin timp se primește din nou un telefon în care i se spune că se aduce o cantitate și mai mică de carne. Responsabila îi trimite acum pe țigani acasă. Peste două ore vine din nou un apel telefonic că se va aduce și mai puțină carne. Responsabila iese în fața ușii și anunță: numai membrii de partid să rămână, ceilalți trebuie să plece! După alte ore bune de așteptare, un nou telefon, și ultimul, anunță: nu există nici un fel de carne!

Trașcă deveni furios:

— În loc să-mi dai răspunsuri serioase, îmi vii cu bancuri! Bancurile tale, fac ceva pe ele!

Se ridică, înconjură biroul, se înfipse în fața lui Radu și îl străpunse cu privirea:

— Cu cine ai mai lucrat? Dacă te prind cu minciuna, te-am ras.

— N-am lucrat cu nimeni, răspunse Radu, am făcut singur tot!

— N-ai făcut singur! Să nu-mi îndrugi verzi și uscate! Se vede pe tine că minți! Cine ți-a adus aparatul Dymo? O să te batem, îl amenință Trașcă, până ai să spui totul.

Radu tăcu. Apoi spuse:

— Știți, tovarășul Ceaușescu spune mereu: „Să faceți totul!". Ce înseamnă să faci totul? Eram la bazin și un băiat nu prea știa să înoate și m-a strigat. Ce să fac? I-am spus: „Fă totul!". Dar apoi am sărit după el. Ca să nu se înece.

— Ai putea să ne scuteşti de aceste comentarii, şi dacă ți-ai dat drumul la limbă, spune cine a fost?

— Nu vă pot da nici un nume, pentru că am fost singur și nimeni n-a știut despre asta, răspunse Radu.

Trașcă oftă adânc. Se îndreptă încet înapoi la scaunul său, se așeză, își puse brațele pe birou, bătu cu degetele ritmic în tăblie.

— După toate câte s-au întâmplat, crezi că tatăl tău o să mai fie de partea ta? îl întrebă tăios. Credeai că tatăl tău o să te scape. Nimeni nu mai poate face ceva. I-ai făcut probleme, probleme mari! Nu știu dacă vrea să te ajute. Nu știu dacă e și acum medic-șef!

Radu deveni nesigur.

— Sper să nu fi avut neplăceri din cauza mea...

— Atunci speră, îl luă Trașcă peste picior. Speră că nu i-ai curmat cariera!

Radu simți că i se face rău. Îl cuprinse o senzație de vomă.

— Mâine ai să-mi spui, hotărî Trașcă. Acum, du-te!

Radu se ridică încordat și cu fruntea încreţită. Se întoarse în celula lui apăsat de gânduri și vlăguit, mâncă încet prânzul care se răcise.

Toată seara și noaptea și-a stors creierii să afle cum va trece de următorul interogatoriu.

Se gândea cum începuse totul, cu un an în urmă.

17

În vara lui 1982, Radu începu să reflecteze tot mai mult la situația lipsită de perspective din România. În gândurile lui nu mai era nici o îndoială că Ceaușescu era principala cauză a întregii nenorociri. Ceaușescu, ale cărui indicații nu îndrăznea nimeni să le conteste, oricât erau de inepte. Ceaușescu – scriau ziarele – trezea „sentimente de vie mulțumire și recunoștință pentru permanenta grijă pe care o arăta clasei muncitoare, oamenilor muncii și întregului popor", Ceaușescu, făuritorul „programelor pentru crearea unei societăți socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării țării pe drumul glorios spre comunism". Totul era propagandă. Răspunsul românilor erau bancurile. Ceaușescu spunea în toate discursurile: „Capitalismul a ajuns pe marginea prăpastiei". Răspunsul din bancuri era: „și se uită la comunism care este deja în prăpastie".

Radu își aduse aminte de întâlnirea tatălui său cu Ceaușescu, după cutremurul catastrofal din martie 1977. Atunci, sub dărâmături au pierit în București aproape 1500 de oameni. În timpul cutremurului, Radu se afla la antrenament, la Floreasca, cu echipa de polo. În bazin s-au făcut valuri mari. Antrenorii și jucătorii au ieșit în curte. Doar un coleg, Șerban, care avea mingea a înotat până în fața porții și când să tragă, a văzut că portarul lipsea, s-a uitat spre arbitru, dar nici acesta nu mai era. S-a stins lumina și cu greu a ajuns și el afară, lângă ceilalți colegi. El a scăpat neatins.

La unsprezece zile de la cutremur, sub ruinele barului unui hotel a fost găsit un bărbat încă în viață și dus la Spitalul de Urgență, la dr. Filipescu. Numele supraviețuitorului, devenit celebru peste noapte, era Sorin Crainic. Toate ziarele, televiziunea și posturile de radio relatau despre el. Ceaușescu, care nu pierdea nici un eveniment ca să-și facă popularitate, nu putea să lipsească din cazul Sorin Crainic. Ceaușescu fusese pe vremuri cizmar. Ca să nu își amintească sau să i se amintească de obârșia lui, a evitat mereu să viziteze fabricile de pantofi. Nu vizita nici spitalele, fiindcă se temea să nu se îmbolnăvească. Frica lui era atât de mare, încât a mutat un dispensar de tuberculoză infantilă de pe Calea Dorobanți – traseul lui zilnic când îl ducea mașina la CC. Se temea să nu se contamineze de tuberculoză. Dar acum, Ceaușescu a hotărât să-l viziteze pe Sorin Crainic la Spitalul de urgență. Conducerea spitalului era în fața porții și l-a întâmpinat pe Ceaușescu de la intrare, cu urale: „Ceaușescu PCR, Ceaușescu și poporul!". Dr. Filipescu se afla la patul lui Sorin Crainic când Ceaușescu a intrat în salon, însoțit de o mulțime de securiști de la pază, de jurnaliști și fotografi.

— Ei, cum merge? s-a interesat „primul bărbat al țării".

— Bine, a răspuns pacientul

— Trebuie să aveți grijă, i s-a adresat Ceaușescu doctorului Filipescu. Nu aveți voie acum să-i dați dintr-odată să mănânce mult! N-are voie nici să bea prea mult!

— Știm, a răspuns dr. Filipescu. Suntem medici. Suntem specialiști.

Ceaușescu l-a privit pe dr. Filipescu surprins, uluit. Apoi a citit numele de pe ecusonul prins la halatul lui

de medic. A făcut stânga-mprejur și a plecat împreună cu suita lui. Vizita durase 30 de secunde.

Ceaușescu era supărat: nu i se mai întâmplase așa ceva. Peste tot, când dădea o indicație era întâmpinat doar cu laude, mulțumiri și urale. România era condusă doar după indicațiile prețioase ale iubitului conducător Nicolae Ceaușescu.

Doctorul Filipescu a povestit acasă, încântat, dar și puțin îngrijorat de această întâmplare și Radu a ținut-o minte. Era un exemplu care i-a plăcut.

Propaganda mergea înainte. În articolele excesiv de laudative era ridicată-n slăvi grija lui Ceaușescu care se dedica plin de abnegație victimelor cutremurului și făcea totul pentru vindecarea și bunăstarea lor. Scriitorul Franz Johannes Bullhardt îl cânta pe Ceaușescu în versurile lui: „Frunți împovărate de griji, mâna ta înțelegătoare le netezește!".

Ceaușescu se pricepea la toate. Se considera specialist în toate domeniile. Ordona strângerea recoltelor fără să țină cont de starea vremii și de gradul de coacere. Oamenii îi spuneau acasă „Priceputul", dar în ziare, Marea Adunare Națională îl asigura de „ferma hotărâre a muncitorilor de pe ogoare de a împlini sarcinile și indicațiile Secretarului General al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu". De nerealizările ivite în „bătălia recoltei" îi făcea pe alții răspunzători. Când indicațiile lui se dovedeau greșite, concedia miniștri, secretari de stat, consilieri, iar el avea mereu dreptate.

Conform hotărârii lui, în timpul recoltei, buletinul de știri din fiecare seară al TVR începea cu o știre despre „bătălia recoltei", după cum urmează: „Îi aducem la

cunoștință tovarășului Nicolae Ceaușescu, geniul Carpaților, cel mai iubit fiu al patriei, că, datorită prețioaselor sale indicații, recolta a fost strânsă în județul Craiova, pe o suprafață de 30 000 de hectare, cu șase zile mai devreme decât prevederile planului!".

Un redactor atent a notat zilnic numărul de hectare recoltate și le-a adunat după recoltă. Conform acestor calcule, suprafața recoltată era mai mare decât întreaga suprafață a României.

Plin de energie și avânt revoluționar, Ceaușescu a început și sistematizarea orașelor. Ordonă demolarea unor cartiere întregi din București. Case vechi, spitale, biserici au căzut jertfă buldozerelor. În drumurile lui prin București, dacă îl deranja priveliștea unei construcții, le făcea însoțitorilor săi un semn cu mâna, ceea ce era suficient pentru demolarea clădirii. Oamenii erau îngroziți când Ceaușescu, cu coloana de mașini cu mai multe antene și sirene decât roți, trecea prin cartierul lor. Uneori apăreau și unele neînțelegeri. Ceaușescu le spusese consilierilor săi că undeva trebuia demolat și construită o stradă paralelă. Dar gestul cu mâna indica o stradă perpendiculară. Ceaușescu nu prea știa exact ce înseamnă paralel sau perpendicular. Făcuse doar patru ani la școală și nici românește nu știa să vorbească corect: spunea „tutulor" în loc de „tuturor", „pretini" în loc de „prieteni". Consilierii săi erau uluiți, dar nu îndrăzneau să întrebe ce trebuiau să înțeleagă din semnul acela.

O zonă întreagă a orașului, se spunea, căzuse jertfă unei atare neînțelegeri. O muscă îl deranjase pe

Ceaușescu când mașina lui trecu prin dreptul unui cartier vechi al Bucureștiului. Ceaușescu încercase să gonească musca cu mâna, gesticulând în toate direcțiile. Însoțitorii lui, care notau tot ce spunea și făcea, interpretară mișcările lui drept indicații pentru demolarea acelui cartier.

Demolarea unor cartiere întregi păstrând încă patina începutului de secol i-a aruncat pe cei vizați în disperare, unii ajungând chiar să se sinucidă. Blocurile din prefabricate înălțate peste noapte erau reci, lipsite de suflet. Nu reprezentau nimic pentru cei mutați în ele. Cu toate acestea, scriitori și poeți talentați, precum și fără talent, ca Hans Schuller, îl cântau pe Ceaușescu: „Când îi rostim numele, o țară schimbată ni se înfățișează în imagini, orașe și priveliști ne asaltează într-un continuu avânt".

În cuvântările lui, care durau 4, 6, chiar și 8 ore, Ceaușescu spunea: „Dragi tovarăși, țara întreagă e un șantier uriaș, pe care prin munca neobosită a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, fără deosebire de naționalitate, se înalță strălucitoarea construcție a socialismului, a unei civilizații materiale și spirituale superioare, având drept piatră de temelie un viitor fericit".

Radu vedea viitorul în negru. Tot ce se întâmpla în România era din inițiativa lui Ceaușescu – și tot ce se făcea era urât, fără gust, prost, fără calitate. Arhitecții trebuiau să construiască clădiri după indicațiile lui, compozitorii să compună, scriitorii să scrie după închipuirile lui. Securitatea trebuia să-i îndeplinească ordinele, milițienii să-i supravegheze pe țărani la munca

câmpului. Femeile trebuiau să nască cât mai mulți copii și, conform noii legi a avorturilor, să se supună consultului ginecologic la date stabilite. Multe femei și fete au murit la Spitalul de Urgență după ce și-au provocat singure avortul. „Medicii nu mai sunt medici, ei se prostituează pentru Ceaușescu" îi spunea dr. Zorel Filipescu lui Radu.

Oamenii fugeau din țară din cauza lui Ceaușescu.

Radu nu mai avea nici o îndoială în justețea acțiunii lui. Trebuia să grăbească căderea lui Ceaușescu.

Dar în ce fel?

18

Gândurile lui Radu se învârteau mereu în jurul unei acțiuni împotriva lui Ceaușescu. Nu știa cum era mai bine, ce era mai eficient să facă. Nu avea rost să condamne catastrofalul stil de conducere al lui Ceaușescu, nu trebuia să mai convingă lumea că conducerea lui Ceaușescu era falimentară.

După îndelungi reflecții, Radu se gândi că „nemulțumirea poporului trebuie să ducă la o demonstrație împotriva lui Ceaușescu. Toți sunt contra lui, ei trebuie să-și exprime deschis dezaprobarea! Eu trebuie doar să îi organizez când și unde să se adune".

Pericolul de a fi descoperit trebuia să fie redus la minimum, nimeni nu trebuia să-i afle intențiile.

Radu plănui să cheme lumea la o acțiune de protest împotriva lui Ceaușescu. Dar cum să fi făcut manifeste când în România toate aparatele de multiplicat erau înregistrate și sub o foarte strictă supraveghere?

Radu era convins că exista o soluție. Pentru orice există o soluție. Își aminti de prietenul său Cristian Deutsch. Cu cincisprezece ani în urmă, Cristian, care era foarte priceput în mai toate meseriile, i-a explicat cum se confecționează măștile. De multe ori, la sfârșit de săptămână, au confecționat măști folosind negativul unui mulaj de ghips. Această idee l-a făcut pe Radu să recurgă la un aparat Dymo care imprima pe o bandă din material plastic cuvinte în relief. În pivnița lui mică a făcut primele experimente cu aparatul Dymo. A pus pe o bandă scrisă o coală de hârtie și deasupra un indigo cu fața în jos. Printr-o apăsare ușoară pe indigo, textul se imprima pe coala de hârtie. Era atât de simplu.

O primă variantă a textului suna astfel:

APEL CĂTRE TOȚI!

OAMENII CARE SUNT NEMULȚUMIȚI DE CEAUȘESCU SĂ SE ADUNE ÎNTR-O DUMINICĂ ȘI SĂ-ȘI EXPRIME PROTESTUL ÎMPOTRIVA LUI CEAUȘESCU! ACEASTĂ ACȚIUNE VA FI RELUATĂ ÎN FIECARE DUMINICĂ.

STRADA

Semnase cu „Strada" pentru că avea convingerea că doar oamenii de pe stradă puteau să grăbească prăbușirea lui Ceaușescu și totodată schimbarea situației.

După ce Radu tipări aproape 2 000 de manifeste, fu cuprins de îndoială. Dacă manifestele ar fi fost descoperite de Securitate, familia lui putea să fie

amestecată în această poveste întrucât ei știau de vechiul aparat Dymo. Fratele lui, Doru, și tatăl lor aveau multe dosare pe care era scris cu aparatul Dymo vechi care avea caractere distinctive. Asigurările lor că n-au știut nimic, probabil că nu ar fi putut să le probeze convingător. Ce consecințe ar fi avut aceasta pentru familia cumnatei lui? Tatăl lui Carmen era ambasador în India. Acuzarea, pedepsirea, persecutarea celor apropiați, a rudelor era cea mai mare amenințare. Familia ar fi fost trasă la răspundere, chiar dacă nu avea habar de cele întâmplate.

De aceea, Radu arsese toate manifestele în șemineul locuinței părintești. A fost o seară de coșmar, pentru că 2 000 de manifeste ard foarte încet, iar părinții lui puteau să se întoarcă în orice clipă de la o vizită la niște prieteni.

Avea nevoie de un aparat nou de imprimat, despre care familia lui să nu știe nimic. Radu l-a rugat pe prietenul lui, Sorin, care călătorea des în străinătate, să-i aducă un aparat Dymo. Cu aparatul cel nou a reușit să imprime 100 de manifeste pe oră. Hârtia și-a procurat-o de la mai multe papetării din toate colțurile orașului.

Lucra tot timpul în pivniță. Dacă bătea cineva în ușă, își ascundea imediat lucrurile pe care le folosea la imprimat într-o cutie și-și scotea niște aparate electronice, ca și când ar fi lucrat la repararea lor.

S-a gândit mult la formula de adresare pe care să o folosească în manifestele lui: „Doamnelor și Domnilor", „Stimați cetățeni", „Dragi concetățeni", „Dragi tovarăși". Dar aceste formule aveau ceva care nu mergea. Așadar, scrise doar „Oameni!".

În toamna lui 1982, Radu fu din nou cuprins de neliniște: „Ai o familie și ești răspunzător pentru ea" își spunea el. Ar fi putut să-și împingă familia în dezastru. Se despărțise de prima lui prietenă, Daniela, studentă la medicină, în vârstă de 22 de ani. Radu n-ar fi putut să-i pericliteze situația, mai ales că, începând din vară, se certaseră mai tot timpul. Ambițioasă și inteligentă, luase până atunci nota 10 la toate examenele din facultate. Daniela nu trebuia să fie împiedicată în cariera ei din cauza lui!

Pendulând între neliniște și încredere, Radu își petrecea după-amiezile și serile în mica lui pivniță, imprimând manifeste și ascultând în acest timp postul Europa Liberă.

La începutul lui 1982, Radu avea 10 000 de manifeste făcute. A șters toate urmele. Aparatul Dymo l-a ascuns în drum spre serviciu, într-o curte, lângă un stâlp.

Radu se gândea că ar trebui să se mai consulte cu cineva. Mai multe capete gândesc mai bine. Și ar fi mai bine ca la răspândirea manifestelor să fie mai mulți. Cel puțin doi. Unul să pună manifeste și celălalt să stea de pază. „Să țină de șase."

Cel mai bun prieten al lui Radu era Eugen. Au fost colegi de școală și în timpul facultății au fost tot timpul împreună. Mergeau la munte pentru schi și la mare pentru windsurf împreună. Jucau șah, mergeau la petreceri și le plăcea aceeași muzică.

Eugen era și el nemulțumit de mizeria din țară și se gândea să fugă în străinătate. Dar încă nu își făcuse un plan concret. Era doar un gând.

Într-o zi, când stăteau amândoi în pivniță, ascultau muzică și își spuneau ultimele bancuri despre Ceaușescu, Radu îi spuse lui Eugen:

— Ar trebui să facem și noi ceva serios. Nu doar să spunem bancuri. Ceaușescu face ce vrea, ne strică viața, își bate joc de noi, și noi spunem bancuri. Alții nu au curaj nici măcar să spună bancuri. Dar este prea puțin.

— Și ce putem face? Nu putem face nimic. Totul este împânzit de milițieni, securiști, informatori. Singurul lucru pe care poți să-l faci e să pleci din țară.

Radu scoase un teanc de manifeste și le puse în fața lui Eugen.

— Uite.

Eugen luă manifestul, îl studie cu atenție.

— Nu cred că ajută la ceva.

Radu răspunse:

— Dar ce altceva putem face? Iar dacă răspândim 10 000 de manifeste ar trebui ca zvonul să ajungă la un milion de oameni.

19

Vineri, 20 ianuarie, orele 20. Radu și-a dat întâlnire cu Eugen la întretăierea dintre Bulevardul Republicii și Calea Moșilor, să meargă în Balta Albă cu troleibuzul, să răspândească manifeste. Părinților le-a spus c-o să-și petreacă noaptea la Mihaela. În drum spre locul de întâlnire, Radu s-a hotărât să înceapă să împartă manifeste. Aproximativ 30 de manifeste erau împăturite

într-un teanc. În primul bloc în care a intrat, Radu a aruncat unul din aceste teancuri într-una din cutiile poștale de la parter. Tocmai atunci a auzit brusc o mișcare în partea stângă. Când s-a întors, a înlemnit. Un milițian stătea în casa scării. Avea ochii pe jumătate închiși. Probabil tocmai se trezise din somn. Radu ridică din nou mâna la cutiile de scrisori, căută cu degetul arătător pe o etichetă, de parcă ar fi vrut să descifreze literele.

— Caut... caut familia Popescu, se bâlbâi el, dar n-o găsesc... deși nu știu dacă aici e Calea Moșilor... clădirea arată altfel... dar blocul e totuși asemănător...

Milițianul îl privi pe Radu, se frecă la frunte, adormit, nedumerit. Radu mai bâigui ceva și o șterse de acolo dând din cap. Inima îi bătea cumplit, era scăldat în sudoare. Încă de la prima împărțire a manifestelor putea să fie arestat! Era speriat. Dar, încet, curajul i-a revenit. De fapt, s-a gândit că a reușit să pună manifeste într-un bloc păzit de un milițian și tot nu a fost prins.

Radu ajunse la locul de întâlnire, stația de troleibuz spre Balta Albă, cu cinci minute înainte de ora stabilită. Deodată, în dreapta lui Radu se așeză un milițian. Radu întoarse capul în stânga. Aici stătea încă un milițian. În spate se învârteau încă doi milițieni. Radu simți iarăși transpirația rece pe șira spinării. Încercă să-și păstreze calmul. „De ce oare nu mă arestează?" Probabil au fost anunțați de răspândirea manifestelor în cartier, dar nu au semnalmentele mele. Un troleibuz se opri în stație. Odată cu lumea din stație se urcară în troleibuz și cei patru milițieni. Radu răsuflă ușurat.

Abia acum își dădu seama că în apropiere se afla o circă de Miliție și la ora 8 seara milițienii ieșiseră din schimb și plecau spre casă.

În cele din urmă veni și Eugen. Împreună luară un troleibuz până în cartierul Balta Albă. Își îndesară manifestele în gențile lor de voiaj. Merseră împreună pe Bulevardul Baba Novac, pe urmă pe Șoseaua Ștefan cel Mare, intrând în mai toate blocurile. În timp ce unul arunca manifestele în cutiile de scrisori, celălalt se uita împrejur și stătea de pază. În această seară târzie nu se mai aflau decât puțini oameni pe stradă. Era frig și întuneric. Din cauza frigului, dar și ca să nu lase amprente Eugen își pusese mănușile. Lui Radu nu-i era frică să lase amprente pe manifeste. Amprentele lui nu erau înregistrate nicăieri. Și-n afară de asta, la elaborarea manifestelor nu purtase mănuși. Împărțirea mergea fără probleme. După miezul nopții împărțiră amândoi, concomitent, manifeste în diverse blocuri, pe urmă se întâlniră din nou pe stradă.

Către ziuă, pe la ora patru dimineața, aproape toate manifestele fuseseră împărțite. Ultimele 500 de bucăți, Radu și Eugen le aruncară într-un canal și o porniră spre casă. Era prea periculos să mai fi împărțit manifestele rămase deoarece primii salariați călătoreau deja spre locurile lor de muncă.

Zilele și nopțile următoare, Radu și le petrecu într-o tensiune extremă. Pe străzile Bucureștiului se puteau vedea mai mulți milițieni decât de obicei. Făceau razii printre pietoni. Radu era convins că procedase bine împărțind toate manifestele în aceeași noapte.

Într-o seară, în apropiere de casa lui, pe strada Icoanei, un milițian îl somă pe neașteptate să se

oprească și să deschidă geanta de voiaj pentru un control. Radu protestă, spunându-i milițianului din fața lui că era milițian la circulație, pentru că purta un chipiu alb, și deci nu avea dreptul să-i percheziționeze geanta. Milițianul își scoase învelitoarea albă de pe chipiu și spuse:

— Vezi, acum nu mai sunt milițian la circulație și dacă nu-mi arăți pe loc ce ai în geantă, am să te duc la Secția de Miliție. Acestea fiind zise, Radu își deschise geanta în care se afla doar un casetofon și câteva casete.

Duminică, 30 ianuarie, în jurul orei 17, în perioada stabilită în manifestele pentru demonstrație, Radu o porni spre Piața Palatului. Cerul era senin. Radu văzu plimbându-se câțiva trecători, dar nu mai mulți decât de obicei. Multe persoane, care nu păreau a avea vreun țel precis, supravegheau Piața. O cameră video filma fiecare pieton.

Radu era consternat.

Acțiunea lui părea că eșuase. Oare unde greșise? Oare intervalul de zece zile de când răspândise manifestele fusese prea scurt? Fusese o greșeală faptul că împărțise manifestele în teancuri de câte 30, întrucât cei ce le găsiseră nu le-au împărțit mai departe, așa cum sperase Radu? În acest fel, Securitatea a putut să pună mâna pe toate teancurile de manifeste mult mai ușor.

Frământat de aceste gânduri, Radu se decise să facă din nou manifeste, dar să-și execute acțiunile mai bine și cu mai multă răbdare.

20

După prima acțiune de distribuire a manifestelor în ianuarie 1983, Bucureștiul a fost împărțit de către Securitate în mai multe zone în care grupuri de observare erau tot timpul la post. Forțe auxiliare din provincie fuseseră aduse la București pentru sprijinirea Securității. Au fost angajați peste 1 000 de securiști noi.

În primăvara lui 1983 a apărut un decret care prevedea că deținerea de aparate de copiat și a tuturor celorlalte aparate de imprimat trebuie să aibă aprobarea Miliției. Semnele caracteristice ale acestor aparate au fost înregistrate, s-au luat probe de scris și de imprimare.

Pentru mașinile de scris era necesar, în baza acestui decret, un fel de „permis de portarmă". Toți posesorii de mașini de scris trebuiau să-și declare mașinile. Fiecare posesor de mașină de scris era obligat să se prezinte cu mașina lui la Miliție. I se dădea un text-model pe care trebuia să-l dactilografieze în prezența milițienilor de două ori. În final i se cerea să bată tot de două ori întreaga tastatură a mașinii de scris, însumând toate semnele și literele mici și mari. Toate probele de text în dublu exemplar erau depuse la Miliție și Securitate. Această procedură se repeta în fiecare an. Mașinile de scris ale diplomaților fuseseră excluse de la acest regim în urma protestelor ambasadorilor.

Pe vremea aceea se răspândise un zvon în București care băgase spaima în oameni. Se spunea că șeful

unei secte necunoscute ar fi murit și acum membrii sectei trebuiau să aducă jertfe de sânge. Răpeau copii ca să le sugă sângele.

Se pomenea despre „martori oculari" care ar fi văzut cum erau smulși copiii de lângă mamele lor, aruncați într-o mașină și duși de acolo. Străzile din cartierele de blocuri ale Bucureștiului, altădată pline de hărmălaia copiilor care se jucau, deveniseră pustii. Părinții au renunțat să-și mai ducă copiii la grădiniță, pentru că le era frică să nu fie răpiți. Unii chiar au declarat că au văzut cu ochii lor astfel de răpiri. Se vorbea că or să se închidă școlile și grădinițele. Dar erau și voci care spuneau că Securitatea ar fi lansat acest zvon. Securitatea avea o „secție proprie de dezinformare". Urmăreau poate ca prin acest zvon oamenii să fie distrași de la grijile lor zilnice tot mai apăsătoare? Sau ca ei să observe cu mai multă atenție pe orice străin sau suspect de răspândirea de manifeste? În aprilie 1983, când Radu își răspândise manifestele într-un bloc, un copil a fugit după el strigând: „Uite unul din sectă!". Noroc că a reușit să fugă la timp.

Așa din senin cum a apărut, zvonul a și dispărut. Mediile de informare oficiale nu au relatat nimic, de parcă zvonul nu ar fi existat niciodată.

În februarie-martie 1983 a mai apărut un zvon: toate buletinele de identitate trebuiau preschimbate. Cu acest prilej se luau de la toată lumea amprentele digitale. Radu era îngrijorat că va fi arestat de îndată ce amprentele lui digitale ar fi fost comparate cu cele de pe manifeste. În fiecare zi se gândea dacă nu va fi arestat chiar azi, și în fiecare seară se bucura de libertatea sa.

21

În primăvara lui 1983 imprimă noi manifeste, de astă dată în variante diferite. Câteva sute de manifeste le cereau oamenilor să nu mai aştepte până moare Ceauşescu de cancer, ci să îl înlăture ei mai devreme. Unul dintre zvonurile cele mai răspândite din vremea aceea, în care oamenii îşi puneau multe speranţe, era că Ceauşescu ar avea cancer la gât.

La începutul lui aprilie, Radu a făcut 15 000 de manifeste. A ales ziua de 22 mai, care cădea într-o duminică, drept dată la care urma să aibă loc demonstraţia.

Radu participa împreună cu Eugen la un antrenament de windsurf pe lacul Herăstrău. Făceau şi jogging prin parc ca să mai discute despre proiectul lor. Nimeni nu putea să le urmărească discuţia. Eugen avea un păr roşu care sărea în ochi, şi pe 20 ianuarie purtase o căciulă, dar, în aprilie sau mai, o căciulă ar fi fost la fel de bătătoare la ochi ca şi părul roşu.

Radu trebui să lucreze singur.

Se gândea cum ar trebui distribuite manifestele mai repede şi fără să atragă atenţia. I-ar fi venit uşor să-şi folosească în acest scop motocicleta. Dar în Bucureşti nu existau decât zece motociclete de fabricaţie străină, şi Yamaha lui ar fi bătut la ochi. În afară de asta, îşi închipuia el, motocicleta la care ţinea foarte mult ar fi fost confiscată imediat la o eventuală arestare. Nu avea voie în nici un caz să atragă atenţia, trebuia să fie îmbrăcat cât mai obişnuit.

Mai întâi trecu în revistă cartierele în care voia să împartă manifeste. Dădu o raită cu motocicleta prin Drumul Taberei și cercetă starea cutiilor de scrisori. Își notă legăturile de autobuze și-și calculă durata drumurilor.

Pe 15 aprilie, Radu a înghesuit 4 000 de manifeste în două genți de voiaj și a plecat cu ele în Drumul Taberei. Era ora 20.30, o seară caldă de primăvară. Mulți oameni se mai aflau pe stradă. Radu trebuia să procedeze cu atenție. În fața unui bloc era o fată drăguță care i-a cerut un foc.

— Nu am, a răspuns Radu.

O Dacie în care se aflau mai mulți bărbați a oprit în apropiere. Bărbații îi spuseră ceva fetei, care începu să strige deodată după ajutor. Radu își memoră nume de străzi și numere și se retrase neobservat. Dacă l-ar fi oprit Miliția, ar fi spus că a fost în vizită la un unchi în cartier.

Făcea eforturi să răspândească manifestele cât mai discret. În multe holuri de blocuri, oamenii stăteau de vorbă. Radu trebuia, de fiecare dată, să urce pe scări. Mai târziu, în miez de noapte, se făcea mai multă liniște, dar și primejdia era mai mare. Deodată, pe neașteptate, fu surprins de un fluier ca de gardian și crezu că urmăritorii lui s-au organizat după ce au fost găsite primele manifeste. După o perioadă de îngrijorare, și-a dat seama că în apropiere se afla o gară. Nu erau decât muncitorii de la căile ferate care manevrau vagoanele.

Pe la ora 5 către ziuă, Radu împărțise deja 3 000 de manifeste, aruncând de fiecare dată câte un singur

manifest în fiecare cutie poștală. Considera prea riscant să mai împartă și celelalte 1 000 de manifeste. Se duse acasă cu un taxi, dar nu opri în fața casei, ci la vreo câteva sute de metri distanță. În aceeași zi, Radu merse la serviciu. Înainte de masă, Mihaela i-a spus că aflase de la doi muncitori din fabrică că în timpul nopții s-au împărțit manifeste în Drumul Taberei. Radu se arătă surprins, prefăcându-se ca și când el n-ar fi avut nici un amestec. Cu toate acestea, vestea îl umplu de bucurie.

La începutul lunii mai, primul ministru al Republicii Populare Chineze a fost într-o vizită „istorică" de stat la București. Toți milițienii au fost mobilizați ca să-l păzească. Radu putu să-și împartă manifestele în voie. La interogatoriile ulterioare, Trașcă i-a reproșat chiar că nu a fost *fair* din partea lui să împartă manifestele exact în zilele vizitei de stat.

La 6 mai îi mai rămăseseră 1 000 de manifeste. Radu se hotărî să le împartă pentru ultima oară sâmbătă, 7 mai 1983.

22

La Jilava, lângă București, se afla singurul spital pentru penitenciarele din România. Era apărat de orice tentativă de evadare și înconjurat cu trei ziduri înalte.

La 15 iulie, Radu Filipescu a fost adus la Spitalul penitenciar Jilava. I s-a explicat că trebuia să fie supus unor teste medicale și psihologice. Locotenentul Frunză

și un subofițer de la arestul Securității au predat deținutul unui milițian după ce au trecut de trei porți. Acesta îl duse la frizerul spitalului. Radu fu pus să se dezbrace și i se dădu o pijama ruptă, dar curată, din pânză albă. Frizerul, un deținut tuciuriu pe nume Anghel, întrebă curios:

— Pentru ce ești aici?

Radu nu se grăbi să răspundă. Milițianul răspunse pentru el:

— E hoț de buzunare.

Frizerul se bucură:

— O cunoști pe Ioana Gură de aur? Îl știi pe unul Chiorul?

— Nu, răspunse Radu.

— Atunci nu poți să fii un profesionist între hoții de buzunare, conchise frizerul disprețuitor. Îi aprecia pe hoții de buzunare, dar cel de aici, din fața lui, era un ratat, un amator care s-a lăsat prins de prima dată. Cu toate acestea, îl enerva că nu avea voie să-l tundă pe deținut chilug, cum se obișnuia. Probabil acesta era unul dintre deținuții pentru secția specială CSS – Contra Securității Statului.

Salonul bolnavilor, în care urma să stea Radu pentru următoarele trei săptămâni, avea un aer prietenos. Prin ferestrele mari zăbrelite, soarele bătea după-amiaza în cele patru paturi de spital – Radu nu mai văzuse așa ceva de peste o lună. Florea Vasile era șeful salonului. Înainte de arestare fusese cântăreț într-o formație de muzică ușoară care cânta pe litoral. Cu doi ani înainte fusese arestat pentru trafic de valută în urma denunțului unui prieten. În spital, Florea Gheorghe Vasile, care

era foarte simpatic și descurcăreț, obținuse aprobarea să „primească" în cameră corzi de chitară, pe care le-a montat pe o scândură. În fiecare zi, la această chitară improvizată, cânta în fața ferestrei deschise. Avea un repertoriu bogat, pe care îl cântase cu formația la mare. Florea Gheorghe Vasile cânta cântece de petrecere pe care Radu le știa de la prietenii tatălui său, cânta Beatles: „Yesterday" și cânta „Canarul galben ca un gălbenuș", care a murit după gratii – cântec interzis de Ceaușescu, ca multe altele. Ferestrele celorlalte corpuri ale spitalului se deschideau și deținuții îi strigau să le cânte piesele lor preferate. Florea Gheorghe Vasile i-a spus lui Radu cum într-o zi a descoperit o fată la o fereastră deschisă. I-a cântat o serenadă, ea i-a răspuns cu un fluturat de mână. Întrucât fiecare deținut avea o dată pe lună dreptul la vizită, se hotărî s-o întâlnească pe fata aceea. La el nu venea altfel nimeni în vizită la „vorbitor". Și fata își pusese în gând să se întâlnească cu Florea Vasile. Nici ea nu aștepta pe nimeni. Comandamentul le-a aprobat să stea împreună, într-o încăpere, vreme de 20 de minute, sub supraveghere. S-au îndrăgostit unul de altul și au hotărât să se căsătorească atunci când vor fi eliberați.

Florea Vasile crea o atmosferă de vacanță printre deținuți. A reușit să se împrietenească și cu deținuții care serveau masa. Aceștia aduceau pentru toată lumea porții mai mari. În timpul unei greve a foamei, i-a aprovizionat pe deținuții de la etajul de deasupra cu țigări. Aceștia lăsau să atârne pe geam un șnur lung. Florea Gheorghe Vasile lega țigările de el și deținuții îl trăgeau în sus. Curând, Radu fu smuls din această

stare de-a dreptul paradisiacă. În fiecare dimineață, după micul dejun, era dus la diverse secții medicale, unde trebuia să se supună multor expertize medicale. Într-o zi fu dus cu o mașină a Securității la Institutul de Medicină Legală, unde se efectuau testele psihologice. Doctorița, speriată, a pus în fața lui Radu un set de peste o sută de fotografii ale unor persoane, cerându-i să descrie expresia feței acelor oameni. Radu făcu cum i s-a spus. Iar la sfârșit îi spuse doctoriței:

— La mine se putea rezolva mult mai simplu, este mult mai simplu. Nu trebuie să vă obosiți prea mult. Ați fi putut să-mi arătați o singură fotografie..., spunând aceasta arătă spre portretul mărit al lui Ceaușescu care se afla pe peretele din spatele biroului ei.

Radu fu condus într-o sală de consultații, împreună cu locotenentul Frunză și subofițerul de la arest. O doctoriță îi întrebă:

— Care dintre voi?

Radu se amuză copios. Nu se vedea care dintre ei trebuia tratat drept anormal psihic.

Trebui să deseneze diferite lucruri, un copac, un câine, o pisică, o casă, o stradă... Radu o privi pe doctoriță:

— Tatăl meu e mediç-șef la Reanimare la Spitalul de Urgență... îl cunoaște pe șeful dumneavoastră...

Doctorița i-o reteză tăios:

— Nu mă interesează pe cine cunoaște tatăl tău!

Radu se amăgise zadarnic că ea ar fi putut să-l anunțe pe tatăl lui unde se găsea el acum. Pe urmă fu adus din nou la Spitalul penitenciar Jilava și trebui să

se supună și acolo altor numeroase teste. Pe urmă a fost chemat în biroul medicului-șef.

— O să începem cu tratamentul, spuse medicul-șef.

— Ce fel de tratament? se interesă Radu.

— Cu tratamentul bolii tale!

— Ce boală?

— Ești bolnav!

— Eu? Nu știam să am vreo boală.

— Ești bolnav!

— Cum sunt bolnav?

— Eh, ai o boală anume.

— Ce boală anume?

— Numele științific al bolii este lues, dar pe înțelesul tău, ești bolnav de sifilis!

— Dar nu am observat nimic..., nu am nimic.

— Este o formă care nu se observă decât la analize.

Radu se sperie.

— Poate ar trebui să repet testele... Poate e o eroare...?

Lui Radu i se făcu îngrozitor de rușine. Fără prea multe explicații, i se făcură injecții.

După trei săptămâni de ședere la Spitalul penitenciar Jilava, a fost adus înapoi la Serviciul de cercetări penale al Securității. În celula sa, își spărgea capul să-și amintească cum contractase această boală. Era disperat. Daniela, fosta lui prietenă, ar trebui să fie înștiințată, la fel și Mihaela. La primul interogatoriu din ziua următoare, Radu a fost întâmpinat de către Trașcă cu o privire triumfătoare:

— Frumoasă răsplată, n-am ce zice! îl ironiză el.

Radu lăsă capul în pământ și tăcu.

— Este de necrezut! Un tată medic să nu observe boala fiului său! Și cu atât mai mult o asemenea boală!

Radu se simțea mizerabil, era copleșit de rușine.

— Vă rog să-i comunicați acest diagnostic tatălui meu. El trebuie să le anunțe pe Mihaela și pe Daniela... să-și facă un consult.

Trașcă a rămas surprins de cererea lui Radu.

Radu nu știa dacă acesta avea de gând să ia legătura cu dr. Filipescu.

Săptămâni în șir, Radu Filipescu se chinui cu fel de fel de gânduri, de reproșuri.

23

Florea Gheorghe Vasile se afla de mai multe luni în Spitalul penitenciar Jilava și-și aștepta procesul. Acum era învinuit de încercare de trecere a frontierei, dar nici pedeapsa pentru trafic cu valută nu și-o ispășise. După condamnare fusese închis în temuta închisoare de la Bârcea.

Acolo condițiile deținuților erau insuportabile. Mulți dintre cei închiși se răneau și se mutilau singuri. Furia și disperarea lor din cauza stării în care se aflau îi făceau să acționeze ca în transă. Voiau să obțină prin automutilare transferul la penitenciarul spital Jilava. Se aflau într-o stare în care nu mai simțeau nici o durere. Vasile a povestit cum un deținut și-a tăiat meniscul cu o lamă de ras, și-a smuls rotula și a aruncat-o în paznic. Pe urmă a simțit că piciorul se dă peste cap și a cerut rotula înapoi. Alți deținuți înghițeau lame de ras înfășurate în ață, în speranța că vor fi duși la Spitalul Jilava. Ața se dizolva în stomac, lama provoca

răni interne. Radu a fost străbătut de fiori când a auzit povestea unui deținut care – cuprins de disperare – s-a așezat pe un pat și și-a pus piciorul pe patul de vizavi. Apoi s-a rugat pe un alt deținut de pe patul de deasupra să sară pe piciorul lui. Acela i-a îndeplinit rugămintea.

Florea Gheorghe Vasile povestea, își făcea fel de fel de planuri cum să scape din închisoarea Bârcea. Un coleg de celulă își aștepta procesul, care trebuia să aibă loc la București. Florea Vasile l-a rugat pe acesta să-l denunțe în timpul procesului drept complice, deși nu era așa. În acest fel spera să scape din închisoarea Bârcea, chiar dacă urma să fie din nou judecat și condamnat pentru o faptă pe care n-o făcuse. Dar cel judecat nu putu să convingă instanța de complicitatea lui Florea Vasile.

Atunci Florea Gheorghe Vasile începu să se gândească la evadare. Acest lucru i se părea realizabil deoarece celula lui se afla la subsol. Le mărturisi și altor doi deținuți planul lui. Aceștia erau gata să i se alăture. După evadare, așa se vorbiseră, ar fi fugit în Occident ca să înceapă o viață nouă. Cei trei deținuți îl informează pe turnătorul celulei de planul lor. Îl convinseseră că singura ieșire din situația lor era evadarea. Îl rugară să-i ajute prin tăcere. Împreună plănuiră să-l lege cu puțin înaintea evadării lor, ca să nu fie tras la răspundere. Florea Vasile făcu rost de lame de ras. Cu răbdare, deținuții crestaseră tăișul lamelor. Într-o noapte începură să taie cu ele zăbrelele de la ferestrele celulei, mai întâi foarte prudent. În noaptea următoare, au lucrat continuu. Avansau cu grijă. La fiecare schimb,

paznicul bătea cu un ciocan de lemn în zăbrelele de fier, spre a distinge, după sunet, dacă erau în ordine. Nimeni nu observă nimic. Duminică, cei trei deținuți au așteptat nerăbdători lăsarea nopții. Reușiseră să taie complet barele de fier. Nu le mai rămânea decât să le îndoaie. Una dintre zăbrele cedă în sfârșit. Disperați, trăgeau cu ultimele puteri de cealaltă. Zadarnic. Bara de metal nu ceda. Schimbul se apropia, trebuiau să se grăbească, trebuiau să fugă, repede! Florea Vasile smulse o cărămidă din zid. Se făcu zgomot. Deținuții săriră ca arși în paturile lor. Un paznic veni în celulă, nu observă nimic și își târî picioarele din nou afară. Schimbul cel nou își intrase în rol. Florea Vasile auzi pași pe coridor și știu că acum era prea târziu. Nu mai puteau continua. Nu mai puteau evada. Situația lor era fără ieșire; îi aștepta bătaia.

Ce era de făcut?

Încercară în grabă să se baricadeze. Într-un asemenea caz, trebuia ca procurorul militar să fie adus în celulă. El i-ar fi apărat de pedeapsa cu bătaia. Paznicii au aruncat fiole cu gaz lacrimogen în celulă. Ce soluție ar mai fi existat? Nu le rămânea decât o singură alternativă: trebuiau să se automutileze ca să fie trimiși la Spitalul penitenciar-Jilava. Își rupseră repede hainele de pe ei și-și tăiară burta cu lame de ras. Florea Vasile și-a mai făcut în plus și trei tăieturi la venele de la mână.

Florea Vasile fu dus imediat la Spitalul penitenciar-Jilava, unde i-a fost cusută tăietura de pe burtă. Ziua următoare a fost dus la Circa 12 de Miliție.

Interogatoriile decurgeau acolo deosebit de brutal. Florea Vasile a fost dus în sala de anchetă. Pe un cuier atârnau două perechi de mănuși de box.

— Alege-ți o pereche! i s-a ordonat.

Florea Vasile mulțumi. Crezu că era plănuită o repriză de box în care era și el lăsat să se apere. Și-a ales mănușile mai mari. Milițianul însărcinat cu interogatoriul, un fost sportiv de la Dinamo, luă mănușile alese de Vasile și spuse:

— Vom începe interogatoriul.

Florea Vasile fu legat cu încheieturile mâinilor de un calorifer. Milițianul începu să-l lovească. Bătaia a ținut preț de două ceasuri încheiate.

Când Florea leșina din cauza durerilor, bătaia se oprea, era trezit cu o găleată de apă și apoi continua să fie bătut.

Ca urmare a bătăii, lui Florea Vasile i s-a desprins o pleură. A fost dus din nou la Spitalul penitenciar Jilava, fiind considerat „suspect de tuberculoză".

Chiar și după un an, urmele bătăii se mai puteau vedea pe corpul său.

Nimeni nu a mai auzit nimic despre ceilalți deținuți.

Radu admira curajul lui Florea Vasile. După întâmplările cumplite ale trecutului său, mai era capabil să cânte la chitară pe o scândură de lemn și să-și bucure tovarășii cu poveștile lui. Radu povestea și el din aventurile lui din studenție, dar acestea nu erau atât de interesante.

Trașcă și procurorul veniră în celulă la începutul lui septembrie. Îi explicară lui Radu că faptele sale se încadrau în articolul 166, paragraful 2, ca „propagandă

împotriva ordinii socialiste", ceea ce se pedepsea cu închisoare de la 5 la 15 ani. Procurorul îl întrebă pe Radu la ce durată de detenție se așteaptă. Radu se gândi la zece ani, dar răspunse că se așteaptă la opt ani. Mirat, Trașcă clătină din cap: opt ani i se păreau prea puțin.

După o săptămână, Radu fu chemat în biroul lui Trașcă. Avocatul Pora, care preluase apărarea lui Radu, îl întrebă pe acuzat după ce studiase foarte sumar dosarul:

— Ai vreun motiv să fii nemulțumit de ceva?

— Nu, răspunse Radu. Sunt mulțumit de toate.

Trașcă se apucă să descrie cât de bine se purtase el cu acuzatul. Radu confirmă aceasta și se gândi la cât de des îl amenințase Trașcă cu bătaia.

Radu presimțea că i se apropie procesul. Până la judecată, un acuzat nu avea voie să fie vizitat de rude. Numai avocatul își putea vizita clientul cu două-trei zile înainte de proces.

24

La 12 septembrie 1983, la ora 11 dimineața, avu loc la Tribunalul Militar din București procesul lui Radu Filipescu. Acuzatul purta o haină bej și raiați negri, haine pe care i le trimiseseră părinții lui cu puțin înaintea procesului. Li se explicase că fiul lor trebuie să apară în fața judecătorilor într-o ținută corespunzătoare. Pe la ora 8.45, Radu a fost adus în încăperea paznicilor și predat plutonierului-adjutant Ion, un tovarăș

cu pretenții de domn... A arătat că de data asta are pistolul la el. Pentru orice eventualitate. L-a adus pe acuzat într-o mașină a Miliției. În drum spre tribunal, Radu se afla într-o stare de maximă frământare. Cele mai mari griji și le făcea din cauza părinților. Nu-i mai văzuse de pe 7 mai. Cum aveau să reacționeze? Oare au avut neplăceri din cauza lui? Li s-a pus și lor ceva în cârcă? Dr. Filipescu, soția sa, Doru, dr. Ionescu, Eugen, Mircea și Mihaela veniseră la tribunal. În zadar încercase Doru să-l vadă pe fratele lui puțin mai devreme, măcar pentru o clipă; făcuse cu motocicleta fel de fel de manevre, și-n sus și-n jos, în fața tribunalului. Dar prin ferestrele mașinii de Miliție nu se putea vedea nimic. Era interzisă orice luare de contact.

Nimeni nu știa când urma să înceapă procesul lui Radu. Pe un tabel din tribunal erau de obicei trecute toate procesele acelei zile. La 12 septembrie lipsea orice fel de listă.

Radu fu condus de plutonierul Ion în sala tribunalului și trebui să ia loc în boxa acuzaților, la o distanță de aproximativ zece metri de cei apropiați. Le făcu semn cu mâna că e bine.

— Mănânc, fac gimnastică, îmi merge minunat! le strigă el.

Dr. Filipescu îi replică:

— Ești de invidiat.

Ion interveni și le spuse că orice comunicare e interzisă. Radu își privi mama, al cărei păr, așa i se păru, devenise și mai alb. Cu toate astea, părea tânără, era foarte bronzată, ca în fiecare vară. Grefierul anunță intrarea judecătorului. Radu se sculă în picioare.

Avocatul Pora părea lipsit de speranță. Nu avea nici o încredere în justiția comunistă. Lângă el se afla un subofițer de pază. Cei doi judecători și procurorul își ocupară locurile. Procurorul, colonelul de justiție Ștefănescu, ceru ca sala să fie imediat evacuată, deoarece procesul era secret. Judecătorul care conducea ședința deschise o carte, o ținu în fața obrazului, se întoarse spre cei doi colegi ca să dea impresia că se consultă cu ei. După care anunță: „Procesul este secret!" Dr. Filipescu i-a spus avocatului să intervină ca măcar părinții acuzatului să aibă voie să fie prezenți. Avocatului îi era frică să ceară așa ceva. Dr. Filipescu i-a cerut insistent să-și facă datoria. În cele din urmă Pora, avocatul, se ridică și transmise cererea familiei; judecătorii se retraseră în spatele cărții ca să se consulte. După aceea ordonară ca sala să fie părăsită imediat de toată audiența. Pe coridor, Doru încerca să urmărească dezbaterea, trăgând cu urechea la ușa sălii de judecată. Nu înțelegea decât fragmentar. Procurorul a citit actul de acuzare: „Din perioada octombrie 1982 până-n mai 1983, acuzatul a elaborat și răspândit un număr mare de manifeste. Sunt texte al căror conținut e plin de dușmănie împotriva regimului socialist. Fapta lui reprezintă o încălcare repetată a legilor țării. După arestare, acuzatul nu și-a schimbat atitudinea și nu a regretat nimic. În acțiunea lui a fost influențat de postul de radio Europa Liberă, pe care acuzatul îl asculta foarte des, după cum a și recunoscut. A înregistrat și o casetă după acele emisiuni". Procurorul își încheie pledoaria cu cuvintele: „Fiind vorba de un act repetat, de faptul că acuzatul a demonstrat perseverență

și n-a regretat nimic, va fi încadrat la articolul 166, paragraf 2, «propagandă împotriva orânduirii socialiste», la pedeapsa maximă. Eu cer 15 ani de închisoare!".

Judecătorul îl întrebă pe Radu dacă își regretă fapta.

— Ce să regret? De ce să regret? Nu am făcut nici un rău nimănui. Dacă trec cu mașina printr-o băltoacă și ud pe cineva de sus până jos, îmi pare rău și regret, deși nu mă amendează nici un milițian. Dar când îmi parchez mașina într-un loc interzis, atunci fac o faptă care e penalizată de Miliție printr-o amendă. Și nu se poate spune că i-am făcut un rău milițianului, doar nu-l doare nimic, plătesc amenda, dar nu am ce să regret, doar banii pierduți. Am încălcat legea și trebuie să suport consecințele. Nu am nimic de regretat fiindcă nu i-am făcut nimănui nici un rău. Nici dumneavoastră, nici lui Ceaușescu. Și mai cred că pe Ceaușescu ar trebui să-l intereseze să cunoască părerea oamenilor. Ar trebui să permită orice demonstrație. Nu doar cele care îl laudă.

— Ești nerecunoscător față de propria-ți țară, încăpățânat și neînțelegător, îl învinui procurorul.

Avocatul Pora îl apără cu voce stinsă, sublinie în pledoaria lui că acuzatul e tânăr, că nu a săvârșit acte de violență și că nu-și dădea seama de gravitatea faptei sale. El nu a pledat pentru nevinovăție, ci a cerut doar circumstanțe atenuante.

Acuzatului i se ceru să ia poziție față de capetele de acuzare. El se ridică și evocă mai întâi motivele care au dus la nemulțumirea lui.

— În țara noastră, declară el, nu mai avem perspective pentru viitor. Există numeroase probleme

economice serioase, dar la televizor nu ni se arată decât pretinse succese ale tovarășului Ceaușescu și ale tovarășei Ceaușescu. Decăderea țării ne va atinge curând pe toți din ce în ce mai tare. Bărbați și femei își petrec timpul stând la cozi în fața magazinelor, în loc să muncească sau să se distreze. Oamenii sunt hăituiți și nu mai au timp pentru nimic, pentru că sunt siliți să-și petreacă timpul așteptând la cozi sau în ședințe. Trebuie să intervină o schimbare. Eu am vrut să vedem câți oameni vor schimbarea conducerii. Mulți gândesc ca mine, dar le e frică să o spună deschis. Am vrut ca oamenii să își exprime părerea cu privire la Ceaușescu. În consecință, ceea ce am făcut eu nu face rău nimănui. Nu-mi regret fapta. Poate că singurul lucru pe care l-aș avea de regretat e faptul că nu pot fi liber. Dar acest lucru nu e atât de important. Am ascultat postul de radio Europa Liberă, dar vă spun că am văzut programele Televiziunii Române mult mai des, am ascultat postul de radio național, am citit ziarele care toate laudă conducerea superioară de partid și nu m-au convins deloc.

Instanța se retrase pentru deliberare.

Procesul a durat 43 de minute. Radu fu scos din sală de plutonierul Ion. Pe coridor își îmbrățișă repede familia. Un subofițer le șopti părinților, discret, făcând cu ochiul prietenește:

— Curaj, trebuie să aveți curaj!

Ion observă gestul și se răsti la subofițer:

— Ce faci, băi!? Vrei să zbori?

Radu fu scos imediat de acolo și dus cu mașina miliției înapoi la arest. Cei doi judecători, unul – ofițer

de aviație, celălalt – ofițer de grăniceri, veniră în hol, fără să de atenție familiei Filipescu. Dr. Filipescu îl întrebă pe avocatul Pora:

— Ce sentință i s-a dat fiului meu?

— Zece ani, spuse acesta.

Doamna Filipescu era gata să izbucnească în plâns, se așteptase la cel mult câteva luni. Ajutorul lui Pora, un tânăr avocat, se arătă mai vorbăreț:

— Radu a vorbit foarte prost! Nu a manifestat nici un regret, nu și-a făcut autocritica.

25

De obicei, în ziua care urma procesului, acuzatul avea voie să primească vizita celor apropiați. Acestora li se îngăduia să aducă un pachet de cinci kilograme. Părinții lui Radu și fratele lui, Doru, fură conduși în biroul comandantului arestului, colonelul Nedelcu. Radu, care fusese adus din celulă, își îmbrățișă părinții și fratele. Nedelcu și Trașcă, aflați de față, se adânciră în lectura unui ziar, prefăcându-se dezinteresați de discuție. Din cauza aceasta, Radu bănuia existența unui vizor sau a unei camere video ascunse, care ar fi înregistrat orice gest și orice mimică. Îl întrebă imediat pe tatăl său:

— Tată, câți ani mi-au dat?

— Eu nu..., răspunse dr. Filipescu, vrând să ocolească răspunsul.

— Cât mi-au dat? Spune-mi, te rog.

— Zece ani.

— La atât m-am și așteptat, spuse Radu tulburat. Am știut că între 5 și 15 ani, au ales mijlocul.

Nedelcu se amestecă în discuție:

— Nu o să dureze zece ani. Cu puțin noroc, probabil că va fi grațiat!

Radu se interesă îngrijorat de neplăcerile pe care le are familia sa din cauza lui. Părinții nu-i făcură reproșuri fiului lor. Îl liniștiră spunându-i că nu aveau neplăceri, să nu-și facă griji. Radu spuse că și lui îi merge bine, nici el, după cum spunea, n-ar fi avut probleme. Trașcă se uită la ceas. Vizita trebuia să se sfârșească după 20 de minute. În cele din urmă, Radu ceru să vorbească ceva doar cu tatăl său. Îi ceru să le spună Mihaelei și Danielei să își facă un set de analize.

Trașcă spuse:

— Radu are o boală, o boală rușinoasă!

Dr. Filipescu nu-l crezu:

— E imposibil! Vreți să-l compromiteți pe Radu! Am să dovedesc asta!

Câteva zile mai târziu, Radu fu adus din celulă într-un birou și, spre surprinderea lui, îl găsi acolo pe tatăl său. Dr. Filipescu îi explică intenția lui de a-i face analizele din nou. Pentru aceasta obținuse aprobare de la procurorul general să-și viziteze fiul și să-i ia o probă de sânge.

Analiza efectuată la Institutul Cantacuzino din București avu un rezultat negativ. Radu era sănătos. Nu avea lues și nici anticorpi pentru lues, deci nu avusese niciodată această boală. Se găsiră doar niște semne care indicau o hepatită anterioară, dar cu șanse de complicații.

Analizele pe care și le-au făcut Mihaela și Daniela au avut tot un rezultat negativ. Nu exista nici un fel

de boală. Doctorul Filipescu nu găsi însă nici o posibilitate să facă să-i parvină fiului său vestea aceasta.

26

Avocatul Pora a făcut recurs, după cum hotărâseră dr. Filipescu și Radu la vorbitor. Recurs a făcut și procurorul Ștefănescu, ca să arate că și el e nemulțumit de pedeapsă.

Radu rămase în continuare arestat în Penitenciarul Securității din Calea Rahovei. Își petrecea timpul jucând șah cu un nou coleg de celula, judecător, pe care îl chema Mihalache și era anchetat pentru luare de mită. În cele din urmă, procesul fu repus pe rol urmând să aibă loc la Tribunalul Militar din București, pe data de 13 octombrie. Celor apropiați li se aprobă accesul în sală, dar orice încercare de a comunica cu el era interzisă.

Procesul avu loc în aceeași clădire, dar în altă sală. La începutul dezbaterilor, președintele îi pofti pe părinți și pe spectatori să iasă din sală. Apoi fu adus acuzatul. Procurorul citi același rechizitoriu ca și prima dată. Judecătorul îl întrebă pe acuzat:

— Aveți ceva în plus de declarat?

— Nu, răspunse Radu.

După șapte minute se termină procesul. Orice ar fi spus în apărarea lui, pedeapsa era deja hotărâtă. Judecătorii confirmară sentința din 12 septembrie 1983: zece ani de temniță.

Radu fu scos imediat din tribunal. Doru îl aștepta pe coridor, părinții în curte, în speranța că ar fi putut

să schimbe măcar o privire cu el. Dar Radu se și afla în mașina miliției, ale cărei ferestre erau camuflate. Mașina traversă curtea tribunalului și se opri. Ușa din spate se deschise și un paznic coborî ca să deschidă poarta. Dr. Filipescu a folosit acest moment ca să-i strige lui Radu că analizele erau în ordine, să nu-și facă griji. Radu făcu semn din cap să nu își facă griji din cauza lui. Doamna Filipescu se năpusti înspre mașina miliției.

— Radule, fiul meu! strigă ea disperată.

Santinelele postate la poartă o opriră:

— Ați înnebunit?! se răstiră la ea. Ce faceți aici?!

Comandantul adjunct al arestului Securității se înfurie din cauza acestui incident. Fusese încălcată interdicția de se a comunica cu condamnatul, și-l amenință pe Radu.

— Ai să vezi tu ce-ai să pățești! O să dai socoteală pentru asta!

Ușa fu închisă imediat și mașina miliției o porni în viteză spre arestul Securității din Rahova.

Ziua următoare, dr. Filipescu telefonă la arest și ceru să i se aprobe vizita promisă. Comandantul adjunct al arestului îi comunică:

— Fiul dumneavoastră nu poate fi vizitat.

Dr. Filipescu a revenit mereu cu telefonul la conducerea arestului ca să ceară aprobarea unei vizite. Dar la fiecare încercare primea același răspuns: „Fiul dumneavoastră nu poate fi vizitat. Am încheiat convorbirea!". Dr. Filipescu reuși să afle de la un alt ofițer din conducerea Securității că Radu a fost mutat din arestul Securității la o închisoare.

Dar unde anume, nu a vrut să le spună nimeni.

27

Radu a fost adus înapoi în celulă și aștepta vizita părinților săi. Un paznic îi ordonă:

— Împachetează-ți boarfele și vino cu mine!

Radu își înghesui lucrurile în doi saci din foaie de cort pe care îi ceruse de acasă și-l urmă pe paznic. Însoțit de doi subofițeri, a fost transportat cu o mașină de Miliție la Penitenciarul orașului București, de pe șoseaua Alexandriei. Închisoarea era formată din mai multe clădiri împrejmuite cu ziduri de beton peste care era întinsă sârmă ghimpată. În două turnuri de pază erau postați soldați cu puștile gata de tragere. Radu fu dus în clădirea principală și predat unui subofițer al închisorii. Acesta făcu inventarul lucrurilor din saci. I se dădu voie să-și păstreze câteva obiecte de îmbrăcăminte, restul a fost închis într-un loc pentru păstrarea bagajelor. Apoi a trebuit să stea la rând după alți deținuți, să se așeze pe un scaun de lemn și să se lase tuns la piele. I s-au dat haine vărgate și ghete. Acestea erau vechi și aveau pielea tare și scorojită. Un paznic îl conduse pe noul deținut în curtea mare a închisorii, împrejmuită de mai multe corpuri de clădire asemănătoare. Clădirea unde îl duseră pe Radu avea numeroase coridoare. Pardoseala era de ciment. Un paznic deschise ușa celulei 41. Radu observă zăvorul enorm de la ușă. La toate ușile erau asemenea zăvoare. Nu se puteau folosi decât cu greutate și făceau mult zgomot.

Celula i se păru lui Radu mai mare decât cea din Penitenciarul Securității. Avea pereții spoiți în alb, dar acoperiți de pete de igrasie și mucegai.

În dreapta, lângă ușa celulei, era o bancă. Între bancă și peretele celălalt al celulei erau trei paturi suprapuse.

În stânga, lângă ușa celulei se aflau o masă și „dependințele", o chiuvetă și un „closet turcesc". Între „closetul turcesc" și încă alte trei paturi supraetajate se putea vedea un geam cu zăbrele, în fața căruia era montată în afară, la o distanță de câțiva centimetri, o bucata de tablă de mărime egală cu fereastra. Din cauza acestei construcții speciale, deținuții nu puteau să privească afară, dar în același timp pătrundea aerul și puțină lumină în interior, prin spațiul dintre tablă și perete.

În celula 41 erau acum șase deținuți. Radu era cel mai tânăr. Lui îi revenea ultimul pat de sus. Acolo era, ce-i drept, mai cald, dar lumina, care ardea toată noaptea, nu-l lăsa să doarmă. Saltelele erau umplute cu paie. Pânza era ruptă pe la colțuri, așa încât la fiecare mișcare paiele din saltea cădeau peste deținutul de jos.

Programul zilnic era cam la fel ca în arestul Securității: deținuții erau treziți la ora 5, trebuiau să se scoale imediat, să se îmbrace și să-și facă paturile. La 6 se dădea micul dejun și rația zilnică de pâine de 125 g. Într-o cană de tablă li se servea o licoare maronie, un surogat de cafea, din orz sau secară prăjită. Deținuții găseau foarte important ca această licoare să fie caldă încă. Își puteau încălzi mâinile și parcă și gustul era mai bun. Când aceasta era rece lăsa pe peretele cănii o margine lipicioasă. Radu învață să-și înmoaie pâinea în acest lichid. La prânz li se aducea o supă în care înotau cercuri mari de grăsime. Felul principal consta din cartofi sau varză acră, uneori și din fasole uscată.

Fasolea sătura foarte bine, dar era amestecată și cu cochilii de melcișori. Cochiliile se spărgeau între dinți, scârțâiau și deținuții nu știau ce să mai facă: să moară de foame sau să scuipe după fiecare îmbucătură. La cină se servea arpacaș sau uneori macaroane.

În bucătăria închisorii munceau ca bucătari deținuți de drept comun. Tot ei împărțeau masa sub supravegherea paznicilor. Când dădeau supa, vărsau de multe ori zeama aceea din porțiile și-așa foarte anemice. Puteau să împartă porții mai mari sau mai mici, după plac. După un timp, s-au mai împrietenit cu deținuții politici. I-ar fi ajutat cu plăcere, dar se temeau de gardienii care supravegheau, de informatorii din rândurile lor și de informatorii din celulele deținuților politici.

Nimeni nu știa cine e informator.

28

În celula 41 se afla și Visky, actorul. Radu era bucuros să-l întâlnească din nou. Visky fusese între timp condamnat la șase ani de închisoare și se apucă imediat să-i povestească ceva foarte important. Fusese pentru scurtă vreme coleg de celulă cu Florea Vasile. Odată, Vasile a fost dus pentru judecată cu duba verde la tribunal. În această mașină de miliție a întâlnit deținuți care stătuseră în aceeași celulă cu Victor Teșileanu. Iar Victor, susțineau ei cu argumente convingătoare, era informatorul Securității. Trebuiau să se ferească de el. Lui Radu nu-i venea să creadă ce auzea. I se părea cu neputință. Cum putea fi acest bărbat simpatic,

inteligent o iscoadă a Securității? Își aminti cu durere cum îl ajutase Victor. În câteva după-amieze, Radu s-a întins să se culce. Când auzea un paznic îndreptându-se spre celulă, Victor îl trezea pe Radu. Acesta sărea imediat din pat. Victor împărțise cu Radu până și pachetele cu mâncare pe care i le trimitea nevasta. Când Radu se trezea după-amiaza, pe masă se afla pentru el o bucată de cozonac. Victor era săritor și devotat. Gândul la el îl umplea acum pe Radu de mâhnire. Acum recunoștea că Victor dăduse mai departe toate informațiile pe care le avea de la el. De unde ar fi știut ofițerii anchetatori că Radu înregistrase o emisiune de satiră plină de umor, despre Scornicești, de la postul de radio Europa Liberă? De unde ar fi putut ei să știe chestia cu șeful de grupă de la facultate?

Un bun informator era mai eficient pentru Securitate decât orice instalație de ascultare. Informatorul cunoștea cazul colegului de celulă. Știa să deosebească informațiile importante de cele neimportante și să le transmită mai departe. În acest fel economisea timpul și munca Securității.

Câteva zile, Radu a rămas îngândurat, trist. El punea mare preț pe prietenie. Nu credea că o prietenie se poate transforma într-o deziluzie atât de mare. Victor a fost primul informator de care a aflat Radu.

Când un informator „lucra bine", putea să fie eliberat din pușcărie mai devreme. Victor Teșileanu avea o soție și doi copii. A făcut totul ca să se poată întoarce cât mai repede la ei. Când un informator refuza să „lucreze" sau „lucra prost", era transferat la închisoarea cea mai temută, la Bârcea.

Apoi se gândea din nou, îngrijorat. Ce mult i-ar fi plăcut să mai povestească cu tatăl lui. Cum ar fi putut să îi trimită o știre despre noua lui „reședință"?

29

Oare unde se afla Radu? Părinții lui băteau drumurile de la o închisoare la alta și se interesau de fiul lor.

În penitenciarul orașului București, la intrare, era afișată, ca în toate celelalte închisori, o listă cu drepturile și obligațiile deținuților. Aceasta, în funcție de încadrare și pedeapsă. „O carte poștală la trei luni." „O vizită la cinci luni." Dr. Filipescu i se adresă unui funcționar de la ghișeu.

— Îl căutăm pe fiul nostru, vă rog să ne ajutați!

— Pot să vă ajut, promise bărbatul.

Dr. Filipescu scrise pe un bilet numele lui Radu și data nașterii, puse sub bilet un pachet de Kent și le dădu pe amândouă bărbatului. Omul se făcu nevăzut. La intrarea penitenciarului era un du-te-vino continuu, mai mulți indivizi își căutau pe cineva din familie. Era plin de familii de țigani care urlau, își smulgeau părul, se certau. După scurt timp, bărbatul se întoarse.

— Fiul dumneavoastră este aici, în celula 41, le comunică el mândru.

Plin de recunoștință, dr. Filipescu îi mai puse în mână un pachet de țigări. Bărbatul se înclină și mulțumi exagerat, le ură: „Sănătate și ani mulți fericiți".

Părinții lui Radu au solicitat o audiență la secretariatul Comandantului. Secretara era impresionată de

vizitatorii care evident erau persoane deosebite. Îi introduse în biroul comandantului închisorii, iar domnul Filipescu ceru să li se permită să-și viziteze fiul. Comandantul penitenciarului îi făcu să înțeleagă că o vizită nu era posibilă decât după șase luni. Așa prevede regulamentul închisorii, pe care trebuie să-l respecte oricine, chiar și dr. Filipescu. Doamna Filipescu se rugă să i se permită măcar un mic pachet cu alimente.

— Încă nu are dreptul să primească pachet, abia peste cinci luni! spuse comandantul închisorii.

Cu inima grea, părinții părăsiră penitenciarul. Au dus un pachet la poștă, în speranța că Radu îl va primi totuși. Pachetul nu a ajuns niciodată la destinație.

Programul zilnic al familiei Filipescu se schimbase complet. Din cauza microfoanelor, pe care bănuiau că fuseseră instalate în locuință, nu se mai putea discuta nimic serios în casă. În fiecare seară, doctorul Filipescu și soția lui făceau plimbări lungi prin București. Mai ales Cișmigiul se dovedi un loc de discuție plăcut și sigur. „Ce mai putem întreprinde acum, ce putem să facem?" Toate discuțiile se învârteau în jurul acestor întrebări.

Posturile de radio din Occident, Amnesty International și „Societatea Internațională Pentru Drepturile Omului" trebuiau informate. O prietenă a familiei, Lia Stoica, era angajată la compania austriacă aeriană „Austrian Airlines" din București. Redactă împreună cu soțul ei, nenea Puiu, o scrisoare, în care descria povestea arestării lui Radu. A învățat textul pe de rost și a distrus scrisoarea. În timpul ședерii ei în Germania Federală, a vrut s-o dactilografieze la mașina de scris

a unor prieteni. Dar aceştia mai aveau rude în România şi le-a fost frică s-o folosească pentru o asemenea scrisoare. Tanti Lia s-a dus în Mainz la prietenul doctorului Filipescu, domnul Jacob Wagner şi acolo a reuşit să dactilografieze scrisorile despre Radu. A trimis mai multe scrisori cu acest text la Europa Liberă, „Liberation", Amnesty International şi la „Societatea Internaţională Pentru Drepturile Omului" de la Frankfurt. Securitatea a început să miroasă ceva. În toamna lui 1983, Lia Stoica a fost convocată la Serviciul de cercetări penale a Securităţii şi supusă unei anchete care a durat două zile. Dar ea a negat cu perseverenţă, prefăcându-se că nu ştia nimic.

În tactica Securităţii intrau şi informaţiile false trimise la Europa Liberă şi la alte posturi de radio. Ca să nu cadă în capcana acestor dezinformări, radio Europa Liberă considera că trebuia să primească de la cel puţin doi expeditori independenţi aceeaşi ştire. Abia atunci cazul respectiv era dat pe post.

Cu timpul, doamna Filipescu începu să fie oprită pe stradă de persoane cunoscute şi necunoscute care auziseră de la Europa Liberă de „cazul Filipescu" şi doreau să-şi exprime admiraţia şi prietenia.

— Am auzit ce i s-a întâmplat fiului dumneavoastră. Ce greu trebuie să vă vină. Cum puteţi suporta toate astea? Cum de a avut fiul dumneavoastră un asemenea curaj? Să fiţi mândră de el!

Radu Filipescu a fost unul dintre puţinii disidenţi din România al cărui destin a fost cunoscut în Occident şi aceasta datorită curajului prietenilor care au riscat să trimită informaţii.

30

În celula 41 a Penitenciarului București, Radu află despre soarta noilor săi tovarăși de cameră.

Ion Bugan din Galați era un om așezat, în jur de 50 de ani. În iarna anului 1982, unul dintre copiii săi era internat în spital, unde pacienții aproape că mureau de frig. Saloanele nu erau deloc încălzite. Aceasta l-a convins și mai mult să protesteze împotriva condițiilor mizerabile și a lui Ceaușescu, care ducea o politică de economisire a gazelor ce nu ținea cont de nevoile populației. Bugan vedea în Ceaușescu cauza tuturor nenorocirilor. În primăvara lui 1983 a demonstrat cu mașina lui pe bulevardul Magheru, artera cea mai mare și mai populată din București. Pe acoperișul mașinii a ancorat un portret al lui Ceaușescu pe care scria: „Jos cu călăul!". În apropiere de Piața Universității, mașina a fost blocată de Miliție. A fost arestat și a dispărut. Nimeni nu a mai aflat nimic despre destinul lui ulterior. Această întâmplare s-a răspândit în București cu iuțeala focului. Și Radu a auzit despre ea. Dar cazul necunoscutului din Galați l-a convins că o asemenea acțiune de numai câteva minute era fără efect.

Bugan a fost condamnat la zece ani de închisoare. Nimeni nu a știut de această condamnare. Numai familia lui din Tecuci a aflat, dar era sub supraveghere permanentă și nu avea cum să anunțe pe nimeni din străinătate.

Șeful de cameră, Ion Ilie, în vârstă de 45 de ani, un om foarte calm, serios, plăcut, era originar din Pitești. Fusese contabil-șef la o societate de construcții și câștiga bine. Cu toate astea, nu era mulțumit. După părerea lui, numai deciziile economice greșite ale lui Ceaușescu duseseră la asemenea consecințe catastrofale pentru întreaga viață din România. Era supărat și pe faptul că în timpul Campionatului Mondial de Fotbal nu s-a transmis la televiziunea română nici un meci. Nici chiar meciurile echipei naționale române nu au fost transmise. Românii au trebuit să vizioneze meciurile la programul televiziunilor din țările vecine. Piteștenii și bucureștenii se uitau la televiziunea bulgară, bănățenii din Timișoara la televiziunea din Iugoslavia, ardelenii la televiziunea din Ungaria. Era o adevărată rușine.

Ilie a redactat 25 de manifeste, în care arăta vina lui Ceaușescu pentru mizeria economică din România. A pus aceste manifeste în cabinele telefonice din orașul Pitești. A fost descoperit de Securitate, arestat și închis.

Ilie a primit o pedeapsă de șase ani.

Ion Drăghici studiase electronica. După terminarea facultății s-a înscris la ASE, la secția Cibernetică. Cu puțin înaintea încheierii acestei a doua facultăți, a făcut o cerere de plecare definitivă într-o țară din Vest. A fost exmatriculat și nu a mai obținut nici un loc de muncă. S-a retras la țară, la mama lui, care cultiva căpșuni în apropiere de Râmnicu Vâlcea. Acolo a început să facă manifeste în care îndemna lumea la înlăturarea lui Ceaușescu și le-a împărțit în București. A fost arestat, condamnat și închis. Era un om hotărât și nu a retractat nimic din ce a făcut.

Drăghici a fost condamnat la zece ani de închisoare.

În celula 41 se afla și Ion Năstăsescu, un tehnician constructor din Iași. În primăvara lui 1983 s-a cățărat pe schela unei case de pe strada Lipscani, singura stradă numai pentru pietoni din București. De acolo a început să le vorbească trecătorilor cu voce tare. Le aruncă manifeste redactate de el, în care chema lumea la o acțiune de protest împotriva lui Ceaușescu. Imediat, ca din pământ, au apărut „civilii". S-au cățărat pe schele. Năstăsescu nu a opus rezistență. A fost arestat și dus de acolo. În primăvara lui 1983 auzise și Radu de bărbatul din Iași, dar nimeni nu știa care fusese destinul lui ulterior.

Năstăsescu fusese condamnat la nouă ani de închisoare.

31

La Penitenciarul Orașului București, de celula 41 răspundeau trei paznici. Aceștia lucrau cu schimbul câte 12 ore, pe urmă aveau 24 de ore liber. Plutonierul-major Stanciu era cel mai temut dintre ei: gras, prost și rău. Deținuții îl porecliseră „Mălai mare". Plutonierul Timofte era tare comod. În timpul serviciului dormea sau lenevea în camera paznicilor. Își îndeplinea sarcinile plictisit și fără exces de zel. Când Timofte era în schimbul de zi, deținuții puteau să-și petreacă timpul în pat. Când un deținut bătea în ușa celulei, mormăia: „Eu te las pe tine să dormi, tu de ce nu mă lași pe mine?". Plutonierul Popescu era sever,

dar drept și corect. Era singurul paznic care îi ajuta pe deținuți și uneori chiar le satisfăcea unele cerințe.

În fiecare zi, la ora 7, se făcea apelul de dimineață, iar la ora 19 se făcea apelul de seară. Doi paznici deschideau ușa celulei. Deținuții trebuiau să stea în poziție de drepți, cu spatele întors la ușă. Șeful de cameră trebuia să dea raportul: „Cetățene subofițer, celula 41 e gata pentru apel cu șase deținuți prezenți. Raportează șeful de cameră, Ilie Ion". După aceasta, șeful de cameră își bătea călcâiele. Unul dintre paznici se ducea la fereastră și lovea cu un ciocan de lemn zăbrelele. După sunet puteau să își dea seama dacă mai erau intacte sau erau tăiate cu pila. Cei doi paznici părăseau celula și deținuții puteau să se miște din nou prin camera. Era obligatoriu ca la intrarea paznicilor pentru apel să stea în poziție de drepți și cu spatele întors către ușă. La un apel, la intrarea paznicilor, Drăghici Ion a stat la toaleta turcească să urineze. Era un protest față de regulamentul foarte strict și absurd și pentru că nu a primit medicamentele cerute. Conform regulamentului, păstrarea medicamentelor în celulă era interzisă. Deținutul trebuia să le ia în prezența medicului închisorii, dar aceasta nu se întâmpla niciodată.

32

Peste câteva zile, într-o dimineață, Ion Drăghici a fost luat din celulă. Peste douăsprezece zile l-au adus înapoi. Era atât de schimbat de parcă ar fi avut în spate ani întregi de ocnă. Încărunțise, arăta bătrân,

deprimat și sătul de viață. Treptat, Radu a aflat de la el ce i se întâmplase. Ion Drăghici a fost trimis 15 zile la izolare. Celula de izolare trebuia s-o împartă cu cinci deținuți de drept comun. Această celulă de trei pe cinci metri avea o fereastră fără geam, în fața căreia era fixată la o distanță de câțiva centimetri placa de tablă ruginită deja cunoscută. Pe jos, celula era plină de apă. Doar în mijlocul încăperii era o suprafață uscată de aproximativ un metru pătrat. Cei patru pereți ai celulei erau acoperiți cu sare ca să absoarbă mai bine umezeala. Întrucât celula de izolare era doar pentru un singur deținut, în ea nu se găsea decât un prici de lemn care se ridica în timpul zilei. Șase deținuți trebuiau să-și împartă noaptea acest prici de lemn și două pleduri. Erau pături militare care fuseseră predate închisorii de către armată ca „nefolositoare". În timpul zilei, deținuții nu aveau altceva de făcut decât să stea în picioare sau să îngenuncheze înghesuiți în mijlocul celulei. Primeau masa de prânz o dată la două zile. După a zecea zi, Ion Drăghici începu să facă greva foamei. Voia să știe motivul pentru care fusese dus la izolare. Își spărsese capul tot timpul cu întrebarea asta, dar nu era decât o singură explicație pentru înrăutățirea pedepsei lui. Îi rugase pe paznicii închisorii să-i dea la timp medicamentele. Văzând că rugămințile lui rămân fără ecou și că durerile lui de ficat se agravau, începu să se certe cu paznicii. Ceru hotărât să i se dea medicamentele prescrise, deoarece probabil suferea după o hepatită mai veche.

Comandantul închisorii se sperie și ordonă în ziua a douăsprezecea întreruperea pedepsei lui Ion Drăghici,

deși acesta ar fi trebuit să mai stea încă trei zile la izolare.

De atunci, Ion Drăghici își primi medicamentele la timp, dar paznicii inventară alte șicane.

33

Iarna dintre 1983 și 1984 a fost deosebit de aspră și friguroasă. Temperatura de afară atingea uneori minus 20 de grade. Fereastra celulei avea o ramă de lemn glisantă sub care se aduna apa. Din cauza closetului din celulă, aceasta trebuia deschisă după ce un deținut își făcea nevoile. Când îngheța, nu mai putea fi împinsă, așa încât deținuții țineau fereastra tot timpul pe jumătate deschisă. În celulă se afla un calorifer. Radu punea mereu mâna pe el. Avea senzația uneori că începuse să se încălzească. „Cred că totuși caloriferul e mai cald decât aerul." Dar apoi verificau și ceilalți deținuti, pe rând și își dădeau seama că era doar o speranță înșelătoare.

Spălatul rufelor în închisoare era asigurat de deținuții de drept comun. Deținuții politici puteau să-și dea rufele la spălat. Dar pe urmă rufele fie nu se mai găseau, fie se întorceau și mai murdare înapoi. De aceea își spălau cei șase deținuți rufele singuri și le atârnau la uscat în celulă. Însă fiind iarnă, după o săptămână erau încă umede și țepene.

O dată pe săptămână, deținuții erau duși la baie. Apa venea fie prea fierbinte, fie prea rece din robinetele stricate ale dușurilor. Deținuții se săpuneau repede,

voiau să savureze dușul cât mai mult. Dar paznicul ordona repede închiderea apei și încolonarea. Întorși în celulă, deținuții se uscau. Hainele lor erau ude. În fiecare a doua sau a treia zi, Radu făcea duș în celulă. Reușise să-și facă rost de un furtun. Îl monta la robinet și făcea duș deasupra „closetului turcesc". Apa era rece ca gheața. Era așa de rece, încât îi amorțea corpul. După ce își freca pielea cu un prosop se simțea mai bine.

În timpul zilei, deținuții trebuiau să facă permanent mișcare, alergau în celulă încoace și-ncolo ca să se încălzească. Radu făcea tot timpul exerciții fizice, flotări și genuflexiuni. Fiecare minut fără mișcare îi făcea să înghețe. Chiar și când jucau șah, deținuții se ridicau în picioare și făceau mișcare. Era prea frig ca să citești mai mult decât faptul divers dintr-un ziar. De fapt, nici nu aveai ce citi dintr-un ziar plin de laude față de Nicolae Ceaușescu. Doar seara târziu, când deținuții erau în pat, puteau să citească, punându-și cartea pe pătură și mâinile sub pătură. Nu-și foloseau mâinile decât ca să întoarcă filele.

În iarna aceea, bunica lui Radu a venit din Târgu Mureș la București. Locuia în camera lui Radu și dormea în patul lui. Din cauza politicii Partidului Comunist, conform indicațiilor geniale de economisire a energiei, toate caloriferele din București abia se încălzeau și în multe case rămâneau reci. Doru a instalat în camera lui Radu un calorifer electric. Tot acolo a pus și televizorul, pe biroul lui Radu. Dr. Filipescu și soția s-au mutat să doarmă de asemenea în singura cameră încălzită din locuință. Tot acolo își luau și masa. Bunica lui

Radu, „Muni", își iubea nepotul mai mult ca orice. După ce dr. Filipescu o înștiință cu delicatețe despre ce i se întâmplase lui Radu, ea plânse. Și totuși era mândră de el. Deși dr. Filipescu i-a spus că Radu fusese condamnat la zece ani de închisoare, Muni privea în fiecare zi ușa, sperând ca Radu să vină cât mai curând acasă.

În primăvară, când s-a încălzit vremea, țevile înghețate au plesnit, pereții apartamentelor s-au umplut de apă, zugrăveala de pe tavane s-a scorojit.

34

Curtea interioară în care se plimbau deținuții de la Penitenciarul municipiului București avea mărimea unei mese de ping-pong. De jur-împrejurul ei se aflau pereții unor celule. Partea de sus era ferecată cu zăbrele. În această curte își făceau plimbarea zilnică grupuri de cinci-șase deținuți. Alergau, mai mult pe loc, ritmic, în cerc. Plimbarea dura, mai ales când era timp frumos, cinci minute. Când deținuții erau pedepsiți și era deosebit de frig, erau lăsați să stea două ore în curte.

În două din celulele învecinate erau condamnații la moarte, legați cu lanțuri. Uneori își ridicau mâinile zornăind din lanțuri la fereastră și cereau țigări. Conform regulamentului închisorii, după ora 8 nu se mai făceau execuții. Condamnații la moarte nu știau în ce noapte aveau să fie scoși din celulă pentru a fi duși la execuție. Dar după ora 8 dimineața știau că mai aveau dreptul să trăiască măcar încă o zi. Uneori, noaptea se auzeau

câte un strigăt sfâșietor sau plânsete, când un condamnat la moarte era scos din celulă și dus la locul execuției. Apoi se deslușea doar un răpăit scurt, înfundat. Pentru executarea pedepsei cu moartea se aflau într-o încăpere specială două arme automate, fixate spre țintă, care se declanșau prin apăsarea pe un buton.

Condamnații la moarte erau fie criminali periculoși, fie deținuți pe motive economice. La cei din urmă, pedeapsa cu moartea putea fi comutată la 25 de ani de închisoare, dar abia după ce și-au petrecut un an în celula condamnaților la moarte, fără să știe când le vine rândul la execuție.

35

La 26 decembrie, Radu a împlinit 28 de ani. Un paznic îl scoase din celulă și-l duse în biroul comandantului de secție, Constantin. Acesta ședea la biroul său.

— Ce-ai în buzunar? Să văd!

Radu scoase din buzunarul de la pantalon un maiou înnodat în formă de fes.

— Dă încoa', știi doar că n-ai voie să porți nimic pe cap!

Radu îi întinse fără o vorbă așa-zisul fes. Acum va trebui să-și facă un fes nou ca să nu îi înghețe capul tuns chilug.

— O să mergem undeva, spuse Constantin.

Radu îl urmă pe culoar, coborî scările și ieși din clădire. Respiră adânc aerul rece, privi cerul senin,

albastru. După luni de zile, vedea acum curtea pentru prima oară. I se părea că e cel mai frumos dar de ziua lui. Indiferent ce avea să-l mai aştepte acum: un nou interogatoriu, bătăi sau transferul în altă clădire. Comandantul de secţie întrerupse tăcerea:

— E imposibil să fi făcut tu singur manifestele!

— Le-am făcut singur.

— Nu te cred! Tatăl tău trebuie să fi ştiut ceva despre asta!

— Tata n-a ştiut nimic, absolut nimic.

— Las' că aflăm noi, spuse comandantul de secţie. Poţi să fii sigur de asta!

Îl conduse pe Radu într-o încăpere mică din casa portarului, în care se aflau o masă, mai multe scaune şi un calorifer electric pornit. Un paznic, aflat în încăpere, scoase ştecherul din priză şi dispăru cu caloriferul electric din cameră, încuind uşa în urma lui. Radu era singur, oare ce putea să-l mai aştepte? Deodată se deschise uşa şi părinţii lui intrară pe uşă împreună cu comandantul de secţie, Constantin, şi cu comandantul închisorii, colonelul Borcan. Părinţii lui se speriară când îşi văzură fiul: era tuns până la piele şi părea slab în hainele largi de deţinut. Se îmbrăţişară şi luară loc pe scaune. Constantin şi Borcan supravegheară discuţia. Dr. Filipescu se prefăcu că-l ceartă pe Radu:

— De ce nu ne-ai scris?

— V-am trimis o carte poştală.

— Noi n-am primit nimic.

— V-am scris, şi ce v-am scris nu era interzis.

Comandantul de secţie interveni în discuţie:

— Ai scris prostii! Ai scris: „Nu sunt la mare, nu sunt pe munte, sunt chiar în București!!". Și ai mai scris: „Chiar dacă nu putem să ne uităm la televizor, putem totuși să vedem «vizorul» de la ușă și putem asculta televizorul paznicilor". Dacă vrei ca părinții tăi să-ți primească scrisorile, scrie-le lucruri serioase.

— În mod normal le scriam părinților de la mare sau de la munte...

Comandantul îi tăie vorba:

— Această vizită au obținut-o părinții tăi printr-o aprobare specială! Asta e o mare favoare din partea noastră! Tu ai mai fost pedepsit de curând!

Doamna Filipescu i se adresă îngrijorată fiului său:

— Ce-ai mai făcut de te-au pedepsit?

— Nimeni nu mi-a spus că sunt pedepsit... Singurul lucru care mi-a dat de gândit a fost că n-am primit nici un pachet de la voi...

— Păi vezi, îl luă peste picior Constantin. Ai fost pedepsit pentru că ai folosit porecle! Pentru paznic!

Se întoarse către părinți:

— L-a numit pe paznic „Mălai Mare"!

— Toți îl numesc așa, replică Radu. De unde era să știu că e o poreclă. E și un actor pe care îl cheamă la fel.

Părinților li s-a refuzat dreptul de a-i aduce lui Radu, cu ocazia vizitei, un pachet. Doamna Filipescu avea la ea o portocală și îi rugă pe cei doi comandanți s-o lase să i-o dea fiului ei. Comandanții se uitară nedumeriți unul la altul, aprobarea pentru portocală putea fi dată de comandantul de secție? Sau de comandantul închisorii? Nici unul din ei nu știa ce avea să

gândească celălalt despre el dacă lua o decizie greșită. Încă se mai priveau nedumeriți, până când dădură amândoi aprobativ din cap – din fericire, în același moment. Comandantul de secție aduse un cuțit și tăie portocala, o cercetă ca nu cumva să conțină vreun mesaj secret, așeză la loc portocala tăiată și i-o dădu lui Radu.

Atmosfera se destinse.

Radu l-a întrebat pe tatăl său dacă a avut neplăceri din cauza lui.

— Totul e în ordine, i-a răspuns acesta. Nu-ți face griji.

Borcan și Constantin se uitară la ceas. Trecuseră 20 de minute, timpul de vizită se terminase. Radu se ridică, își îmbrățișă părinții. Dr. Filipescu își strânse băiatul tare la piept și-i șopti repede la ureche: „Europa". Radu se uita în ochii tatălui său și clipi în semn că l-a înțeles. Părinții se despărțiră politicoși de cei doi comandanți și părăsiră încăperea. Radu era fericit. „Europa" era secretul dintre el și tatăl său. „Europa" însemna că la postul de radio Europa Liberă a fost prezentat cazul lui. Nu fusese uitat. În drum spre celulă, Radu se simțea amețit de atâta fericire. Faptul că a întreprins ceva care ajunsese să fie cunoscut și, poate, apreciat îi insuflă puterea de a suporta mai ușor închisoarea și condamnarea. Pentru el era mai mult decât o recunoaștere și o mulțumire.

Întors în celulă, și-a împărțit portocala cu ceilalți cinci tovarăși de suferință.

36

În dimineața de 7 ianuarie, un paznic a aruncat saci din pânză de cort în celulă și le-a ordonat deținuților să-și strângă imediat boarfele în ei. Sacii mai mici erau pentru obiectele de toaletă. „Oare ce înseamnă asta?" gândea Radu în sinea lui. Îi aștepta mutarea în altă celulă, în altă închisoare? Sub supravegherea paznicilor, deținuții trebuiră să-și ducă sacii doldora până la poarta închisorii. Acolo, sacii au fost sigilați și urcați în două camioane gata de plecare. Deținuții fură mânați la duș, unde lipseau săpunurile și prosoapele. Încă uzi, și-au îmbrăcat hainele de pușcăriași. Apoi fură trimiși la frizerul închisorii. Frizerul le tăie părul. Briciul era bont și rasul le pricinuia durere. După aceea trebuiră să aștepte multă vreme pe hol. Radu numără șapte deținuți, printre ei se aflau Ion Ilie, Ion Bugan și Ion Drăghici. Se bucura că erau acolo. Pe ceilalți trei deținuți nu-i cunoștea. Să fi fost și ei deținuți politici? În sfârșit, apăru un paznic al închisorii care îi însoți la ieșire. Radu se bucura din nou de cerul atât de intens albastru pe care îl vedea atât de rar. Își auzea scârțâitul pantofilor pe zăpadă, respira cu religiozitate aerul proaspăt și rece, se simțea liber – pentru o clipă. Două camioane închise ermetic și vopsite în albastru, cu care se aducea înainte pâinea, parcară în fața închisorii. Cuvântul pâine încă se deslușea de sub noua vopsea. Acum, cu aceste camioane nu era voie să fie duși decât „deținuții foarte periculoși". Mai mulți milițieni îi așteptau pe aceștia. În fiecare

camion se găsea un separeu de cel mult un metru pătrat. Ion Ilie, Ion Bugan și Radu Filipescu au trebuit să intre în acest spațiu, lipiți strâns unul de altul. Cu toate astea, milițienii au încercat să mai forțeze și pe alt deținut să intre în acel spațiu. Acesta era un profesor maghiar de matematică, Béla Bàcs, care cu un zâmbet plin de bunătate încercă să explice că el nu era vinovat de înghesuială. Se vedea că suferea de Parkinson, deoarece nu-și putea controla mișcările. Milițienii îl înghiontiră, îl loviră și-l împinseră în cele din urmă în spațiul acela mic, după care zăvorâră ușa. Cele două camioane transportară deținuții la gara Basarab. Acolo au trebuit să urce în cele două „vagoane speciale pentru transportul deținuților". Ferestrele vagoanelor erau acoperite cu plăci de tablă. În interiorul vagonului, sub ferestre, se afla o bancă. Pe o parte a peretelui era instalată o chiuvetă mică și imediat sub ea o gaură, closetul. Ambele vagoane au fost atașate la o locomotivă, trase în Gara de Nord și legate la un personal. Să fi știut oare călătorii că în două vagoane camuflate ca acelea poștale călătoreau împreună cu ei deținuți politici și chiar criminali? În vagon erau mai mulți milițieni. De la ei au aflat mai întâi deținuții destinația drumului lor: Aiud. Din relatările unor foști colegi de celulă, știau că existau două trasee de la București la Aiud. Cursa mare traversa toată România, din închisoare în închisoare, ca să ridice deținuți. La vremea aceea în România existau 30 de închisori și 100000 de deținuți. Către ora 16 se dădu semnalul de plecare din București. În vagon se făcu foarte frig.

După ce trenul a trecut de Braşov, se făcu cald, mai târziu insuportabil de cald, încât deţinuţilor le era frică să nu se sufoce. Nimeni nu îndrăznea să se plângă. Radu încercă să-şi distragă atenţia. Citea inscripţiile de pe pereţi, ameninţări, înjurături, porcării. Béla Bàcs începu să povestească. Era originar dintr-un sat din Ardeal, Ditrău. Criticase sărăcia şi comportamentul autorităţilor locale care nu făceau nimic bun, pentru asta fusese arestat. Lui Radu îi plăcea Béla Bàcs. Era foarte slab, zâmbea prietenos atunci când li se întâlneau privirile. Era mândru că, în ciuda bolii lui, reuşea să cânte la vioară la petrecerile din satul lui. Deţinuţii, aflaţi într-o stare de agitaţie, discutau între ei, şi miliţienii plictisiţi îi lăsau în pace.

Deodată trenul opri în Teiuş. Deţinuţilor li se ordonă să coboare imediat. Stăteau pe peron, îngheţaţi, în viscolul care se stârnise, înconjuraţi de miliţieni şi soldaţi cu pistoale automate. După ce trenul plecă, toţi trebuiră să urce într-un camion gata de plecare. Radu, care urcase primul şi putea să stea în faţă, lângă şofer, era entuziasmat de călătoria prin noapte, deoarece în lumina farurilor putea să vadă zăpada.

Către ziuă, transportul sosi în Aiud. Capul lui Béla Bàcs era plin de cucuie, deoarece în timpul călătoriei căzuse şi se lovise mereu. Dar nu se plângea. Zâmbea când era privit. Camionul intră prin cele trei porţi mari ale închisorii Aiud care se închiseră imediat în uma lui. Frână brusc în faţa clădirii centrale a închisorii şi opri. Deţinuţii se clătinară, căzură unul peste altul. Miliţienii deschiseră uşa cu brutalitate şi ordonară

coborârea. Clădirea închisorii fusese construită pe vremea împărătesei Mariei Tereza, în formă de T. Deasupra intrării, pe o placă scrisă cu litere mari se putea citi:

„VOI CEI CE INTRAȚI
LĂSAȚI ORICE SPERANȚĂ".

Partea a doua

1

Cei abia sosiți la închisoarea din Aiud își petrecură primele ore într-o încăpere de așteptare. Pentru cei șapte deținuți se găsea un pat de lemn și o pătură. Într-un colț se afla un butoi plin cu apă.

Înainte de masă au fost duși într-o celulă obișnuită.

Celula era de trei metri jumătate pe doi.

După ușa de lemn masiv a celulei, pe partea de dinăuntru se afla o a doua ușă din zăbrele de fier vopsite în gri. Când paznicii deschideau ușa, puteau imediat să vadă toată celula. Abia când se convingeau că nu îi pândea nici un pericol, descuiau și ușa cu zăbrele. Zăvoarele erau enorm de mari și ruginite. Deschiderea lor făcea mult zgomot și deținuții tresăreau speriați. Lângă ușa celulei, în dreapta, era closetul cu un robinet în perete pentru spălat. Între closet și capul patului se afla masa. De multe ori, în timpul sau după servirea mesei, mâncarea trebuia strânsă repede pentru că unul din deținuți avea urgentă nevoie să meargă la closet. Deținuții se deranjau foarte des la stomac. După aceea, aerul era infestat timp de o jumătate de oră. Geamul trebuia să rămână deschis. Fereastra se afla pe cealaltă parte a peretelui. Era, ce-i drept, mare, dar avea stinghii transversale din geam mat, asemănătoare

jaluzelelor. Stinghiile transversale erau îndreptate oblic în sus. „Aceste jaluzele sunt o invenție comunistă, ca să nu putem vedea decât cerul" spunea Dumitru Iuga. Pe partea stângă, între pat și ușă era o bancă pe care aveau loc două persoane. Cei șapte deținuți trebuiau să găsească un sistem ca să poată folosi pentru mișcare spațiul dintre ușă, paturi, bancă, masă și closet și care nu era mai mare de un metru pătrat. Dacă mergeau pe diagonală, puteau să facă trei pași înainte și trei înapoi. Dacă se plimbau în cerc, puteau să se miște chiar trei deținuți.

Saltelele erau umplute cu resturi de stofă și deșeuri de piele și deasupra aveau cearșafuri de pânză. Fiecare primea câte o pătură militară uzată ca să se acopere. Noaptea, deținuții purtau pijamale peste care își puneau două sau trei tricouri, pulovere și chiar și zeghea de zi. În picioare, una sau două perechi de șosete. La capul patului trebuia să stea sacul cu lucrurile fiecăruia. Sacii mai țineau un pic de cald. În celulă erau acum șase paturi și șapte deținuți, de aceea doi din ei trebuiau să doarmă într-un pat. Ion Drăghici și Radu Filipescu au trebuit să împărtă un pat la nivelul al doilea și-o pătură. Nici unul nu putea să doarmă și se mișcau cu grijă ca să nu cadă.

2

Ora 5 dimineața. Un deținut alerga pe toate coridoarele cu un clopot care făcea mult zgomot. Deținuții trebuiau să se scoale imediat, să-și facă paturile și să

se îmbrace. Şedeau obosiţi şi fără chef pe banca rece şi-şi puneau, fără să aibă voie, păturile pe spate. Radu se furişa când putea în patul cel mai de sus, unde nu-l puteau vedea paznicii când aruncau o privire prin vizor. Când auzea zgomot pe culoar, sărea repede din pat, de multe ori nimerind fără să vrea în capul sau spinarea lui Bugan, deţinutul care stătea pe patul de jos. Micul dejun consta dintr-o zeamă de orz sau de secară prăjită, care lăsa o margine lipicioasă pe cana mică de tablă. Fiecare deţinut trebuia să-şi ţină, pe rând, cana printr-o ferestruică numită vizetă, tăiată special în uşa celulei, pentru servirea mesei. Doi deţinuţi de drept comun împărţeau masa, pe care o aduceau cu un cărucior. La zeama aceea care voia să fie cafea, îi dădeau fiecărui deţinut prin vizetă şi câte o lingură de marmeladă. Pe la ora 7, suna din nou clopotul. Deţinuţii trebuiau să se alinieze în celule pentru apelul de dimineaţă. Pe o suprafaţă de un metru pătrat stăteau cinci, şase sau chiar şapte deţinuţi cu spatele la uşa celulei. Când se deschidea uşa, şeful de cameră raporta: „Să trăiţi, cetăţene plutonier-major! În camera numărul 15 se află şapte deţinuţi. Raportează şeful de cameră, Nicolae Ionel!".

Şeful de cameră îşi lovea călcâiele: „Să trăiţi!", şi se întorcea din nou cu faţa la zid. Un paznic nota numărul deţinuţilor, celălalt bătea cu un ciocan de lemn în zăbrelele ferestrelor. Abia după ce paznicii părăseau celula, deţinuţii puteau să se mişte iarăşi liber şi aşteptau plimbarea care dura, conform regulamentului, douăzeci până la treizeci de minute. Ofiţerul de contrainformaţii al închisorii, colonelul Lazăr, temut

încă din timpul terorii comuniste a anilor '50, hotăra care celule aveau dreptul la plimbare. De multe ori li se îngăduia ocupanților mai multor celule să fie scoși concomitent în curte. Când Radu a ieșit pentru prima oară în curtea lată de cinci metri și lungă de zece, a avut sentimentul că se află pe un stadion de fotbal. Deținuții începură să alerge, să sară, să lipăie în cerc de bucurie, alții fumau. Ion Ilie spuse: „Ne comportăm ca niște copii care sunt duși în parc". Iancu Lucian, fost director de teatru la Constanța, îi făcea să râdă pe ceilalți deținuți pentru toată ziua cu povestirile și bancurile lui. Fusese arestat pentru că, împreună cu căpitanul de vas Scaletki și un cârmaci, încercase să fugă din țară cu vapor cu tot. Echipajul vasului i-a trădat pe cei trei când au ajuns la jumătate de oră de Istanbul. A fost un scandal mare, deoarece, în ziua fugii sale, Iancu Lucian tocmai fusese ales deputat în urma alegerilor pentru Marea Adunare Națională. Iancu Lucian fusese pus în lanțuri la mâini și la picioare. Se obișnuise atât de mult cu lanțurile la mâini încât și acum își mișca amândouă mâinile deodată când își aprindea pipa ca și când ar fi fost încă legate una de alta. Curtea era împrejmuită de un zid înalt de trei metri. Deasupra era o plasă de sârmă. După toanele paznicului, plimbarea dura uneori numai cinci minute. Deținuții implorau în zadar să mai rămână în aer liber. Dacă se rugau și a doua oară, riscau să fie pedepsiți. Duminica, fiindcă cei mai mulți paznici erau liberi, nu erau plimbări.

Reîntorși în celulă, deținuții așteptau acele zgomote difuze în calorifer, care anunțau că țeava și

caloriferul reci ca gheața se încălzeau. Sistemul de încălzire era foarte vechi, cu aburi și nu cu apă. După o jumătate de oră, perioada de încălzire se termina, și curând în celulă era din nou frig. Deținuții trebuiau să se miște întruna și așteptau masa.

O căruță, mânată de un „liber" – deținut care era la lucru – și trasă de caii Cezar și Diana, aducea masa în două oale mari, în clădirea principală. Uneori, supa dădea pe dinafară și atunci deținuții puteau să vadă, dacă depărtau pe furiș două stinghii transversale din jaluzele, ce supă avea să fie servită între orele 12 și 12.30: supă de cartofi, varză sau fasole. Aceasta era cea mai importantă știre a zilei.

După-amiaza trecea chinuitor de încet.

În jurul orei 16, deținuților li se oferea un spectacol pe care îl așteptau cu interes: se întorceau deținutele, condamnate pentru crimă, de la muncă. Traversau curtea închisorii, care devenea pentru ele o scenă. Deținuții stăteau ciorchine la ferestre, ca să vadă femeile, în timp ce unul dintre ei, de sacrificiu, mergea încoace și încolo în fața ușii celulei ca să abată atenția paznicilor, în caz că se uitau pe vizor. Femeile se comportau vulgar, făceau semne obscene în direcția ferestrelor și-și savurau „apariția".

Uneori se întâmpla să se încălzească caloriferul și între 16 și 17.

La ora 18 se împărțea cina, varză, arpacaș sau cartofi și mămăliga pentru toată ziua. Dacă mămăliga era bună, deținuții prevedeau o inspecție. Însă de cele mai multe ori era închisă la culoare, uneori chiar neagră, aproape de nemâncat! Când Radu avea ceapă, o tăia

cu un cuțit făcut dintr-o bucată de plastic și o amesteca în mămăligă. Odată a primit de la mama lui în pachet brânză Homorod, tip Roquefort. Mirosul și gustul puternic al acestei brânze erau foarte eficiente în a face mămăliga mai acceptabilă, dar colegii de cameră au fost puțin derutați. Credeau că iar s-a deranjat la stomac unul dintre ei.

La ora 19 avea loc apelul de seară, urmat de schimbul paznicilor. Deținuții erau numărați și înregistrați. Deoarece paznicii aveau mereu greutăți la adunare, deținuții trebuiau să se alinieze din nou pentru a fi numărați. Uneori, numerotarea se repeta și de câte trei ori.

Deținuții își umpleau timpul dinaintea culcării jucând șah. Figurile de șah erau făcute din pâine și hârtie de ziar, înmuiate și lăsate apoi la uscat. Piesele albe le vopseau cu pastă de dinți, iar piesele negre cu pastile de cărbune pentru stomac.

La ora 22, toți deținuții trebuiau să fie în pat. Adormeau foarte greu. Radu se învârtea pe-o parte și pe alta, îi era frig.

În fiecare seară, în jurul orei 23, caloriferul se încălzea pentru treizeci de minute. Zgomotul din țevi și calorifer îi făcea pe deținuți să tresară speriați și să se trezească, dar când se lămureau ce se întâmplă, mulțumiți, adormeau din nou.

La ore târzii din noapte aveau loc percheziții neașteptate. Deținuții din două celule alăturate erau siliți să-și întindă pe coridor pătura, să se dezbrace și să-și pună lucrurile pe pătură. Pe urmă trebuiau să-și răstoarne sacii, cu tot ce aveau în ei, peste ele. Zece până la douăzeci de paznici răscoleau și percheziționau totul.

Dezbrăcați complet și tremurând, deținuții stăteau pe coridorul rece și se rugau ca această percheziție să iasă bine pentru ei. Era strict interzis să dețiî obiecte ascuțite sau tăioase, ace de cusut sau lame de ras. Pentru asta erau aspru pedepsiți. Deținerea unui creion nu era permisă de regulament, uneori era acceptată de gardieni, iar alteori nu, așa că Radu avea întotdeauna emoții. După percheziție, deținuții puteau să se îmbrace din nou, să-și îndese lucrurile în saci și să se întoarcă cu păturile înapoi în pat. Procedeul se relua la celulele următoare, până când erau toți percheziționați.

3

La închisoarea Aiud erau închiși aproximativ 30 de deținuți politici, repartizați în șase celule. Poziția oficială era însă că în România nu existau deținuți politici. Condamnații erau încadrați conform articolului 166, „propagandă împotriva orânduirii socialiste" în categoria „Contra Securității Statului", pe scurt CCS, împreună cu alte infracțiuni – „Trădare" și „Subminarea Economiei Naționale".

În seara zilei de 12 ianuarie se petrecu ceva neașteptat: toți „dușmanii securității statului" fură convocați într-o sală de curs. Această încăpere aparținea unei școli a închisorii, în care deținuții care nu aveau nici o pregătire școlară puteau să urmeze școala generală. Radu Filipescu era emoționat că va cunoaște disidenți de care nu auzise până atunci. Maiorul Rusu, responsabilul cu educația ideologică, apăru la catedră și îi

îndemnă pe deținuți să-și expună problemele. Nu cumva era și asta, din nou, o cursă, gândi Radu în sinea lui. Gheorghe Măgureanu, un bărbat mai în vârstă, se ridică: „Sunt deținutul numărul 328, vin din Galați și acuz conducerea închisorii, în special pe colonelul Lazăr. M-a ținut vreme îndelungată la izolare, fără nici o explicație!". Radu încremeni în fața curajului acestui bărbat. Ce urmări avea să aibă ieșirea asta? Neînduplecat, Măgureanu acuza și situația politică până la preluarea puterii de către Ceaușescu. Îi numea pe comuniști „trădători de patrie și teroriști" încă din 1948, când a trebuit să petreacă mai mulți ani în închisoare, după prima lui arestare. După eliberare, fiind de formație matematician, a lucrat ca tehnician topometru în Vrancea. În timpul exercitării profesiei, a intrat în legătură cu câțiva țărani mai bătrâni. De la ei a aflat că pe la jumătatea anilor '50, pe când era general de armată, Ceaușescu ar fi ordonat ca aceia care se opun colectivizării forțate în comuna Vadu Roșca din Vrancea să fie lichidați. Măgureanu i-a scris primarului din Galați și CC al Partidului Comunist din București. După reclamația respectivă, a fost mai tot timpul supravegheat. Într-o cuvântare din 1981, Ceaușescu a făcut apel la organele de Securitate să-și întărească supravegherea față de elementele dușmănoase partidului. Măgureanu i-a spus atunci celei de-a șasea soții: „Ai grijă, în curând voi fi condamnat!". Așa s-a și întâmplat. Acum ședea deja de trei ani în pușcărie.

Deținuții mai tineri se simțeau atrași de Măgureanu, îi admirau curajul de a-i amenința în fiecare zi pe paznici. Conducerea închisorii încercă să-l izoleze pentru că se temea că exemplul lui ar fi făcut prozeliți.

Un alt deținut, Florin Vlăsceanu, își spuse povestea: la 22 august 1983 se afla în drum spre casă, după ce fusese la un restaurant într-un sat în apropiere de Târgoviște, cu prietenii săi Vehio Pavel și Victor Totu. Pe strada principală se vedea lozinca „TRĂIASCĂ CEAUȘESCU!" scrisă cu vopsea albă pe asfalt. Au gasit găleţile cu vopsea albă uitate pe marginea drumului și le-a venit o idee: au șters „TRĂIASCĂ" și au vopsit peste vechea lozincă „JOS CEAUȘESCU". Sentințele au fost de șase, șapte și opt ani. „Oare era acesta un motiv să ții oamenii la pușcărie? Și la ce-i foloseau lui Ceaușescu", îi întrebă el pe cei prezenți, „toate lozincile cu «Trăiască», dacă fiecare român îl trimitea la dracu'"?

Maiorul Rusu ascultă cu o mină neclintită și arătă spre un deținut care se înscrisese la cuvânt. Acesta își relată cazul fără nici o reținere. După ce maiorul îl ascultă în tăcere, ca și pe alți deținuți, părăsi sala fără un cuvânt. Această deschidere îl ului pe Radu. Bănuia în spatele acestor lucruri un truc al conducerii închisorii. Ce putea să se întâmple? Se uita la Măgureanu, la Dragoș Oloieru. Era impresionat de acești deținuți în vârstă care rezistaseră nezdruncinat ani îndelungați de temniță. „Cât de fricoși suntem noi șapte în celula noastră în comparație cu ei" se gândi el. Deținuții au fost lăsați să discute între ei nesupravegheați, vreme de o oră, până când paznicii ordonară întoarcerea în celule.

4

Peste o săptămână, lui Radu i se porunci să-și strângă lucrurile în sacul lui și să-l urmeze pe paznic. Acesta îl conduse la celula 66. Era situată la capătul coridorului și era la fel ca mărime și amenajare cu celula din care plecase. Cei patru colegi noi de celulă întrebară curioși: „Cum te cheamă? De unde vii? De ce ai fost închis?". Îi arătară cele două paturi neocupate. El alese patul de sus. Află că în el dormise Ion Baicu. A murit foarte de curând, de Crăciun. Radu fu impresionat, dar a rămas la alegerea făcută. Își așeză lucrurile pe pat și apoi ascultă poveștile noilor săi colegi de celulă.

Iancu Marian fusese căpitan de Miliție. Într-o scrisoare adresată postului de radio Europa Liberă a descris situația din Ministerul de Interne și i-a spus unui cunoscut de această scrisoare. Cunoscutul făcuse cerere de plecare în străinătate și, ca să obțină cât mai repede aprobarea, a informat Securitatea despre acea scrisoare. Securitatea i-a percheziționat domiciliul până când a găsit scrisoarea ascunsă într-o carte. Iancu Marian a fost condamnat la șase ani de închisoare.

Gheorghe Gherghina și Nicolae Ionel au făcut în anul 1979 manifeste. Au decupat o fereastră mică în podeaua mașinii lui Nicolae. În timp ce unul dintre ei conducea mașina, celălalt arunca manifest după manifest prin deschizătură. Nu s-a întâmplat nimic, dar măcar avură noroc pentru că nu au fost prinși. Doi ani mai târziu, fiul lui Nicolae Ionel fiind beat, a făcut

un grav accident de circulație. Ca să scape de o condamnare pe mai mulți ani, în timpul anchetei le-a propus milițienilor un târg: dacă îl lăsau liber, avea să le dezvăluie ceva foarte important. I-a condus pe milițieni la mașina tatălui său și le-a arătat deschizătura în formă de pătrat. La percheziția domiciliului, milițienii au găsit restul de manifeste. L-au făcut scăpat pe fiu și l-au condamnat pe tată și pe prietenul acestuia.

Gheorghe Gherghina a fost condamnat la șase ani de închisoare, Nicolae Ionel, la șapte.

Relația dintre cei doi se deteriorase în celulă. Se certau, se învinuiau și se bănuiau reciproc, se luau din nimic și nici nu știau cine a început. Cu timpul, Radu avea să înțeleagă că cearta era o stare normală, pentru că plictiseala în închisoare devenea insuportabilă.

Deținutul Otto Kugler din Brașov fusese directorul unei întreprinderi de comerț exterior. Era închis pentru că ar fi divulgat secrete de serviciu. A fost condamnat la zece ani de temniță.

Otto Kugler, Iancu Marian aveau dreptul să muncească. În fiecare dimineață, după micul dejun, erau însoțiți de un ofițer la locul de muncă, un birou al închisorii. La ora 18 reveneau în celulă. Căpătau porții mai mari de mâncare și le dădeau la fiecare a doua zi lui Gheorghe Gherghina, lui Nicolae Ionel și lui Radu Filipescu o bucată de pâine. Cu toate astea, erau suspectați de Gherghina și de Ionel că erau informatorii Securității. Faptul că aveau voie să lucreze era de ajuns ca să-i bănuiască. Radu nu le împărtășea suspiciunile, deși nu puteai fi niciodată prea sigur:

paznicii știau mult prea mult din ceea ce se petrecea în celulă.

Radu începu prin a se adapta la noua celulă. De asemenea, i s-a permis să trimită acasă o carte poștală cu următorul conținut:

Aiud, 15 ianuarie 1984

Dragă mamă și tată,

Am ajuns la Aiud. Aici e cald și bine. Timpul trece în liniște. Mă gândesc cu drag la voi, la voi toți, pentru că am timp destul. Sunt chiar în stare să citesc și să învăț poezii pe de rost. Și-acum să trecem la chestiunea cea mai importantă pentru mine: 1 kg zahăr, puțină nucă măcinată, trei lămâi, medicamente ca aspirină și vitamina C, două cărți de electronică. Vă rog nu trimiteți țigări. Veniți să mă vizitați dacă puteți și mai ales când s-o face din nou timp frumos. Treceți și pe la Muni. Ea îmi e așa de apropiată. Sper că îi merge bine și o sărut din toată inima. Fiți liniștiți în privința mea. Totul este în regulă.

Vă sărut de mii de ori!
Cu dragoste, Radu

5

După ce a citit cartea poștală de la Radu, dr. Filipescu a făcut o cerere scrisă către conducerea închisorii Aiud pentru a obține o vizită. Comandamentul închisorii a

trimis o carte poștală în care se preciza că deținutul Filipescu va putea fi vizitat abia după cinci luni. Întrucât fusese instalat în celulă pe 9 ianuarie, nu poate fi vizitat, conform regulamentului, decât pe 9 iunie. Revoltat, dr. Filipescu căuta cu înfrigurare o cale prin care Radu putea fi ajutat. Aiud era una dintre cele mai rele închisori din România. Redactă iarăși scrisori pe care le trimise la organizații pentru drepturile omului și la posturi de radio din Occident. Își rugă prietenii și cunoscuții din străinătate să transmită la radio Europa Liberă informații despre fiul său. Fiecare din aceste scrisori era verificată în amănunțime, pentru că Securitatea răspândea permanent știri false. Verificarea informațiilor cerea timp și unele știri nu mai erau tocmai actuale la apariția lor. Ziarul *Scânteia* acuza însă cu mult tam-tam Europa Liberă că umple lumea cu minciuni!

O emisiune de la radio Europa Liberă a transmis următoarea scrisoare:

PARIS 10.I.1984

În trecere prin PARIS, doresc să reactualizez dosarul inginerului RADU FILIPESCU, care devine cu fiecare zi ce trece o figură care încălzește sufletele românilor, care speră că curajul și sacrificiul lui nu vor rămâne fără rezultat.

RADU FILIPESCU, 28 de ani, inginer.

Bine-crescut și educat, a făcut studii remarcabile și ca inginer s-a achitat de toate sarcinile ce-i reveneau în mod strălucit. Iubit și respectat de colegi, superiori și subalterni, nu a ezitat să faciliteze intrarea lor la

spitalul de urgență, pentru diverse examene medicale, prin intermediul tatălui său, pentru că știți că acum, în România, să te adresezi unui medic dorit devine din ce în ce mai mult o problemă.

A avut ocazia să iasă de multe ori din țară cu familia sau singur, dar niciodată nu s-a pus problema rămânerii în Occident. Bineînțeles, era dintre favorizați, dar nu ai regimului, ci ai poziției pe care o avea tatăl său, figură a medicinei românești pe plan mondial.

Beneficia de un confort particular: casă la Snagov, combină muzicală, motocicletă japoneză și altele, totuși, repet, niciodată nu l-a atras ideea de a rămâne în Occident.

S-a implicat de unul singur să trezească conștiința românilor la luptă contra dictaturii instaurate de cei din oligarhia familială condusă de președintele N.C., ale căror fapte cred că nu mai trebuie să le descriem.

RADU FILIPESCU a făcut prima tentativă de tipărire și depunere de manifeste, care nu se îndreptau nici împotriva regimului socialist român, nici împotriva stăpânirii URSS peste țările din Est, ci strict împotriva persoanei președintelui N.C. și a familiei dominatoare.

A folosit un sistem de imprimare a literelor în relief, iar în pivnița casei a imprimat cu cerneală, în mod artizanal, manifestele pe care le-a distribuit singur în cutiile de scrisori. Nu a avut rezultatul scontat și a reînceput operațiunea. Mulți dintre cei ce au primit manifestul au fost controlati de miliție, dar presa nu a publicat nimic, de unde îmi permit să trag o concluzie nefavorabilă asupra structurii morale a „mass-media" din România.

Toți sperăm că RADU FILIPESCU a realizat ceva, dar nu se simte nici o mișcare de masă în jurul acestui băiat, care s-a sacrificat pentru un crez drag tuturor. El a avut singur curajul și demnitatea să se exprime scurt și cuprinzător.

Procesul a durat 45 de minute și apelul 10 minute. Justiție rapidă! În timpul interogatoriilor și al procesului, nu a existat nici un moment în care să fi arătat vreo slăbiciune. Și-a apărat punctul de vedere neschimbat până în ultima clipă. Consultul medical a arătat că este sănătos atât fizic, cât și psihic, ceea ce el însuși a încercat să sublinieze de fiecare dată.

În acest moment se află la Penitenciarul din Calea Rahovei, sub comanda tovarășilor Panaite și Constantin, care au ordin să-i facă viața grea. Mănâncă varză, terci de secară și cartofi. Suportă frigul și umezeala. În șase luni nu are dreptul decât la un pachet și o vizită. Înțelegeți riscul la care s-a expus, de a nu mai fi niciodată eliberat din pușcărie. Cunoașteți doar prea bine sistemul de detenție din România.

Emisiunile dumneavoastră despre faptele sale au sensibilizat opinia publică din România, așa că vă rog, în numele tuturor românilor, să nu-l uitați! Vă rog să aduceți cazul lui cât mai des în conștiința oamenilor, ca să sensibilizăm într-un fel Amnesty International să facă ceva pentru oamenii care gândesc liber! Vă mulțumesc din toată inima pentru tot ce veți face pentru Radu Filipescu și pentru toți românii care gândesc ca el.

Un român care vrea să rămână un anonim.
(Transmis în cadrul emisiunii
„Tinerama" 16-II-1984)

6

Radu a fost din nou mutat. „În închisoare, rotația dintr-o celulă în alta e frecventă, stresantă, dar și interesantă!" În noua celulă s-a împrietenit imediat cu Gheorghe Manu și Nicolae Lițoiu. După certurile dintre Ionel și Gherghina, atmosfera din noua celulă era mai degrabă agreabilă.

Nicolae Lițoiu își povesti cazul. Era originar din satul Mălăiești, lângă Ploiești. Împreună cu Gheorghe Gheorghe, cumnatul său, și cu Liviu, prietenul lor, au plănuit în 1982 să pună explozibil în fața clădirii partidului din Ploiești, numită și „Casa Albă". Explozibilul a fost greu de obținut. Gheorghe Gheorghe a atacat împreună cu Liviu un post de miliție dintr-un sat, de unde a sustras praf de pușcă. În afară de aceasta, Lițoiu a confecționat manifeste pe care le-a aruncat, de pe terasa magazinului „Omnia" din Ploiești, printre trecători. Securitatea a reacționat în felul ei bine cunoscut. A mai stabilit o interdicție, nescrisă, dar pe deplin respectată. Toate terasele de la ultimul etaj al clădirilor publice din România au fost închise imediat. După explozia din fața clădirii partidului din Ploiești, a început o amplă acțiune de percheziții din partea Securității. Douăsprezece sate de lângă Ploiești au fost răscolite casă cu casă. În paralel, Securitatea studia dosarele sătenilor. Cu acest prilej a dat de Gheorghe Gheorghe, al cărui tată, ucis de comuniști, fusese conducătorul unui grup de partizani. Gheorghe a început să fie supravegheat. El, Lițoiu și Liviu trebuiau

deci să fugă, pentru că Securitatea era pe urmele lor. S-au dus întâi la Otopeni, lângă București, la Gheorghe Manu, un alt prieten, să îl anunțe. Gheorghe Manu, un tânăr bine clădit, curajos și isteț, de 22 de ani, era din același sat cu Lițoiu. Tocmai își făcea armata în garda de onoare a lui Ceaușescu. Ca să poată să îl aresteze, Securitatea trebuia să ceară acordul superiorului unității, colonelul Onișor. Manu bănuia că Onișor putea să facă infarct când va auzi că un soldat din garda lui Ceaușescu era suspectat de astfel de acțiuni împotriva lui Ceaușescu. La ora 24, Manu a vrut să fugă din Unitatea Militară, dar Securitatea a fost mai iute și l-a arestat la ora 23. În aceeași noapte au reușit să-l aresteze pe Lițoiu. Gheorghe Gheorghe și Liviu, în schimb, au reușit să fugă. După arestare, Manu și Lițoiu au fost, vreme de un an, anchetați separat de către Securitate. Securitatea aplica metoda clasică și îi spuneau lui Lițoiu: „Lasă prostiile! Ne-a spus Manu Gheorghe că voi ați pus explozibilul!", iar lui Gheorghe Manu: „Lasă prostiile! Lițoiu a ciripit și acum știm și noi cine a pus explozibilul!". Cum să fi reacționat într-o asemenea situație? După un an de interogatorii, a avut loc procesul. Sentințele au fost 15 ani pentru Nicolae Lițoiu și opt ani de închisoare pentru Gheorghe Manu.

În absența vinovaților, au fost pronunțate următoarele sentințe: 25 de ani pentru Gheorghe Gheorghe și 18 ani pentru Liviu.

Radu se înțelegea foarte bine cu cei doi colegi de celulă. Gheorghe Manu fusese condamnat pentru

„complicitate" pentru că ar fi știut de acțiunile celorlalți prieteni și le-a tăinuit. Dar Radu se gândi în sinea sa: „Probabil, într-un fel, Manu a participat la acțiunile grupului, dar Securitatea nu a găsit probe, altfel pedeapsa lui ar fi fost cu mult mai mare". Era curios, ar fi vrut să afle mai multe detalii de la Manu, dar în închisoare era mai bine dacă fiecare spunea doar povestea pe care o declarase la interogatorii sau la proces.

7

Începând din martie, Radu împreună cu Ilie Ion, Ion Drăghici, János Barabás, Costică Purcaru, Nicolae Liţoiu şi alţi deţinuţi au obţinut permisiunea de a lucra în atelierul închisorii Aiud. Erau extrem de bucuroşi. Atelierul în care urmau să lucreze deţinuţii politici era condus de un deţinut de drept comun, nea Sandu. Nea Sandu îşi spuse şi el povestea. Avea doi copii, un băiat şi o fată, şi fusese căsătorit. Fiind de profesie electrician, lucrase într-o fabrică. Munca îi plăcea şi venea târziu acasă. La sfârşit de săptămână se ducea cu colegii de slujbă „să mai ia un păhărel". La un moment dat a început să bănuiască că-l înşală nevasta, apoi a găsit chiar şi dovezi. De atunci a început s-o bată. Dar nu ajuta la nimic. Oricât ar fi bătut-o, ea tot îl înşela mai departe. Într-o noapte, nevasta a venit din nou mai târziu acasă. El a luat un cuţit şi a înjunghiat-o. Deţinuţii din atelier, erau tulburaţi de felul degajat şi nevinovat în care îşi depăna povestea:

— De ce nu ai divorţat, nea Sandu?

— Nu am putut, răspunse el. Nu le puteam da copiilor mei o familie dezbinată. Părinții mei au fost despărțiți. Toată copilăria mea am suferit din cauza asta.

Pe urmă a tăcut. „La ce s-o fi gândit? Chiar nu putea să realizeze cât de mult a greșit?" se întreba Radu. Nu a vrut o familie dezbinată, dar a reușit să aibă o familie distrusă. Îi părea rău pentru copiii pe care i-a lăsat singuri acasă. Ce puteau să gândească – lipsiți de mama omorâtă de tatăl lor, iar acesta din urmă condamnat pentru că le omorâse mama. Ilie Ion era revoltat că un asemenea om putea să fie șeful atelierului în care lucrau deținuții politici. Avea condiții mai bune decât alții, putea să circule prin fabrica închisorii cum voia. Putea să iasă și să intre – și era un asasin.

— Pe mine m-au condamnat la șase ani de închisoare, spuse el, pentru că am împărțit 25 de manifeste în Pitești, închipuiește-ți!

— Suntem la închisoare, răspunse Radu. Asta e situația. E mai bine că nu avem ce ne reproșa. Indiferent de cât de grele sunt condițiile noastre, situația noastră e mai ușor de suportat decât cea a unui criminal!

— Închipuiți-vă ce multe familii au rămas îndoliate de pe urma acestor oameni, spuneau ei când se uitau la detașamentele de deținuți periculoși scoși la muncă.

Erau peste 2 000 de criminali închiși la Aiud în acea vreme.

Munca celor doisprezece deținuți consta în bobinarea unor motoare, montarea periilor pentru confecționarea girofarurilor pentru mașinile de miliție, de

pompieri sau pentru salvări. În sfârșit aveau de lucru, puteau să scape pentru opt ore de strâmtoarea și frigul celulei.

În fiecare zi, înainte de a părăsi fabrica închisorii, deținuții erau percheziționați de un milițian. Acesta avea un defect de vorbire și era de obicei taciturn. Când se enerva, sâsâia și se bâlbâia într-un mod amuzant. Deținuții tineri, Radu, Manu, Lițoiu și Costică Purcaru făceau mari eforturi să-și stăpânească râsul, altfel ar fi fost pedepsiți.

În atelier erau câteva ghivece de flori cu pământ în ele. Deținuții au păstrat semințe de la un ardei iute și le-au semănat în pământ. După un timp au apărut primele frunzulițe. Deținuții erau entuziasmați. În fiecare zi aveau grijă de ele, le udau și le urmăreau cum cresc. Apărură primele flori și din ele ieșiră ardei mici care creșteau încet, încet. „În curând o să-i culegem." Așteptau plini de nerăbdare. Când au venit într-o dimineață la atelier, plantele zăceau la pământ, rupte și călcate în picioare.

— Șobolanii au făcut asta, spuse nea Sandu. Șobolanii!

Deținuții se simțeau dezamăgiți, păcăliți. Procurară semințe noi de ardei, le semănară în ghivece și înconjurară cu folie de plastic fiecare plăntuță care creștea încet. Când ardeii erau tocmai buni de cules, deținuții îi găsiră dimineața pe podeaua atelierului, rupți în bucăți și striviți.

— Șobolanii au fost, spuse nea Sandu. Șobolanii!

Deținuții au semănat și a treia oară semințe de ardei în ghivece. Ion Drăghici puse un ghiveci, până

a doua zi, pe un dulap înalt de un metru jumătate, care se afla în mijlocul atelierului. Acolo sus nu puteau ajunge șobolanii. Deținuții își îngrijeau plantele, le udau, le urmăreau cu bucurie creșterea și de-abia așteptau să culeagă ardeii. Într-o dimineață, toți ardeii cu frunze cu tot zăceau pe jos, distruși.

— Șobolanii au fost, spuse nea Sandu. Șobolanii!

Bănuielile deținuților erau însă altele: colonelul Lazăr, nea Sandu și în ultimul rând șobolanii. Nimic nu se putea întâmpla în celule sau în atelier fără să știe colonelul Lazăr. Totul era hotărât în biroul colonelului Lazăr.

Aiud, 31 martie 1984

Dragă mamă și tată,

Am vești bune: de două săptămâni am voie să lucrez. Dimineața îmi trece repede, după-amiaza citesc. Acum am o carte care-mi face bine: Gramatica Limbii Române. *Atelierul e pe placul meu și are o dotare chiar mai bună decât atelierul meu din pivniță. Am avut noroc: la masa la care lucrez e soare, așa că voi încerca să mă bronzez mai ceva ca mama.*

Am obținut și drepturi mai mari, așa că puteți să-mi trimiteți la o lună jumătate mai multe alimente: 1 kg și jumătate de zahăr, 1/2 kg ceapă, 1/2 kg usturoi, 1/2 kg nuci măcinate, 1/2 kg miere, 1 kg jumate salam de Sibiu și cârnați în untură. La aceleași intervale de timp, vă rog să-mi trimiteți și medicamente: trei Cavit, trei vitamina C, zaharină și Energie L. Vă rog să-mi trimiteți săpun, pastă și periuță de dinți.

Acum am mai des dreptul la vizite și la vorbitor, o dată la trei luni. Alte probleme nu am, dar mă frământă gândul că voi vă faceți griji pentru mine. De aceea vă rog din nou să fiți liniștiți.

Dragă tată, am citit în România Liberă *că unchiul Nicu a murit. Am fost foarte trist și mi-am amintit cât de mult am ținut la acest unchi. Acum nu ne mai ai decât pe noi și eu sunt un pic cam departe. Dar tu să ai grijă de noi și mai târziu vom avea și noi grijă de tine și totul va fi cum nu se poate mai bine. Am aflat că în curând Carmen și Doru vor avea un bebeluș, sper să fiu înștiințat când o să fie evenimentul. Vă sărut pe toți cu dragoste. O sărut și pe Muni.*

Acum am o plantă pe fereastra atelierului și o ud aproape în fiecare zi.

Sărut mâna
Radu

8

„Dușmanii Securității Statului" erau mutați mereu dintr-o celulă în alta. În mai, Radu împărțise celula cu Ion Ilie, Mihai Rusu, Ferri Barabás și János Barabás. János și Radu dormeau în paturile de sus. În timpul zilei se vârau adesea în paturile lor, pentru că sus era mai cald. Dar aerul era sufocant și „plin de gaze". Majoritatea deținuților sufereau de balonări și fie că nu puteau, fie nu voiau să-și țină vânturile, le dădeau drumul cu mult zgomot.

János Barabás era ungur. Ştia să povestească foarte frumos şi Radu îl asculta cu plăcere. Născut în satul Micloşioara, de profesie măcelar, János căutase zadarnic în Miercurea-Ciuc să îşi cumpere un cuţit bun de măcelărie. Într-o bună zi a reuşit să-şi procure un asemenea cuţit din Ungaria. Era mândru de el, avea în sfârşit un cuţit ca lumea!

El, János Barabás, fratele său, Ferri, şi logodnica acestuia, Piroská Vidrányi, erau, după cum se vede, împotriva regimului Ceauşescu: „Dacă aceşti comunişti au avut mai demult curajul să facă manifeste, atunci ar trebui şi noi astăzi să ieşim în stradă, să protestăm împotriva lui Ceauşescu şi să învingem", au spus ei. Mai întâi au făcut manifeste. János, care făcea gravuri în lemn foarte izbutite, a realizat cu noul lui cuţit un negativ din lemn cu un text prin care chema oamenii, în limba maghiară, să grăbească căderea lui Ceauşescu.

De Rusalii avea loc, în satul de la poalele Carpaţilor, Csiksomlyó, în apropiere de Miercurea-Ciuc, după vechea datină, aşa-numitul „Pelerinaj de la Csiksomlyó". Pelerinii urcau, rugându-se cu ardoare, muntele, până la o mânăstire franciscană, construită la 1448, unde se ţinea o slujbă religioasă. Locul de pelerinaj, centru religios şi spiritual al ungurilor catolici, era, după părerea celor trei disidenţi, foarte potrivit pentru împărţirea manifestelor lor. Ferri, János şi Piroská ascunseră manifestele sub haine şi încălecară pe biciclete. Pe munte, aşteptară până când pelerinii s-au întors pe acelaşi drum, cântând cântece religioase. Au pornit ca din puşcă pe munte în jos, au aruncat manifestele înaintea pelerinilor şi au dispărut fără ca nimeni să-i fi recunoscut.

Securitatea nu a putut să-i prindă pe cei trei pelerini necunoscuți.

Dar Ferri Barabás era deja suspectat pentru atitudinea lui critică față de Ceaușescu. Securitatea făcu o percheziție la domiciliul lui, dădu peste forinți unguresti și-l arestă pentru „trafic de valută". Cercetările durară un an întreg, timp în care frații erau mereu interogați. Tăceau cu încăpățânare. Iar Securitatea o urmărea și interoga și pe Piroská. Fu și amenințată: „Să spui totul exact cum s-a petrecut! Chiar dacă nu o să vorbești acum, să știi că noi avem deja o mărturisire!". Ferri, care era sigur pe sine, pomenise într-o scrisoare către rudele lui din Bacău despre pelerinajul de Rusalii. Scrisoarea, nu se știe cum, căzuse în mâinile Securității.

Piroská recunoscu. Ea fu condamnată, ca și Ferri.

Sentințele lor erau: șapte ani de închisoare pentru Ferri Barabás, șase ani pentru János Barabás și cinci ani pentru Piroská Vidrányi.

Piroská a fost ținută în arestul Securității din Calea Rahovei. Era singura „politică", cum spuneau deținuții când vorbeau între ei. În 1984 a fost grațiată și eliberată.

9

Atmosfera din celulă era bună, dar din când în când mai izbucneau certuri, suspiciuni. În cameră, pe patul de jos în dreapta stătea Ilie Ion. În lunile trecute, Radu avusese prilejul să vadă în Ion Ilie un prieten sincer, corect, un bun camarad. Ion Ilie era bolnav de rinichi. În fiecare zi îi conjura pe paznici să-l ducă la

doctor. Zadarnic. Durerile se accentuară. Odată, pe când se întorcea de la plimbarea în curte, Ilie s-a oprit în fața cabinetului medical și a vorbit cu asistentul:

— Vreau să fiu consultat! Mă dor rinichii...

— Hai, pleacă de aici! îi porunci asistentul.

— Vă rog... durerile se înrăutățesc tot mai mult...

— Du-te de aici! spuse asistentul făcând un semn de refuz cu mâna. Du-te, ce mai aștepți! Azi nu este zi de consultații pentru voi.

— Vă rog din suflet, nu mai pot suporta...

— Pleacă, am spus!

Reîntors în celulă, Ion Ilie se chirci de durere. După masa de seară a venit un paznic în celulă și i-a ordonat lui Ion Ilie.

— Hai, strânge-ți boarfele și vino cu mine!

„Poate am noroc, își făcu Ion Ilie iluzii. Poate mă vor consulta?" Își luă sacul și-l urmă pe paznic. Deținuții începură să comenteze:

— O să-i dea drumul! Poate era informator. Nu degeaba era șef de cameră!

— Poate îl duc la izolare, dar de ce oare, nu a făcut nimic.

La noapte e cursă. S-ar putea să-l mute la altă închisoare, sau înapoi la Securitate, sau la Jilava?

În fiecare zi și-n fiecare seară vorbeau numai de Ion Ilie.

După zece zile, ușa celulei s-a deschis și în cadul ei a apărut un bărbat încovoiat, bărbos și slăbit. Intră în celulă și se lăsă să cadă pe bancă. Deținuții îl priveau îngroziți. Era nea Ilie. A povestit cu glas tremurător: fusese dus la izolare pentru că plutonierul Socaciu,

asistentul medical, a cerut să fie pedepsit fiindcă a îndrăznit să i se adreseze pe un ton prea ridicat. Ion Ilie a purtat vreme de zece zile cătușe strâmte și reci. Mâinile îi erau umflate și pline de vânătăi. Durerile de rinichi i se accentuaseră și luni de zile de atunci a urinat sânge.

10

Asociația Internațională pentru Drepturile Omului „Internationale Gesellschaft für Menschrechte" din Frankfurt a publicat în revista ei, *Drepturile Omului*, cazurile lui Radu Filipescu și Dragoș Oloieru și a cerut imediata eliberare a celor doi deținuți.

De la începutul anului 1984 deja a început să circule un zvon: „Se va da o amnistie mare", „Babanu".

La 23 august 1984 se împlineau 40 de ani de la „eliberarea României de sub ocupația germană". Ziua era proclamată sărbătoare națională.

La începutul anilor '50, versiunea oficială era: „Ziua eliberării de către Armata Roșie", după anul 1953 „Ziua eliberării datorită Armatei Roșii și revoltei populare", la al IX-lea Congres al Partidului din 1964, ziua de 23 august a devenit „Ziua eliberării României datorită revoltei populare și insurecției armate" și mai târziu, „Ziua revoluției populare sub conducerea Partidului Comunist Român, în frunte cu iubitul nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu".

De la Dragoș Oloieru a aflat Radu că, în august 1944, comuniștii nu au avut nici un merit. Comuniștii aproape

nici nu existau în acea vreme, erau mai puțin de 200 de oameni.

Deținuții nu se mai gândeau decât la eliberare, pentru că la o amnistie obișnuită Ceaușescu ordona eliberarea deținuților cu pedepse până la cinci ani. Acum era o sărbătoare foarte mare. 40 de ani era o cifră rotundă și se aștepta o amnistie pentru cei cu cel puțin zece ani. Deținuții de drept comun, criminalii periculoși, cu pedepse mari, erau încântați și spuneau: „gata, acum vine Babanu".

În celula lui Radu, toți erau agitați, treceau de la bucuria eliberării la îngrijorarea produsă de problemele pe care le vor avea afară. Își pierduseră răbdarea să citească, umblau în celulă încoace și încolo și-și imaginau întâlnirea cu cei cunoscuți. Iancu Marian, Gheorghe Gherghina, Nicolae Ionel și Dragoș Oloieru evaluau toate șansele unei amnistieri. Dragoș Oloieru, care avea 62 de ani, își petrecuse un sfert din viață în pușcărie. Dar visa ca măcar sfârșitul vieții să și-l petreacă în libertate. Gândurile lui se cramponau de amnistia care-i stătea în față, părea absent și acționa ca-n transă.

Pe 14 august se auzi vestea cum că amnistia nu i-ar privi decât pe cei condamnați până la cinci ani de închisoare.

Deținuții nu voiau să creadă. Totuși, seara, Iancu și Kugler au adus ziarul de partid *Scânteia*. Pe pagina a treia, jos, pe câteva rânduri într-o coloană se preciza acordarea unei amnistii doar pentru cei cu o pedeapsă de maxim cinci ani și o reducere a pedepsei cu o cincime pentru condamnarile mai mari de cinci ani.

Dintre politici, doar Arpád Visky, János Barabás și colonelul Trăsnea au fost amnistiați. Arpád Visky și

Radu Filipescu își luară rămas-bun unul de la altul în timpul unei plimbări în curtea închisorii. De atunci nu s-au mai văzut niciodată.

În septembrie, cei trei grațiați au fost eliberați din închisoare.

Perioada de pedeapsă pentru Radu a fost comutată de la zece la opt ani. Dar Radu nu putea să se bucure de cei doi ani dăruiți. Deziluzia era mult mai mare. Căuta să-și înece decepția în lectură.

În schimb, Dragoș Oloieru nu a mai putut rezista gândurilor la următorii ani de închisoare. Era doborât. Le povestea mereu și mereu colegilor de celulă soarta lui. Dragoș Oloieru fusese învățător. Era originar din Basarabia și avea o casă frumoasă în apropiere de granița cu Moldova, înconjurată de o grădină mare. În 1944, când Armata Sovietică a ocupat fâșia aceea de pământ, a trebuit să-și părăsească proprietatea. Încuie ușa casei și ascunse cheia cu grijă, în speranța că se va întoarce curând. Se refugie la o nepoată din Rădăuți, care ocupa un mic apartament într-un bloc. De la fereastră putea să-și vadă vechea gospodărie. În fiecare zi visa să se întoarcă acasă. În 1949, pe o stradă principală din Rădăuți, a început să înjure Uniunea Sovietică fiindcă i-a ocupat țara și casa. A fost imediat arestat și condamnat la 15 ani de închisoare pentru „propagandă antisovietică". În 1964 a fost eliberat. A redactat scrisori către organizațiile pentru drepturile omului și către Europa Liberă, în care descria situația politică din România și își plângea soarta. În 1982 a fost arestat din nou pentru „propagandă împotriva orânduirii socialiste" și condamnat la opt ani de închisoare.

Acum, Dragoș Oloieru plângea în sinea lui, plin de o furie neputincioasă.

Într-o dimineață de septembrie, nu s-a mai putut scula la apel. Radu îl făcu atent pe plutonierul Miu. Miu strigă:

— Ridică-ți mâna, Dragoș!

Dragoș Oloieru își ridică mâna.

— Totul e-n ordine! declară Miu. Dacă este în stare să ridice mâna, este în ordine.

Ziua următoare, colegii de arest raportară din nou starea gravă a lui Oloieru.

— Nu poate să se ridice, interveni Radu. Ar trebui să vină medicul!

— Să nu mai facă atât pe nebunul, spuse Miu. Ridică-te, Dragoș!

Dragoș Oloieru nu mai putea să se miște.

— Nu poate, repetă Radu.

— Mai tacă-ți gura! strigă Miu. Asta nu te privește pe tine!

Radu tăcu. După câteva zile veni un medic în celulă, aruncă o privire disprețuitoare în direcția bolnavului. Paznicii îl scoaseră pe Oloieru pe o targă din celulă. Fu dus la Spitalul Penitenciarului Jilava.

În primăvară muri.

Aiud, 15 august 1984

Dragă mamă și tată,

După câteva emoții, m-am liniștit din nou și mă pregătesc din punct de vedere moral-volitiv pentru

următorii ani. Mă ajutați material foarte mult cu pachetele care mă bucură nespus când le primesc și pentru care vă mulțumesc.

Alimente: 1 kg zahăr, 1 kg salam de Sibiu, 1 kg ceapă, 1/2 kg miere, 1/2 kg nuci, 1/2 kg brânză, două pachete de unt, pastă de tomate. În plus patru perechi de șosete obișnuite și două mai groase de bumbac, trei indispensabili, o foarfecă de unghii, doi metri de elastic negru și alb, trei suluri de hârtie igienică.

Medicamente: 3 Cavit, 3 vitamina C, un tub de Boicil forte, Duklosanit, 2 zaharină, ceaiuri de mușețel și alte plante, 2 lămâi.

În rest e totul bine. Vremea s-a mai răcorit, au fost și câteva vijelii. Dar am un chef nebun să ies cu iola pe lac. Lectura nu prea m-a atras în ultima vreme. Dar acum m-a apucat așa o poftă, de aceea vă rog să-mi trimiteți două cărți: una de electronică, ceva despre televiziunea color și o carte despre pictură sau muzică, chiar dacă e numai teorie.

Sper că sunteți sănătoși cu toții! Pe Muni o sărut din tot sufletul și să aibă grijă de sănătatea ei. La mulți ani lui nenea Mișu. Sper că Dana a luat examenul de admitere, și dacă nu, nu-i nici o pagubă. Am văzut poza lui Georgică cu echipa de polo în ziar. M-am bucurat mult de succesul lui.

Nu vă faceți griji în privința mea. Concediu plăcut.

Vă sărut pe toți cu dragoste
Radu

11

În limbajul de închisoare, vizitele celor apropiați se numeau „vorbitor". Un deținut avea voie să primească vizite la un interval de trei, patru, cinci sau șase luni, după durata detenției.

Conducerea închisorii avea grijă când făcea planificarea vizitelor pentru ca „dușmanilor securității statului" să nu le fie permisă decât vizitarea unui singur deținut pe zi. Familiile nu aveau voie să se cunoască între ele.

Când părinții lui Radu și-au vizitat pentru prima oară fiul, au călătorit cu un tren de noapte până la Aiud. Au cerut relații în legătură cu închisoarea. Un bărbat mai vârstnic s-a oferit să le arate drumul. „Politicii sunt ținuți în lanțuri", au aflat de la el. „Se spune că nu sunt scoși la «plimbare» decât în timpul nopții!" Au intrat emoționați în clădirea închisorii, trebuiră să aștepte ore în șir. Pe la ora 16, un paznic i-a condus la „vorbitor", unde se aflau mai multe boxe din sticlă.

Timpul de vizită dură 20 de minute. Paznicii supravegheau discuția. Doamna Filipescu făcea eforturi să mențină o mină bună. Dr. Filipescu era serios, dar încerca să-i dea de înțeles fiului său, clipind din ochi, că știe să-i descifreze corect cuvintele. Orice conversație trebuia purtată cu multă atenție.

După fiecare vizită a părinților săi, Radu era preocupat zile și nopți de-a rândul să înțeleagă tot ceea ce auzise. „Veștile de acasă declanșează în noi o avalanșă de emoții, de sentimente" constată el. „După o vizită suntem complet tulburați. Ne pierdem răbdarea de a

citi, nu putem dormi și găsim mereu semnificații noi în cuvintele celor apropiați."

Aflarea unor vești proaste se număra printre cele mai grele încercări de suportat în închisoare.

Gheorghe Manu primise vizita mamei lui. S-a interesat de ce n-a venit și tatăl său. Mama tăcu. În cele din urmă, nu se mai putu abține și spuse adevărul:

— Tatăl tău a căzut de sus așezând fânul în căpiță. Și-a rupt șira spinării și e internat în spital.

Întors în celulă, Gheorghe Manu plânse cuprins de o furie neputincioasă. Gândul că își risipește timpul în închisoare nefăcând nimic și plictisindu-se, în vreme ce acasă era atâta nevoie de ajutorul lui îl făcea să turbeze.

Colegii lui de celulă încercară să-l consoleze.

Pentru deținuți era foarte important să nu fie chemați la vorbitor imediat după ce au trecut pe la frizer. Se rușinau pentru capetele tunse la piele, pentru „tunsoarea la zero".

Într-o perioadă în care Radu împărțea celula cu Béla Bács și cu Arpád Visky, pe Béla urma să-l viziteze soția și sora lui. Béla Bács era deja emoționat cu multă vreme înainte. Bucuria lui creștea de la o zi la alta. În sfârșit a venit și ziua aceea. Béla Bács fu dus la vorbitor. Când s-a întors, Arpád Visky se interesă cum a fost:

— Povestește-ne!

Béla Bács tăcu.

— Hai, spune cum a fost, îl îndemna Visky. Ce a spus soția ta?

Béla Bács tăcu.

— Ce a spus sora ta?

Béla Bács tăcu.

— Hai spune, pentru numele lui Dumnezeu, ce a spus nevasta ta.

— Ce să spună? rosti Béla Bács printre sughițuri. Se uita la mine și plângea.

— Dar sora ta ce a spus? îl stârni Visky în continuare.

— Ce să fi spus? Mă privea și plângea.

Visky îl întrebă:

— Dar tu, Béla Bács, ce ai spus?

— Ce să le fi spus, răspunse Béla Bács, înecat de sughițuri, m-am uitat la ele și am plâns.

Arpád Visky îl privi pe Béla Bács plin de compătimire:

— Béla Bács, atunci azi n-ai avut „vorbitor", ai avut „plângător".

Aiud, 4 octombrie 1984

Dragă mamă, dragă tată, dragă Muni,

Vizita voastră m-a bucurat foarte mult, așa încât câteva zile după aceea abia am putut să citesc. Acum mi-am revenit iar la starea normală și mă bucur de cărțile frumoase pe care mi le-ați adus. M-am bucurat foarte mult că Muni arată așa de bine și sper că i-a plăcut la mine. M-am bucurat mult și de pozele cu Ileana vedetă și de veștile de la Doru.

Vă scriu acum ce poate conține pachetul de sărbători. Trimiteți-l vă rog în această lună, cam pe la 22 octombrie: 1 kg salam de Sibiu, 3/4 kg cașcaval, 3/4 kg zahăr, 1/2 kg nuci, 1/2 kg miere, 1 kg usturoi, 1 kg ceapă, cârnați, jumări și untură, pastă de tomate cu piper și ardei, 2 bucăți de unt și 200 gr dulciuri. Vă rog să-mi trimiteți și medicamente ca și până acum și încă o alifie chinezească, două pungi de bicarbonat de la

alimentara, de asemenea ață, 4 ace, pastă de dinți, cremă de ghete, hârtie.

Mie îmi merge în continuare bine, așa că n-aveți de ce să vă faceți griji. Am scăpat și de o bătătură cu care m-am căptușit când am lucrat afară. Munca mea progresează. Chiar am montat câteva piese electronice. Deocamdată am cărți. Dar dacă apare ceva nou, cumpărați-mi în special din domeniul care mă interesează.

Dragă mamă și tu, sărmanul meu tată, vă urez tot ce e mai bun cu ocazia revelionului. Sper că veți petrece bine cu Muni și cu prietenii lui Doru. Vă sărut cu toată dragostea și mă gândesc că sunt primul care vă urează toate cele bune de Anul Nou. Aștept cele 200 de gr de dulciuri. Sărut mâna Muni.

Radu

12

Părinții lui Radu primiseră o înștiințare pe o carte poștală imprimată, cum că fiul lor nu avea dreptul la pachet pentru că era pedepsit. Motivele lipseau. Nici când au întrebat care erau motivele nu li s-a răspuns. Ce făcuse Radu? Radu le scrisese părinților într-o scrisoare: „Ce frumos este în închisoare! Păcat că la patul trei unde stau miroase cam urât. Ce bine e că mi-ați trimis zahăr și acum pot să-mi îndulcesc arpacașul!". După două zile apăru comandantul de secție, căpitanul Lațiu. Era indignat și furios:

— Deținut Filipescu, ce ai scris? Știi doar că așa ceva e interzis! Ai divulgat secrete din închisoare. Nu aveai voie

să scrii în ce pat stai. Cartea ta poștală a fost reținută și n-ai să primești nici pachet de acasă, ca să te înveți minte!

PENITENCIARUL AIUD

RAPORT DE PEDEPSIRE

Ziua 5 martie 1985. Secția 1

Deținutul Filipescu Radu, fiul lui Zorel și Carmelita, condamnat la 10 ani pentru Propagandă.

A săvârșit următoarea abatere:

A scris o carte poștală familiei cu conținut necorespunzător, respectiv despre modul de aplicare a regimului de detenție în penitenciarul Aiud.

– se face vinovat – încălcarea regulelor stabilite pt. corespondență.

Vă rog a aproba sancționarea deținutului cu : retragerea tuturor drepturilor la pachet, vizită și corespondență.

Căp. Lațiu

Radu era dezolat. Părinții lui iar o să fie îngrijorați.

Acum trebuia să aștepte încă multe luni până la viitorul pachet, dacă nu cumva va fi pedepsit între timp.

13

Sosirea unui pachet și desfacerea lui era eveniment deosebit pentru deținuți. Colegii de celulă îl înconjurau

pe cel care primise pachetul, luau parte la bucuria lui și primeau câte o porție din cele trimise.

Întrucât pachetul nu avea voie să depășească o anumită greutate, alimentele trebuiau să fie alese cu grijă după gramajul lor. În loc de zahăr care era greu, deținuții cereau acasă zaharină. Cu zaharina își făceau în fiecare dimineață zeama aceea maro mai acceptabilă. Usturoiul și ceapa, amestecate în masa de seară, dădeau puțin gust mămăligii. Vitamina C sau bomboanele de tuse serveau ca desert. Câteva bucăți de salam, luate între mese, amăgeau pofta de mâncare.

„În închisoare nu există nici un moment în care să fim cu adevărat sătui" comentau Radu și Ferri Barabás. „Mâncarea și foamea au devenit preocuparea noastră principală."

Vasele din care mâncau deținuții erau din aluminiu, dar pline de pete, turtite și zgâriate. Masa o serveau cu linguri îndoite și ruginite. Radu așteptase cu nerăbdare eliberarea unui coleg de celulă, Trăsnea, ca să-i poată lua cana de email. Cana lui Radu cu mâner era atât de ciobită și ruginită încât abia i se mai distingea culoarea și zeama de cafea lăsa în gură un gust de metal. „Vasele au stat aici mai mult decât noi" se consolau deținuții.

Un coleg de celulă, Vasile Pârvu, era un tânăr cu idei neobișnuite. Înainte de condamnare, își făcuse planul să-l răpească pe Ceaușescu și să-l silească să se retragă de la putere. Vasile Pârvu avea un prieten care își făcea serviciul militar. Lui i-a împărtășit planul său, sperând să-l convingă să îl ajute. Dar prietenul s-a speriat și l-a denunțat.

Vasile Pârvu a fost arestat și condamnat la șapte ani de închisoare. Vasile povestea amuzat că, după ce a

fost arestat, la primul interogatoriu a spus că nu vorbește decât de față cu un avocat. Tot ce știa el despre arestări aflase din filmele americane și credea că și în România este la fel. Milițienii l-au lămurit imediat, trăgându-i câteva peste față, că drepturile omului în România sunt altele.

În celulă se certa cu turnătorul camerei, Chirilă, comenta situația politică a țării și-l înjura pe președinte. Chirilă, fost plutonier de pază la Miliție, era condamnat pentru trădare, dar nu a povestit niciodată ce a făcut exact. Se plânse la comandantul secției de Vasile. Acesta fu dus la izolare pentru un an de zile.

După ce reveni în celulă, se văita că avea o foame cumplită. Spunea că nu mai rezistă de foame! „Foamea e cel mai cumplit lucru pe lume." La izolare își imagina întruna diferite feluri de mâncare, se gândea la ciorbă, la mămăligă cu brânză, la sarmale, la pește prăjit, la mici, la clătite. Mâncatul era cea mai frumoasă îndeletnicire din câte există, nici nu se mai putea gândi la altceva, avea să înnebunească de atâta poftă.

Ceilalți îl ascultau, visau ciorba, mămăliga cu brânză, sarmalele, peștii prăjiți, micii, clătitele pentru că și lor le era foame. I-au dat lui Vasile Pârvu pachetele lor. Au cerut milițianului care supraveghea împărțirea mesei câteva porții în plus. Când l-a văzut pe Vasile cât era de slab, acesta a acceptat.

Vasile a mâncat tot. De la muncă au venit alți colegi care i-au dat lui Vasile alte câteva porții de mâncare.

Burta lui Vasile a crescut, s-a făcut mare și tare, dar lui Vasile îi era încă foame. Era obsedat de foame. Foamea lui nu era în stomac, ci se întipărise pe creier.

Într-o zi, la prânz, în supă erau bucăți de carne! Deținuții își sorbeau cu încântare supa și se întrebau cărui fapt îi datorau această bucurie nesperată. Probabil urma să vină o inspecție? Din curtea închisorii se auzi un nechezat mai deosebit. Câțiva deținuți de drept comun glumeau între ei și imitau, care cum putea mai bine, nechezatul de cal. În curte, la căruța la care trăgeau de obicei Cezar și Diana, nu mai era decât un singur cal înhămat, Diana. Deținuții înțeleseră imediat că mâncaseră carnea lui Cezar. Birjarul, care era foarte mândru de animalele lui, părea singurul supărat.

14

Cotidianul francez *Libération* a publicat în numărul din 6 octombrie 1984, sub titlul „Singur împotriva lui Ceaușescu", un articol de Alice Heys în care era evocat destinul lui Radu Filipescu și era publicată varianta franceză a manifestului din mai 1983 – împreună cu o poză a tânărului deținut.

În noiembrie 1983, tatăl unei paciente salvate de dr. Zorel Filipescu a aflat de la Europa Liberă despre faptul că fiul doctorului era cel care făcuse manifeste și că le răspândise la începutul anului în București. S-a dus la Spitalul de Urgență, la secția de reanimare și terapie intensivă.

— Domnule doctor, dumneavoastră i-ați salvat viața fiicei mele, așa că puteți să aveți încredere în mine, iar eu în dumneavoastră. Am auzit că fiul dumneavoastră a fost cel care cu un curaj extraordinar a răspândit

manifeste. Știți, a pus manifeste și la blocul meu. Când am găsit manifestul, mi s-au tăiat picioarele. Mâinile îmi tremurau. A venit Securitatea și a recuperat manifestele de la vecinii din bloc, dar eu nu l-am predat. L-am ascuns.

Tatăl pacientei salvate a adus peste două zile manifestul doctorului Filipescu. A fost prima oară când acesta a citit manifestul făcut de fiul său. Doctorul Buşe, care lucra în secția de reanimare i-a dat fratelui său, care era fotograf, manifestul și poza lui Radu și, cu tot riscul, a făcut două negative. Acestea au fost trimise în străinătate de părinții lui Radu prin intermediul unor prieteni. Așa a ajuns fotografia lui Radu și a manifestului în străinătate și în ziarul *Libertatea*.

Articolul însoțit de poză a stârnit un val de acțiuni de susținere pentru Radu Filipescu, mai ales în RFG, Franța și Elveția.

Într-un comunicat de presă din 16 octombrie 1984, cu prilejul vizitei de stat a lui Nicolae Ceaușescu în RFG, se menționa:

„Verzii au prezentat cazuri de deținuți politici sub Ceaușescu. Membrii Partidului Verzilor din Germania Federală i-a înmânat președintelui Nicolae Ceaușescu documente despre deținuții politici din România.

Un vorbitor din partea Verzilor a spus că lui Ceaușescu i se înmânaseră documente despre trei deținuți politici sprijiniți de Amnesty International și scrisorile pe care le-ar fi primit Verzii, ca și unele de-ale germanilor originari din România.

Acesta a spus că Verzii l-ar fi rugat pe Ceaușescu să cerceteze atât cazurile deținuților politici, cât și pe cele ale germanilor originari din România. Președintele român, spune vorbitorul, ar fi dat hârtia unui funcționar.

A mai spus că Ceaușescu ar fi invitat Verzii să viziteze România. Partidul va lua invitația în considerație.

Un alt vorbitor de-al Verzilor a spus că deținuții politici sunt Radu Filipescu, Dragoș Oloieru și Erno Borbély. Toți au fost condamnați pentru «Propagandă împotriva orânduirii socialiste». Filipescu, 28, a împărțit manifeste în care chema oamenii la o demonstrație împotriva politicii economice a lui Ceaușescu, în timp ce Oloieru, 60, scrisese memorii în care se plângea de pierderea locului său de muncă, Borbély, 32, membru al minorității maghiare, s-a plâns de tratamentul acesteia în România.

Într-un comunicat al Partidului Social-Democrat s-a arătat că premierul Westfaliei și vicepreședintele partidului, Johannes Rau, ar fi discutat de asemenea probleme umanitare cu Ceaușescu. Ceaușescu l-ar fi invitat pe Rau și ar fi reînnoit invitația făcută președintelui de partid, Willy Brandt, de a vizita România.

În declarație se arată că ambele părți au căzut de acord ca primejdioasa cursă a înarmărilor între Est și Vest să fie oprită. Ar trebui să se realizeze un acord reciproc de demontare a rachetelor și statele europene să acționeze pe propria lor răspundere."

Organizația pentru apărarea drepturilor omului Amnesty International l-a declarat pe Radu Filipescu „Deținutul anului" și a publicat un apel în *Frankfurter Rundschau* din 28 decembrie 1984:

„Inginerul electronist Radu Filipescu din București ispășește o pedeapsă de zece ani, la care a fost condamnat în 1983, pentru că a tipărit și răspândit manifeste. Tânărul în vârstă de 28 de ani a lucrat la Complexul Electronic de stat – Pipera până în mai 1983, când a

fost arestat împărțind manifeste în blocuri. La percheziția făcută în locuința sa s-au găsit 2 000 de manifeste și aparate de imprimat.

Este evident faptul că la începutul anului 1983 au fost tipărite și răspândite prin cutiile poștale ale blocurilor din București o mulțime de manifeste. În manifeste ar fi chemat populația să ceară înlăturarea președintelui statului și secretarului general al PCR, Nicolae Ceaușescu.

În septembrie 1983, Radu Filipescu a fost declarat vinovat de către Tribunalul Militar din București conform articolului 166 (2) din Codul penal (care prevede că «Propaganda, sau orice altă acțiune, care ar viza răsturnarea ordinii sociale sau ar putea constitui un pericol pentru Securitatea Statului» va fi pedepsită prin lege). A fost condamnat la zece ani de închisoare.

Vă rog scrieți scrisori formulate politicos și cereți eliberarea. Către: Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, Calea Victoriei 49-53, București, România, cu o copie la Ambasada Republicii Socialiste România, Legionsweg 14, 5 300 Bonn 1."

Elevii de la liceul „Le Pavé" din Geneva au aflat din ziarul *Libération* despre cazul Filipescu. Impresionați de soarta lui, au organizat o acțiune de strângere de semnături pentru eliberarea lui Radu Filipescu și au plănuit să facă la Geneva o demonstrație. Ziarul *Le Courrier de Genève* a relatat într-un articol despre acțiunile acestui grup de elevi:

O acțiune în Anul Tineretului
Eliberarea unui tânăr român

Nume: Filipescu. Prenume: Radu. Caracteristici speciale: tânăr român, 28 de ani, aruncat în închisoarea

Aiud din Transilvania (România). „Le Pavé", un grup de elevi care luptă pentru apărarea drepturilor omului, vrea să-l elibereze în Anul Internațional al Tineretului, organizat, în mod paradoxal, la inițiativa României.

În 1985, România a fost țara care a avut ideea să organizeze acest An Internațional al Tineretului. O idee aprobată de Națiunile Unite sub forma unei rezoluții la 3 noiembrie 1983. Și tocmai în România, la închisoarea Aiud, este închis Radu Filipescu, după ce a fost condamnat la zece ani.

În toamna trecută, elevii de la «Le Pavé», răsfoind ziarul francez Libération, *au dat peste această știre și au decis să acționeze. „Pe noi ne-a impresionat mai ales faptul că Radu Filipescu a primit o pedeapsă atât de grea pentru o activitate care într-o privință seamănă cu a noastră", au declarat elevii de la „Le Pavé" în cursul unei conferințe de presă.*

Ce îi reproșează justiția română lui Radu Filipescu? Faptul că a împărțit manifeste împotriva „regimului catastrofal al lui Ceaușescu". Elevii de la „Le Pavé" au vrut să afle și mai mult în acest sens: în curând au primit informații de la Amnesty International despre acest caz pe care organizația umanitară îl cunoștea și-l urmărea cu interes. „Le Pavé" a început să strângă semnături în școlile și universitățile din Geneva și spera că și alți tineri aveau să-i urmeze exemplul. Până la sfârșitul anului școlar, semnăturile însoțite de o scrisoare urmau să fie trimise Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, pentru a-l determina să-l elibereze pe Radu Filipescu înainte de sfârșitul anului.

La ambasada României se pare că nu se cunoștea existența unei închisori Aiud. „Aiud este un orășel care numără 30 000-40 000 de locuitori", ni s-a precizat ferm. Dar ce cred reprezentanții oficiali ai României despre cazul Filipescu? „Ambasada nu se ocupă cu așa ceva. Și, de altfel, știți că am putea și noi să găsim un deținut în Elveția...", ni s-a răspuns politicos.

Rămâne întrebarea dacă autoritățile elvețiene ar condamna un tânăr elvețian, care se revoltă împotriva conducerii statului împărțind manifeste, la 10 ani de închisoare, și dacă un grup de elevi din România ar avea dreptul să acționeze în favoarea eliberării acestuia."

Roland Rossier

15

Existau momente când deținuții se simțeau părăsiți de toată lumea. Se învârteau în colivia lor și credeau că nu vor mai suporta plictiseala. Zile în șir se agățau de un singur gând care le apărea. Stăteau uneori cu urechea ațintită la ușa celulei, în speranța că vor auzi de undeva zgomote. Dacă se deschidea ușa unei celule învecinate, le treceau multe prin minte: „De ce s-o fi deschis ușa?". „Oare duc pe cineva la București? Sau mai degrabă la izolare?" „O fi primit unul vizită? Poate că eliberează pe cineva?" „Poate aduc pe cineva nou?" „Ori îl duc pe unul la spitalul închisorii?" „N-o fi murit careva?"

Deținuții încercau să facă timpul să treacă povestind. De cele mai multe ori vorbeau despre mâncare.

Alteori vorbeau despre politică. Cei în vârstă alcătuiau un iluzoriu guvern și comentau calitățile pe care ar fi trebuit să le întrunească miniștrii aleși de ei. Uneori primeau ziarul *Scânteia.*

Absurdițile scrise în ziar îi mai întăreau. Le întărea convingerea că totuși procedaseră bine.

Odată s-a întâmplat un eveniment extraordinar care i-a scos din existența monotonă pentru mult timp.

Într-o dimineață, „dușmanii Securității" au fost scoși să vadă, în sala de ședințe, un film polonez, *Vraciul.* Deținuților de drept penal li se permitea să vadă un film o dată pe lună, în timp ce deținuților politici nu li se îngăduise această favoare. În *Vraciul* era un personaj care le-a salvat viața multor oameni grav bolnavi. După ce s-a aflat că nu avea pregătire medicală, a fost arestat. A fost vizitat în pușcărie de o fată frumoasă, căreia îi salvase viața: „Cum e posibil ca tu să trebuiască să stai în închisoare?" îl întrebă ea. Dar el răspunse simplu: „Pentru cine este închisoarea? Pentru oameni, nu?".

Apoi filmul se rupse, lumina se aprinse și Radu găsi pe jos o bucată din film cu un cadru în care era actrița principală. O ridică imediat și o ascunse în buzunar. Reîntorși în celulă, le arătă colegilor săi, plin de mândrie, trofeul: „Avem și noi o poză de femeie în celulă", cum au și camionagiii. Deținuții păstrau pe ascuns această poză și își aduceau aminte mai ușor

de film. Luni în șir discutară despre *Vraciul*. În fiecare dimineață, un coleg de celulă întreba: „Cine a visat-o azi noapte? Era la fel de frumoasă în vis cum e în realitate?".

Radu ascunsese o carte poștală pe care o primise de la mama sa în 1984. „Fratele tău e tată. E fetiță și o cheamă Ileana" scria pe verso. Cartea poștală avea ștampila poștei din Aiud, ceea ce însemna că mama lui încercase zadarnic să-și viziteze fiul la închisoare. În fiecare zi, Radu își scotea cartea poștală din ascunzătoarea ei și citea rândurile mamei sale. Făcea asta întruna. Deoarece fiecare carte poștală de la cei apropiați trebuia să fie predată după ce era citită, Radu se temea de o percheziție neanunțată. Cartea poștală ar fi putut fi găsită. Atunci ar fi fost dus la izolare.

Aiud, 16 ianuarie 1985

Dragă Muni, dragă mamă, dragă tată
și toți ceilalți!

Ați venit așa de pe neașteptate și tot așa a trebuit să plecați, că iată acum mi-a venit chef să vă scriu. Îmi pare rău că ați venit la mine tocmai în zilele acelea geroase.

Mă bucur că Muni locuiește în camera mea și că îi place. Dar să nu se ducă în pivniță să lucreze! Că nu e bine! Muni trebuie să aibă grijă de ea, trebuie să rămână sănătoasă și să se gândească la mine, deoarece și eu mă gândesc des la ea cu toată dragostea. Uneori mă gândesc așa de intens la voi, și mi se pare chiar că

sunt cu voi. Vara cu grătarul la soare și seara cum vă adunați toți în jurul șemineului.

Pachetul e foarte bun, așa încât pot începe homeopatia. Îmi pare rău că am renunțat la prăjituri – dar o să recuperez!

Pachetul poate să fie la fel cu cel dinainte, pe care mi l-ați trimis prin poștă. În loc de pastă de tomate, trimiteți vă rog muștar, două role de plasture, două creme Nivea, ceaiuri de plante: mușețel, mentă, tei și rusesc. Vă mai rog o cutie mică de plastic, trei indispensabili, trei perechi de ciorapi subțiri de bumbac, cărți de electronică despre televizoare și alte cărți de Constantin Noica și eventual Istoria artei *din biblioteca noastră.*

Vă sărut cu tot dragul, și pe Carmen care se pregătește de cel de-al doilea bebeluș, pe Muni, pe Ileana, pe mama, tata și Doru.

Vă doresc un sezon bun la schi!
Sărut mâna
Radu

16

Tot ce se întâmpla în familia Filipescu era legat numai de Radu. De dis-de-dimineață și până noaptea târziu, doamna Filipescu asculta posturile de radio străine, Deutsche Welle, Europa Liberă, France International, BBC în limba română și posturile americane. Purta tot timpul cu ea un radio VEF cu tranzistori de fabricație rusească, pe care i-l cumpărase fiul ei din Cehoslovacia.

Ori de câte ori auzea numele fiului ei, își reînnoia speranța.

Erau doar foarte puțini deținuți din România al căror caz să fi fost cunoscut în străinătate. Mulți deținuți treceau drept dispăruți sau morți. Zvonuri despre destinele deținuților politici, inventate și răspândite cu abilitate de Securitate, circulau pe șoptite din gură în gură, erau confirmate sau demontate de alte zvonuri. Această incertitudine îi neliniștea pe oameni, îi făcea nesiguri, îi făcea să-și țină gura.

„Cazul Filipescu" se dovedi însă o problemă pentru Securitate, deoarece părinții și prietenii săi au știut să-și folosească relațiile pe care le aveau în străinătate.

În timpul vorbitorului, Radu le-a dat de înțeles alor săi că atât el, cât și colegii lui de celulă nu primeau nici un fel de carte din biblioteca închisorii. Părinții lui povesteau la toată lumea ce aflau de Radu. După un timp, condițiile de detenție erau comentate și la Europa Liberă. Se află că deținuții din Aiud nu primeau cărți. La scurtă vreme după aceea, deținuții avură dreptul să împrumute cărți de la biblioteca închisorii.

17

La închisoarea Aiud avea loc o dată sau de două ori pe an o inspecție. Deținuții erau anunțați că în zilele următoare era așteptată o delegație care va inspecta celulele, în consecință trebuiau să se pregătească. Erau obligați să-și facă curățenie în celule timp de trei zile, să pună lucrurile la punct, să-și curețe

pantofii. Mâncarea era mai gustoasă, porțiile mai mari. În supă se mai găseau și bucățele de carne. Paznicii îndeplineau unele cereri vechi ale deținuților.

În ziua inspecției, toți deținuții trebuiau să stea în picioare în celulele lor până când trecea delegația; trei, patru, cinci sau șase ore, uneori până seara. De cele mai multe ori, celulele deținuților politici nu erau inspectate. În timpul inspecției, paznicii deschideau ușa celulei și deținuții trebuiau să facă o impresie bună; inspectorii de la Direcția Generală a Penitenciarelor aruncau o privire scurtă în celulă și plecau mai departe. Nu erau interesați să audă plângeri din partea deținuților despre viața din închisoare. Și paznicii voiau să scape cât mai repde de inspecție, ca deținuții să nu aibă prilejul să se plângă.

Deținuții ar fi vrut să spună că pachetele cu haine pe care aveau voie să le aducă rudele lor cu ocazia vizitelor le primeau de la paznici abia după trei, patru sau chiar cinci luni. Pachetele erau depozitate într-o clădire auxiliară închisorii. Paznicii scoteau de acolo pachetele cu hainele de iarnă, tocmai la începutul verii.

Deținuții s-ar fi plâns de asemenea că pachetele cu alimente, care le erau destinate, erau returnate de către conducerea închisorii, pe motiv că ei ar fi fost pedepsiți. Motivele de pedeapsă însă întreceau orice închipuire. Așa se face că un paznic putea să reproșeze unui deținut aspectul vestimentar sau pantofii necurățați cum trebuie, și acesta era de ajuns pentru interzicerea pachetului. Mereu se găsea un motiv pentru pedeapsă, chiar și o cută la pătură era de ajuns.

Dacă un deținut reușea să se plângă în cursul unei inspecții, avea neplăceri după aceea. Plângerile nu aveau nici un rost. „Inspecția n-are nici un sens" se gândea Radu.

Cu puțin timp în urmă avusese loc o inspecție mare în care chiar un general vizitase celulele. Gheorghe Măgureanu așteptase cu nerăbdare această zi. Când paznicii au deschis ușa celulei lui, Măgureanu, care avea o statură solidă, ieși din celulă și se duse direct la general: „Sunt deținutul Măgureanu Gheorghe. Permiteți-mi să raportez. Comuniștii dumneavoastră vor să ne ucidă pe toți! Procurorul ne-a condamnat pe nedrept și acum vom fi exterminați!". Generalul se sperie. Îi era teamă de un scandal. Paznicii îl împinseră pe Măgureanu înapoi în celulă și încuiară ușa. Ziua următoare, la toate celulele unde erau deținuți politici, se montă o a doua ușă cu gratii, la fel ca la criminalii deosebit de periculoși.

În ziua de după inspecție, arpacașul era de nemâncat, porțiile deveniseră mai mici, paznicii nu mai ascultau nici o cerere a deținuților.

18

Închisoarea Aiud avea patru secții, în care erau închiși 3 000 de deținuți. Comandantul închisorii Aiud era colonelul Rus. Adjunctul său era colonelul Rusu. Fiecare din cele patru secții era condusă de un comandant de secție. Șeful „Contrainformațiilor" era colonelul Lazăr. Ocupa această funcție de 30 de ani. Ofițerul

acesta de 65 de ani avea ultimul cuvânt în fața celor 30 de „deținuți CSS". Părea blând și binevoitor, dar el era cel care ordonase ca Ion Ilie și Vasile Pârvu să fie duși la izolare. Lazăr era mic de statură, subțirel și cu părul alb. Avea un asistent, pe locotenentul Negrilă. Amândoi erau dirijați de colonelul Vasile de la Securitatea din București.

Șeful secției în care se aflau și deținuții politici era căpitanul Lațiu, iar adjunct era plutonierul Miu. Acesta era foarte dur și avea o față cu fizionomie severă, parcă împietrită. O singură dată l-a văzut Radu zâmbind încântat. Șeful de cameră a spus ca de fiecare dată la apelul de dimineață:

— Să trăiți, cetățene plutonier!

Atunci Miu le-a arătat cu degetul spre umăr tresele de pe epoleți și l-a lămurit pe deținut:

— Acum sunt plutonier-adjutant!

Miu era șeful plutonierului-major Ion, poreclit și „Ion, Pumn de Fier". Ion fluiera tot timpul, duminica cânta pe la nunți cu vioara. Îi lăsa pe deținuți, când avea toane, numai cinci minute la aer. Gheorghe Măgureanu îi spunea lui Ion: „Cetățene plutonier-major, comunică mai sus conștiincios că, dacă ies de aici, am să spun totul despre tine și despre tot ce faceți cu noi la Europa Liberă". Paznicii îl simpatizau cu toate acestea pe Măgureanu pentru cutezanța lui. Toată înfățișarea lui emana forță. Alt paznic de tură era plutonierul Pora, un bărbat mare de statură, căruia Radu îi dădea vreo 35 de ani. Pora era mereu somnoros și leneș. Când un deținut îl ruga să-i dea ace ca să-și coasă hainele și să-și țeasă ciorapii, Pora mormăia: „Eu te

las pe tine-n pace, atunci lasă-mă și tu pe mine! Mergi și cere de la altul!". Nu le îndeplinea rugămințile deținuților decât dacă se anunța vreo inspecție.

Unul dintre deținuții cei mai urâți de ceilalți se numea Constantin Chirilă. Fusese condamnat la 20 de ani închisoare pentru trădare. Nu se știa ce făcuse cu adevărat. Faptul că primea supliment de supă și, în fiecare lună, un pachet de la ai săi, nu demonstra evident că era informator. Dar când se întâmpla ceva și Chirilă era în apropiere, colonelul Lazăr afla întotdeauna.

Vasile Pârvu a stat un an la izolare din cauza lui Chirilă. Odată, când în atelier nu era nimeni altcineva, deținuții l-au pândit pe Chirilă intrând în WC. Au răsturnat pe el o găleată cu apă murdară, au aruncat peste el o pătură și au început să-i care pumni și picioare. Chirilă a ieșit în cele din urmă din separeu, negru de furie și roșu de rușine. Dar nu știa pe cine să dea vina. Toți erau uniți împotriva lui.

Nu numai deținuții, chiar și paznicii închisorii erau terorizați de informatori. Informatorul se bucura de încrederea conducerii. El putea să informeze despre comportarea paznicilor. Unii paznici aveau ceva considerație față de deținuții politici, dar le făceau tot felul de șicane din ordinul conducerii închisorii. Tot din cauza informatorilor, paznicii știau că e mai sănătos să nu îndeplinească solicitările deținuților.

Existau oare excepții?

Radu Filipescu avea să asculte peste câțiva ani de la Herma Kennel povestea paznicului Victor Beldean, așa cum i-a spus-o sora acestuia.

19

Victor Beldean s-a născut la Aiud în 1926. În anul 1970 a fost angajat în postul de gardian. Noua lui funcție îi promitea o soldă bună și avansarea în grad. Victor Beldean câștiga 1 500 de lei pe lună. Alimentele putea să și le procure la jumătate de preț în închisoare.

Misiunea lui Victor Beldean era să meargă cu pușca încoace și-ncolo în fața închisorii Aiud. Lucra în schimb, 12 cu 24 de ore. A făcut acest lucru cinci ani de zile în șir. Era corect, nu fuma, nu bea. Era liniștit, ascultător și fără pretenții. Nu existau plângeri împotriva lui. Și totuși, de la un an la altul, serviciul îi devenea greu de suportat. Avea mustrări de conștiință și încerca să ușureze viața deținuților politici, strecurându-le pâine și țigări în celulă.

În 1962, Victor Beldean s-a prezentat la raport la comandantul militar.

— Nu e bine, spuse el, ca deținuții politici să fie tratați mai rău ca deținuții de drept comun! Când se schimbă regimul, situația se inversează, atunci ceilalți devin deținuți politici!

Comandantul închisorii se uita mirat la el.

— Deținuții politici nu au voie să iasă la plimbare! Nu au voie să lucreze în aer liber. Lor li se dă mâncare mai puțină și mai proastă decât deținuților de drept comun. Deținuților politici ar trebui să li se asigure alt regim. Ei n-au omorât pe nimeni.

— Ia mai tacă-ți gura! Ce te privește pe tine, îl repezi comandantul. Ține-ți gura!

Ziua următoare, Victor Beldean primi ordin să treacă imediat la lucru în grădina închisorii. Trebuia să supravegheze deținuții de drept comun care lucrau la grădină în haine subțiri, sub cerul liber, și fără nimic pe ei care să-i ferească de ploaie. Lui Victor Beldean îi era milă și de ei. Se rugă ca deținuților care lucrau în aer liber să li se dea niște haine de ploaie.

O lună mai târziu, comandantul militar l-a chemat la el și i-a spus: „Ai vrut pelerine pentru criminali! Iată, ți se face pe plac! Pleacă la Alba Iulia să aduci hrană și îmbrăcăminte pentru deținuți!". Victor Beldean crezu că raportul său avusese succes. Urmau să plece cu un camion, doi bărbați luară loc lângă șofer în cabina camionului. Lui Victor Beldean i se ordonă să se așeze sus, în partea deschisă a camionului. La Alba Iulia, care se afla la o distanță de câteva ore de Aiud, fură încărcate baloturi de haine și alimente. Șoferul și cei doi bărbați îi spuseră să-i aștepte că se vor întoarce curând. Victor Beldean așteptă câteva ore bune. Veniră după ce se făcuse de mult întuneric, se scuzară de întârziere – avuseseră de rezolvat treburi importante –, luară loc în cabina camionului și șoferul porni motorul. Lui Victor Beldean i se făcu somn. Era așezat pe baloturile de haine moi. Legănarea camionului îl adormi de-a binelea.

În dimineața următoare, un păstor își ducea oile să le adape. Vadul apei se afla într-o vale și la zece metri mai sus era șoseaua spre Aiud. Era prima zi caldă de vară după multă vreme de timp mohorât. Păstorul își scoase o țigară din buzunarul hainei și o aprinse. Era mulțumit, se uită în jur – descoperi un

bărbat! Bărbatul zăcea la capătul povârnișului pietros. Complet inert. Îngrozit, păstorul se apropie de bărbatul care avea țeasta spartă în partea din dreapta capului, din rana deschisă curgea sânge. Necunocutul părea mort. Dar trupul îi mai era cald. Respira imperceptibil. În imediata apropiere se afla un sat. Păstorul găsi acolo o căruță cu cai și-l sui, cu ajutorul unui țăran, pe cel aflat în comă. Îl transportară la spital la Alba Iulia. Medicul de gardă îl consultă pe rănit, găsi în haină buletinul și legitimația de serviciu și dădu telefon la închisoarea Aiud:

— Un bărbat pe nume Victor Beldean a fost internat chiar acum la noi. Ce s-a întâmplat cu el?

— Noi nu știm nimic. Șoferul nu ne-a spus nimic, i s-a răspuns. A fost precis un accident, mai mult n-avem ce să vă spunem!

Cu Victor Beldean nu se putea vorbi. Nu putea să vadă, nici să audă. Doctorii nu știau ce să-i facă și se hotărâră să-l transfere la Clinica de Neurologie de la Cluj.

Doamna Beldean era neliniștită. Bărbatul ei dispăruse de zile în șir. Era pentru prima dată că se întâmpla așa ceva. S-a interesat la Biroul Personal al închisorii Aiud:

— Unde e? Nu știm nimic de el, n-a mai venit acasă. Ce i s-a întâmplat?

Ofițerul de serviciu o lămuri:

— Nu știu nimic! Așteaptă, poate e la vreun curs militar! O să vină el. Mergi acasă și liniștește-te!

Doamna Beldean, care lucra ca bucătăreasă-șefă la spitalul din Aiud, se lăsă consolată și se întoarse acasă să aștepte.

La o săptămână după dispariția bărbatului ei, doamna Beldean a primit o înștiințare de la Clinica de Neurologie din Cluj, să vină acolo, pentru că bărbatul ei a suferit un accident. Doamna Beldean a luat bilete și a plecat cu cei doi copii ai ei la Cluj. A fost condusă de un medic ungur la patul bărbatului ei. Victor Beldean nu reacționa în nici un fel. Avea ochii închiși. Se afla în comă. I se făcuseră transfuzii de sânge care îi salvaseră viața.

Medicul a diagnosticat o plagă deschisă la cap, care nu putea să fi fost provocată de cădere. Dar nu îndrăznea să insiste în continuare pentru că risca să-și piardă slujba.

Doamna Beldean ceru să stea de vorbă cu comandantul militar. În repetate rânduri. Comandantul militar o lămuri.

— Ăla a băut și a căzut din camion! Ar fi trebuit să fie mai atent!

Victor Beldean, care măsura 1,86 și cântărea 86 de kilograme, nu ar fi putut să cadă din camion fără ajutorul cuiva. Părțile laterale ale camionului erau mult mai înalte decât încărcătura.

Disperată, femeia îl iscodi mai departe:

— Cine a fost șoferul? Cine mai știe de asta?

Comandantul militar dădu din umeri:

— N-am de unde să știu! Șoferul a plecat cu o delegație undeva în țară. Nu știm unde este!

— Îmi vine greu să vă cred, răspunse doamna Beldean.

Comandantul militar îi ordonă:

— Du-te acasă și liniștește-te! A fost un accident. Nu mai e nimic de făcut!

După trei luni, Victor Beldean fu externat din clinică și luat acasă de către soția sa. Drumul cu trenul până la Aiud dura două ore. Victor Beldean vorbea rar și cu glas scăzut. Își recunoscuse familia, dar ca prin ceață, neclar. Medicul maghiar i-a certificat lui Victor Beldean „pensionarea pentru invaliditate". Medicul închisorii Aiud a stabilit că pacientul se află în stare de a lucra cel puțin patru ore pe zi. Putea să amestece cimentul pentru repararea peroanelor la CFR. Victor Beldean nu a putut însă să lucreze. Cel mai mic efort îi provoca amețeli până la pierderea cunoștinței. Pentru că nu era pregătit să lucreze la ciment, timp de patru ore pe zi, a fost acuzat de lene și i s-a micșorat pensia cu două treimi. Abia de încasa 500 de lei pe lună și familia trebui de acum încolo să trăiască din veniturile soției.

Victor Beldean rămase acasă ca să vadă de animalele de pe lângă casă. Ținea curate cotețele găinilor, ale iepurilor și porcului, le dădea hrană, le îngrijea, animalele erau singura lui bucurie, singura lui obligație. Se simțea singur, dar nu se plângea. Nevasta lui își petrecea concediul de odihnă de trei săptămâni în alte localități necunoscute lui. Accepta aceasta cu stoicism: „Când o să fie bătrână, o să rămână cu mine. Doar puțintică răbdare" își spunea în sinea lui.

În 1981, durerile lui de cap se accentuară. Diagnosticul stabilit a fost o tumoră la creier. Victor Beldean a trebuit să se supună unei operații și, după un timp mai lung de ședere în spital, fu externat ca fiind „sănătos". Acasă se simți mai mizerabil decât înainte.

Cei doi copii ai lui, care deveniseră între timp salariați, fură obligați să-și părăsească locul de muncă

după patru luni și să-și caute alt post. Și la noul lor loc de muncă au primit după câteva luni o hârtie de concediere. Peste un număr de ani, fiul lui Victor Beldean, pe care îl chema tot Victor, a devenit alcoolic și s-a îmbolnăvit de ciroză. Căsnicia lui se destrămă.

În 1990, Victor Beldean a paralizat pe partea dreaptă a corpului. Își petrecea zilele șezând pe un scaun alături de pat. Discuta cu nepoții lui sau își pironea ochii ore în șir într-un punct fix.

În ianuarie 1991, Victor Beldean își simți sfârșitul aproape. Surorile lui din București primiră înștiințarea că fratele lor e pe moarte și că ar trebui să vină.

Destăinui surorii lui, Anghelina, secretul său. „Am ceva pe suflet. Înainte de a muri trebuie să-ți spun. Securitatea a organizat accidentul meu. Nu am băut nimic și n-a fost neatenție. Am fost împins de cineva. Securitatea m-a amenințat că, dacă o să vorbesc, i se va întâmpla ceva familiei mele. Așa că ține-ți gura! Eu am tot tăcut ca să nu-i fac rău familiei. Dar nu pot să iau acest secret cu mine în mormânt."

La 6 februarie 1991 Victor Beldean a murit.

Înmormântarea a avut loc la cimitirul din Aiud.

20

După un timp de detenție la Aiud, fiecare nou-venit era dus în biroul colonelului Lazăr. Acesta avea un aer liniștit. Îi întinse mâna lui Radu, îl pofti pe un scaun și începu imediat să vorbească despre manifeste:

— Este imposibil ca tu să fi făcut singur manifestele cu textele alea dușmănoase!

— Am făcut singur manifestele și le-am împărțit fără ajutorul nimănui.

— De ce?

— Păi dumneavoastră credeți că totul e în ordine?

Lazăr nu răspunse.

— Am vrut să văd cine mai gândește ca mine, continuă Radu.

— Cei care gândesc ca tine sunt aici. Ai văzut cât sunteți de puțini.

— Aici sunt cei care au făcut ca mine. De gândit, gândesc mai mulți așa. Datorită amenințării cu condițiile mizere din închisoare nu ajung mai mulți aici.

— Ce condiții mizere? Ce nu te mulțumește?

Radu începu să spună toate lipsurile și greutățile pe care le sufereau deținuții politici.

Lazăr i-a întins o foaie de hârtie și un creion peste masă:

— Scrie ce știi, i-a ordonat.

Radu a descris starea proastă de sănătate a colegilor de celulă și că ar avea nevoie de medicamente. I-a prezentat pe toți favorabil și a cerut să li se dea haine mai călduroase. Întors în celulă, Radu a povestit până în cele mai mici amănunte tot ce discutase cu Lazăr. Cei șapte deținuți s-au consultat împreună cum e mai bine să te comporți la asemenea interogatorii. Oare n-ar fi trebuit mai bine să taci și să nu lași să-ți scape nimic? Sau mai bine ar fi să te arăți cât mai vorbăreț? Ce trebuie să spui și ce să ascunzi?

De obicei, după fiecare interogatoriu luat unui deținut, un altul era scos din celulă și pedepsit.

Oricât s-ar fi jurat cel interogat la întoarcerea lui în celulă că nu spusese nimic rău la adresa celui pedepsit,

exista o suspiciune care crea o atmosferă foarte tensionată.

Mai târziu a aflat Radu că în închisorile din România anilor '50 se făceau asemenea experimente pe deținuți.

Metoda era simplă, dar foarte eficientă: un deținut era scos din celulă, condus fără nici o vorbă într-o încăpere, unde era lăsat complet singur. După două-trei ore, un gardian îl lua de acolo și-l ducea fără nici o explicație înapoi în celulă. La scurt timp după aceea, era luat un coleg de celulă și dus la izolare. Închisoarea Pitești era renumită pentru terorizarea unor deținuți de către alții care făceau treaba gardienilor.

Între anii 1948 și 1964 au fost închiși în închisorile și locurile de muncă forțată din România aproximativ un milion de oameni. Mai mult de 250 000 dintre ei au murit în acest timp. O jumătate de milion de români a emigrat pentru a scăpa de această teroare. O întemnițare era echivalentă cu o condamnare la moarte. În țară se făcu liniștea necesară instaurării comunismului. Oamenii se temeau de Miliție și Securitate, care erau în stare de orice brutalitate.

După venirea sa la putere în anul 1965, Ceaușescu a știut să folosească această frică în favoarea lui. Teroarea se întinsese și în afara închisorilor. Totul era sub supraveghere, toți erau siliți să acționeze împotriva voinței lor. „Dacă pentru noi, în libertate, este atât de greu, cum o fi atunci pentru cei din închisori?" se întrebau oamenii. Impresia generală era că oponenții lui Ceaușescu despre care nu se mai auzea nimic erau lichidați. De fapt, deținuții erau izolați, fără nici un contact cu lumea din afară. Nimic despre situația lor

nu răzbătea în afară. Destinul lor rămânea nesigur. În închisoare, Radu cunoscu deosebirea dintre teroarea stalinistă și teroarea lui Ceaușescu: ce-i drept, deținuții nu mai erau exterminați sistematic, ca înainte, însă populația păstra în memorie tabloul înfricoșător al anilor cincizeci.

21

Era într-o zi, dis-de-dimineață. Sirena de alarmă îi sperie pe deținuți. Cei mai vechi știau ce aveau de făcut în asemenea situații: trebuiau să se culce imediat pe burtă pe patul de jos, cu picioarele îndreptate spre ușa celulei. Cine nu mai avea loc pe pat, era nevoit să se culce pe burtă direct pe podea și cu picioarele îndreptate spre ușa celulei. Paznicii priveau prin vizor. Numărau douăsprezece picioare, ceea ce însemna șase deținuți.

Ce se întâmplase?

Trei condamnați dintre cei mai periculoși, în drumul spre lucru, în fabrica închisorii, au încercat să evadeze. Unul dintre ei fusese monitor de schi în Poiana Brașov. S-au cățărat peste primul gard înalt de sârmă. Profesorul de schi reușise să escaladeze și al doilea gard de sârmă, când Ion, „Pumn de Fier", i-a decoperit. Ion trase întâi un foc în aer și apoi imediat o rafală spre ei. Un deținut căzu la pământ. Profesorul de schi sări și peste al treilea zid înalt și se pierdu în ceață. Ceilalți doi deținuți s-au întors repede în fabrică și au încercat să se poarte ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Gadienii au adunat toți deținuții de la lucru și i-au pus să se dezbrace. La verificarea corporală, unul avea o rană la picior. Deținutul rănit a fost luat la interogatoriu de către anchetatorii închisorii. După două ore a recunoscut tentativa de evadare. De fapt, la apelul pe închisoare s-a văzut cine era lipsă și profesorul lipsă îi era prieten. Evadarea deveni subiectul numărul unu în discuția zilnică. Poate că profesorul de schi avea noroc? Deținuții discutau despre posibilitățile de care mai dispuneau și se întrebau dacă nu cumva o evadare putea avea totuși sorți de izbândă. „Nu are nici un rost să evadezi, spuse Radu, de vreme ce întreaga țară e o pușcărie!" Ar avea noroc doar dacă fuge în străinătate.

O dată pe săptămână venea un frizer, tot deținut, în celulă, ca să-i radă. Frizerul știa tot ce se petrece în pușcărie. Vizita lui era un adevărat eveniment. Frizerul în acea perioadă era chiar Anghel, pe care Radu îl știa de la Jilava. Își făcea treaba și deși era vorbăreț, se temea de informatorul celulei. Poate că reușeau totuși să-l tragă de limbă? Ferri încercă să-l atragă într-o discuție:

— Avem noroc azi, briciul tău taie mai bine decât săptămâna trecută... Știi ceva?

Frizerul tăcu.

— L-au prins? întrebă Radu.

Frizerul tăcu. Ferri continuă:

— Am aflat că l-ar fi găsit...

— Nu mai spune... și l-au... așa am auzit...

— Încă nu... răspunse frizerul.

— Și mai tacă-ți gura! ordonă paznicul.

Deținuții așteptau următoarea vizită a frizerului. Poate totuși aveau să afle ceva. Radu era primul la rând.

— Eh, acum cred că l-au găsit...

— Da, da, l-au...

— Ce spui...

— Da.

— Când?

— Săptămâna trecută. L-au prins manglind. Acum e iar la noi.

— Mai tacă-ți gura! ordonă paznicul.

Încet-încet, în toată închisoarea se află ce se întâmplase cu profesorul de schi. După evadarea programată după mersul trenurilor, prinsese la minut acceleratul de Brașov. Ajuns în oraș, vru să se ascundă la un prieten, dar acesta era plecat din localitate. S-a ascuns în holurile unor blocuri. Avea nevoie în primul rând de haine și de mâncare. S-a apucat în cele din urmă să fure și după două luni a fost prins și adus înapoi.

În închisoare a avut loc un proces, pentru evadare. Judecata s-a făcut la închisoare și l-au condamnat la doi ani de pedeapsă în plus. Nu mai avea voie să lucreze, să primească vizite sau pachete.

Radu și colegii lui de celulă erau dezamăgiți și triști. Evadarea oricui însemna totuși o speranță. Poate singura.

22

La Geneva, elevii liceului „Le Pavé" au organizat o demonstrație pentru eliberarea lui Radu Filipescu. Cu pancarte de mărimea unui stat de om pe care scria

„Zece ani pentru un manifest", „Anul internațional al ipocriziei, Anul internațional al tăcerii", se îndreptau spre Piața Națiunii, însoțiți de fotoreporteri de la mai multe ziare. *Le Courrier de Genève* a scris într-un articol din 21 iunie 1985 despre acțiunile elevilor:

Pentru eliberarea unui tânăr român
Paradă și parodie

Închis într-o cușcă și înconjurat de patru siluete întunecate – cu mantale de ploaie și pălării – un adolescent confecționează și împarte manifeste. Acest deținut îl reprezintă pe Radu Filipescu, un tânăr român în vârstă de 28 de ani, condamnat de autoritățile române la zece ani de închisoare, pentru că a împărțit manifeste în care era criticat regimul lui Ceaușescu. O delegație de elevi de la Colegiul „Le Pavé" a organizat această parodie. Scopul lor este eliberarea lui Radu Filipescu.

Cu un an în urmă, acești elevi au șocat opinia publică și au inițiat strângerea de semnături în școală.

Ieri înainte de masă a fost expediată la Reprezentanța permanentă a României o scrisoare împreună cu 2 000 de semnături de la adolescenții din școlile cu profil real din Geneva către Ceaușescu. O copie a acestei scrisori a fost trimisă la Centrul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului.

Primul secretar al Reprezentanței i-a asigurat pe elevi că va transmite petiția la București, cu care prilej îi rugă să nu facă prea mult tapaj în jurul acestui caz.

Elevii de la „Le Pavé", o organizație de tineri militanți pentru apărarea drepturilor omului, au vrut să-și ducă

la capăt acțiunea pentru eliberarea lui Radu Filipescu înainte de sfârșitul Anului Internațional al Tineretului, organizat la inițiativa României.

„Le Pavé" a obținut sprijinul Uniunii Elvețiene a Asociațiilor de tineret care cuprinde 70 de organizații membre, ca și pe a cântărețului Michel Buhler. Tinerii au luat inițiativa ca împreună cu Michel să compună un cântec despre cazul Radu Filipescu.

23

Radu descoperi o poezie de Adrian Păunescu într-un almanah scos de o revistă literară, pe care îl împrumutase de la biblioteca închisorii. În poezie era vorba despre vremea în care mama avea grijă de toate și totul părea posibil.

Radu citi această poezie de mai multe ori și îl cuprinse un dor nestăvilit după lipsa de griji din copilărie.

Fuseseră timpuri fericite pe atunci și pe care le petrecuse în casa bunicilor din Târgu Mureș, împreună cu mama și fratele său. Casa bătrânească se afla pe o coastă de deal și oferea o vedere largă a întregului oraș. Vedea în fața lui terasa lungă pe care alergase, pe când era încă un băiețel, în jos și-n sus. Își amintea de după-amiezile de duminică în care întreaga familie se aduna pe terasă. „Muni" punea pe masă cozonacul făcut de ea și Radu simți gustul vanilat pe limbă. Se gândea la bunicul lui, de profesie medic; i se părea atotștiutor, vorbea șapte limbi, cânta la vioară. Bunicul

încercase să-l învețe pe Radu să joace șah. Dar nepotului nu-i sta mintea la așa ceva. Avea tot felul de năzbâtii în cap, era zburdalnic și se zbenguia peste tot cu gândul la joacă. Își amintea de anii de grădiniță în București. Doru mergea deja la școală și Radu îl invidia pentru asta. Vacanța avea voie să și-o petreacă la Târgu Mureș. Acum nu putea dormi noaptea fiindcă în gând străbătea mereu drumurile pe care alergase în copilărie, în Târgu Mureș. Cunoștea fiecare tufiș și fiecare copac. Parcă se cățăra din nou în nucul lui preferat, avea impresia că simte în nări mirosul acela ascuțit al frunzelor. Stătea întins în iarbă, în pantalonii lui scurți, cu brațele sub cap, se uita la cer și, brusc, sărea în sus speriat când furnicile urcau pe el, îl pișcau și-i făceau pielea de găină. Se scutura să-și dea jos furnicile de pe el și fugea acasă. Își amintea și de anii de școală din București, când într-o zi nu avusese chef să meargă la lecții și se văitase de dureri de stomac. „Bineînțeles că poți rămâne acasă", fu de părere tatăl lui. De atunci Radu avea foarte des dureri de stomac. „Copilăria se sfârșește când îți dai seama că trebuie să răspunzi singur de faptele tale și să nu mai aștepți să ți se dea totul de-a gata" reflectă el.

Se bucura de amintirile din copilărie mereu și mereu, când peste zi se strecura pe furiș în pat și când pierdut în gânduri, cu fruntea încrețită, făcea pe acel metru pătrat și jumătate câte trei pași în sus și-n jos. Astfel timpul îi trecea mai ușor, fiindcă plictiseala în închisoare devenise de nesuportat.

La 17 august 1985, Radu primi permisiunea de a trimite o carte poștală familiei:

Dragă mamă, dragă tată, dragă Muni,

Sper că sunteți sănătoși și că vă merge bine. Sper că ați depășit supărarea pe care am putut s-o citesc pe chipul vostru când ați plecat de aici.

Nu fiți triști. În ce mă privește, puteți fi liniștiți într-o oarecare măsură, deși o să mai dureze ceva timp! Tocmai acum am citit într-un dicționar de maxime că supărările și greutățile prind bine când ești tânăr.

Sper că zăboviți mai mult pe terasă și poate că Doru pune pick-up-ul meu și voi vă cumpărați discuri pe care le considerați bune și le ascultați! Toate cele bune pentru luna septembrie și trimiteți-i lui Muni o vedere, mai ales că nu i-am trimis salutări... sau doar am vrut să-i trimit...

Vă rog trimiteți-mi și puloverul negru cu galben de schi al lui Doru. În ce privește alimentele: 1 kg de zahăr, 1/2 kg de miere, 1/2 kg de nuci, 2 bucăți de unt, cașcaval, salam amestec, niște stafide, ceapă și usturoi. Cărți sau alte lucruri nu-mi trebuiesc deocamdată. De abia aștep cartea voastră poștală și pe voi în persoană, ca să pot vorbi cu voi. Poate puteți să cântăriți exact pachetul, ca să evităm neplăcerile. Vă sărut pe toți cu dragoste.

Sărut mâna
Radu

24

Într-un ziar, Radu a citit un articol în care erau lăudate realizările științifice ale unui profesor în medicină și erau menționate și numele celor mai destoinici studenți ai acestuia, printre care figura și fosta lui prietenă, Daniela. „La închisoare", așa își propusese Radu odată, „n-am să mă gândesc la femei." Dar acum toate amintirile legate de ea și de prima lor întâlnire prinseseră iar glas în el: în timpul unui concediu la schi, în decembrie 1978, la Predeal, o cunoscuse pe medicinista aceea cu șase ani mai mică decât el.

Se îndrăgostise de ea.

Daniela era serioasă, sensibilă și sentimentală. În 1979, Radu era în ultimul an de facultate. Datorită influenței ei, și-a pregătit atât de intens lucrarea de diplomă, încât a obținut, spre surprinderea sa, cea mai mare notă.

Își aminti de concediul petrecut împreună la Mamaia, pe litoralul Mării Negre, și de întâmplarea cu acei doi oameni pe care îi salvase de la înec. Radu era un înotător excepțional, câștigase chiar și campionatul național de juniori cu echipa de polo pe apă Dinamo. De asemenea, a participat și la campionatele de surfing de la Mamaia 1982, unde s-a clasat pe locul 12.

Lui Radu îi plăcea să tachineze pe toată lumea și, așa cum făcea glume pe seama colegilor de înot și de facultate, așa glumea și cu Daniela, până când ea se plictisi de tachinările lui interminabile și i-a cerut categoric să se comporte mai serios față de ea. Radu

nu a vrut să înțeleagă și nu știa să fie tandru. Daniela găsea că ar fi trebuit să termine cu comportarea sportivă și neglijentă. Radu a fost de altă părere. El găsea că poate să își petreacă mult timp cu prietenii de la polo și cu Eugen.

După ce Daniela și-a dat seama că nu poate să-l schimbe, s-au despărțit.

Dar despărțirea s-a dovedit pentru amândoi mai grea decât se așteptaseră.

Daniela și Radu au revenit unul la celălalt, după un timp s-au certat din nou, s-au despărțit, s-au împăcat, iar s-au despărțit, iar s-au împăcat, până în toamna lui 1982, când au pus capăt din nou acestei legături, pentru că Radu nu voia să o atragă în acțiunile lui riscante.

Acum îi era dor de Daniela.

„Dar o să mai fie ea liberă când o să ies peste șase ani din închisoare?" se întreba el. „De fapt, nu are nici un rost să mă gândesc la ea" își spuse Radu. „Voi încerca să nu mă gândesc la Daniela... Încerc să nu mă gândesc la Daniela... Nu mă gândesc la Daniela... Nu mă mai gândesc la Daniela" își impuse el.

25

Ferri Barabás stătea la fereastră, îndepărtase două stinghii ale jaluzelei una de alta și privea afară. Brusc, ușa celulei se deschise. Ferri îngheță: îi era teamă că va fi pedepsit. Plutonierul-major Pora îi spuse:

— Te-am prins. Aranjează-te. Mergem la comandant.

Ferri Barabás fu condus în camera de lucru a comandantului, colonelul Rus.

— Îți aduc la cunoștință că logodnica ta Piroska te cere în căsătorie! Ești de acord să te căsătorești cu ea?

Luat prin surprindere, Ferri spuse:

— Da!

O funcționară drăguță de la Ofițerul Stării Civile din Alba Iulia luă parte la discuții. Colonelul Rus declară că în cel mult două săptămâni nunta putea să aibă loc în biroul lui. Ferri interveni cu timiditate:

— Dar domnule comandant, eu nu am drept la vizită, pentru că am fost prins la fereastră.

— Am să văd ce pot face, spuse comandantul. Îi spuse că îi ridică pedeapsa, ca Ferri să poată fi vizitat, ba să primească și un pachet. După treizeci de minute, Ferri se întoarse în celulă.

— Ce s-a întâmplat? fu întrebat cu interes.

— Ce să se fi întâmplat, Piroska mi-a cerut sau mi-a oferit mâna!

— Și ai acceptat?

— Ce era să fac?

— Sper că nu te-ai pripit. În închisoare devenim mai slabi, nu mai avem voință. Devenim sensibili, vulnerabili, nu mai putem rezista în fața propunerilor venite din partea femeilor.

— Am fost de acord.

Ferri povesti că la nuntă va primi un pachet care va depăși cinci kilograme.

— Păi atunci ai luat o hotărâre înțeleaptă, îl tachinară colegii de celulă.

În curând, toată închisoarea a aflat de nunta care bătea la ușă. Deținuții așteptau plini de nerăbdare marele eveniment.

Într-o seară, Ferri a fost încunoștințat că nunta lui va avea loc a doua zi. Frizerul veni în celulă, îl bărbieri, îi aranjă părul puțin cam rar și tuns prea scurt. Ferri primi chiar și o cămașă curată.

În biroul comandantului colonel Rus aștepta, roșie la față de emoție, Piroska și, lângă ea, părinții cu lacrimi în ochi. Funcționara de la Ofițerul Stării Civile stătea în spatele biroului.

— Cetățene Barabás Ferri, ești de acord s-o iei în căsătorie pe cetățeanca Vidrány Piroska?

— Da!

— Cetățeancă Vidrány Piroska, ești de acord să-l iei în căsătorie pe cetățeanul Barabás Ferri?

— Da!

Cu acestea, cei doi au fost declarați soț și soție. Ferri și Piroska au primit permisiunea să-și dea mâna, ba chiar să se sărute. Colonelul Rus, „nașul", i-a felicitat pe tinerii însurăței și a părăsit împreună cu funcționara de la Ofițerul Stării Civile încăperea. Părinții lui Ferri au scos din pachet sendvișuri și le-au împărțit. Tânăra pereche discuta cu cei de față. Plutonierul-major care se afla în încăpere se uita afară pe fereastră și încerca să nu deranjeze întâlnirea dintre proaspeții căsătoriți. Piroska spuse că se va muta la părinții lui Ferri, în satul Micloșoara. Urma să îl aștepte trei, patru, cinci ani. Dar Piroska avea răbdare. Petrecuse și ea un an în arestul Securității.

După douăzeci de minute, timpul de vizită s-a terminat. Ferri a primit un pachet de la părinții lui.

Și-a îmbrățișat soția, pe cei apropiați și s-a întors în celulă.

Ferike era complet răvășit, dar plin de glume. Colegii așteptau să le descrie cum a decurs nunta. Ferri deschise pachetul. Deținuții stăteau nerăbdători în jurul lui. Ferri scoase din pachet o găină grasă, bine rumenită. „Acum o să serbăm nunta mea!" strigă el plin de bucurie. Ferri rupse copanele și aripile găinii grase și le împărți cu ceilalți. O pulpă i-o dădu lui Radu, pe cealaltă și-o păstră pentru sine. „Măi, Ferri", îl tachină Radu, „de obicei în noaptea nunții un bărbat se ocupă cu alte pulpe decât cu cele ale unei găini grase!"

26

Familia Filipescu își intensifică strădaniile. Radu slăbise foarte mult. Îl durea ficatul, era palid, pielea de pe mâini și de pe față era crăpată. Radu avea nevoie urgentă de îngrijiri medicale și dr. Filipescu făcu o cerere la Spitalul Penitenciar Jilava în acest sens.

Ce ajutoare mai existau pentru Radu? Doi foști colegi de-ai lui Doru, Florina și Doru Iancovici, trăiau în Statele Unite. Au luat legătura cu un senator care participa la tratativele anuale dintre Statele Unite și România în vederea clauzei națiunii celei mai favorizate, pe care o obținuse România în anul 1975. La intervențiile acestui senator, clauza națiunii celei mai favorizate pentru România fu condiționată de eliberarea lui Radu Filipescu.

Acum, cazul Filipescu ajunse să fie cunoscut și în Statele Unite. În SUA se vorbea mereu despre încălcarea drepturilor omului în România, dar dovezi concrete nu existau. Soarta lui Radu Filipescu a fost unul dintre puținele cazuri în care existau date precise despre încălcarea drepturilor omului în România, fiind prezentat chiar și în numărul din 23 decembrie 1985 al săptămânalului *Newsweek*.

27

Radu s-a opus întotdeauna opiniilor sceptice ale cunoscuților săi. Dar acum, în închisoare, îl năpădiră îndoielile. Se întreba în fiecare zi dacă făcuse bine că a împărțit manifeste. Toate eforturile lui păreau a fi fost zadarnice, nu folosiseră la nimic.

„Oare s-a schimbat ceva în România datorită acțiunii mele?" se întreba Radu. „Dacă mă gândesc bine, toată munca mea a fost zadarnică. Nu am schimbat nimic, numai viața mea s-a schimbat!"

Arpád Visky îi împrumutase, când mai împărțea celula cu Radu, cartea *Povestiri despre om* de Constantin Noica. De atunci Radu citea în fiecare seară două pagini. În această carte Radu a citit prima oară ceva despre filozofia idealistă. În școală se învăța filozofia marxistă a materialismului dialectic. Despre idealism se pomenea doar că nu era bun. Cartea lui Noica i-a arătat atâtea lucruri noi, încât Radu s-a simțit complet schimbat după ce a citit-o. Radu învață că „fiecare om este puțin sceptic. Au existat curente filozofice dominate

de scepticism. Aveau multă dreptate, dar în final nu puteau rezolva nimic. Un sceptic are foarte multă dreptate, dar nu are succes. El nu poate schimba nimic. Scepticismul nu ajută la nimic!".

Radu înțelesese că trebuia să înceteze să se tot întrebe dacă procedase bine. „Chiar dacă nu se schimbă nimic, e totuși important să acționezi, să faci ceva."

„Dacă ești conștient de capacitatea ta de gândire, obții puterea!"

Datorită acestei cărți, Radu se schimbă. Mereu descoperea o nouă confirmare a faptului că acționase bine. Acum putea să suporte mai ușor condamnarea. Cum îl apuca îndoiala, scotea cartea din ascunzătoarea ei și prindea forțe noi.

28

La 26 decembrie, radio Europa Liberă aminti într-o emisiune de cea de-a treizecea aniversare a lui Radu Filipescu:

Pentru „Tinerama" de joi 26.12.1985

Este Crăciun, este zi de bucurie, este zi de sărbătoare. Este sărbătoarea când, prin tradiție, familia se strânge. Împrejurările cenușii în care se sărbătorește astăzi Crăciunul în țara noastră nu mai îngăduie inimilor să se bucure din plin. În multe cămine lipsește până și pâinea noastră cea de toate zilele. A rămas însă bucuria reunirii membrilor familiei.

În cele mai multe familii. Dar, este una în care această bucurie lipsește. Familia unui tânăr de excepție, a unui tânăr care a renunțat la bucuriile lui spre a se gândi la necazurile altora, ale țării întregi. Un tânăr deosebit care face cinste generației sale și întregului tineret român. Un tânăr care ne-a creat nouă, celorlalți, o sublimă lecție de abnegație și demnitate. Numele său a trecut granițele României și este astăzi pe buzele multor copii și tineri ai țărilor libere: Radu Filipescu.

Radu sărbătorește și în acest an Crăciunul în beciurile prigoanei. Și tot colo, în tăcere, Radu își sărbătorește astăzi 30 de ani de viață. Un buchet frumos de ani pe care el l-a oferit țării sale, așa cum ar fi vrut să-i ofere puterile și priceperea lui, așa cum și-a oferit, fără șovăire, libertatea!

Prietenii mei, când vă strângeți astăzi sub căldura familiei, rugați-vă Cerului pentru sănătatea celui care lipsește, pentru a-i întări puterea de rezistență la condițiile grele în care este deținut.

Să ne trăiești, Radule!

Neagoe Arbore"

29

Cu fiecare zi care trecea, Radu se simțea tot mai mizerabil. De un an nu mai avea voie să lucreze. Îi era frig tot timpul. Se simțea slăbit. Greutatea lui corporală scăzuse sub 60 de kilograme. Avea dureri, mai ales în regiunea ficatului. Răvășit pe dinăuntru, nu mai putea să citească. Nu mai era în stare să se

concentreze multă vreme. Neliniștit, umbla prin celulă, trei pași înainte și trei înapoi, credea că nu va mai suporta multă vreme detenția.

Elevii de la liceul din Geneva „Le Pavé" traversară centrul orașului de la Rond-Point de Plainpalais până la ambasada României ca să depună acolo liste cu alte 1 000 de semnături pentru eliberarea lui Radu.

Liceenii de la „Le Pavé", aveau între ei o colegă, numită Suad, care se pricepea la grafică și la desen, și au conceput un afiș cu chipul lui Radu Filipescu, a cărui gură era reprezentată închisă cu un fermoar. Pe afiș se putea citi textul: „FILIPESCU – ELIBERAȚI-L – ZECE ANI DE ÎNCHISOARE ÎN ROMÂNIA PENTRU MANIFESTE. LE PAVÉ..."

Ziarele din Geneva au relatat în numerele din 21 martie 1986 acțiunile elevilor de la „Le Pavé" și au anunțat o altă mare manifestație a acestor elevi pentru sâmbătă 22 martie.

La radio Europa Liberă au fost transmise numeroase știri despre activitatea elevilor de la „Le Pavé".

Grupul de coordonare al României de la Amnesty International și grupul de adopție, care lucrau din 1984 pentru Radu Filipescu, au redactat un afiș destinat spațiului de limbă germană, spre a fi dat publicității în Occident. În acest afiș era prezentat cazul lui Radu Filipescu. Varianta românească a acestui afiș, într-un tiraj de douăzeci de mii de exemplare, a fost trimisă prin poștă și prin telex de Amnesty International și în România către primari de la sate, autorități de rang mai mic și mediu precum și instituții oficiale. Nu se știe dacă vreunul dintre destinatari a primit mesajul.

RADU FILIPESCU

ai amnesty international

„Libertatea de expresie este un drept uman fundamental"

(Articol 19, *Declarația Națiunilor Unite privind Drepturile omului*)

Radu FILIPESCU a făcut uz în România de azi de acest drept și a fost condamnat în consecință la 10 ani detenție, pe care îi ispășește în închisoarea din Aiud. Verdictul împotriva lui este inuman și nejustificat, lezând principiile Dreptului internațional, principiu la care România a aderat oficial.

Vă rugăm să interveniți pentru eliberarea imediată a acestui deținut politic!

Radu FILIPESCU, 31 de ani, a lucrat ca inginer electronist la Complexul Pipera din București și provine din familia Doctorului Petru Groza, familie politic activă și privilegiată.

Radu FILIPESCU a optat pentru rezistență politică fățișă, văzând în politica și persoana șefului Statului și al Partidului Comunist Român, Nicolae Ceaușescu, cauza crizei acute, a eșecului sistemului socialist din România.

Cu mijloace din cele mai simple a început Radu FILIPESCU, în anul 1983, să tipărească manifeste pe care le-a împărțit apoi în București. Prin ele chema populația capitalei la o demonstrație de masă împotriva situației economice catastrofale și a conducerii lui Nicolae Ceaușescu.

Radu FILIPESCU a fost arestat la 7 mai 1983 și condamnat pe data de 12 septembrie 1983 de către Tribunalul militar din București la 10 ani închisoare, culpa invocată fiind o așa-zisă „Propagandă împotriva sistemului socialist" (articol 166, paragraful 2 Cod Penal). În timpul celor trei ani de detenție de până acum, Radu FILIPESCU a fost supus, în

repetate rânduri, unor pedepse samavolnice: izolarea, interzicerea dreptului la muncă, tăierea periodică a raţiei de hrană, reducerea vizitelor, iar de la începutul lui 1986 refuzul asistenţei medicale.

Radu FILIPESCU este fizic slăbit, nu însă şi sufleteşte.

Radu FILIPESCU este convins de nevinovăţia sa. Angajându-se activ pentru soarta ţării lui, el nu a făcut decât să acţioneze în conformitate cu drepturile sale fundamentale. Iată de ce nu este dispus Radu FILIPESCU să depună cerere de graţiere.

Amnesty International, Rumänien Koordinationsgruppe, BR Deutschland Heerstraße 178, postfach 170229, 5300 Bonn 1

30

Într-o dimineaţă din luna martie, Radu a fost luat din celulă şi dus în biroul colonelului Lazăr, unde se afla tocmai comandantul Secţiei Cercetări Penale care îl anchetase pe Radu, colonelul Vasile.

— Tot mai ai probleme cu ficatul? l-a întrebat Vasile.

— Da.

— O să ne străduim să te ajutăm, îi promise Lazăr. Cererea ta pentru a primi îngrijiri în spitalul închisorii a fost aprobată. În zilele următoare ai să fii transferat acolo. Mai ai şi alte probleme?

Radu se miră de această întrebare, fiindcă de obicei Securitatea nu se interesa de plângerile deţinuţilor.

— Mâncarea din închisoare este mizerabilă. Nu ne săturăm niciodată. Preocuparea noastră principală aici

e mâncarea, foamea. Ne e frig și nu primim haine călduroase, chiar dacă le avem la magazie.

Lazăr își păstră calmul:

— O să încercăm să te ajutăm, acum poți pleca!

După două zile, lui Radu i se ordonă să-și strângă lucrurile. Nu știa dacă se va întoarce curând. Lăsă în celulă jumătate din haine și din cărți. Lițoiu și cu Ilie Ion îi spun că poate este un semn bun. Radu fu dus la o dubă de miliție și închis într-un separeu de mărimea unui metru pătrat. La gara Teiuș, deținuții au trebuit să fie mutați într-un vagon special care era vopsit în galben ca să se creadă că era vagon poștal. Paznicii le înmânară milițienilor însoțitori ai deținuților trimiși la București un ordin de transfer pentru Radu Filipescu:

„ORDIN DE TRANSFER
PENTRU VAGOANELE ÎNCHISORII

Deținutul FILIPESCU RADU Nr. 71683, de profesie inginer a fost condamnat la 10 ani închisoare pentru «Propagandă împotriva orânduirii socialiste».

Pedeapsa expiră la 1 mai 1991.

Se transferă la penitenciarul-spital București

27.3.1984

Gradul de periculozitate:

SĂ FIE BINE SUPRAVEGHEAT".

Radu se afla într-un compartiment al „vagonului special" laolaltă cu deținuții de drept comun, ceea ce nu se obișnuia de regulă. Fiecărui deținut i se înmânase un pachet cu merinde care conținea o pâine, o bucată de brânză și slănină. Ferestrele erau astupate cu plăci

de tablă printre care se întrezăreau mici fâșii de lumină. Deținuții se înghesuiau la ferestre, în speranța că vor putea vedea ceva afară pe geam. În viteza trenului se vedea ba un câmp ars de secetă, ba dealurile încă neînverzite. Radu ședea pe bancheta de lemn cu picioarele întinse în față, cu brațele încrucișate pe piept, cu capul plecat, cu fruntea acoperită de cute adânci, scufundat în gânduri, nu-și făcea nici o iluzie de a fi grațiat. Frica de a se fi înșelat se instalase prea temeinic în el.

Trenul opri în gările unor orașe pentru a lua și alți deținuți. Un țigan din compartiment reuși să lege o discuție cu o țigancă de pe peron. O ruga insistent să o sune pe nevastă-sa și să-i spună să intenteze acțiune de divorț sau să-l denunțe pentru o faptă oarecare, să găsească ea ceva valabil ca să fie transferat la altă închisoare sau la Spitalul penitenciar Jilava, unde ar fi urmat să se deschidă o nouă anchetare a cazului lui. Ținea morțiș să schimbe închisoarea ca să obțină condiții mai bune de detenție.

Trenul oprea mereu, așa încât, datorită numeroaselor opriri, călătoria de la Aiud la București a durat 24 de ore. După 24 de ore, apa pentru deținuți se terminase.

În Gara de Nord, deținuții, în majoritate țigani, fură încărcați în mașina închisorii și duși la Jilava, unde îi așteptau pe la miezul nopții milițienii și paznicii închisorii ca să-i înregistreze și să-i repartizeze în celule. Un paznic îl recunoscu pe un deținut țigan:

— Măi Nicolae, iar ai venit la noi?

— Eu nu sunt Nicolae, răspunse acesta.

— Ba ești Nicolae.

— Nu, nu sunt Nicolae! Sunt Gheorghe.

Milițianul verifică în acte.

— Da măi, ce m-am păcălit. Dar semeni leit cu unul de a stat aici aproape un an.

— Cal cu cal seamănă, domnu plutonier, spuse Gheorghe. Când vezi doi cai, arată amândoi la fel! Așa și cu țiganii!

Radu fu internat în același salon în care zăcuse și în august 1983. Șeful salonului de bolnavi era tot Florea Vasile. Radu se simți puțin stingherit: „Ciudat, își spuse el, Florea s-a îngrășat... arată mai bine... dar parcă e lipsit de vlagă... ochii lui sunt mai stinși – un turnător!". Bănuielile care apăruseră la Aiud în discuțiile cu Drăghici și Bugan, care și ei stătuseră la spital cu Florea Gheorghe Vasile, s-au confirmat. Amintirile acelei atmosfere vesele pe care Florea Vasile o întreținea în 1983 îl umplu pe Radu de tristețe și regret. Florea Vasile era simpatic, ca toți turnătorii special aleși de securistul de la Contrainformații. Așa reușea să le câștige mai ușor încrederea deținuților. Deoarece cunoștea limba engleză, fusese numit responsabil și pentru salonul deținuților străini, mai cu seamă arabi. Florea a înțeles că Radu s-a lămurit. A încercat să-i sugereze că nu i-a făcut vreun rău, chiar l-a protejat. Probabil era foarte util dacă CI-stul l-a ținut atâta vreme în condițiile bune de spital. El nu se prea înghesuia să transmită Securității toate informațiile. De multe ori îl întrerupea pe câte un deținut când acesta și-ar fi dat drumul la gură.

Florea Vasile îi dădea speranțe lui Radu:

— Te-au adus aici ca să-ți dea drumul în două săptămâni, crede-mă.

Jilava, 31 martie 1986

Dragă mamă, dragă tată,

De două zile sunt la Jilava și abia acum m-am acomodat și m-am liniștit, așa că vă pot scrie după emoțiile din tren.

Mă aflu aici ca să mă supun unui consult general, nu am probleme speciale. Oricum e bine că m-am apropiat de voi. Am dreptul și la alimente și la altele. Poate că le-ați trimis la Aiud. Dar cred că puteți veni aici ca să mi le dați personal. Vă rog să-mi aduceți două săpunuri de toaletă, două săpunuri de rufe, două suluri de hârtie igienică, două alifii chinezești, o pastă de dinți. Nu am primit nici o carte poștală de la voi, o aștept. Să-mi scrieți.

În rest îmi merge bine. Ce e mai rău e faptul că de două ore mă gândesc și mă frământ să vă scriu ceva interesant, dar nu-mi vine nimic în minte. Sper că sunteți bine cu toți, și Muni și cele două fetițe ale lui Doru. Sper că vă duceți des la Siliștea Snagovului, la tufele de flori ale mamei.

Aștept pachetul vostru și vă sărut cu drag.

Radu

Ștampila închisorii de pe cartea poștală avea textul următor: „Sâmbăta, duminica, și în data de 1 și 2 a fiecărei luni nu sunt permise vizitele în spital. Vizitarea spitalului se face între orele 10 și 18. Este strict interzis să se trimită în spital conserve în cutii de tablă și țigări".

31

După două săptămâni, exact cum spusese Florea Vasile, Radu a fost adus la Penitenciarul Securității. Aici se simți ca acasă. Ofițerii mai îmbătrâniseră puțin și erau mai rotofei. În biroul comandantului Vasile domnea, cu totul altfel decât cu trei ani în urmă, o atmosferă plină de bunăvoință.

— De ce n-ai vrut să colaborezi cu noi când te-am interogat? îl întrebă Vasile.

— Am răspuns la toate întrebările.

— Ești încă tânăr și ne gândim la o soluție de a fi eliberat.

— Este o amnistie pentru toți? întrebă el.

— Nu se știe, nu se știe, răspunse Vasile.

Radu nu mai trebui să-și împartă celula cu nimeni. Era singur, se mișca, încoace și încolo, putea să-și depene în liniște gândurile, care se învârteau toate acum în jurul viitorului său. Își făcea griji până și pentru viitorul lui în libertate.

După două zile, lui Radu i se ordonă din nou să vină în biroul comandantului Vasile, unde îl așteptau procurorul militar Ștefănescu în civil și dr. Filipescu. Radu se îmbrățișă cu tatăl său, încercând să-și stăpânească lacrimile. Vasile spuse plin de importanță:

— Uite, începu el, datorită cererii tatălui tău, te vom elibera.

Totul se petrecea atât de repede, de parcă nici nu era real.

Doctorul Filipescu nu făcuse nici o cerere de eliberare. Își dădea seama că se căuta un motiv pentru această grațiere, dar nu ripostă.

— Ai fost condamnat la zece ani de închisoare, continuă procurorul militar. La intervenția curții de judecată, pedeapsa ta a fost comutată de la zece ani la cinci. Și pentru că nu mai ai decât cinci ani, o să te eliberăm conform amnistiei din 1984!

Radu era complet uluit.

Reîntors în celulă, i se păru că doar visase întâlnirea cu tatăl său.

În ziua următoare, 18 aprilie, un gardian l-a scos pe Radu din celulă și l-a condus în biroul comandantului. Procurorul militar, Trașcă și comandantul Vasile erau prezenți, ca și colonelul Deleanu, securistul spitalului de Urgență, și dr. Filipescu. Colonelul îi oferi lui Radu o ceașcă de cafea și un Kent.

— M-am dezobișnuit de cafea și de fumat tot nu fumez, refuză Radu.

— Ești încă tânăr, îi spuse procurorul militar lui Radu. Sperăm ca umanismul socialist să fi trezit în tine recunoștința față de conducerea țării! Ia-ți lucrurile, mergi cu tatăl tău, ești liber.

32

Radu trebui să se obișnuiască cu viața în libertate. Discuțiile cu părinții, rudele, cu prietenii și cu vecinii îl oboseau după un timp. Epuizat, nu putea să urmărească concentrat o discuție mai lungă. Zgomotele

străzii și în general toate zgomotele îl oboseau și trezeau în el o senzație de amețeală. La masă mânca încet și puțin. Abia la o săptămână după eliberarea sa, bău cu precauție primul pahar de vin. Îi părea rău că Mihaela plecase și nu au putut să se întâlnească, să povestească, să glumească împreună. S-a simțit ușurat când a aflat că Mihaela a putut să emigreze cu câteva luni înainte în Statele Unite la părinții ei. Acesta era visul ei și Radu nu voia să i-l strice.

Trei săptămâni mai târziu, Radu și-a scos din garaj motocicleta plină de praf și acoperită cu pânze de păianjen, pe care i-o dăruise în 1978 Jakob Wagner, un prieten bun de-al tatălui său din Mainz. Era o Yamaha de 98 de centimetri cubi, cum mai erau în tot Bucureștiul doar una sau două. O curăță bine și o puse în funcțiune. Cu fiecare oră în care lucra la ea, îi creștea bucuria de a merge, în sfârșit, cu motocicleta. Pe la ora 11 a fost gata. Își împinse vehiculul în stradă, îl încălecă, porni motorul și înconjură încet rondul din Piața Alexandru Sahia. Radu o coti pe Dumbrava Roșie, mări viteza, o luă la dreapta pe strada Icoanei, simțea vântul cald trecându-i prin păr, făcu la stânga în strada Alexandru Sahia și-l năpădi un sentiment de libertate nemaiîncercat până atunci. Cei trei ani care se scurseseră rămâneau în urmă. O coti la dreapta pe Bulevardul Gheorghiu-Dej. Ieri o întâlnise pe Daniela și mâine urmau să se vadă din nou. Gonea spre Bulevardul dr. Petru Groza, numit așa după fratele bunicului său, dădu o raită pe Bulevardul Republicii. Era exact ca în urmă cu șapte ani când, după luarea examenului în ultima zi a sesiunii, gonise pe aici cu noua lui

motocicletă, gustând libertatea din plin. O coti la stânga pe Calea Moșilor, acum sentimentul de libertate îl copleșea, sorbi cu lăcomie parfumul florilor, trecu în goană pe strada Polonă care era pustie la ora aceea, amețit de fericirea de a fi liber!

În oglinda retrovizoare zări două mașini care îl urmăreau insistent de câtva vreme; părea că aveau același drum cu el. O coti pe Bulevardul Dacia, urmăritorii făcură același lucru. „Acum călătoresc sub escortă" își spuse el, „de obicei mașinile oficiale sunt escortate de motociclete, la mine e invers."

Partea a treia

1

Radu voia să lucreze. A cerut o întrevedere cu directorul general al întreprinderii Automatica, unde lucrase trei ani. Directorul general Beghegeanu își amintea perfect de tânărul inginer, era de acord să îl angajeze, dar trebuia să obțină o aprobare – nu a spus de unde, pentru reîncadrare. După două zile, Radu află de la secretariat: „Ne pare rău, dar la fabrica noastră nu te poți angaja, pentru că nu avem locuri libere!".

Radu vizită laboratorul din Pipera unde lucrase și stătu de vorbă cu vechii colegi: Cătălin, Mircea, Sandu, Gelu. Regretau că Radu nu se putea angaja tot acolo și-și exprimau uimirea pentru felul în care rezistase 3 ani în închisoare. „La Aiud" spunea Radu, „erau 30 de deținuți politici care aveau de stat în închisoare un timp mai îndelungat decât mine. Un deținut de drept comun, «Cobra», care mătura curtea, petrecuse deja 27 de ani în închisoare și fusese condamnat la încă 20 de ani. În comparație cu acesta, cei trei ani ai mei par foarte puțini." Secretarul de partid Diaconu a aflat de vizita lui Radu în întreprinderea Automatica. „Nu vreau complicații" îi spuse lui Radu, „să pleci imediat, nu mai vrem să te vedem pe aici!" Bucuria revederii cu vechii colegi dispăru. Gelu îi spuse:

— Dă-l dracului. Stai liniștit.

Radu a mai stat puțin, dar apoi a plecat.

La serviciul de cercetări penale al Securității, Radu îl caută pe colonelul Vasile:

— Vreau să lucrez, spuse el, dar dumneavoastră mă împiedicați!

Vasile respinse această afirmație și-l trimise pe Radu la întreprinderea 23 August, cea mai mare întreprindere metalurgică din București, care avea 20 000 de salariați. Radu află acolo că ar putea fi angajat doar ca electrician calificat. Radu se duse din nou la Vasile:

— Vreau să lucrez în profesia mea, să îmi văd de meserie, dar mă împiedicați!

Vasile îl contrazise. Radu îi spuse colonelui Vasile că tatăl lui l-a întrebat pe directorul întreprinderii de aparatură electronică pentru măsurări IEMI dacă îl poate angaja pe Radu și acesta a fost de acord. Colonelul Vasile îi spuse lui Radu să aibă o întrevedere cu șeful personalului de la IEMI. Când s-a prezentat Radu la ora cuvenită și în zilele următoare, șeful personalului, tovarășul Iancu, era de negăsit. Radu se duse și a treia oară la Vasile.

— Vreau să lucrez, și dumneavoastră, Securitatea, mă împiedicați! spuse el.

— Noi te lăsăm, îi declară Vasile.

Radu obținu o audiență la directorul întreprinderii, Preotu Eugen. Acesta, un bărbat energic apreciat de conducerea de partid a sectorului, tocmai ieșise din internarea la Spitalul de Urgență după un accident de mașină care îl făcuse zob. Directorul Preotu îi era recunoscător doctorului Filipescu care îl salvase și îi spuse lui Radu că vrea să îl ajute, dar nu poate.

— Atunci de ce nu se rezolvă nimic? Sigur că Securitatea e în spatele acestor refuzuri, ripostă Radu.

Directorul Preotu își dădu în sfârșit drumul la gură:

— Securitatea e de acord, Partidul nu vrea să te lase să lucrezi!

Radu a înțeles pentru prima oară că Partidul și Securitatea nu aveau întotdeauna aceeași poziție și că uneori lucrau unii împotriva celorlalți.

În lunile următoare, Radu se prezentă la mai multe întreprinderi bucureștene, în căutarea unui post de inginer electronist.

Zadarnic.

„Situația din România s-a înrăutățit față de acum trei ani" se gândea el. Era revoltat că destinul unor colegi de detenție, ca Ion Drăghici, Ferri Barabás, Costică Purcaru, Iancu Lucian, Victor Totu, Ion Năstăsescu și Ion Bugan nu era cunoscut. Străinătatea trebuia să afle de ei, Amnesty International să acționeze pentru eliberarea lor!

A luat legătura cu familiile unor deținuți. În Ardeal, îl vizită pe prietenul său János Barabás. De la el a aflat că Arpád Visky a fost găsit spânzurat într-o pădure de lângă Târgu Mureș. După versiunea oficială ar fi fost sinucidere. Radu se îndoia de aceasta. În Constanța, o vizită pe soția lui Iancu Lucian. De multă vreme nu mai primise nici o veste de la el. Nici soția lui Iancu Marian din București nu mai știa nimic de bărbatul ei. „Străinătatea trebuie să fie urgent informată de soarta deținuților politici" se gândi Radu. „Dar cum?"

2

Într-o după-amiază târzie, spre seară, Radu își repara motocicleta pe trotuar în fața casei sale. Își împrăștiase uneltele în jurul lui. Era atât de absorbit de ceea ce făcea încât n-a observat că de câtva timp îl urmărea o tânără cu păr lung și blond. Când își ridică privirea, tânăra îl întrebă:

— Tu ești Radu Filipescu?

— Da.

— Te cunosc din fotografiile de presă. Știu cine ești, spuse ea.

Radu era surprins. Ea se recomandă, spunând că o cheamă Liza și că e translatoare pentru limba română la ambasada Republicii Federale a Germaniei din București. Cunoștea cazul Filipescu, deoarece colabora la Amnesty International.

Din ziua aceea, Radu și Liza își dădeau întâlnire în diferite părți ale orașului. Nu se întâlneau decât seara. Bănuind că este urmărit, Radu nu-i transmitea Lizei informații directe. Se mai temea și de microfoane secrete sau de aparate minuscule de transmisie. De cele mai multe ori ascundea plicul cu informații despre deținuții politici în spatele unei bănci din parc sub o piatră sau în tufișuri și o anunța pe Liza unde era ascuns materialul pentru Amnesty International sau pentru posturile de radio străine. Iar când Radu nu putea să meargă la întâlnire, mergea dr. Filipescu sau amândoi părinții.

Liza îi devenise indispensabilă.

După îndelungi căutări fără succes, în februarie 1987, Radu a primit acordul șefului de Personal, Iancu,

pentru un post la IEMI. Ceaușescu susținea că dreptul la muncă este garantat de lege pentru fiecare cetățean al acestei țări. Un caz atât de cunoscut în străinătate, ca al lui Radu, contrazicea propaganda oficială. I se repartiză un post în secția de reparații. Biroul lui Radu era plin de praf, murdar. Învățat de la închisoare să facă ordine și curățenie, se apucă să-și curețe masa. Spălă și fereastra din dreptul biroului său și podeaua. Fereastra lui era mult mai curată decât celelalte. Diferența era atât de mare încât, când intră șeful de secție, domnul Popescu, le spuse tuturor colegilor să-și curețe la fel de bine ferestrele și birourile. Noii lui colegi, Andrei, Florin, Anca, au trebuit să își spele ferestrele și s-au prefăcut supărați, glumind cu Radu că din cauza lui au fost puși la treabă. Îl priveau curioși, amuzați și surprinși. Știau de anii de detenție ai lui Radu și se așteptau să fie un om mai ursuz, mai serios. Erau bucuroși că puteau glumi tot timpul împreună.

După puțină vreme a fost angajat un inginer tânăr pe care îl numeau toți „Turcu". Turcu îl observa pe Radu tot timpul și părea evident că era informator. Când îl privea pe Radu, Anca îi anunța pe ceilalți:

— Ia uite-l cum se uită la Radu!

Turcu își ridica brusc privirile în tavan.

— Ia priviți, acum se uită în tavan, crede că ne păcălește.

Toți erau cu ochii pe Turcu, comentau și glumeau mereu pe seama lui. Oriunde își îndrepta privirea, ceilalți erau prompt informați. Complet scos din fire, Turcu ceru să fie mutat în alt laborator. În locul lui nu apăru nimeni.

Radu era angajat la întreprinderea IEMI. Securitatea hotărâse, în schimb, să îi pedepsească pe cei apropiați lui.

În dimineața de 1 martie 1987, dr. Filipescu sosi la Spitalul de Urgență devreme, ca de obicei, să-și înceapă ziua de lucru. Dr. Firică, diectorul spitalului, îl înștiință că fusese hotărâtă pensionarea lui și că ar fi bine să părăsească imediat spitalul, pentru că de la 1 martie este pensionat. Dr. Filipescu nu voi să se supună acestei dispoziții. Șapte colaboratori din opt medici protestară împotriva acestei hotărâri printr-o scrisoare curajoasă, riscantă, dar fără efect. Hotărârea nu respecta normele legale și până atunci nici un medic atât de valoros nu fusese pensionat fără motiv. Doctorul Filipescu era șeful celei mai bune secții de Reanimare din țară. Era Președintele Societății Române de Anestezie și Terapie Intensivă, în care erau înscriși toți medicii de reanimare din țară. Era vicepreședintele al Academiei Mondiale de Anestezie și puțini români se puteau lăuda cu o poziție internațională atât de înaltă în profesia lor. La congresele de anestezie, colegii se adunau în jurul doctorului Filipescu ca să îl susțină și să discute cu el.

Și pentru aceasta, și pentru că l-a ajutat pe Radu, trebuia să plătească. Iar instrumentul acestei hotărâri a Securității era doctorul Andrei Firică, un medic mediocru, ajuns director într-un loc unde Securitatea avea nevoie de un om de încredere.

Dr. Filipescu și-a angajat un avocat bun și curajos de această dată, avocatul Popovici, și făcu o plângere către Tribunal împotriva pensionării lui ilegale. La

începutul procesului, judecătorul îi spuse doctorului Filipescu: „Mult noroc, cred că veți câștiga procesul". Însuși procurorul se arătă convins că dreptatea era de partea doctorului Filipescu după ce ascultă pledoaria avocatului Popovici.

Doctorul Filipescu veni acasă și le povesti impresionat, dar și amuzat soției sale și lui Radu cât de frumos a vorbit avocatul despre el. Avocatul Popovici vorbise despre sutele de bolnavi salvați de doctorul Filipescu, despre o secție de anestezie și terapie care era întodeauna bine pregătită pentru cazurile grave care apăreau în București și pentru cele din toată țara. Și despre faptul ca existau toate argumentele legale și profesionale pentru ca doctorul Filipescu să își continue activitatea în secția pe care a condus-o de la înființare în cadrul Spitalului de Urgență.

Stabilirea sentinței a fost făcută însă în altă parte și a fost împotriva dreptății și a adevărului. Doctorului Filipescu nu-i mai rămânea decât să-și accepte pensionarea forțată.

3

Atmosfera din familia Filipescu era apăsătoare. Oamenii se resemnaseră în toată țara.

„Trebuie să întreprind neapărat ceva" devenise o obsesie pentru Radu. De la eliberarea lui din închisoare, gândul de a organiza din nou demonstrații nu i-a dat pace. După părerea lui, era singura modalitate de a provoca o schimbare.

Radu vorbi cu Eugen despre asta. Eugen îi spuse că se hotărâse să încerce din nou să fugă în străinătate. După încercarea de a pleca prin Bulgaria, acum Eugen plănuise să încerce prin Ungaria, Polonia și apoi Suedia. Eugen începu să îi spună câteva detalii, dar Radu zise că e mai sănătos ca nimeni altcineva să nu cunoască prea multe din intenția lui. Altfel ar fi putut să-l pună în pericol pe un alt prieten al lui Eugen care se pare că încerca să facă rost de acte false.

Au stabilit ca Eugen să plece și după aceea Radu să își continue planurile.

Dar era necesară o soluție inteligentă.

„Cum aș putea redacta din nou manifeste?" se frământa el. Nu mai avea un aparat Dymo și, oricum, ar fi fost prea suspect să folosească aceeași metodă. Radu se gândi la un procedeu mai simplu : pe o placă subțire de metal scrise textul cu litere de tipar, apoi imprimă litere în relief pe un negativ, puse un indigo pe acesta și deasupra o hârtie albă de mașină de scris. Printr-o apăsare ușoară, literele se imprimau clar pe hârtie.

Problemele tehnice erau rezolvate. Nu mai lipsea decât ideea și textul potrivit.

4

Într-o dimineață de august, în 1987, numeroase buldozere și camioane se îndreptau în direcția Pieței Sfânta Vineri, ca să înceapă demolarea bisericii cu același nume. Zvonul distrugerii acestei biserici se răspândi ca un fulger în tot Bucureștiul. Părinții lui

Radu, care aflaseră zguduitoarea veste, merseră acolo, unde se îmbulzeau cete de oameni, veniți ca să fie martori la dărâmare. Radu veni către seară. Cupele excavatoarelor izbeau pereții pictați ai bisericii până când se prăbușeau piatră după piatră, geamurile se făcură țăndări, icoanele fură strivite sub roțile cu lanțuri ale buldozerelor care abia se deslușeau, învăluite într-un nor de praf. În aer plutea o atmosferă încărcată. Pietonii blestemau exprimându-și cu glas tare indignarea. Fură ridicați pe rând, toată ziua, de oamenii Securității, duși de acolo și încărcați în dubele Miliției. Radu era revoltat.

Printre buldozere recunoscu o persoană care dirija circulația. Era Iancu Marian, pe care îl întâlnise de două ori prin București, după ce acesta fusese eliberat în primăvară. Bucuros să-și vadă fostul coleg de celulă, Iancu îi întinse mâna, dar Radu nu i-o dădu pe-a sa. Îi veni în minte propoziția pe care o spunea tatăl lui adeseori: „Mâncăm noi rahat, dar de ce trebuie să spunem că ne și place?".

— Înțelege-mă, când am ieșit din pușcărie nu m-au mai primit nicăieri. Nu aveam de ales!

— Te înțeleg că trebuie să muncești. Dar de ce tocmai această muncă? Lasă-i să și-o facă singuri!

Iancu Marian îi explică.

— Am o fată de crescut acasă, nu am de ales. Special ca să mă umilească mi-au dat doar această slujbă.

Acum era rândul camioanelor să încarce molozul. Oamenii, muți de indignare, aprindeau lumânări și le îngropau în pământ ca pe un mormânt. Dărâmarea

acestei biserici avea o semnificație simbolică; peste tot domnea o atmosferă de sfârșit de lume. Oamenii plângeau. „Este pentru prima oară când se adună atâția oameni într-un singur loc" gândi Radu. Și deodată îi veni o idee!

După ce molozul a fost ridicat de acolo, pământul fu netezit. Sub șenilele fierbinți, lumânările se topiră, devenind lichide ca uleiul și se lăsară absorbite de praful ruinelor.

În locul bisericii nu mai era nimic. În acel loc nu rămăsese decât o suprafață nefolosită, urâtă la vedere.

5

Din acea zi de august, Radu nu mai avea decât un singur gând: „Trebuie să fac manifeste!". Tocmai aflase de la radio Europa Liberă despre procesul lui Václav Havel și despre cum încercau oficialitățile cehoslovace să justifice această condamnare. „Nu am voie să le dau motive legale ca să mă aresteze din nou prea ușor!" își spuse Radu. „Textul trebuie să rămână în limitele legale, admise de Codul Penal!" Radu nu voia să atace ordinea socială de stat, și nici măcar o singură persoană: Ceaușescu. Radu aflase de pe casetele înregistrate de tatăl său de la Europa Liberă că fusese condamnat ilegal. Nu exista nici o lege care să condamne o acțiune îndreptată împotriva conducătorului Partidului, ci doar împotriva orânduirii socialiste, ceea ce era altceva. Acum, Radu se gândi să nu facă o demonstrație împotriva cuiva, nici împotriva lui Ceaușescu, nici împotriva orânduirii socialiste.

Radu se hotărî să facă un referendum.

Un referendum nu era împotriva cuiva.

Un referendum era pentru ceva, era o alegere. Nu exista nici un articol în Codul Penal, pe care Radu îl studie atent, care să condamne organizarea unui referendum. Radu era foarte încântat de ideea lui. În cadrul acestui referendum voia să-i convoace pe susținătorii lui Ceaușescu într-un loc anume, iar adversarii lui Ceaușescu urmau să se adune în alt loc: „Piața unde se ridica înainte Biserica Sfânta Vineri, gândi el, a devenit un simbol... ar putea să atragă oamenii la o demonstrație... într-o zi de vineri!". Nu mai lipsea decât semnătura. Cine trebuia să fie răspunzător de acest referendum?

Într-o emisiune a postului de radio Europa Liberă, Radu află de existența unei organizații numite „Acțiunea democratică română". „Această acțiune se potrivește planului meu" îl străfulgeră ideea. „Am să semnez cu inițialele A.D.R., ca Securitatea să creadă că e vorba de o acțiune mai amplă."

Redactă următorul text:

REFERENDUM

ADUNAȚI-VĂ ÎN FIECARE VINERI ÎNTRE ORELE 18-22 ÎN PIAȚA SF. VINERI, PIAȚA UNIRII, B-DUL MAGHERU, B-DUL AVIATORILOR, CEI NEMULȚUMIȚI DE CONDUCEREA TOV. N. CEAUȘESCU. ÎN B-DUL VICTORIA SOCIALISMULUI, PIAȚA PALATULUI, CALEA VICTORIEI, CEI MULȚUMIȚI DE CONDUCEREA TOV. N. CEAUȘESCU. ABSENȚELE SUNT DE NEIERTAT – ÎN SPECIAL ÎN PRIMA VINERI DIN LUNĂ.

Radu confecționează în luna septembrie, în camera sa, primele manifeste. Învățase din experiența trecută că nu era important să faci multe manifeste. Important era să răspândești câteva manifeste și apoi să poți transmite în străinătate știrea despre răspândirea de manifeste. S-a apucat să facă manifeste în camera lui, în orele de după-amiază când părinții lui se odihneau. De îndată ce le auzea glasurile, ascundea totul în sertarul biroului său.

6

Spre deosebire de Radu, care voia să câștige oamenii de pe stradă pentru căderea regimului, tatăl lui era de părere că trebuia început de „sus": era cazul ca mai mulți tovarăși de drum ai lui Ceaușescu, căzuți mai târziu în dizgrație, să protesteze acum împotriva regimului. Acest protest urma să devină cunoscut în Occident. Numai în felul acesta poporul ar fi fost încurajat să se alăture acestor proteste.

Dr. Filipescu, care avea mult timp liber de când se pensionase, și-a strâns relațiile cu prietenii și cunoscuții care erau persoane marcante. A fost la Cluj și s-a întâlnit cu Doina Cornea. La București s-a dus să o întâlnească pe Ana Blandiana, să o felicite pentru cărțile ei și pentru ziua ei de naștere. Doctorul Filipescu și Ana Blandiana aveau zile de naștere foarte apropiate: 24 și 25 martie.

Și-a adus aminte de un cunoscut și prieten din orașul în care s-a născut. Ion Gheorghe Maurer, care

era cu 20 de ani mai în vârstă, se născuse tot în Sighișoara. La început fusese judecător și bun prieten cu tatăl doctorului Zorel Filipescu care era avocat. După moartea dr. Petru Groza, Maurer a fost ales ca succesor al acestuia în funcția de președinte al Marii Adunări Naționale. Din 1961 a fost, vreme de 13 ani, prim-ministru. Maurer a fost cel care l-a propus pe Nicolae Ceaușescu Secretar General, cea mai mare funcție în Partidul Comunist, după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în 1964(5). Acum, îi părea rău de alegerea făcută și în particular, se manifesta cât se poate de critic față de Ceaușescu. De aceea era mereu urmărit și supravegheat de Securitate. S-a întâlnit de mai multe ori cu dr. Filipescu prin diverse parcuri bucureștene. În conversațiile lor prelungite, dr. Filipescu se străduia să-l câștige pe Maurer pentru o acțiune de protest public împotriva lui Ceaușescu. Zadarnic. Maurer se bucura de prea multe privilegii – avea vilă și mașină – ca să crâcnească. Dr. Filipescu bănuia că între Ceaușescu și Maurer exista un fel de contract mutual. Dr. Filipescu luă legătura și cu generalul Kosteal, care urmase, imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, o școală de ofițeri la Moscova și după întoarcerea sa a devenit cel mai tânăr general român. După preluarea puterii, în anul 1965, Ceaușescu îi ridică generalului, pe care îl bănuia prosovietic, dreptul de a-și exercita funcția și hotărâse eliminarea lui din partid. Generalul Kosteal i-a dat doctorului Filipescu, în 1984, când s-au întâlnit întâmplător, un sfat foarte bun: vorbiți cât mai mult de Radu. Trimiteți vești peste tot. Lumea să nu îl uite pentru că, altfel, ar putea să dispară. Dr. Filipescu a ținut minte

acest sfat. L-a refuzat pe securistul Spitalului de Urgență, colonelul Deleanu, când acesta i-a propus să scrie la Europa Liberă o scrisoare în care să ceară să nu se mai vorbească despre Radu la postul lor de radio.

Toți cunoscuții cărora li se adresă dr. Filipescu erau împotriva regimului, dar nici unul nu știa cum ar putea să colaboreze la o acțiune concretă.

7

În timpul unei întâlniri cu Liza, Radu o informă despre ce avea de gând să facă. Ea acceptă să-i trimită materialele la Amnesty International, la radio Europa Liberă și la „Le Pavé".

Deoarece Eugen își organizase plecarea din România prin Ungaria și Polonia pe 18 octombrie, Radu trebui să aștepte plecarea lui ca, în caz că acțiunea eșuează, să nu poată fi prins și el. L-a rugat pe Eugen să informeze radio Europa Liberă despre referendum. Își luară rămas bun, știind că pe amândoi îi așteaptă încercări grele. Eugen își luase 100 de dolari, bilete de tren, iar Dana, prietena lui, îl conduse seara la gară. După ce Eugen plecă, Radu se întâlni pentru ultima dată cu Liza într-o duminică de la sfârșitul lui octombrie și îi predă manifeste și scrisori prin care își făcea cunoscută acțiunea. Era hotărât să împartă manifestele în lunea următoare, peste o săptămână și o zi.

Vineri avu loc ceva neprevăzut. O jurnalistă și un jurnalist de la programul Antenne 2 al Televiziunii

Franceze au sunat la telefon și i-au solicitat un interviu lui Radu Filipescu. Doctorul Filipescu care a răspuns la telefon a stabilit să îi aștepte pe jurnaliști la ora 18. Era vineri seara și Radu, deși se pregătise să plece cu Daniela la munte, îi aștepta emoționat și îngrijorat pe vizitatori. Nu era sigur dacă nu era vreo capcană întinsă de Securitate până când Christian Deuplan și colega lui Françoise Giret, după ce au intrat în casă, au povestit împreună cu doamna și domnul Filipescu despre Paris și despre Mihnea Berindei. Francezii voiau să facă un film despre părerile disidenților din România și voiau să o mai întâlnească pe Mariana Celac și la Cluj pe Doina Cornea. Aveau datele de contact de la Mihnea Berindei, vicepreședintele Ligii pentru Drepturile Omului din Paris care, alături de Sanda Stolojan și de Ariadna Combes, fiica Doinei Cornea inițiase numeroase acțiuni împotriva abuzurilor regimului comunist. Radu nu știa ce să facă la un asemenea interviu? Ce să le spună? I se oferea o șansă unică să vorbească despre acțiunea sa. Îi invită pe jurnaliști pentru interviu în camera de baie, ale cărei ferestre dădeau în spatele casei și unde spera că nu sunt microfoane. În timp ce jurnaliștii își pregăteau aparatele, câștigă puțin timp să se mai gândească: „Liza luase cu ea în străinătate materialele despre demonstrații și referendum... Acțiunea fusese pornită. Dacă voi fi arestat imediat, nu am să-mi mai pot ține promisiunea de a împărți luni manifestele... Pe de altă parte, probabil că Securitatea nu va fi grăbită să mă aresteze pentru că sunt cunoscut în străinătate și știe că mă are tot timpul la dispoziție. Dar poate

„Securitatea o să-i percheziționeze și ancheteze pe jurnaliști". Și poate că deși se afla în baie, au instalate microfoane și aici. Se hotărî pentru o cale de mijloc. În cadrul interviului povesti despre demolarea caselor și a bisericilor, dar trecu sub tăcere referendumul pe care îl plănuia, deși îl tot mânca limba să se laude cu ce are de gând în continuare.

— Cine e de vină, l-au întrebat ei, Ceaușescu sau sistemul socialist?

— Se sprijină reciproc, răspunse Radu. Ceaușescu este un conducător rău într-o societate nefuncțională, care nu poate să se corecteze! Toți activiștii îl laudă pe genialul conducător Nicolae Ceaușescu, iar Ceaușescu spune că societatea socialistă multilateral dezvoltată este cea mai bună societate din lume și va învinge capitalismul care se află în fața prăpastiei. Radu le spuse gluma pe care o ziceau românii când Ceaușescu declara în discursurile sale despre capitalism că acesta se afla la marginea prăpastiei: socialismul se află întodeauna cu un pas în fața capitalismului. Adică în prăpastie.

Doamna Filipescu supraveghea din balcon ce se întâmpla pe stradă. În fața casei se aflau un bărbat și o femeie care fumau. Păreau a nu avea nici o treabă acolo.

Radu își luă rămas-bun după interviu și vru să plece la Daniela cu mașina tatălui său. La următorul colț de stradă era parcată o mașină în care se aflau doi bărbați, din direcția străzii Polonă apăru o altă mașină cu doi bărbați. Radu își făcea griji pentru jurnaliști. Cu un an înainte, un alt jurnalist francez, Bernard Poulet, fusese bătut îngrozitor de niște necunoscuți, când venise să îi ia un interviu lui Vasile

Paraschiv, un muncitor disident cunoscut din Ploiești. Renunță să ia mașina, se întoarse din drum și-i urmări cu privirea pe francezi. Bărbatul și femeia care fumau în fața casei lui se plimbau în continuare în spatele jurnaliștilor. Radu îi urmări pe urmăritori. „Dacă îi vor ataca pe jurnaliști, vor fi surprinși dacă cineva le va sări în ajutor" își spuse el. Îi urmări până pe Bulevardul Dacia unde jurnaliștii au intrat, în siguranță, la Institutul Francez. Acum putea să respire ușurat și să își vadă de planurile sale.

Radu plecă cu Daniela la Predeal, unde părinții acesteia aveau o casa de vacanță. După ce-au ieșit din București, la postul de control de la Otopeni mașina a fost oprită de către milițieni. Radu a dat actele la control. La Ploiești, controlul s-a repetat, și la postul de control la intrarea în Predeal de asemenea. Parcă niciodată nu a fost verificat atât de des unde mergea.

8

Luni era o zi umedă și rece de început de noiembrie. În munți ninsese frumos tot sfârșitul săptămânii. Se întorseseră de la munte după miezul nopții, pentru că mașina lor, adică a doctorului Filipescu (1-B-6410), avea număr cu soț și nu avea voie să circule în duminica aceea. După terminarea serviciului, Radu a luat un teanc de manifeste și șapte scrisori pe care le adresase către UTC, Uniunea Română a Jurnaliștilor și către Comitetul Național al ONU, în care explica scopurile

„Acțiunii pentru Referendum". A băgat scrisorile într-o cutie poștală. Apoi merse în Piața Unirii, să arunce manifestele de pe terasa magazinului Unirea. Radu urcă până la ultimul etaj, dar ușa terasei era zăvorâtă. Își aminti de colegul său de celulă, Nicolae Lițoiu, care aruncase manifeste de pe terasa magazinului Omnia din Ploiești, în mijlocul pietonilor. În urma acestui fapt, toate terasele clădirilor publice din România au fost închise. Se gândi ce să facă și se hotărî să arunce manifestele în casa scării, de unde acestea s-au răspândit de la un etaj la altul. Restul manifestelor le-a aruncat de la o fereastră de pe casa laterală a scărilor. Purtate de rafale de vânt, plutiră peste Piața Unirii și aterizară încet pe pământ. Coborî fără să atragă atenția. Un copil ridică un manifest de jos și-l arătă mamei sale. În apropiere se afla un milițian. Lui Radu începu să-i bată inima mai tare: „Dacă o să-i arate manifestul milițianului...". I se făcu puțin frică, dar își asumase acest risc și știa că bănuiala oricum ar fi căzut repede asupra lui. Dar dacă l-ar fi arestat pe Radu, Securitatea ar fi avut mai multe probleme decât dacă ar fi arestat un necunoscut. Ce i-a spus Vasile când a fost eliberat? „Vrem să avem liniște! Nu ne face nici o plăcere să te arestăm din nou!" Radu se duse acasă. Pe drum Radu profită că pe cele mai multe străzi era întuneric și mai puse manifeste pe parbrizele unor mașini, sub ștergătoare. În aceeași seară, târziu, două Dacii ocupate de bărbați parcară lângă trotuarul din Piața Alexandru Sahia. În dimineața următoare îi urmăriră mașina până la întreprinderea IEMI. La terminarea serviciului îl așteptau cu motoarele

aprinse. Acest lucru se întâmpla zi de zi. Radu se lămuri că numerele mașinilor erau false, iar în partea din față aveau alte numere decât în partea din spate.

Radio Europa Liberă a anunțat că la 2 noiembrie apăruseră manifeste în București, care chemau la o demonstrație împotriva lui Ceaușescu. Anunțul fusese scurt. Radu nu-l găsi prea convingător. De aceea se apucă să redacteze o scrisoare către Procurorul general și făcu și o copie care spera că va reuși să o trimită la radio Europa Liberă:

Tovarășe Procuror Șef
al municipiului București,

Subsemnatul Filipescu Radu, domiciliat în București, Piața Al. Sahia nr. 3, et. II, sect. II, inginer la întreprinderea IEMI, vă aduc la cunoștință următoarele:

Începând din toamna anului 1986 și mult mai des din septembrie și octombrie 1987 când, din cauza lipsei de alimente, de căldură, de apă, din cauza demolărilor excesive fără asigurarea unor locuințe corespunzătoare, oamenii au devenit foarte agitați, în jurul meu se petrec anumite fapte pe care nu pot să le controlez și care nu știu în ce sens vor evolua. Din acest motiv doresc să cunoașteți și dumneavoastră măcar câteva dintre ele:

– În locuința unde domiciliez, de mai multe ori am observat că în lipsa mea și a familiei mele au intrat persoane necunoscute care au făcut ca broaștele de la ușă să funcționeze greu și să dispară semnele pe care le-am lăsat în mod intenționat să indice că ușa de la intrarea în apartament a fost deschisă în lipsa noastră.

– Am fost contactat de diverse persoane necunoscute, unele prefăcându-se că nu cunosc limba română, câteva persoane mi-au propus să plec definitiv în străinătate, iar altele au dorit doar să discute cu mine despre cele mai diverse subiecte și să mă cunoască. Tuturor, în spiritul tradiționalei bunei-cuviințe și ospitalități românești, le-am răspuns și le-am expus părerile mele personale care sunt cunoscute atât organelor de Securitate, cât și cunoscuților mei. În ce privește părăsirea țării, sper să nu fiu obligat să o fac nici de către aceste persoane și nici de condițiile dificile prin care trece populația de o bună perioadă de timp.

– Totodată am fost în mod insistent urmărit de mai multe persoane, tot necunoscute mie, circulând cu 1, 2, 3, 4 mașini (7-B-3376, 17-B-5712, 7-B-9042 etc.), dintre care unele aveau un număr în față și alt număr în spate.

– De curând, în cadrul actualei efervescențe electorale, la o coadă mai animată am aflat de organizarea în fiecare vineri după-amiază a unui Referendum cu privire la cele mai înalte pături de conducere. Astfel, cei ce nu sunt mulțumiți de conducerea Ceaușescu urmează să se adune în Piața Unirii și Piața Sf. Vineri, iar cei ce sunt mulțumiți pe B-dul Victoria Socialismului și Piața Palatului. Am fost foarte bucuros să aud de această inițiativă pe care o consider foarte utilă. Corespunzător părerii mele conform căreia conducerea tov. N. Ceaușescu, și în mod deosebit aportul tov. Elena Ceaușescu sunt nesatisfăcătoare, m-am hotărât ca în zilele de vineri să merg și eu în Piața Unirii și Piața Sf. Vineri.

În acest sens, vă rog să-mi comunicați dacă această hotărâre a mea contravine vreunui articol de lege și dacă împotriva mea se poate lua vreo măsură legală din această cauză.

9.11.1987

Radu Filipescu"

9

După ce Radu a trimis scrisoarea către Procurorul general, supravegherea lui s-a înteţit. Acum era urmărit şi când mergea pe jos.

Doctorul Filipescu observă imediat faptul că Radu era filat, dar bănuia că e din cauza interviului. Radu îi spuse tatălui său şi despre răspândirea manifestelor pentru referendum. Nu-i făcură nici un reproş, şi în vinerea următoare îl însoţi în Piaţa Sf. Vineri. Persoane răzleţe, care nu aveau o ocupaţie evidentă, cutreierau piaţa. Radu privi în jurul său. De pe un bloc încă neterminat, o cameră de filmare fusese îndreptată înspre Piaţa Sf. Vineri.

În vinerea următoare a plouat. Radu şi-a cumpărat cizme de cauciuc înalte până la genunchi. Pe Bulevardul Magheru s-a întâlnit cu Dana, fata prietenilor părinţilor lui, nenea Mişu şi tanti Gema.

Dana, curioasă, l-a întrebat:

— Eşti singur?

— Nu. Vrei să-mi cunoşti urmăritorul? a întrebat-o.

— Da!

Radu o luă din loc, alergând în cizmele lui noi de cauciuc. Dana văzu un domn mai în vârstă cu ceva burtă, într-o haină de piele, care o porni greoi pe urmele lui Radu. Radu înteți pasul spre Piața Unirii, unde se întindea un șantier uriaș: 9000 de clădiri fuseseră făcute una cu pământul ca să se construiască acolo „Palatul Republicii" și B-dul Victoria Socialismului. Toată zona era încă plină de gunoaie și de noroi. Din Piața Unirii, Radu o porni spre șantier și îl apucă râsul când îl văzu pe urmăritor care își ținea căciula de blană cu mâna. Radu alerga anume în locurile pline de mormane de pământ de la construcții, în gropi, călca în bălțoace, făcând apa gloduroasă să stropească. Omul de la Securitate încerca, gâfâind, să țină pasul cu el. Încălțările i se împotmoleau până la glezne în noroi. Radu căuta cele mai mari bălțoace, sărea cu cizmele în ele plin de mulțumire. Se întoarcea din când în când spre urmăritorul său, care abia își scotea pantofii din mocirlă. Securistul, a cărui haină de piele era stropită până sus de noroi, îl urma cu o mină furioasă. Din cracii pantalonilor săi curgea o zeamă maronie, ciorapii îi erau complet uzi și culoarea pantalonilor lui de nerecunoscut. Radu îl aștepta și apoi sări peste o boltă mare. Urmăritorul își luă avânt cu ultimele puteri, făcu un salt, alunecă și căzu la pământ. Îl văzu pe Radu luând-o la fugă și dispărând la marginea șantierului, printre șirurile de case.

Ziua următoare, echipa de urmăritori ai lui Radu a fost schimbată cu o echipă de băieți mult mai tineri. Îl urmăreau fără efort, îmbrăcați în haine ușoare și cu adidași în picioare. Alergau ușor în urma lui.

La radio Europa Liberă se dădu citire scrisorii lui Radu către Procurorul-şef. Ziua următoare, colegii lui Radu erau rezervaţi şi speriaţi. Păreau consternaţi. Şeful, domnul Popescu care ascultase, ca şi ceilalţi, această emisiune, se comportă de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, se interesă de aparatul la care lucra Radu, glumi cu el.

Colegii îşi pierduseră şi ei frica.

Vineri, în 11 decembrie, la radio Europa Liberă se anunţă că pe .programul Antenne 2 al Televiziunii Franceze s-au transmis interviuri cu disidenţii Doinea Cornea, Radu Filipescu şi Mariana Celac.

10

Sâmbătă, în 12 decembrie, la ora 6.30, Radu ieşi din bloc, de pe C.A. Rosetti unde stătea la Daniela, ca să meargă la serviciu. Ieşi din casă, ajunse pe trotuar când patru bărbaţi necunoscuţi îl înconjurară, îl înşfăcară, îl imobilizară, îi răsuciră mâinile la spate, fără să le pese de pietonii răzleţi care se uitau miraţi. Îl împinseră într-o Dacie gata pregătită, cu uşile deschise şi motorul în funcţiune. Maşina goni pe Bulevardul Magheru, de aici mai departe pe Bulevardul Nicolae Bălcescu, pe Bulevardul 1848 şi o coti la dreapta pe Bulevardul George Coşbuc, spre Serviciul pentru Cercetări penale al Securităţii din Calea Rahovei. Radu înţelesese că era iarăşi arestat:

— Mă duceţi la colonelul Vasile? întrebă el.

— Nu cred că e o surpriză pentru tine, îi răspunse unul dintre cei patru necunoscuţi.

Radu fu adus imediat în biroul lui Trașcă. Acesta îl întâmpină pe cel arestat furios și indignat:

— De ce nu te astâmperi, începu el. Doar noi te-am lăsat în pace, idiotule!

Radu îl privi pe Trașcă fără să scoată o vorbă.

— Cum a ajuns scrisoarea la radio Europa Liberă?

— Care scrisoare? întrebă Radu.

— Scrisoarea care ai scris-o către Procurorul General.

— Păi am trimis-o prin poștă.

— Unde??

— Păi la Procurorul General.

— Și atunci cum a ajuns la Europa Liberă?

— Ce anume??

— Scrisoarea.

— Care scrisoare??

— Scrisoarea pe care ai scris-o către Procurorul General.

— Da' ce e cu ea??

— Te-a însărcinat cineva să trimiți scrisoarea?

— Eu m-am hotărât să scriu scrisoarea pentru că mă tot urmăreau niște mașini.

— Cum a ajuns scrisoarea la radio Europa Liberă? repetă Trașcă.

— Care scrisoare, nu știu despre ce vorbiți!

— Te-a influențat tatăl tău?

— Nu, despre ce vorbiți?

— Te-au instigat jurnaliștii francezi?

— Nu, nu mă las influențat de nimeni! Când fac ceva, o fac din convingere!

Trașcă își ieșise din fire:

— De ce nu-ți bagi mințile-n cap, idiotule? Noi nu te-am lăsat în pace? De ce ai făcut una ca asta?

Radu tăcea.

— Pentru ceea ce ai făcut acum, trebuie să rămâi aici și ai să stai mult mai mult! Ai să iei din nou zece ani, plus șapte care au rămas de la prima condamnare, fac 17 ani. Hai cu mine!

Îl conduse pe arestat în biroul colonelului Vasile. Vasile ședea la biroul lui:

— Ce-i cu scrisoarea? începu el iritat.

— Care scrisoare? întrebă Radu.

— Scrisoarea pe care ai scris-o Procurorului-șef, clarifică Vasile.

— Păi eu am trimis-o Procurorului General.

— Cine a trimis scrisoarea la radio Europa Liberă?

— Nu știu, eu am trimis scrisoarea Procurorului-șef.

Vasile repetă întrebarea:

— Cum a ajuns scrisoarea la radio Europa Liberă?

— Nu știu, eu am trimis scrisoarea Procurorului-șef. Întrebați-l pe dânsul. Nu cred că el a trimis-o, dar ar trebui să îl întrebați.

Vasile bătu cu pumnul în masă:

— Ești al dracului! strigă el.

Radu se gândi în sinea lui: „Sunt iritați, altfel ca la prima mea arestare. Atunci aveau timp să joace table... acum atmosfera s-a schimbat, sunt furioși. Trebuie să am grijă...".

— Aceste manifeste au fost ideea ta?

— Care manifeste?

— Au fost redactate după ideile tale!

— Despre ce manifeste vorbiți?

— Și scrisoarea adresată Procurorului-șef ai scris-o tot tu.

— Asta da.

— Deci ai redactat și manifestele!

— Despre ce manifeste vorbiți?

— Așa nu o scoatem la cap cu el, ăsta are nevoie de alt tratament, afară cu el! ordonă Vasile.

Pe la prânz, Radu Filipescu a fost condus în biroul lui Trașcă, unde fu anchetat încontinuu:

— Din nou te ții cu ăia din străinătate! Lasă că recunoști tu până la urmă totul!

— Nu am avut nici o relație cu străini, îl contrazise Radu.

Trașcă oftă adânc, puse mâna pe telefon, formă un număr și ordonă: „Adu bastonul de cauciuc!". Radu își păstră calmul. După câteva minute își făcu apariția plutonierul Ion, îi dădu lui Trașcă un baston și-l privi pe arestat plin de înțeles, ca și când ar fi vrut să-i spună: „Dacă nu te porți cum trebuie, poți s-o pățești rău!". Radu nu se lăsă impresionat.

— Deci, începu Trașcă, ce ai făcut cu cei din străinătate?

— Am discutat, îi răspunse Radu.

Trașcă lovi cu bastonul în masă.

— Și ce ai avut de discutat cu ăia din străinătate!? urlă el.

— M-au întrebat care e situația în țară și le-am spus că situația e foarte proastă. Știți că aceasta e părerea mea.

Furios, Trașcă lovi de mai multe ori cu bastonul în masă:

— Ce ai de împărțit cu cei din străinătate?

— Nu am nimic de împărțit. Dar noi suntem un popor ospitalier. Așa am învățat la școală. Au venit în vizită și am discutat.

— Foarte frumos. Dar de ce nu au venit la mine în vizită?

— Ce știu eu de ce nu au fost la dumneavoastră în vizită? Poate au fost și nu v-au găsit acasă. Poate știau că nu știți englezește. Dacă doriți, data viitoare le spun să vă viziteze și pe dumneavoastră.

Trașcă bătu din nou cu bastonul în masă:

— Porcu' dracului! strigă și părăsi biroul.

Un plutonier supraveghea arestatul:

— Vezi, ești din nou aici! Vezi ce-ai făcut acum?

— Dar n-am făcut nimic, răspunse Radu cu o mină mirată.

După 20 de minute, Trașcă se întoarse în biroul său. Se pare că își luase masa de prânz. Îl anchetă pe Radu până seara, amenințându-l în mod repetat cu bătaia. Către ora 19 în birou veni colonelul Vasile și Trașcă i se plânse:

— E al dracului, nu vrea să spună nimic.

— N-avea grijă că o să vorbească el, îl liniști Vasile. Duceți-l în celulă, continuăm mâine!

Plutonierul îl conduse pe Radu la subsol. Radu trebui să-și predea mai întâi șireturile, cureaua și ceasul și apoi fu dus în celulă, unde se afla un bărbat. Noul lui coleg de celulă era palid, avea părul alb și nu puse nici o întrebare. Fără să scoată o vorbă, Radu își luă masa de seară și se întinse obosit și epuizat să doarmă.

11

În dimineața de 12 decembrie, la ora 9, Securitatea a făcut o percheziție în locuința doctorului Filipescu.

Pe la miezul nopții a sunat telefonul. Se prezentă o voce și-și spuse numele: Mihnea Berindei, Paris, de la „Liga pentru drepturile omului". Auzise de arestarea Doinei Cornea și acum se interesa de Radu. Dr. Filipescu reuși să-i comunice în grabă: „Radu a fost arestat, casa noastră percheziționată, suntem supravegheați...!". Imediat convorbirea se întrerupse.

Duminică dimineață, Radu Filipescu a fost dus într-un birou. „Totul e suspect de calm" își spuse el. „E o liniște stranie..." Trașcă, ținând bastonul în mână, intră în birou însoțit de un bărbat mai tânăr, în jur de 35 de ani. Trașcă era obosit și nervos. Își începu interogatoriul:

— Cam ce-ți închipui tu, porc ce ești, că poți să ne duci de nas?

Bărbatul cel tânăr îmbrăcat în civil se amestecă în discuție:

— Cine ești tu, mă, să vorbești despre tovarășul Nicolae Ceaușescu care a făcut atâtea pentru tine!

— Da? se miră Radu.

— Tovarășul Ceaușescu a făcut fabrici și uzine și muncitorii îl iubesc și îl stimează.

— Uite, eu sunt muncitor, am fost lăcătuș! spuse Trașcă. Și ce sunt azi?

Își ridică semeț capul și-și arătă gradele.

— Muncitorii sunt nemulțumiți de Ceaușescu, continuă Radu. Acum patru săptămâni, muncitorii din Brașov au demonstrat împotriva lui...

— Ăștia au fost huligani, îl întrerupse Trașcă.

— Ăștia au fost muncitorii nemulțumiți, insistă Radu. Muncitorii care au ajuns ca dumneavoastră, sigur sunt mulțumiți. Cei care îngheață în fabrici, nu cred.

— Asta nu e treaba ta! Răspunde la întrebările pe care ți le punem!

Radu tăcu.

— Ce legături ai tu cu ăia din străinătate și cum a ajuns scrisoarea în străinătate? întrebă Trașcă.

— Nu știu! Eu nu i-am trimis decât o scrisoare deschisă Procurorului General. Nu știu cum a ajuns scrisoarea în străinătate!

— Ești încăpățânat! Cine te crezi, nenorocitule, să te legi tu de tovarășul Ceaușescu!

— Am și eu o părere. Fiecare om poate să aibă o părere. Dumneavoastră aveți o părere, eu am o altă părere.

Trașcă se înroși tot de furie.

— Cine te crezi tu ca să îndrăznești să-l acuzi pe tovarășul Nicolae Ceaușescu și să-l critici, după ce că a făcut atâtea pentru noi!?

— N-am observat nimic din grija lui, peste tot este frig, pentru 1 kg de lapte stau 5 ore la coadă, spuse Radu.

— Întinde mâna!! ordonă Trașcă.

Radu îi întinse mâna dreaptă.

— Nu asta. Mâna stângă!! precizâ Trașcă.

Radu îi întinse mâna stângă. Trașcă își ridică bastonul și lovi cu putere palma întinsă. Radu își privi uluit mâna care îi tresărise fără să vrea. Era pentru prima dată când era bătut. În arestarea lui de trei ani și din relatările celorlalți deținuți politici, știa că aceștia nu prea fuseseră agresați fizic. „Acum nu le mai pasă de nimic" îi trecu o clipă prin minte. „Acum sunt capabili de orice." Trașcă ridică a doua oară bastonul și lovi cu el palma întinsă, ale cărei degete se strânseră în mod reflex. „Cum îndrăzniți să mă bateți...?" gândi Radu.

— Întinde palma! îi ordonă Trașcă. Îl lovi de mai multe ori. Radu se chirci de durere când își închise pumnul fără să vrea și bastonul îl lovi peste degete.

— Știți ce a spus domnul colonel Vasile data trecută când am fost arestat. A spus că doar cei de la Miliție bat în timpul anchetei. Bat din cauză că sunt proști și nu pot obține altfel. Dânsul s-a lăudat că Securitatea nu bate, spuse Radu.

— Scoate-ți pantofii și ciorapii, îi porunci Trașcă, și întinde-ți picioarele pe scaun!

Radu se supuse ordinului. Trașcă îl lovi cu bastonul peste tălpile goale. Mereu și mereu.

— Acum poți să te ridici! îi porunci el.

— Nu aveți dreptul să mă bateți, protestă Radu.

— Și dacă am? Ridică-te!

Radu se ridică și simți o durere groaznică în spinare; încercă zadarnic să evite următoarele lovituri.

— Nu aveți dreptul să mă loviți, repetă el.

Trașcă îl lovea peste spinare și peste șezut. Intervalele dintre loviturile lui se scurtară, arăta ca ieșit

din minți și lovi, când Radu se feri din reflex, o hartă a României care atârna pe perete. Harta se rupse și căzu la pământ. Trașcă lovi mai puternic drept pedeapsa. Securistul în civil urmărea cu o plăcere sadică fiecare lovitură.

— Uite că s-a răcit, dă-i mai departe, dă-i mai departe, îl ațâța pe Trașcă. Nu te opri, încălzește-l!

Trașcă lovea, lovea fără oprire, parcă era în transă. Radu simți o nevoie acută să meargă la toaletă, dar nu voia să-i dea satisfacție lui Trașcă. Își strânse bine fesele.

— Zece ani ai să primești pentru asta, plus cei șapte pe care îi mai aveai de făcut, strigă Trașcă în ritmul loviturilor care cădeau necontenit pe trupul lui Radu. „Ăsta mă omoară" gândi Radu. „Mă termină!" Radu încercă acum să gândească lucid. „Trebuie să schimb tactica înainte de a fi prea târziu... Trebuie să spun ceva. Problema nu sunt acum manifestele... Problema sunt contactele cu străinătatea... Ce aș putea să spun fără să le periclitez situația părinților mei și a Lizei? Ar trebui să fie neapărat un străin... Un străin... Biserica Anglicană! Radu se gândise de mai multe ori să ia legătura cu străinii care se adunau în fiecare duminică la Biserica Anglicană. Un englez! Un diplomat englez! Așa cum am cunoscut-o pe Liza, așa am cunocut un englez, exact la fel!" Ridică mâna:

— Bine, vă spun!

Trașcă se opri:

— Cum a ajuns scrisoarea în străinătate? întrebă imediat.

— Printr-un englez.

— Și cum îl chema pe englezul ăsta?

— Nu știu!

— Ce înseamnă nu știu, strigă Trașcă, și lovi din nou. Securistul se amestecă iar:

— Lasă-l să povestească, lasă-l!

Trașcă își puse mâinile-n șold:

— Cine era ăsta?

— Un englez pe care l-am întâlnit!

— Cum așa, unde l-ai întâlnit?

— Există o biserică anglicană între locuința mea și locuința Danielei. Aici l-am întâlnit în mai multe rânduri!

— De unde îl cunoști?

— Eu stăteam foarte des și îmi reparam motocicleta în fața garajului meu, pe trotuar. Multă lume trecea pe acolo, cunoscuți și necunoscuți, și discutau de toate. Așa se face că într-o zi a venit un englez care spunea că mă cunoștea dintr-o poză apărută într-un ziar din străinătate și m-a întrebat: „Nu ești tu Radu Filipescu?" Țin minte că uneori l-am văzut și duminica dimineața în fața la Biserica Anglicană, fără să-l abordez.

— Cum se numește englezul ăsta?

— Nu știu.

— Ce înseamnă nu știu!?

Trașcă începu din nou să-l lovească pe Radu. Radu gemu pentru că simțea că trebuie să-i dea o satisfacție agresorului său.

— Dacă nu ești atent, n-o să vorbească, îl sfătui securistul.

— Ce înseamnă că nu-i știi numele? Vorbești cu cineva și nu știi cum îl cheamă?

— Nu aveam nici un interes să-i cunosc numele. Ar fi putut să-mi spună orice nume voia.

— Și dacă ți-am fi trimis un om de-al nostru, ai fi avut și atunci încredere în el?

— Nu știu, poate aș fi avut. Oamenii se mai păcălesc!

— De unde era englezul ăsta?

— Vorbea bine englezește și m-am gândit că cine știe de pe unde vine.

— De ce nu l-ai întrebat?

— Dacă i-aș fi știut numele, atunci ar fi trebuit să vi-l spun acum...

— Cum arăta?

— Cum poate să arate un englez? Are un obraz oval! Pielea albă.

— Ce culoare de păr are?

— Nici deschis, nici închis...

— Ochii?

— Ceva mai deschiși, dar nu-mi amintesc bine... verzi sau albaștri.

— Ce înălțime avea?

— Nu era nici înalt, nici scund... cum s-ar spune, un englez veritabil!

Trașcă îl lovi pe Radu minute în șir.

— Astea nu sunt răspunsuri! urlă plin de furie. Cum a ajuns scrisoarea în străinătate?

— L-am văzut pe englez la Biserica Anglicană și l-am întrebat dacă nu ar putea să mă ajute să trimit lucruri în străinătate...

Trașcă se stăpâni:

— Cum a ajuns în posesia manifestelor?

— I-am spus o dată la biserică despre manifeste și că aș vrea să le trimit în străinătate. I-am mai spus și

că erau ascunse sub o cărămidă, în spatele bisericii, în parcul Icoanei, lângă o bancă. Nu i le-am dat niciodată cu mâna mea...

— Ia te uită, acum poate să vorbească! spuse securistul în bătaie de joc.

— L-am rugat, continuă Radu, să caute în fiecare duminică, după slujbă, sub cărămida aceea dacă sunt manifeste și scrisori și să trimită totul în străinătate!

— Dar cu jurnaliștii francezi ce a fost? De ce au venit la tine acasă? îl iscodi Trașcă.

— Voiau să se intereseze de părerea mea!

— Lasă că știm noi că i-a chemat tatăl tău și a organizat totul!

— De ce să-i fii chemat el? Ei au venit la mine!

Trașcă îl lovi din nou pe Radu.

— Ai grijă, noi lovim cu milă, strigă el. Dar o să te dăm pe mâna celor de la Miliție! Ăia știu să bată cum trebuie! Te duc direct la cimitir.

Trupul lui Radu era înțepenit de durere. Mâna lui stângă era rău umflată, avea o culoare vânătă și părea paralizată.

— Acum ai să scrii tot! îi ordonă Trașcă. Radu se târî cu greu până la birou. Trașcă îi puse o foaie de hârtie și un creion în față. Radu nu putea să-și ridice mâna stângă ca să țină hârtia pe masă. Neajutorat, luă creionul și începu să scrie cu un scris tremurat. Acum își dădu seama de ce Trașcă nu îl bătuse și la mâna dreaptă, ca să aibă cum să scrie:

Eu, subsemnatul, recunosc că am redactat manifeste cu un conținut dușmănos față de sistemul socialist din România. M-am hotărât să trimit aceste manifeste

și în străinătate, de aceea am luat legătura cu un englez, al cărui nume nu-l cunosc, care nu e nici mare, nici mic, n-are părul nici închis, nici deschis, are în schimb un obraz oval.

Radu Filipescu

Trașcă luă cu el declarația, cu o privire triumfătoare.

Se făcuse seara târziu.

Radu își trase cu greu ciorapii și pantofii pe picioarele foarte umflate și învinețite. Un sublocotenent îl duse în celulă. Aici era îngrozitor de frig.

Radu nu putu să mănânce nimic. Înțepenit de frig și de dureri, se lăsă să cadă pe pat și încercă să-și tragă pătura subțire pe corp. Era îngrozit, ce le va mai putea spune mâine, se gândi el fără speranță. Nu se poate să mă creadă mai departe. Dar decât să spună despre părinții săi, despre Liza și să mai rabde bătaia, mai bine să sfârșească cumva acum. Se uita în celulă după un cârlig, după ceva de care să se agațe, să se spânzure.

Colegul de celulă îl privi scurt și se întoase pe cealaltă parte.

Radu se mai gândi cu groază la ce o să se facă și adormi.

În cursul duminicii, în urma telefonului lui Mihnea Berindei, radio Europa Liberă a anunțat de patruzeci de ori că Radu Filipescu a fost arestat.

Amnesty International a dat imediat curs unei „URGENT ACTION" internaționale, îndemnându-i pe toți membrii ei din întreaga lume să trimită telegrame către președintele român Nicolae Ceaușescu și să solicite declararea motivelor pentru arestarea lui Radu Filipscu,

a Doinei Cornea și a Marianei Celac. Premierul francez Jacques Chirac l-a convocat după expulzarea jurnaliștilor francezi pe ambasadorul român și a cerut eliberarea imediată a Doinei Cornea și a lui Radu Filipescu.

12

În dimineața următoare, Radu tremura fără să se poată controla de fiecare dată când se auzeau pași pe coridorul arestului. I se făcu frică. În cele din urmă, un sublocotenent deschise ușa celulei și-l chemă afară:

— Vino cu mine!

Radu se târî întâi la toaletă. Apoi îl urmă încet pe paznic în biroul lui Trașcă.

— Scrie ce a făcut tatăl tău! îi ordonă Trașcă imediat.

— Tata nu a făcut nimic, îi răspunse Radu.

— Să nu ne prostești cu asta, strigă Trașcă. Îl lovi cu bastonul pe Radu.

— Tata nu a știut nimic, repetă Radu. Am fost singur!

— Porcule, crezi că poți s-o faci aici pe eroul!

Radu urla de durere când bastonul lovea pe mâinile umflate.

— Ce a știut tatăl tău?

— Nimic! Nimic! Nu a știut nimic, absolut nimic! îl asigură Radu.

Trașcă îl ocărî pe Radu:

— Tu, porc ce ești! Scroafă! Idiot!

— Tata nu a știut nimic! Nu a știut nimic... spuse gâtuit de indignare Radu.

— Porcule! repetă Trașcă, dar nu-l mai lovi atât de des ca mai înainte.

Pe la ora 16, în biroul lui Trașcă intrară doi ofițeri. L-au batjocorit pe Radu și au încercat să-l silească să-și învinovățească tatăl printr-o declarație. Radu refuză tenace. Ofițerii erau nervoși, îl amenințau pe Radu. Trașcă lovi din nou mai cu sete:

— Ce a știut tatăl tău? Scrie aici!

— Tata nu a știut nimic, bolborosi Radu. Am fost singur! Tata nu a știut nimic!

Radu Filipescu a fost bătut până seara.

13

Daniela a fost convocată la Serviciul pentru cercetări penale al Securității de securistul spitalului Fundeni, Mihai Darie. Daniela era de gardă și a cerut aprobarea șefei de secție, doctorița Teodora Petrilă. Aceasta, cu un curaj extraordinar, a spus:

— Doctorița Daniela Herescu nu are înlocuitor și nu pot lăsa bolnavii fără medic.

Tovarășul Darie a amenințat:

— O să răspundeți pentru această hotărâre. Deși e grav să lași bolnavii fără asistență medicală, e mai grav să nu asculți hotărârile Securității.

Securistul spitalului a obținut în cele din urmă acordul directorului Spitalului Fundeni, profesorul Oproiu, și a dus-o pe Daniela la Sediul Securității din Calea Rahovei. Ofițerii de acolo simulară amabilitatea:

— Ești o fată drăguță. Ai note așa de bune. Ești o doctoriță bună – și acum umbli cu un tâmpit, cu un nimeni, cu unul din închisoare!

Daniela se sperie.

— Acum a făcut din nou manifeste și tu știi despre asta!

— Nu știu! Nu știu nimic! susținu ea cu tărie.

— O să vedem noi! Semnează aici că te declari de acord cu o percheziție la domiciliu.

— Și pot să nu fiu de acord? întrebă Daniela.

Nu primi nici un răspuns. Semnă, după care merseră în apartamentul de două camere de pe strada C.A. Rosetti. Fără să scoată o vorbă și speriată, Daniela se uita cum ofițerii rulau covoarele, aruncau cărțile din rafturi, luau oglinzile și tablourile de pe pereți, goleau dulapurile, împingeau mobilele, puneau vasele pe masă și pe chiuvetă – până ce toată locuința se transformă într-un haos.

După percheziție, ofițerii părăsiră locuința. Daniela rămase acolo. Era complet terminată și plângea.

14

În dimineața zilei de marți, Radu fu din nou interogat. Trașcă nu mai era agresiv. Radu simți o schimbare în comportamentul lui.

— Scrie cum a fost cu jurnalistul! spuse Trașcă.

Radu încercă să scrie. Corpul nu-l mai asculta. Nu se putea așeza pe scaun, abia mai vedea.

— Scrie cum ai făcut manifestele! îi ordonă Trașcă.

Neajutorat, Radu mâzgăli niște litere pe o foaie albă de hârtie.

— Scrie unde ai trimis scrisorile!

Radu avu o ezitare.

— Lasă, că știm noi tot! spuse Trașcă.

Puse pe masă toate cele șapte scrisori pe care le trimisese Radu la 2 noiembrie. Radu fu șocat. „Situația din România e controlată în toate punctele de Securitate" gândi el. „În această țară te lupți cu un păianjen care a pătruns peste tot!"

Miercuri dimineață, Trașcă îi arătă lui Radu mai multe planșe pe care erau lipite poze ale diplomaților străini.

— Acum să mi-l arăți pe englezul tău! îl provocă Trașcă.

Radu se uită pe rând la toate cele cincizeci de fotografii.

— Care din ei este? întrebă Trașcă.

Radu o luă de la capăt. Privirea lui trecea încet de la o fotografie la alta. Reflecta: „Să recunosc pe vreunul sau nu?".

— Cine e, spune odată, insistă Trașcă.

Radu privi din nou cu atenție fiecare fotografie. „Dacă îl numesc pe unul din ei, îl vor întreba" își spuse el. „Și dacă acest om nu a fost în perioada respectivă în București, se va ști că am mințit... ce e mai bine să fac?"

— Îl recunoști? întrebă Trașcă nerăbdător.

Radu se uita și iar se uita. Ofițerii prezenți îi țineau cartoanele cu poze în fața ochilor ca să-l recunoască mai ușor pe cel căutat. Radu căuta să câștige timp.

— Trebuie să mă uit încă o dată la toți, fotografiile nu sunt clare... sau ochii mei...

Trașcă deveni nerăbdător:

— Hai, spune odată cine a fost!

Radu privea poză după poză, fără să scoată o vorbă. Nu toți cei pozați erau diplomați. Radu recunoscu printre ei și câțiva români.

— Îl recunoști? îl recunoști? întrebă din nou Trașcă.

— Nu cunosc pe nimeni în fotografiile astea, răspunse Radu.

— Îl știi pe ăsta?

Trașcă arătă poza unui român.

— Nu.

— Te duceai pe la berăria Turist, în Piața Romană?

— Nu.

— Da' pe ăsta îl știi?

Trașcă arătă poza unui diplomat străin cu păr blond.

— Nu.

Furios, Trașcă aruncă pozele pe birou:

— Afară cu el! Duceți-l în celulă! ordonă.

Întors în celulă, Radu reflectă la cum trebuia să se comporte în continuare. Colegul de celulă se interesă, aparent îngrijorat, despre cum a decurs ancheta în dimineața aceea. Radu nu avea încredere în el. Începu să povestească fel de fel de lucruri absurde, îi spuse că tocmai a câștigat campionatul la înot și că acum intenționează să ia parte la campionatul de aruncare a greutății, care se va ține mâine și că trebuia să se antreneze, nu avea voie să piardă timpul. Colegul de celulă îl privi compătimitor. „Pe ăsta l-au bătut până și-a pierdut mințile" se gândi el. Nu avea nici un rost să-i pui întrebări unui nebun.

Radu era satisfăcut. Se hotărî să joace teatru și în fața lui Trașcă, era singura șansă, altfel nu mai ieșea din dilema asta: „Sunt în continuare în mâna lor și mi se poate întâmpla orice" gândi el.

În ziua următoare, Radu fu din nou interogat de Trașcă.

— Cu cine te-ai mai întâlnit?

Radu își privi mâna stângă îndelung, tot nu putea s-o miște.

— Cu cine din închisoare te-ai mai întâlnit?

Radu se uita la mâna lui dreaptă și tăcu.

— Ai fost la barul Turist? întrebă Trașcă.

— Care bar? îi întoarse Radu întrebarea.

Trașcă îi ținu cartoanele în fața ochilor:

— Cine e englezul?

— Nu știu.

— Cine, cine e englezul?

— Care englez? se interesă Radu.

— Idiotule, strigă Trașcă.

Radu schiță o strâmbătură.

— Răspunde!

Radu își privea mâna dreaptă... o întorcea încet în dreapta și-n stânga...

— Cine e englezul?

— Ah, ăla? rânji Radu. Ăla cu care mă întâlneam eu.

— Ce?!

Trașcă era iritat.

— Ați găsit englezul? întrebă Radu.

Trașcă lăsă să-i cadă cartoanele pe birou.

— Vrea sau nu să participe la întâlnire? continuă Radu.

Trașcă se gândi: „Ăsta a luat-o razna". În celulă, Radu jucă din nou teatru. Colegul lui de celulă nu voia să aibă de-a face cu acest nebun, de aceea făcu pe surdul și Radu se putu gândi în voie cum avea să se comporte în continuare.

Trașcă ordonă ca Radu să fie adus în dimineața următoare, din nou, la el.

— Nu ești deloc cuminte, începu el pe un ton blând. Nu ai arătat nici un pic de înțelegere, nu ne-ai povestit tot! A trebuit să te batem pentru că ai fost încăpățânat!

Radu dădu din umeri nedumerit.

— Dacă ți-am da acum drumul, te-ai cuminți?

— Ce ar mai fi de făcut? răspunse Radu. Oricum ești supravegheat, oricum ești neputincios!

Un plutonier aduse săpun și prosoape și i le dădu lui Radu.

— Du-te la duș! îl îndemnă Trașcă. De șapte zile Radu purta aceleași haine pline de transpirație, de murdărie, de sânge.

După duș se simți ca un nou-născut.

La 22 decembrie, Radu fu din nou adus la Trașcă. În biroul acestuia aștepta dr. Filipescu. Vasile, care era de asemenea de față, îi explica doctorului Filipescu:

— Radu e îndărătnic și obraznic! Nu are pic de respect!

Dr. Filipescu tăcea.

— Acum îți dăm drumul, continuă Trașcă. Dar procesul își va urma cursul și precis ai să iei zece ani, și cu ceilalți pe care nu i-ai făcut data trecută, o să fie șaptesprezece. Și să știi că n-ai să ieși cu viață de aici!

Radu îl privi pe Trașcă fără să scoată o vorbă.

La despărțire, Trașcă îi întinse mâna. Radu nu răspunse gestului. Îl lăsă cu mâna întinsă.

— Ești supărat pe mine? întrebă Trașcă.

— Nu, nu sunt supărat, răspunse Radu fără convingere.

Era satisfăcut că nu trădase nimic. Într-o revistă de șah citise cândva că nu ai voie să-ți lași adversarul să-ți vadă bucuria pentru o mutare victorioasă. Radu

se simțea învingător pentru că nu dezvăluise nimic important, cu toate că fusese bătut.

Curând părăsi împreună cu tatăl său clădirea. Căzuse multă zăpadă între timp și totul era alb. Atât de frumos. Erau puține mașini pe stradă, și pe drumul de întoarcere acasă se vedeau clar cele două Dacii bej de Securitate care îi urmăreau de îndeaproape. Doar după ce au intrat în casă Radu se îmbrățișă cu tatăl său. Era atât de bucuros. Erau atât de fericiți. Mama îi aștepta cu șnițele proaspete și cu cartofi piure, mâncarea preferată a lui Radu. După un timp tatăl îl întrebă pe Radu:

— Te-au bătut??

Radu dădu din cap.

— Da.

Și povesti prin ce a trecut. Și iarăși se bucură că a scăpat.

15

Încă în aceeași zi, Radu se duse la Daniela. Ea amuți de bucurie. Radu îi promise:

— Acum se vor liniști lucrurile cu mine, pentru că nu voi mai putea întreprinde nici o acțiune politică! N-am să mai pun de acum nimic la cale, continuă el, vreau să mă însor cu tine!

Complet uimită, Daniela spuse:

— Da!

Peste câteva zile, Radu vru să meargă la părinții Danielei, Elisabeta și Vasile Herescu, să ceară mâna fiicei lor. În drum spre aceștia văzu un chioșc unde se

găsea apă minerală. Opri imediat mașina și se așeză la coadă. Bucuros că a găsit apă minerală după multă vreme, le dărui viitorilor socri 6 sticle de apă minerală și le comunică intenția lui de a se căsători cu Daniela. Tatăl Danielei se prefăcu a nu înțelege.

— Am hotărât să ne căsătorim, repetă Radu.

— Dar nu e destul dacă unul din familie a făcut pușcărie? spuse râzând tatăl Danielei.

Radu nu înțelese la ce se referea acesta. Vasile Herescu îi explică: în 1958 fusese condamnat la trei ani de închisoare. Atunci se descoperise, așa deodată, în dosarul lui, că nu avusese un „trecut curat". Luptase în război împotriva rușilor, ba chiar obținuse și o medalie pentru vitejia lui. În plus, avea un restaurant. Fusese eliberat în 1960.

— În concluzie, fiica mea n-ar trebui să se mărite cu altul venit din pușcărie, unul e de ajuns, glumi el.

Apoi destupă o sticlă de apă minerală, umplu patru cupe de șampanie și ciocni cu soția sa pentru fericirea viitorilor însurăței.

Radu le spuse și părinților săi de planurile lui de căsătorie.

— Nu e de ajuns când doi din familie au făcut pușcărie, glumi dr. Filipescu, care știa de anii de detenție făcuți de Vasile Herescu. Radu nu înțelegea ce a vrut să spună tatăl său și la ce se referea. A aflat pentru prima oară că în anul 1948, tatăl său, pe când era asistent la universitatea din Cluj, sprijinise o grevă studențească. A fost arestat imediat. Abia când primul ministru, dr. Petru Groza, frate cu viitorul său socru Victor Groza, a intervenit pentru eliberarea sa, i s-a dat drumul.

Radu îl rugă pe dr. Mișu Tomescu, un prieten bun de-al tatălui său, ca să-i fie naș la cununie, împreună cu soția sa, Gema.

— Încă un pușcăriaș, glumi nenea Mișu.

Radu fu din nou surprins când îl auzi și pe nenea Mișu că fusese arestat câteva luni. Acesta fusese acuzat că își ajutase fratele să fugă din țară.

— Dacă nu te deranjează să-ți fie naș un fost pușcăriaș, n-o să spunem nu.

Data nunții a fost stabilită pentru 3 iunie 1988.

16

Securitatea i-a comunicat lui Radu că perioada sa de detenție, din 12 până în 22 decembrie 1987, se poate considera concediu fără plată.

Odată cu începutul anului, Radu își reluă serviciul, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Colegii s-au bucurat de întoarcerea lui la slujbă. Îi povestiră că au sperat că i se va da drumul în curând, pentru că Anca și Flori i-au dat în cărți și au văzut acolo că în ziua de 22 decembrie era o veste bună. Radu zâmbi. Nu le spuse că fusese bătut. Nu anunță nici radio Europa Liberă, nici Amnesty International de tratamentul dur care i se aplicase. În afară de tatăl său, nu credea că cineva trebuie să știe acest lucru. Această știre poate i-ar fi speriat pe oameni și le-a fi dat o senzație de nesiguranță, ceea ce ar fi fost în folosul Securității.

Până în anul 1986, după experiența lui Radu, organele de stat au acționat ca și când legile ar fi fost

respectate, cel puțin aparent. În timpul ultimei lui șederi în închisoare, i se întări convingerea că organele de stat și Securitatea nu se mai sinchiseau nici măcar de imaginea lor în străinătate.

Radu era supravegheat aproape fără întrerupere.

Luna ianuarie a anului 1988 era rece și cu multă zăpadă. Pentru a se face economie la combustibil, circulația mașinilor particulare a fost interzisă. Nici taxiurile nu mai aveau voie să circule. Mașinile Securității circulau însă în voie. Autobuzele își croiau cu greu drum prin nămeții de zăpadă. Dacă Radu se urca într-un autobuz, mașinile Securității urmăreau autobuzul. Când cobora, mașinile mergeau încet alături de el. Călătorii observau, consternați, această supraveghere liniștită în peisajul alb, frumos, de iarnă.

Situația din România era încordată și se înrăutățea pe zi ce trecea.

Mulți români aveau o singură speranță. Să fugă în străinatate.

Eugen își luase bilet de tren pentru Ungaria și Cehoslovacia. Prima oprire a fost la Budapesta unde s-a întâlnit cu Dezso, despre care știa doar că predă limba și literatura japoneză la Universitatea din Athens în America. S-au întâlnit la gară, după cum a stabilit cu Mircea și Cristina Drăghicescu, doi prieteni de la schi. Cristina avea un pașaport special, pentru cetățenii români stabiliți în străinătate, un pașaport albastru. Cristina și-a declarat pașaportul pierdut la Ambasada Republicii Socialiste România din SUA. I-a dat acest pașaport lui Dezso. Numele pe pașapoarte erau tipărate cu puncte la imprimanta matriceală. Cu un creion a mai adăugat puncte și numele CRISTINA DRĂGHICESCU

a devenit ORISTINA DRĂGHIOESCU. Acest nume nou nu exista în evidențele trimise din România în țările socialiste. Pașaportul era scris și completat în limba română.

Nu erau traduse culoarea ochilor, culoarea părului, înălțimea, care nu corespundeau cu cele ale lui Eugen, dar Deszo spune că trebuie să încerce, să riște. Deszo avea și el pașaport românesc albastru. Ideea lui Deszo era ca el să meargă înainte și încercă traseul prin care se poate trece să ajungă în Vest, și apoi Eugen să vină pe același traseu. Spre Viena sau spre Iugoslavia, Deszo nu a reușit să treacă. S-a dus la Praga, unde a venit și Eugen peste patru zile cu pașaportul verde. Deszo a copiat urma ștampilei de intrare în Cehia și s-a dus în Germania și a făcut o ștampilă. A pus ștampila pe pașaportul lui Eugen ca și când ar fi intrat în Praga cu pașaportul albastru. De aici au decis să meargă în Polonia și să treacă în Vest prin Suedia. Deszo mergea înainte, iar Eugen venea pe același traseu după 24 de ore. În trenul spre Polonia unde Deszo nu a avut nici o problemă, Eugen a dat de un vameș polonez mai suspicios. A luat pașaportul, și între ora 10 și miezul nopții l-a tot interogat pe Eugen. Știa doar de pașapoartele verzi. Românii care erau stabiliți în străinătate nu prea mai veneau prin Cehia și Polonia. Lui Eugen i s-a uscat gâtul, și-a luat o bere și a băut-o fără să simtă nimic. Dacă s-ar fi descoperit falsul, îl așteptau ani de închisoare pentru tentativă de trecere frauduloasă a frontierei. În România erau închisori pline de frontrierișți, cei care încercau să fugă din țară și erau prinși. O țară în care grănicerii, în loc să stea cu privirile și armele

îndreptate spre exterior, aveau armele îndreptate spre țară, spre cei care își găseu speranța doar în fuga în străinătate.

Vameșul polonez venea și întreba, iar dispărea, iar revenea.

În cele din urmă, cu o privire dezamăgită, vameșul îi dădu înapoi pașaportul lui Eugen.

În Varșovia, agenția de voiaj pentru bilete la Swienouscie era lângă gară. Vânzătoarea, când a văzut pașaportul românesc a spus ca nu îi vinde bilet. Eugen i-a arătat pașaportul albastru.

L-a întrebat de ce nu scrie adresa din SUA. Eugen improviză, nu știa exact ce să spună.

S-a dus la Ambasada Suediei și cel de acolo a spus: „No problem, I know" și i-a dat o foaie de hârtie cu antetul Ambasadei Suediei pe care scria în poloneză că cetățenii români nu au nevoie de viză de intrare în Suedia.

Românii nu aveau nevoie de viză de intrare în Suedia, cum era nevoie pentru RFG ori Franța. Eugen s-a întors la agenție și cucoana i-a dat biletul, care a costat 20 de dolari.

Apoi l-a sunat pe Deszo la prietenii lui din Suedia. Pe Deszo l-au ținut vameșii polonezi opt ore la ieșirea din Polonia. Se certase cu cei de la vamă care, în cele din urmă, au luat legătura cu Ambasada României. Ambasada a confirmat faptul că pașapoartele albastre sunt valabile. După scandal, Deszo a luat feribotul de la Swienouscie, de ora 3, fără probleme.

Când Eugen a ajuns la vama din Swienouscie, vameșul a văzut pașaportul albastru și l-a anunțat pe

superiorul lui: „Pani colonelu' – Rominscki". Pani colonelu' era sătul de cearta din ziua anterioară și i-a spus lui Eugen: „Gute reise".

De fericire, Eugen s-a urcat pe primul feribot și a așteptat cuminte. Pe feribot scria destinația în poloneză. Feribotul trebuia să plece la 3, dar a venit 4, 4 și jumătate, a plecat și după 10 minute a oprit din nou într-un doc pustiu.

A vrut să iasă de pe feribot, dar ușa era închisă. A bătut în ușă până ce aceasta a început să bubuie.

Un stuard i-a arătat alt feribot: „Uite, ăsta e feribotul care duce la Malmo". L-a scos pe trapa pe unde mergeau mașinile.

Eugen s-a urcat pe feribotul de Malmo. Când a plecat feribotul, erau opt ore întârziere față de ce planificase cu Deszo.

Eugen i-a spus unui stuard că vrea să sune în Suedia. Nici o problemă, l-a lăsat în sala de echipamente de transmisiuni și de acolo a sunat la Deszo. Deszo cu prietenul lui erau înnebuniți. „De ce nu a sunat Eugen? De opt ore așteptam telefonul." Deszo i-a spus ce să facă în continuare. „Fii atent, cum ajungi în Suedia, suedezii te vor întreaba de ce vii, dacă ai pe cineva?" I-a dat numele prietenului lui Deszo. „Ai venit să îți vezi prietenul." Exact așa a fost. A pus mâna pe telefon, l-a sunat pe prietenul lui Deszo acasă. A răspuns nevasta lui.

A mers toată noaptea până la Malmo.

Prietenii clujeni au încercat să îl convingă să rămână în Suedia, dar Eugen avea un vis, voia să ajungă în America. Și pentru viza de America trebuia să ajungă la lagărul pentru transfugi din Austria.

A stat o săptămână în Suedia, apoi a luat autobuzul și feribotul la Copenhaga și de acolo avionul la Viena.

Când a intrat în Austria, iar i s-a făcut frică. Avea asupra lui un pașaport verde fără vize de trecere și un pașaport albastru fals.

A mers pe străzile din jurul gării căutând hotel. A găsit un *Gasthaus*, a mai mers pe stradă, căutând un alt hotel, poate mai ieftin, și uitându-se la case văzu una cu stema României, era Ambasada României. Se întoarse la *Gasthaus* și dormi oarecum îngrijorat. Nu avea de ce, dar vecinătatea ambasadei îi dădea un sentiment de neliniște.

A doua zi s-a dus la IRC – International Committee for Refugees, Traiskirchen – cu tramvaiul.

Arăta altfel decât scria în *Scânteia Tineretului* un articol despre lagărul de la Traiskirchen – cu femei și copii după gardul de sârmă, cu priviri triste. Nu era nimic de genul acesta, dar era un mediu de refugiați din toată lumea în care se formaseră și grupuri destul de dubioase.

Într-o zi, mama lui Eugen a primit o scrisoare din Austria de la fiul ei. Sosise cu bine. Mai târziu, Tanti Lia a reușit să vorbească cu el la telefon și să îi trimită diploma de facultate ca să poată să se angajeze pe meseria lui pe unde o să mai ajungă.

La 3 martie 1988, Ceaușescu își anunță programul de sistematizare: sate întregi urmau să fie demolate și înlocuite cu „centre agroindustriale".

Și în orașe, mai cu seamă în București, se demolau peste noapte cartiere întregi și se înălțau „silozuri de locuit" din prefabricate.

Părinții Danielei locuiau la parterul unei case cu un etaj și grădină pe strada Buzești, care fusese a lor, dar apoi a fost naționalizată de către stat în 1957. De atunci au fost obligați să-și împartă casa, grădina și garajul cu încă o familie. În martie 1988, au fost înștiințați că vila lor va fi demolată și că le stă la dispoziție un apartament cu trei camere la bloc.

Când s-a prezentat echipa de demolare, au trebuit să se mute într-o singură zi. Mobila, lucrurile au fost duse într-un bloc neterminat complet pe Calea Griviței, într-un apartament la etajul cinci.

Bunicul Danielei, Tataie, era amărât pentru că a trebuit să își părăsească casa pe care și-o construise cu multă greutate în tinerețe. De la fereastra casei o conducea cu privirea pe Daniela când mergea la grădiniță, apoi la școală și apoi la facultate. Tataie a murit la două săptămâni după mutare. Supărarea lui a fost mult, mult prea mare.

„E din ce în ce mai rău, nimeni nu poate face nimic să împiedice delirul lui Ceaușescu" se gândea Radu impresionat.

17

De la discuția din noaptea de 12 spre 13 decembrie, telefonul familiei Filipescu nu mai funcționa. Dr. Filipescu a reclamat în repetate rânduri la direcția de deranjamente de la telefoane și a aflat că: „În acest caz nu se poate face nimic, probabil cablul este întrerupt, asta-i situația!".

— Dar doar telefonul este defect din toată clădirea.

Telefonul a rămas neutilizabil trei luni.

La mijlocul lui martie, telefonul a sunat pe neașteptate. Era o greșeală. Au verificat. Telefonul avea ton. Au sunat la Doru și au putut să vorbească. Era sărbătoare.

Dar au observat că nimeni nu reușea să sune la ei.

Doru a verificat. Telefonul familiei suna mereu ocupat. După câteva zile, telefonul a sunat din nou. Doamna Filipescu a răspuns. Era o greșeală.

— Dar ce număr ați format? întrebă doamna Filipescu.

Așa au aflat că au un număr de telefon nou. Numărul de telefon fusese schimbat.

În luna aprilie, Radu îl căută pe János Barabás și îi dădu noul lui număr de telefon. La următoarea vizită în București, János sună fără să-și spună numele, și-i ceru doctorului Filipescu să vorbească cu Radu. Ca să înșele Securitatea, dr. Filipescu spuse că Radu nu era acasă. János l-a așteptat totuși. Radu știa la ce hotel trage János și-l întâlni acolo.

Cu un an în urmă fusese mai ușor să se întâlnească. În primăvara anului 1987, Radu Filipescu s-a văzut de

câteva ori cu János Barabás, Piroska Barabás, Iancu Marian, Năstăsescu și alți foști deținuți polici. Se gândeau la înființarea unei mișcări sindicale asemănătoare „Solidarității" poloneze. Sindicatul urma să poarte numele „LIBERTATEA".

În ultima vreme nu s-au mai întâlnit pentru că s-au temut că întâlnirile lor nu aveau să scape Securității la nesfârșit. Unul dintre ei urma să pregătească în numele membrilor fondatori un text către conferința următoare a CSE de la Viena, împreună cu o copie adresată postului de radio Europa Liberă. Acest text urma să fie însoțit și de un catalog al revendicărilor. Năstăsescu Gheorghe s-a dus la ambasada SUA, a scris textul pe care l-a învățat pe de rost și l-a dat unui funcționar al ambasadei.

După ce radio Europa Liberă a obținut o copie a acestui text, a informat Organizația Mondială a Muncii OIM de la Geneva despre înființarea unei mișcări sindicale ilegale în România și a citit într-o emisiune textul respectiv:

SINDICATUL LIBERTATEA

din ROMÂNIA

Către
CONFERINȚA GENERAL-EUROPEANĂ – VIENA.

În numele Sindicatului LIBERTATEA care activează în ilegalitate în ROMÂNIA, cerem participanților la

conferința general-europeană de la VIENA să adopte hotărâri care să ducă la:

1. Liberalizarea vieții politice din ROMÂNIA prin:

– Libertatea de organizare și de acțiune a tuturor organizațiilor politice care luptă pentru drepturile omului, pentru libertate și democrație;

– Libertatea întrunirilor și a cuvântului;

– Alegeri libere cu participarea reprezentanților acestor organizații.

2. Abolirea actualului Cod al Muncii, reacționar, de tip stalinist, și asigurarea următoarelor drepturi:

– Salarii corespunzătoare și suportarea de către întreprindere a salariului în perioada când lipsesc materialele, energia electrică sau nu este asigurată desfacerea produselor;

– Respectarea zilei de muncă de 8 ore;

– Dreptul fiecărui om al muncii de a se transfera în mod liber la alte întreprinderi, inclusiv dreptul de a lucra în străinătate;

– Dreptul la grevă;

– Dreptul de a avea organizații sindicale independente de sindicatele oficiale.

3. Eliberarea țărănimii de sub exploatarea feudală comunistă:

– Acordarea unei jumătăți din cantitatea de produse agricole celor care muncesc la realizarea producției de la CAP;

– Acordarea de loturi de cel puțin 1 ha de fiecare familie care domiciliază în mediul rural și lucrează în agricultură;

– Posibilitatea de desfacere liberă a tuturor produselor agricole fără cotă și contracte.

4. Înlăturarea cenzurii prin:

– Asigurarea apariției libere a ziarelor, revistelor, cărților și a tuturor publicațiilor pentru a da posibilitate oamenilor de cultură și artă de a crea;

– Asigurarea accesului la publicațiile care apar în străinătate, prin difuzarea lor la chioșcuri și facilitarea abonamentelor;

– Accesul persoanelor din opoziție la programele de radio și televiziune;

– Difuzarea liberă în ROMÂNIA a tuturor programelor de televiziune din EUROPA.

5. Lichidarea actualei stări de subnutriție din țara noastră (lipsa de pâine, carne, brânză, unt, lapte, ouă) și cerem ca:

– Toate guvernele să interzică importul de produse alimentare din ROMÂNIA până se va asigura acoperirea necesităților interne;

– Aprobarea primirii tuturor coletelor trimise din străinătate pentru populația din ROMÂNIA;

– Acordarea de ajutoare de către organizații specializate de ajutorare, inclusiv CRUCEA ROȘIE.

6. Asigurarea dreptului fiecărei persoane de a pleca și a se înapoia în țară, de a emigra sau de a lucra în străinătate în mod liber.

7. Înlăturarea tuturor formelor de asuprire națională care se mai practică în țara noastră și care reprezintă o rușine pentru noi toți, și asigurarea următoarelor drepturi:

– Dreptul și accesul la limba maternă;

– Dreptul fiecăruia de a studia istoria proprie a poporului din care face parte;

– Accesul la presă și alte publicații din străinătate în limba maternă;

– Includerea programelor de radio și TV în limba minorităților naționale;

– Menținerea și respectarea monumentelor istorice ale minorităților naționale.

8. Eliberarea tuturor deținuților politici din ROMÂNIA, printre care menționăm:

1) Iuga Dumitru – tehnician la televiziunea română, care a constituit cu circa 30 de oameni, majoritatea tineri, o organizație democratică ce își propunea cucerirea prin mijloace pasive a libertății și democrației. A fost arestat în 1984 și condamnat la 12 ani de închisoare. Alți 5 membri ai organizației au fost condamnați la câte 5 ani și eliberați în 1984.

2) Liţoiu Nicolae – lăcătuș din Jud. Prahova, arestat în septembrie 1981 și condamnat la 15 ani pentru propagandă.

3) Scaletschi Florentin – fost comandant al vasului URICANI.

4) Iancu Lucian – fost director al Teatrului din CONSTANȚA.

5) Mateescu Alexandru – fost timonier.

Revizuirea procesului acestora, care reprezintă o serie de înscenări, când de fapt mobilul urmărit de ei a fost libertatea.

Ne exprimăm speranța că reprezentanții lumii libere și chiar ai unor țări socialiste vor asculta acest mesaj

și vor iniția acțiuni de sprijinire a democratizării vieții în ROMÂNIA.

Semnează:

GHEORGHE NĂSTĂSESCU, CAROL OLTEANU, FILIP IULIUS, IANCU MARIAN, COSTICĂ PURCARU, RADU FILIPESCU, TOTU VICTOR.

Toți foști deținuți politici în închisoarea AIUD.

BUCUREȘTI, 15.05.1988

18

După emisiunea de la radio Europa Liberă, supravegherea lui Radu s-a accentuat. Când juca tenis în Parcul Herăstrău, securiștii se ascundeau prin tufișuri sau după copaci. Celorlalți jucători nu le scăpa cine era ținut sub observație. După un timp, unul dintre urmăritori, pe care îl numise Gigolo pentru că era foarte grijuliu cu aspectul său vestimentar, i se plânse lui Radu:

— Ne-am săturat de tenis! Vrem și noi să vedem și altceva. Nu poți să mai mergi și pe un stadion de fotbal? Îți facem noi rost de bilet.

Radu își dădu seama că dacă mergea la meciurile de fotbal, toți securiștii urmăritori, patru, șase sau opt câți erau, ar fi putut să meargă la meciurile de fotbal în timpul programului și în interes de serviciu.

— Ați vrea voi! îi replică Radu. Să mergeți în timpul serviciului și la fotbal. Prea multă boierie.

Într-o după-amiază, Radu juca tenis cu Florin, un coleg de serviciu. Un cunoscut a arătat o rachetă nouă –

marca Finn, foarte bună, cumpărată de la un magazin de sport din Pantelimon. Radu voia să-și cumpere o rachetă la fel. Era ora 16.30 și la 17 magazinul se închidea. Goni cu mașina spre centrul orașului să împrumute bani de la Doru și apoi în Pantelimon. Două Dacii ale Securității îl urmăreau. În ultimul minut a ajuns la magazin și și-a procurat ultima rachetă. Securiștii erau tare nervoși.

— Așa nu se mai poate, se răstiră la Radu.

— Firește că nu, așa nu se mai poate, sunt exact de aceeași părere cu dumneavoastră.

— Puteam face și un accident din cauza ta!

— N-am avut nici o intenție, spuse Radu, am vrut doar să-mi cumpăr racheta asta.

— Acum condu mai încet! îi porunciră ei.

Radu conduse foarte încet până acasă. Pe strada Snagov un milițian de la circulație îl opri și opri și Daciile care îl urmăreau. Îi spuse că pe această stradă circulația e interzisă. Radu îi dădu carnetul de conducere și întrebă de când era circulația interzisă. Milițianul îi răspunse că strada asta era interzisă începând din ziua aceea. Milițianul le ceru carnetele de conducere și securiștilor. Șoferul din prima mașină scoase o legitimație de securitate și îl lămuri cine sunt. Apoi îi spuse:

— Ăsta din față e cu noi!

Radu coborâse din mașina lui:

— Nu sunt cu ei, ei sunt cu mine!

Milițianul era derutat.

— El e cu noi, repetă șoferul Securității.

— Nu, îl contrazise Radu, ei sunt cu mine!

Complet încurcat, milițianul îi dădu lui Radu carnetul de conducere înapoi și permise coloanei de mașini să-și continue drumul.

Chiar și la căsătoria lui, în 3 iunie 1988, Radu a fost urmărit. Mașinile de Securitate au parcat lângă biserica Schitul Darvari, unde a avut loc ceremonia religioasă. Când mirii au ieșit din biserică, Adrian, fratele Danielei, l-a văzut pe Trașcă cum și-a întors jenat capul într-o parte. Mașinile de Securitate au parcat, pe 5 iunie, în fața restaurantului unde se sărbătorea nunta. Pe urmă, securiștii și-au mutat postul de observație în fața locuinței Danielei din strada Rosetti, deoarece Radu locuia acum la ea.

19

Pe 19 iulie, Radu a primit un telefon la serviciu. Cel care sunase s-a recomandat ca fiind colonelul Georgescu. Radu își aminti de eliberarea sa în decembrie trecut. Atunci Trașcă spusese: „De acum încolo de tine se va ocupa colonelul Georgescu!". Georgescu îi ceru lui Radu o întâlnire. Radu făcu pe niznaiul. Juca tenis în Parcul Herăstrău, deci cu această ocazie colonelul putea să vină acolo și să discute cu el ce-l interesa. Dar Georgescu îl invită pe Radu la restaurantul Herăstrău din parcul unde erau terenurile de tenis. Pe 21 iulie, Radu apăru, la ora fixată, în restaurant, în pantaloni scurți și cu racheta în brațe. În fața clădirii era parcată o mașină cu mai multe antene decât roți. Chelnerul aștepta la intrare. Îl conduse pe Radu în

sala restaurantului, capitonată cu furnir de culoare deschisă, în care se aflau aproximativ 20 de mese. Georgescu era așezat la una din aceste mese, pregătită pentru două persoane. Toate celelalte mese erau neocupate. Nu mai era nimeni în tot salonul.

— Ce ai vrea să mănânci și să bei? îl întrebă.

— Nu vreau decât un pahar cu apă minerală.

Georgescu se miră:

— De ce nu vrei să bei ceva ca lumea? Ți-e frică să nu spui prea multe?

— Nu ăsta e motivul, răspunse Radu, dar aș vrea să mai joc tenis după aceea.

— Mai ești nemulțumit de Ceaușescu și de conducerea lui? continuă Georgescu, fără nici o legătură.

— Conducerea lui este din ce în ce mai rea și cultul personalității a devenit insuportabil. E umilitor!

Georgescu nu răspunse nimic.

— Nu sunteți și dumneavoastră de aceeași părere? continuă Radu. Nu ați constatat acest lucru până acum?

— Nu!

Radu voia să-l testeze, pentru că, uneori, ofițerii de la Securitate lăsau să se înțeleagă că erau de aceeași părere cu Radu. „Precis că discuția noastră e ascultată" se gândi el.

— Ce-i cu sindicatul? îl scormoni colonelul în continuare. Ce-i cu hârtiile pe care le-ați trimis la Viena la Conferință? Și ce vreți voi de fapt? Oamenilor le merge bine! Sunt mulțumiți.

— Le merge mizerabil! Sunt nemulțumiți.

— Trebuie să spui, îi ordonă Georgescu, că nu ești de acord cu acele hârtii!

— Așa ceva nu fac!

— Nu contează dacă vrei sau nu, spuse Georgescu. Să știi că doi din sindicatul tău ne-au și spus că nu sunt de acord cu aceste hârtii.

Radu se prinse de trucul lui Georgescu.

— Să știi că au spus că n-au participat decât ca să-i compromită pe ceilalți!

— Eu cred în colegii din „Libertatea", persistă Radu în părerea lui.

— Să nu te mai întâlnești cu alți deținuți, că n-o să fie bine de tine!

Radu nu se lăsă intimidat:

— Mie nu trebuie să-mi recomande nimeni cu cine am voie să mă întâlnesc.

— Ești îndărătnic! constată Georgescu mânios.

Puse pe masă o declarație scrisă.

— Nu trebuie decât să iscălești că nu ești de acord cu acest sindicat. Asta e tot!

— N-am să fac asta.

— Îți atrag atenția că Serviciul nostru secret e mai eficient decât oriunde în lume!

— Am observat.

— Și ce crezi, îl amenință Georgescu supărat, ce crezi că o să ți se întâmple acum? O să te condamnăm din nou și totul o să înceapă de la capăt.

— Dacă m-ați chemat aici numai ca să mă amenințați, atunci mă ridic imediat de la masă și mă duc să joc tenis, cât mai apuc.

— Nu fi supărat pe mine, doar suntem prieteni...

— Nu, replică Radu. Nu chiar prieteni, să nu exagerăm.

— Am vrut să-ți dau un sfat bun.

Radu se ridică hotărât, își luă rămas-bun și se grăbi să iasă pe lângă chelnerul speriat. Acesta făcu o mișcare de scuză cu mâna, de parcă ar fi vrut să repare ceea ce stricase tânărul acela încăpățânat. Se duse cu umerii ridicați la colonel, se înclină și-l întrebă grijuliu ce dorință mai avea. Georgescu aruncă șervetul apretat pe jos, se ridică și părăsi fără o vorbă restaurantul. Chelnerul se aplecă încurcat după șervet și-l puse la loc pe farfurie.

20

La 8 august, Radu primi un telefon de la o femeie necunoscută care îi ceru o întâlnire pentru a adera la sindicatul „Libertatea".

— Telefonul meu e ascultat și eu sunt supravegheat, o preveni.

— Asta nu mă interesează, răspunse ea.

După cum au stabilit, Radu ieși după o oră din casă și văzu o femeie care îl aștepta la marginea parcului Icoanei. Se prezentă drept Florica Mitroi, de profesie scriitoare. Înainte de a fi putut să mai spună ceva, șapte bărbați tăbărâră asupra lor, o apucară pe Florica Mitroi și încercară s-o smulgă de lângă Radu. Din cealaltă parte se ivi Georgescu.

— Hai cu mine, am ceva de vorbit cu tine, îi strigă lui Radu.

— Nu vin pentru că am întâlnire aici cu altcineva.

— Nu ai înțeles? repetă Georgescu.

— Nu am stabilit nici o întâlnire cu dumneata! îi replică Radu.

— Chiar nu vrei să înțelegi?! urlă Georgescu.

Radu încerca zadarnic s-o apere pe Florica Mitroi, pentru că securiștii erau în superioritate. Au împins-o pe femeie într-una din Daciile pregătite și au luat-o din loc împreună cu ea. Georgescu înjură și-l amenință pe Radu.

— Las' că nu scapi tu așa ușor. Ai să vezi ce-o să ți se întâmple!

Radu nu știa ce avea să se întâmple cu Florica Mitroi. Era îngrijorat de soarta ei, dar nu avea cum să se intereseze de ea, ca nu cumva, prin aceasta, să-l pună pe altul în pericolul de a fi aruncat în închisoare. „Tot ce întreprinzi în țara asta, reflectă el, e împotriva oamenilor, împotriva familiei, împotriva prietenilor!"

21

Ziua următoare, Daniela primi la ea, la spital, citația de a se prezenta seara, la ora 18, la Serviciul pentru cercetări penale al Securității. Radu o duse, la ora stabilită, cu mașina în Calea Rahovei. Daniela a trebuit să aștepte o jumătate de oră până când a fost primită de Trașcă și Georgescu.

— De ce n-ai grijă de bărbatul tău? deschiseră ei discuția.

Daniela tăcea. Dădu din umeri să le facă în necaz.

— De ce îl lași pe Radu să facă asemenea tâmpenii? întrebară din nou.

— Îl las să facă ce vrea.

— De ce accepți să se întâlnească cu alte femei?

— Se poate întâlni cu cine vrea, răspunse Daniela.

— De ce admiți să umble cu tot felul de muieri?

Daniela nu era sigură, dar nu voia să arate, se ținea tare.

— Își face de cap cu alte femei! repetă Trașcă.

— Ei și, ce-i rău în asta? întrebă Daniela înțepată.

— Se ține cu alte femei, stărui Trașcă.

— Poate să facă ce-i place. Dacă îi plac alte femei – n-are decât!

— N-ai înțeles, se întâlnește cu alte femei!

— Dar eu nu-s miliția nul lui, replică Daniela.

— Știi că are... relații... cu alte femei?

— Poate să facă ce vrea!

Trașcă și Georgescu erau nemulțumiți de reacția ei:

— Ar fi mai bine dacă v-ați stabili amândoi în străinătate. Dispăreți de-aici!

— Plăcerea asta nu o să v-o facem, răspunse Daniela.

— Să știi că în străinătate nu are ocazia să umble cu femeile *astea*...

— Poate să umble și cu o mie de femei, se înfurie Daniela. Ce vă pasă dumneavoastră?! Asta nu vă privește.

— Dragostea ta pentru el nu pare să fie prea mare!

— Nu sunteți în măsură să apreciați asta!

— Acum o să fie rău de voi amândoi, amenințară ei.

După multe injurii, i se dădu dumul. Îl sună pe Radu să vină să o ia de acolo. În mașină izbucni în lacrimi. Îi făcu reproșuri lui Radu. Hohotind, îi spuse de cele relatate de ofițerii de Securitate. Radu încercă să-și liniștească soția dezolată:

— Ne amenință ei, dar nu înseamnă că vor face ceva, spuse el. Amenințările nu au nici o valoare.

22

După peripețiile lui cu Securitatea, Radu reflecta la ce ar fi putut să mai facă. Manifestele lui rămaseră fără ecou, „Libertatea" fusese înăbușită de Serviciul Secret. „Ce posibilități mai rămân?" se întreba el. „Am încercat fără violență și a fost în zadar. Eu am fost bătut. Muncitorii de la Brașov au fost torturați. Nu mai există speranțe pentru acest popor, pentru că Ceaușescu duce întreaga țară în prăpastie. Face ce vrea. Nimeni, nici familia, nici prietenii, nici tovarășii, nici chiar Securitatea nu-i pot schimba hotărârile cu argumente. E paranoic. Duce o politică de distrugere a tuturor. Cum se poate reacționa la un astfel de război? Numai cu aceleași arme. Trebuie să dispară, să fie împușcat."

Și totuși Radu a căutat zile în șir o soluție la care nu se gândise până atunci. Dar nu mai găsi nici una.

„E momentul să merg înainte" se gândi el. Față de conștiința lui, Radu nu mai putea să fie un spectator, fără să acționeze: „Trebuie să trec la faptă, altfel viața mea și a altora se pierde fără nici un folos. Un atentat contra lui Ceaușescu e singura posibilitate" se gândi el.

Această hotărâre i se păru realizabilă lui Radu deoarece terenul părinților lui de la Snagov avea deschidere către lacul unde Ceaușescu avea una din multele sale reședințe și se plimba cu șalupa destul de des.

Lacul Snagov cu împrejurimile lui, la o distanță de 40 de kilometri de București, se numără printre cele mai fermecătoare regiuni ale României. Lacul în formă

de șarpe, de 18 kilometri lungime, este cel mai îndrăgit loc de vacanță pentru bucureșteni. La sfârșitul anilor '70, cel mai frumos ștrand al Snagovului și parcul care-l împrejmuia au fost închise publicului. Restaurantul „Codrul Vlăsiei", construit pe piloni în apă, a fost de asemenea închis pentru populație. Palatul Prințului Nicolae, situat pe promenada parcului de pe malul lacului, fusese și el închis, fără nici o explicație și apoi renovat timp de trei ani.

În 1981, pe malul lacului, în imediata apropiere de Palatul Prințului, s-a început construcția noului palat al lui Ceaușescu.

Se lucra din plin ziua și noaptea. Tovarășul și tovarășa Ceaușescu urmăreau în fiecare duminică avansarea construcției. Când zidurile exterioare ale palatului au atins o anumită înălțime, la una din vizitele lui duminicale, Ceaușescu s-a declarat total nemulțumit. După părerea lui, palatul ieșise prea mic. Porunci să se dărâme tot! Picamerele duduiau zi și noapte. Noua fundație fu extinsă cu un metru și zidul exterior ridicat din nou. Țăranii care aveau proprietăți în imediata apropiere a lacului începeau să se teamă pentru casele lor. Au fost obligați să-și vândă terenurile și casele, deoarece oricum urmau să fie mutați din zonă.

În anii 1987 și 1988, primarul comunei Siliștea Snagovului s-a îngrijit ca multe proprietăți din apropierea palatului lui Ceaușescu să fie dărâmate. A lămurit fiecare familie din restul satului că în scurt timp vor trebui să-și părăsească avutul, deoarece acesta urma să fie demolat. Un țăran care avea o căsuță în apropierea vilei dr. Filipescu a fost îndemnat de primar să-și vândă

singura vacă, pentru că urma să se mute la bloc și nu putea să-și țină vaca în apartament.

Țăranul și-a vândut vaca.

În primăvara anului 1989, primarul le ceru țăranilor să-i predea cota de lapte prevăzută în scripte, ca s-o livreze statului. Țăranul îi răspunse:

— Dar n-ați spus să ne vindem vaca?

— Nu, n-am spus așa ceva! răspunse primarul.

Țăranul tăcu. Într-o duminică din luna august 1989, primarul îl căută pe dr. Filipescu și îi ceru să-și vândă statului proprietatea pe care și-o cumpărase în anul 1967, pentru că altfel urma să fie desproprietărit. Dr. Filipescu îi răspunse:

— Într-un an sau doi, noi vom locui încă aici, dar dumneata n-ai să mai fii primar!

Plimbarea cu barca pe lacul din fața Palatului Ceaușescu a fost interzisă pescarilor din sat, sportivilor de la canotaj și bucureștenilor veniți la odihnă. În 1986 s-a interzis circulația bărcilor sâmbăta și duminica pe tot lacul. Din 1987, bărcile pe lac au fost interzise de tot. Din 1988 chiar și înotul a fost interzis în fața Palatului când Ceaușescu se afla în zonă.

Ceaușescu putea acum să se avânte în voie cu barca lui „Riva", cu motor de 500 de cai-putere, pe lac, însoțit de cinci bărci care-l păzeau. Îl deranjau cei 26 de piloni de lemn, vechi de cinci sute de ani, care se făcuseră ca de piatră. Acești piloni sprijiniseră pe vremuri un pod care lega malul satului Siliștea de insula Snagov. Pe insulă se află „Mânăstirea Snagov", pe care se spune că ar fi ctitorit-o Vlad Țepeș. Când a murit, în 1476, trupul lui a fost depus în această biserică.

În interiorul zidurilor mânăstirii a fost construită o închisoare unde își închideau, în decursul anilor, voievozii valahi rivalii înfrânți și-i executau după placul inimii. Fel de fel de istorisiri înfiorătoare circulau în legătură cu acest pod de lemn, pe care erau duși prizonierii în celulele mânăstirii. În timpul revoltei împotriva turcilor, din anul 1821, soldații armatei turce au dat foc acelui pod de lemn. De acum încolo, deținuții trebuiau să ajungă în acest loc pe un pod plutitor. În anul 1854, acesta se rupse în bucăți sub greutatea a 52 de prizonieri legați unii de alții cu lanțuri. Deținuții și paznicii lor se înecară, trași la fundul lacului de lanțurile lor.

Nu au rămas decât 26 de piloni din lemn care-i stăteau lui Ceaușescu în drum. Pescarii din sat își legau bărcile de piloni și acolo era cel mai bun loc de pescuit pentru nea Oaie, nea Barza și alții care aveau cu ce să își facă o ciorbă sau pește prăjit.

În vara lui 1988, pilonii au fost scoși de acolo cu o macara plutitoare.

Zborul avioanelor deasupra lacului a fost de asemenea interzis când Ceaușescu se afla în Palat, deși era vorba de curse internaționale. Avioanele erau deviate. Trebuia să domnească liniștea deplină. Nici clopotele de la mânăstire nu mai aveau voie să bată.

„Trebuie să existe o soluție să-l lichidez pe acest nebun" se gândea Radu. „Întotdeauna există o soluție, deci am s-o găsesc și acum!"

A vorbit despre asta și cu prietenul său, Mircea Stoica, student la Institutul Politehnic și care era cu șase ani mai tânăr. Mircea era pasionat de militărie și

...cu Radu și Doru

Dr. Zorel Filipescu...

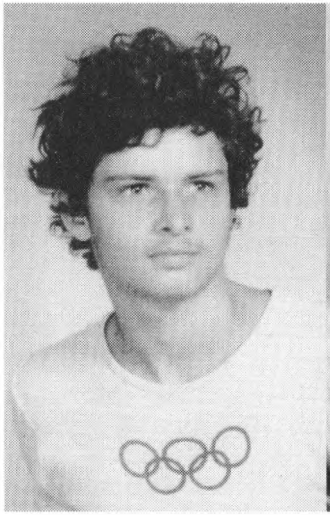

Radu Filipescu înainte...

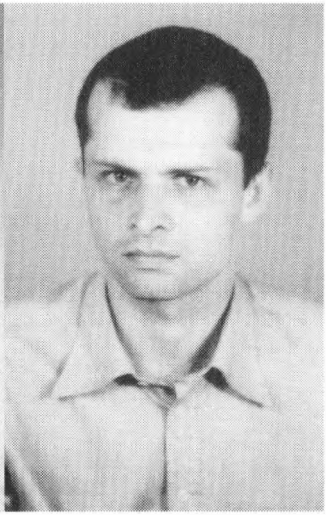

și după arestare (mai 1986)

Nicolae Lițoiu,
condamnat
la 15 ani

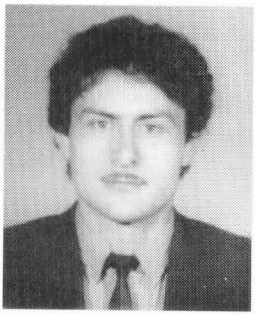

Gheorghe Manu,
condamnat
la 8 ani

Piroska Barabás,
condamnată la 5 ani

Fraţii Barabás, Ferri şi János,
condamnaţi la 7 şi, respectiv, 6 ani

Ilie Ion (condamnat la 5 ani) cu familia

Radu Filipescu în vizită la familia Barabás, 1988

Dumitru Iuga,
condamnat
la 12 ani.
Arestat în 1983,
eliberat în
decembrie 1989

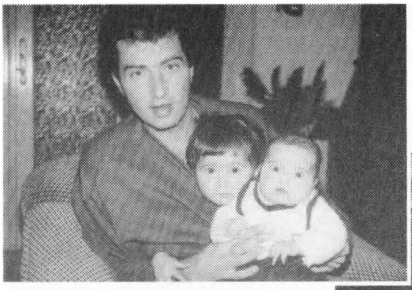

Doru cu fetițele lui,
Ileana și Monica

Carmelita Filipescu
cu nepoțica Ileana

Căsătoria religioasă la Schitul Darvari, 1988

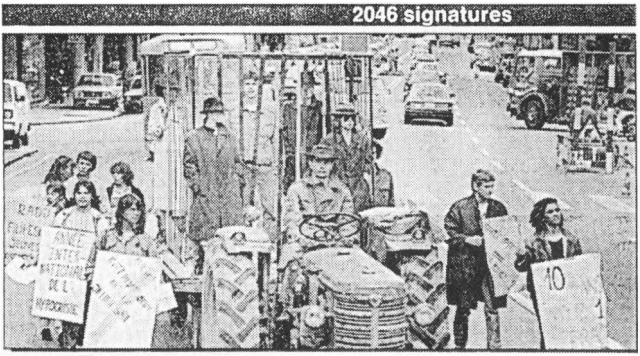

Collégiens en cortège

Le Matin 21.6.85.

Ils luttent pour la libération d'un ingénieur roumain

Les collégiens du « Pavé » se sont rendus hier en cortège (notre photo Schwarz) au siège de la mission permanente de Roumanie pour réclamer la libération du jeune ingénieur roumain Radu Filipescu. Partis des Bastions avec un char allégorique, ils se sont dispersés sur la place des Nations après avoir remis copie de leur pétition à la Commission des droits de l'homme de l'ONU. Le texte, signé par 2046 collégiens de Genève, avait été remis précédemment au premier secrétaire de la mission roumaine. — LM●

Pétition du « Pavé »

Libérez Radu!

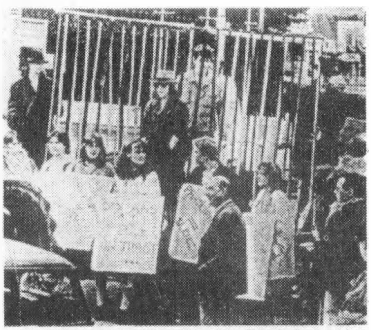

Photo Gordon Leverington.

– Année internationale de l'[illegible], «Jeunesse sensibilisée», «Année de la paix». Les collégiens du «Pavé» n'ont passé à l'action ni cet automne ni depuis. Ils se sont déposés mardi après-midi devant la mission permanente de Roumanie et de la Commission des Droits de l'homme de l'ONU, les 2046 signatures de leur pétition.

Un geste de solidarité avec le jeune ingénieur roumain Radu Filipescu, dont ils réclament la libération. Radu, fils d'une famille aisée et proche du pouvoir, a été condamné à dix ans de prison pour avoir distribué un tract anti-gouvernemental [illegible] opération de certains professeurs qui ont mis Genève de face suivre le problème», rapporte une collégienne. «Une pétition avait été lancée au cortège du Cartel romand des associations de jeunesse qui regroupe 70 organisations».

Les collégiens, partis en cortège sur pour les Bastions, se sont rendus à la mission permanente de Roumanie où ils ont été accueillis par le premier secrétaire. Ce dernier a été «extrêmement étonné» par la présence et a promis de faire suivre à la pétition.

Puis ils se sont rendus au Palais des Nations pour y remettre une copie de leur pétition à la Commission des Droits

Demonstrații ale liceenilor de la „Le Pavé", Geneva, 1985

ETES D'AFFICHE

RADU FILIPESCU

Seul contre Ceaucescu

Gunther Dahinden

Sept mois sont apparemment beaucoup, il fabriquait des tracts appelant à la révolte contre Ceaucescu. Il en aurait tiré jusqu'à 22 000 sur un petit appareil Ormig à papier carbone. Seul toujours, entreprenant un matin Varsovie, il allait ensuite les distribuer, un à un, dans les boîtes aux lettres, quartier par quartier. Jusqu'au jour où la milice le surprit dans une cage d'escalier, en avril 85.

Un hasard ? Ou est l'anonymat où des voitures repeintes cela ne sont malaisées depuis les restrictions d'éclairage public, était survenu. En septembre 1983, Radu Filipescu en avait passé un an. Selon des informations parvenues clandestinement de Roumanie, il se trouve dans l'une des prisons un peu dures du pays, à Arad, en Transylvanie. Mais depuis son arrestation, il n'a pu faire parvenir aucune nouvelle.

« Je suis un privilégié et j'aurais voulu que tous en Roumanie aient les mêmes chances », tenait déclarer en substance Radu Filipescu devant le tribunal militaire territorial de Bucarest. En fait, rien ou presque n'a filtré du procès qui s'est déroulé à huis clos, selon une procédure roumaine. Les parents du condamné n'ont été informés que plus tard.

Bien placés au [illegible] régime — médecin-chef, le père est [illegible] idéal de la société socialiste d'ouvriers — selon [illegible] la mère est la fille du président du [illegible] gouvernement à participation communiste, Petru Groza —, le sont intervenus en vain. Leur fils a commis le pire des crimes : celui de vie inacceptable.

« Pour qui souhaite qu'on en finisse avec la caricaturale régime Ceaucescu, désormais dans le cadre de discourir le dimanche 22mai et un dimanche suivants encore 13 et 21 janvier. Montrez votre mécontentement en vous promenant dans les rues [...] Que le dimanche devienne le jour de la révolte jusqu'à ce que nous obtenions une vie meilleure [...]. Ils ont tué le « maudissoir » que le peuple baptisa Ceaucescu »

Incarcéré à Arad, l'une des rares prisons des années cinquante voulu inverser et renverser aujourd'hui aux « politiques » et aux récidivistes, Radu Filipescu connaît probablement de très difficiles conditions de détention. Le père Calixte, ce prêtre orthodoxe condamné à dix ans de réclusion pour *« activité à la solde de l'étranger »* et libéré fin août, ne pensait plus que 37 kilos à l'issue de son passage à Arad.

Encore Filipescu a-t-il eu la « chance » de ne pas disparaître. Il y a deux ans un homme avait utilisé Bucarest en voulant ne jetant des tracts aux passants. Arrêté par la milice, on ne l'a jamais revu. Comme cet homme qui, l'année dernière avait balancé des tracts du haut d'un échafaudage : disparu.

Alice HERVÉ

La lecture des journaux est aussi exercice pour développer la mémoire. Et cette mémoire est d'autant plus vite ravivée si tel ou tel article a été lu non pas dans le journal (quand acteur des réflexes d'étudiant... parisien, roumain?) mais donc devenu Radu Filipescu ? Machiavel. Piège. le 3-01-90.

Action de solidarité du «Pavé»

Philibert Berthelier bâillonné!

Hier matin peu avant sept heures, une vingtaine de collégiens du «Pavé», groupement de jeunes engagés dans la défense des droits de l'homme, a bâillonné symboliquement la statue de Philippe Berthelier, située devant la Tour de l'Ile.

GENÈVE

En bâillonnant le célèbre Genevois pour la liberté d'expression lui bafouée, les jeunes du «Pavé» ont voulu dénoncer de façon originale la condamnation du jeune Roumain Radu Filipescu, condamné à dix ans de prison ferme par le Gouvernement de Bucarest pour avoir simplement distribué des tracts exprimant son désaccord avec le régime du président Ceaucescu.

Il y a bientôt une année, «le Pavé» avait remis à l'ambassade de Roumanie une pétition signée par plus de 5000 collégiens afin d'obtenir la libération de Radu Filipescu. Cette pétition avait également été remise, pour information, à l'ONU, au moyen d'un chargé de mission.

Les jeunes du «Pavé» ont l'imagination toute dernièrement, pour rappeler ce cas à l'opinion publique. Ils avaient manifesté en plein mai par le biais d'enlèvements fictifs, symboles de l'arrestation de Radu Filipescu. Ethers, ce nouveau «coup d'éclat» du groupe en mémoire d'une autre victime de la liberté d'expression, Philibert Berthelier, arrêté puis décapité le 25 juillet 1519 devant le château de l'Ile. R. Rr

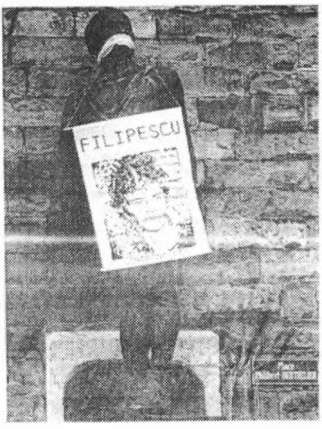

Devant la Tour de l'Ile, le Genevois Philibert Berthelier, décapité le 25 juillet 1519 à l'âge de 54 ans, «bâillonné» le 9 mai 1986... (Photo: Fabienne Bonnevard)

LE COURRIER

Samedi 10/Dimanche 11 mai 1986

Radu Filipescu și Eugen Negru Radu complotând...

MANIFEST

OAMENI CARE VRETI INLATURAREA
CONDUCERII CEAUSESCU IESITI PE STRAZI
SI PLIMBATI-VA PASNIC DUMINICA 30
IANUARIE INTRE ORELE 17 SI 19

INCEPIND DIN 30 IANUARIE, DIN 2 IN 2
DUMINICI, EXPRIMATI-VA IN ACELASI FEL
HOTARIREA DE A SCHIMBA NAPASTA
CEAUSESCU DE LA CONDUCEREA TARII

TREBUIE SA FACEM CEVA

STRADA

Manifeste răspândite de Radu și Eugen în ianuarie 1983

avea numeroase reviste de specialitate despre arme și cataloage pentru armament militar.

Arma cu care putea să fie încercat atentatul trebuia să fie o pușcă de precizie, cu bătaie lungă și cu lunetă, așa cum folosesc de obicei trăgătorii de elită.

Mircea și Radu se deciseră pentru o pușcă cu lunetă, marca Dragunov, de construcție rusească, folosită în armata română. În timpul pregătirii lui militare, Radu se antrenase doar cu puști automate Kalașnicov.

Pe terenul de tenis, după ce schimbau câteva mingi, Mircea și Radu se întâlneau lângă fileu și discutau planul. Patru întrebări se puneau în primul rând: de unde se putea procura o pușcă Dragunov? Unde putea fi testată și calibrată? Unde urma să aibă loc atentatul? Cum poți să dispari neobservat după ce ai tras? Mircea avea un prieten de nădejde care se declară dispus să-i procure pe ascuns arma dorită. Nu pomeni numele prietenului, iar Radu nici nu întrebă de el.

Ca loc de antrenament pentru tragere aleseseră zona montană, dar pe urmă renunțară la această idee și se hotărâră pentru Șoseaua București-Pitești. Din experiență, Radu știa că un loc foarte frecventat de oameni și de vehicule este mai indicat pentru a se ascunde. Zgomotul mașinilor de pe șosea avea să acopere zgomotul împușcăturilor. „Nu trebuia decât să tragi și să te urci în mașină fără să bați la ochi" reflectă Radu, „și o mașină parcată pentru scurt timp nu bate la ochi." Pe autostrada înspre Pitești nu există localități, iar locuri bune de ascunzătoare erau destule la marginea șoselei: pomi, tufișuri, gropi, lanuri de porumb.

Radu se gândea dacă n-ar fi putut să comită atentatul de pe proprietatea părinților săi, din Snagov: după o suprafață acoperită cu bălării, la o distanță de 100 de metri de proprietatea lor, se afla un golf, aproape uscat în perioada verii. Stuful acoperea aici malul în neorânduială. Pe partea cealaltă a malului, se putea desluși ușor drumul lui Ceaușescu spre Palat, doar câțiva pomi despărțeau Palatul de malul lacului. Oare putea arma să fie amplasată pe malul parcelei de pământ a părinților, la adăpostul stufului înalt de câțiva metri? Distanța rectilinie până la palat nu era decât de 300 de metri. După numeroase frământări, Radu găsi că acel loc era prea periculos. După ce ar fi tras, putea fi descoperit foarte ușor de Securitate. Lui Radu i se părea că mica insulă Snagov, așezată în fața golfului și înconjurată de stuf înalt de câțiva metri putea fi un loc mai sigur.

Își nota perioadele de plecare și de venire ale lui Ceaușescu la Palat. „Cu răbdare se găsește un moment prielnic pentru a-l lichida" se gândi el. „Ceaușescu ar putea fi împușcat în drumul de la Palat la barcă sau pe drumul spre Palat." Cu treizeci de minute înainte de sosirea lui Ceaușescu la Snagov, o barcă de patrulare își lua locul pe lac, în imediată apropiere de Palat. Conducătorul bărcii trebuia să aibă grijă ca pe lac să nu apară indivizi nepoftiți. Radu și Doru îl cunoșteau foarte bine. El îl lăsa pe Doru să îi folosească barca, ce-i drept, nu în imediata apropiere a Palatului. Omul acela cumsecade i-ar fi permis lui Radu să traverseze cu barca lui cei 200 de metri de la parcela de pământ până la insula Snagov. Când Ceaușescu sosea la Palat,

apărea un al doilea vas. Radu ar fi trebuit să găsească o acoperire înainte de sosirea celui de-al doilea vas.

Mircea avea o carte despre cel mai bun trăgător de elită american care luptase în Vietnam. Unul dintre cele mai bune sfaturi din această carte suna astfel: „Să înveți să ai răbdare și să aștepți, să aștepți, să aștepți... Poate că vrăjmașul vine azi, poate că vine mâine, poate că vine peste o săptămână...".

Radu examină distanța de la insulă la Palat și o aprecie din ochi ca fiind de circa 300 de metri. La un timp destul de lung parcurs de glonț de la ieșirea din țeavă până la țintă, condițiile meteorologice ar putea să joace un rol foarte important. În caz că vântul bate de-a curmezișul direcției glonțului, s-ar putea ca împușcătura să fie deviată și riscul unei acțiuni ratate să fie mult mai mare. Pentru a obține o viteză optimă, împușcătura nu trebuie să fie expusă nici la un vânt pieziș, nici la o prea mare rezistență a aerului. Radu era conștient că în condiții atmosferice nefavorabile trebuia să-și abandoneze planul.

Soluția celei de-a patra întrebări se dovedi a fi și cea mai dificilă: „Cum dispari după ce tragi?". După multe frământări, Radu optă pentru a ajunge la insulă înotând. În primele minute după atentat, în jurul lui Ceaușescu se va stârni haos și dezordine. Ca înotător antrenat, ar fi putut să ajungă la proprietatea părinților înotând pe sub apă, înainte ca Securitatea să fi percheziționat toate locurile. „Securitatea trebuie surprinsă, ei nu-și închipuie că fac așa ceva" gândi Radu. Poate că va trebui să părăsească țara cât mai repede cu putință?

În lunile următoare, Radu își calculă bine planul atentatului și mai ales reflectă asupra posibilității de scăpare după aceea.

Gândul de a-l împușca pe Ceaușescu îi dădea un țel, o speranță. Perioada era favorabilă, nu prea era supravegheat de Securitate sâmbăta și duminica.

23

La sfârșitul lui decembrie 1988, Radu a primit o citație să se prezinte vineri, 30 decembrie, la biroul comandantului de Securitate. „Când ești convocat la Securitate", gândi Radu, „nu știi niciodată dacă acolo vei fi arestat sau vei ieși din nou viu la lumina zilei." De aceea voia să conceapă o scrisoare și să le dea părinților o copie, ca aceștia să aibă o dovadă scrisă în mână în cazul în care ar fi fost arestat. Pe de altă parte, reflectă, tocmai în baza acestei scrisori ar fi putut fi arestat. „Orice ai face în țara asta e periculos" gândi el. Dar în ultimă instanță voia să le arate că nu-i era frică.

În biroul comandantului se aflau Trașcă și Georgescu. Trașcă îi întinse mâna lui Radu în semn de salut. Radu i-o refuză.

— Ce mai faceți? Sunteți în formă? întrebă el.

Trașcă schimbă vorba:

— Știm că tatăl tău a fost la un congres al medicilor la Cluj, după care s-a întâlnit cu Doina Cornea!

— Ați fost și la nunta mea, spuse Radu, de ce nu ați venit la mine? Ați stat ascuns în mașină.

— Nu m-ai invitat, răspunse Trașcă.

— Puteați veni și fără invitație, îi replică Radu, doar veniți întotdeauna fără invitație!

— Mai știm și că tatăl tău s-a întâlnit în Micloșioara cu Barabás, continuă Trașcă.

— Înțeleg că sunteți în formă bună, continuă Radu, ați mai aplicat vreo bătaie bună?

— Tu ce crezi? întrebă Georgescu.

— L-am întrebat pe maiorul Trașcă dacă a mai bătut pe cineva, pentu că el e as în acest domeniu!

Georgescu se făcu că nu înțelege.

— Vedeți această hartă? În acest birou, chiar aici m-a bătut acum un an!

Georgescu se arătă mirat.

— Vedeți această hartă, a fost lipită!

Radu arătă lipiturile.

— Când maiorul Trașcă a vrut să mă lovească, a nimerit cu bastonul în hartă și a rupt-o!

Georgescu nu părea interesat de cele spuse de Radu.

— De data asta am venit pregătit, am adus o hârtie cu mine!

Radu îi înmână lui Georgescu o scrisoare cu următorul conținut:

30.12.1988

Tovarășe Comandant,

Subsemnatul Filipescu Radu, inginer la Întreprinderea IEMI București, născut la 26.12.1955, vă aduc

la cunoștință că în timpul arestării mele pe perioada 12-22.12.1987 am fost maltratat în mod violent, bătut la palme, spate și peste picioare. În urma convocării mele astăzi 30.12.1988 la Direcția Cercetări Penale, ținând seama de faptul că bătaia și tortura sunt interzise de legile Republicii Socialiste România, cât și a faptului că sănătatea mea a avut de suferit în urma tratamentului inuman aplicat în perioada amintită, vă rog să dispuneți ca astfel de proceduri să nu se mai repete.

Tovarășului Comandant al Direcției Cercetări Penale a Securității Statului.

După ce a aruncat o privire scurtă asupra hârtiei, Georgescu plecă.

24

În luna ianuarie 1989, în București apăru zvonul că mai mulți jurnaliști fuseseră arestați fiindcă încercaseră să scoată un ziar ilegal. Cu ocazia aceasta era pomenit numele lui Anton Uncu. Mai tot timpul se puteau auzi fel de fel de veşti. Nimeni nu știa dacă ele erau reale sau dacă fuseseră lansate de Securitate.

Radu discută cu tatăl său:

— Trebuie să verificăm zvonul ăsta! M-ai ajutat cînd eram închis, ai acționat pentru eliberarea lui Bugan, Năstăsescu, Iuga și Lițoiu, poate că ai putea să-i ajuți și pe ziariști.

Dr. Filipescu se strădui să găsească adresa jurnalistului Anton Uncu și să afle de la cei apropiați acestuia mai multe amănunte despre el. Printr-un prieten, Nicu Ioanovici, află că soția lui Uncu era profesoară și află și școala la care aceasta preda. Întrebă un grup de eleve dacă la școala respectivă preda doamna Uncu și elevele îi confirmară. Dr. Filipescu vorbi cu o colegă de-a doamnei Uncu și se recomandă ca fiind tatăl lui Radu. Aceasta auzise de cazul Filipescu de la radio Europa Liberă. O rugă să-i comunice doamnei Uncu să vină după terminarea orelor la mașina lui. De altfel el nu era urmărit, putea să fie liniștită, nu voia decât s-o ajute.

Doamna Uncu se temea să nu cadă într-o capcană întinsă de Securitate.

Speriată și neîncrezătoare la început, se întâlni cu dr. Filipescu. Încă ezitând, acceptă să relateze cazul bărbatului ei. Acesta, împreună cu Petre Mihai Băcanu, jurnalist ca și soțul ei la ziarul *România Liberă*, cu Mihai Creangă, jurnalist la revista *România Pitorească* și cu tipograful Alexandru Chivoiu au încercat să scoată un ziar ilegal, care să aibă ca motto cuvintele lui Mihai Eminescu, „Morbul puterii". În cadrul *Acțiunii R* – acțiunea de rezistență – cum o numeau, voiau să difuzeze primul număr al acestui ziar în ziua de naștere a lui Ceaușescu, la 26 ianuarie, dar Securitatea le-a luat-o înainte și i-a arestat pe cei patru între 25 și 27 ianuarie.

Dr. Filipescu o rugă să-i facă rost de fotografii și de biografii ale arestaților ca să le trimită la radio

Europa Liberă. Și-au dat întâlnire pentru ziua următoare la ora 18, la biserica Sfânta Ecaterina. Doamna Uncu a venit la această întâlnire conspirativă însoțită de nevestele celorlalți arestați. Acum erau mai puțin temătoare și au povestit cu mai multe amănunte ce știau.

La începutul lui martie, dr. Filipescu a redactat o scrisoare către radio Europa Liberă, cu copii pentru Deutsche Welle, France-Inter, BBC și Vocea Americii. S-a gândit mult cine trebuia să semneze această scrisoare. În cele din urmă semnă: „Un grup de jurnaliști români". Cu această semnătură reuși să pună în derută pe toți jurnaliștii fideli sistemului, făcând ca Securitatea să nu mai aibă încredere în ei.

Scrisoarea a fost predată unui cunoscut care călătorea în Occident. La nici două zile auzi, împreună cu Doru, textul scrisorii lui la Europa Liberă:

STIMAȚI DOMNI,

Ținând seama de vremurile actuale, noi înșine, în calitate de slujitori ai presei, ar trebui să ne apărăm atributele de ziariști, să exprimăm realitățile vieții, să exprimăm opiniile noastre și ale concetățenilor noștri, să facem publice abuzurile regimului Ceaușescu, agresiunile zilnice, să descriem mizeria morală și materială etc. etc., fapte cunoscute și de noi, dar și de dumneavoastră. Din păcate, nu putem face nimic din acestea, deoarece mijloacele practice sunt în puterea conducerii, de aceea ne vedem obligați să vă rugăm pe dumneavoastră să le faceți publice și să vă solidarizați cu colegii noștri, ziariștii Mihai Petre Băcanu, de la

cotidianul România Liberă *(ar fi ea liberă, dar fără comunism), absolvent al Facultății de Filologie, Anton Uncu, ziarist la același ziar, absolvent al Facultății de Filologie, Mihai Creangă, ziarist la revista* România Pitorească *(ar fi ea pitorească, dar fără Ceaușescu), absolvent al Institutului de Artă Dramatică, critic teatral și Alexandru Chivoiu, linotipist. Ei au fost arestați inițial de organele Securității, în perioada 25-27 ianuarie 1989. În prezent sunt în stare de arest, anchetați de Securitate și Procuratura militară a municipiului București. Sunt lipsiți de apărare, maltratați fizic și moral, fără dreptul de a avea un apărător legal, fără contact cu familia, în condiții de hrană și igienă îndoielnice. Acuzația este aceea de a fi imprimat și difuzat manifeste, cu îndemnul de a-i opune rezistență lui Ceaușescu și celor din jurul său. Conținutul manifestului cuprindea și aprecieri la adresa politicii de început a actualului regim, dar și expresia dezamăgirii, deoarece regimul Ceaușescu s-a dezvoltat ca un regim de oprimare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, ca un regim al corupției, al frigului și foametei, obligând poporul român la cultul persoanei conducătorului și a soției sale. Acțiunea celor trei ziariști s-a autointitulat* Acțiunea R, *iar manifestul purta mottoul „Morbul Puterii". Arestarea lor a fost însoțită de percheziții în noapte, au fost confiscate materiale și manuscrise, au fost interogați membrii familiilor, soțiile și copiii.*

Vă rugăm în mod călduros, în numele solidarizării de breaslă, în numele omeniei și al dreptății, să protestați energic împotriva acestui nou abuz al regimului

Ceaușescu. Vă rugăm, de asemenea, să ne înțelegeți cât ne este de greu, ce mustrări de conștiință avem, ce coșmaruri, câte nopți nedormite și zbucium când scriem despre „geniul Carpaților", „anul planetar", „Erou între eroii neamului", articole comandate și obligatorii. Ne mângâiem, în parte, știind că aceste articole sau nu sunt citite sau nu sunt crezute, dar e slabă această mângâiere în fața faptului că ne prostituăm, că mințim și înșelăm, că abdicăm de la crezurile profesiei de ziarist.

Încercați să ne înțelegeți. Vă rugăm să îmbrățișați ideea apărării colegilor noștri. Faceți cunoscut apelul nostru, îndemnați presa, posturile de radio și televiziune, guvernele și organizațiile pentru apărarea presei libere și a drepturilor omului din toate țările lumii să facă cunoscut cazul celor trei ziariști români arestați la București. Numai o astfel de acțiune din partea dumneavoastră va influența sentința. Procesul va avea loc în următoarele două-trei săptămâni și se va ține cu ușile închise. Încercați să trimiteți reprezentanți.

București, martie 1989
Un grup de ziariști români

Doru comenta stilul de jurnalist talentat al celui care a scris scrisoarea. Doctorul Filipescu, încântat și mândru de ceea ce a făcut, îi spuse cum a luat legătura cu familile celor arestați și cum a compus scrisoarea pe care a bătut-o la mașină doamna Filipescu.

Dr. Filipescu se întâlni de atunci în fiecare săptămână cu una din soțiile celor arestați. Se adresă și în alte scrisori unor uniuni ale ziariștilor din Vest, cu

rugăminea de a se solidariza cu colegii lor români care se aflau în închisoare.

Dr. Filipescu voia să facă cunoscută atmosfera din Casa Scânteii, sediul celor mai multe ziare și reviste. Avea un amic, stomatolog la policlinica jurnaliștilor, care lucra chiar în această clădire. De la el află dr. Filipescu cum se înrăutățiseră condițiile de lucru ale jurnaliștilor în ultimele săptămâni. În ședințe interminabile, li se ordona să scrie în spiritul directivelor de partid, deoarece orice abatere de la această linie era aspru sancționată. Atmosfera devenise apăsătoare, așa spunea dentistul, nici măcar hârtie de țigări nu puteai să duci dintr-un birou în altul fără să fii controlat.

În mai 1989, Anton Uncu, Mihai Creangă și Alexandru Chivoiu au fost eliberați din închisoare și trimiși undeva în centrul țării, fără să poată lua contact cu familiile lor. Petre Mihai Băcanu rămase în continuare arestat, deoarece era un jurnalist foarte cunoscut și i s-au atribuit și alte acte ilegale ca pretext pentru condamnare. Imediat după aceasta, dr. Filipescu a informat organizațiile pentru drepturile omului și alte medii de informare occidentale despre soarta ulterioară a jurnaliștilor.

Către

Amnesty International, Asociația Internațională a ziariștilor cu sediul la Londra, Comitetul American pentru protecția ziariștilor, posturile occidentale de radio, organizații pentru apărarea drepturilor omului și guverne.

Vă anunțăm că ziariștii români Mihai Creangă de la revista România Pitorească, *Anton Uncu de la cotidianul*

România Liberă, *precum și linotipistul Alexandru Chivoiu de la Combinatul Poligrafic Casa Scânteii au fost eliberați din arestul Securității în zilele de 3 și respectiv 4 mai a.c. Ei fuseseră arestați împreună cu ziaristul Mihai Petre Băcanu de la cotidianul* România Liberă *în ianuarie a.c. ca urmare a tipăririi unui manifest programat, cu articole ce demascau pe Ceaușescu și regimul lui nepopular care obligă un întreg popor la foame, întuneric și privațiuni, și chemau populația ca în mod pașnic să opună rezistență. La data la care vă scriem aceste rânduri, Mihai Petre Băcanu se află tot la închisoare, lipsit de asistență juridică, fără nici o legătură cu familia, supus unui tratament neomenos, interogatoriilor, presiunilor psihice și fizice. Suntem convinși că eliberarea celor trei se datorează în totalitate protestelor opiniei internaționale, tuturor celor care ați militat pentru scoaterea lor de sub acuzare. După câte știm, Anton Uncu a fost trimis în exil forțat în orașul Piatra Neamț, iar Mihai Creangă la Târgu Jiu, orașe la distanță de 300 până la 400 de km de București, unde le este domiciliul stabil și unde se află familiile lor. Ei au fost numiți în posturi sub nivelul lor de pregătire, cu salarizare sub orice critică, luându-li-se dreptul de a scrie, deci cu un alt profil profesional. Sub supravegherea atentă a Securității, cu informatori la serviciu, fără posibilitatea de a comunica telefonic cu familia, deoarece telefoanele de la domiciliul din București au fost suspendate, iar corespondența lor este controlată. Ei sunt slăbiți și marcați psihic.*

Grupul de ziariști care au făcut apel pentru apărarea lor, opinia publică din România, colegii lor de aici,

cei de bună-credință vă aducem calde mulțumiri pentru tot ce ați făcut pentru eliberarea lor și vă asigurăm de toată stima noastră.

Ziariștii respectivi sunt apărați numai de protestele internaționale pe care dumneavoastră le scoateți la lumină și le dați publicității.

Petre Mihai Băcanu a rămas în închisoare, nu ar fi exclus să i se intenteze un proces penal.

Un grup de ziariști români

Jurnaliștilor Anon Uncu și Mihai Creangă li s-a pus condiția pentru eliberarea din detenție să nu vorbească despre lunile de pușcărie și despre cauzele care au dus la arestarea lor.

25

În vara lui 1989, situația din țară era din nou tensionată și Radu începu din nou să fie urmărit zilnic de Securitate. Daciile Securității așteptau în fiecare dimineață de la ora 6 în fața casei lui și-l însoțeau până la serviciu. Îl așteptau la serviciu până la terminarea lucrului. Îl însoțeau în fiecare seară când Radu făcea jogging în cartier.

Radu se gândi cum să scape de urmăritorii săi. Își scoase bicicleta de curse din garaj și o porni pe strada Alexandru Sahia. Daciile Securității se puseră în mișcare. Radu o coti spre Piața Rosetti, apoi la stânga pe

Bulevardul Nicolae Bălcescu. Urmăritorii se chinuiau să-l aibă sub ochi. O făcu brusc la dreapta în strada Doamnei, apoi o luă neașteptat pe strada Academiei, o stradă cu sens unic. Daciile îl urmăreau. La capătul străzii, Radu coborî de pe bicicletă, o împinse pe trotuar și o porni înapoi. Urmăritorii o luară de asemenea înapoi, împinseră celelalte mașini pe marginea drumului, riscând să calce pietonii. Aceștia chemară furioși Miliția în ajutor. Fără să-i pese, Radu încălecă pe bicicleta lui, goni spre strada Smârdan. Daciile îl ajunseră din urmă; imediat o luă pe Lipscani, stradă exclusiv pentru pietoni. Urmăritorii treceau cu mașinile lor printre aceștia, băgau panica în ei și îl urmară pe Radu până pe Calea Victoriei, unde circulația cu bicicleta era interzisă. Radu sări de pe bicicletă, o împinse pe trotuar și se plimbă tacticos în direcția Pieței Amzei. Daciile Securității trebuiau să circule încet pe lângă el. În zona Pieței Amzei *vis-à-vis* de Teatrul Țăndărică, între blocuri erau trei alei destinate exclusiv pietonilor. Radu o luă pe o alee, la fel și Daciile Securității, dar numai până la niște stâlpi de beton care blocau drumul autoturismelor. Radu știa că de la aceste blocuri erau două ieșiri. Pedală printr-una din aceste ieșiri și ajunse într-o alee, o coti la dreapta pe strada care ducea în Parcul Ateneului. Radu se dădu jos de pe bicicletă, își scoase geaca și se așeză pe o bancă. Bicicleta o ascunsese în spatele băncii. În curând, cele trei Dacii ale Securității își făcură apariția. Înaintau încet, ca și cum cei din mașini ar fi căutat pe cineva. Cotiră la stânga ezitând, ocoliră încet parcul, apoi o făcură la stânga

și ocoliră iar parcul, de câteva ori, dar nu-l găsiră pe cel căutat. Urmăritul își observa urmăritorii. Se amuza: „Securiștii nu au o viață ușoară! Probabil că or să fie tare supărați. Probabil or să piardă o primă. Sau chiar or să fie penalizați".

Pentru multă lume, să fii urmărit însemna o teroare deosebită. Securiștii reușeau să îți strice viața.

Radu nu voia să își strice viața din cauza urmăririi sale de către Securitate. Mai bine făcea din asta un motiv de amuzament, împreună cu colegii de serviciu, împreună cu Georgică, Aura și alți prieteni.

După două ore de căutări zadarnice, urmăritorii renunțară și plecară de acolo.

Radu se ridică, își aruncă geaca pe umeri, își luă bicicleta, se săltă în șa și plecă acasă la Daniela.

Acolo îl așteptau umăritorii în Daciile lor.

În ziua următoare, Radu s-a pregătit să meargă iar cu bicicleta după terminarea serviciului. Își scoase bicicleta din garajul părinților lui și o împinse încet spre Piața Cosmonauților. Trei Dacii de Securitate îl urmau. Radu o luă pe o alee pe care nu aveau acces autoturismele. De aceea Daciile își continuară drumul, despărțite una de alta. Când Radu ajunse în Bulevardul Magheru, văzu o Dacie care-l aștepta. A făcut imediat cale-ntoarsă. Mașina Securității dădu înapoi, ocoli blocul și-l aștepta pe Radu la capătul aleii. Șoferul a chemat celelalte două mașini prin stația de radio. Un bărbat serios, cu ochelari, coborî din mașină:

— Stai pe loc! îi strigă lui Radu. Stai pe loc, trebuie să vorbesc cu tine!

— Cum să nu, vă rog! răspunse Radu.

— Așa nu mai merge, începu el.

— Bineînțeles, aveți perfectă dreptate, încuviință Radu.

— Așa nu mai merge! Termină cu asta! se răsti bărbatul cu mină severă. Până la urmă o să facem un accident!

— Aveți perfectă dreptate, repetă Radu. Așa nu mai merge, sunt de aceeași părere cu dumneavoastră!

— Să mergi mai încet, altfel se poate întâmpla cine știe ce!

— De ce aș conduce eu mai încet? Mai bine să nu vă mai țineți voi după mine! Asta nu mai e de suportat! Mă urmăriți tot timpul, nu aveți nici un drept să o faceți!

— Dacă nu-ți convine, vino să stai de vorbă cu șeful meu!

— Nu eu m-am plâns, replică Radu, voi v-ați plâns! De ce nu vă duceți voi la șeful vostru să vă plângeți?

— Dar tu ești de vină, noi trebuie să te urmărim, spuse securistul.

— Nu sunt eu de vină! Nu vă mai țineți tot timpul după mine! N-am nevoie de voi, pot să-mi port singur de grijă!

— Te rog să conduci acum mai încet, ca nu cumva să se întâmple vreun accident!

— Am să fiu atent, promise Radu.

Se urcă pe bicicleta lui și merse întâi mai încet. Automobilele Securității îl urmăreau. Radu ajunse pe Bulevardul Magheru, îl traversă, cele trei Dacii făcură același lucru, deși era interzis. Radu își conducea bicicleta pe Mendeleev, stradă cu sens unic, în direcție

opusă. Dacia care-l urmărea făcu aceeași manevră, a doua mașină o coti la stânga pe după bloc, a treia mașină la dreapta, ca să-l aștepte pe Radu la capătul străzii. Radu ajunse iar în Piața Amzei, intră din nou pe aleea pentru pietoni. Piloni de beton au barat drumul urmăritorilor. Radu alese o altă ieșire decât cu o zi înainte, le scăpă urmăritorilor, își continuă drumul pe străzi lăturalnice până în Parcul Herăstrău, unde se întâlni cu prietenii de la tenis, Mircea, Doru și Alica, jucă un set și bău o bere cu ei.

Din ziua următoare, Radu nu a mai fost urmărit pentru un timp.

Securitatea era de părere că trebuia să aplice altă tactică de urmărire.

Câteva zile mai târziu, Radu vru să facă jogging. În costum de trening și cu pantofi de sport în picioare, ieși din casă. Portiera unei Dacii care era parcată acolo se deschise și un bărbat tânăr, îmbrăcat ușor, coborî imedit din mașină, o luă la fugă pe lângă Radu. Acesta începu să alerge mai repede, urmăritorul de asemenea. Radu își mări viteza, urmăritorul nu se dădu bătut. Alergau umăr lângă umăr. Radu era dezamăgit că nu putea să îl depășească. Se întoarse spre el și-i spuse:

— Văd că alergi foarte bine!

Tânărul îi răspunse:

— Am fost sportiv la Dinamo. Am fost campion de juniori la 110 metri garduri.

Fostul sportiv îl așteptă pe Radu și-n ziua următoare. Îl întrebă:

— Ce facem acum, alergăm împreună?

— Bineînțeles, răspunse Radu, ce-am putea face altceva, alergăm împreună!

Mașinile Securității îi urmăreau pe cei doi. Uneori discutau între ei în timpul joggingului.

Observatorul lui îl întrebă odată după ce alergaseră împreună:

— Ce program avem diseară?

Radu îi răspunse:

— Mergeam la teatru.

Securistul se uită speriat la ceas:

— Atunci trebuie să ne grăbim ca să avem timp să ne schimbăm hainele!

Radu îl zări din nou în foaierul teatrului. Purta un costum de seară. Radu se duse la el și-i vorbi ca unei cunoștințe:

— Trebuie că ești bun în profesia ta. Probabil că ești cel puțin colonel!

Securitatea folosea pentru Radu codul „B 13". Bucureștiul era împărțit în mai multe sectoare. Când Radu schimba sectorul, urmăritorii le transmiteau prin stația de radio colegilor din sectorul învecinat:

— Se apropie „B 13"! Poartă o geacă verde și pantaloni maro-închis. Preluați urmărirea!

Imediat după aceea, alte Dacii de Securitate apăreau în fața și în spatele lui Radu.

Radu nu avea frică de urmăritorii săi și le-o și arăta. Uneori își lua motocicleta pentru că putea să se strecoare mai ușor printre mașinile care staționau când semaforul era pe roșu. Printr-o manevră riscantă de depășire, urmăritorii trebuiau să-l ajungă pe Radu pe banda de circulație în sens opus.

În timpul unui drum cu motocicleta, lui Radu i se termină benzina. Atunci le spuse urmăritorilor săi:

— Dați-mi puțină benzină. Altfel nici voi nici eu nu ne mai urnim de aici!

Securiștii se consultară și unul dintre ei, Lunganu, umplu o sticlă de un litru cu benzină de la mașina lor și i-o dădu lui Radu. Totuși, deoarece se temea să nu i se ridice carnetul de conducere, Radu preferă să meargă cu motocicleta cât mai rar.

26

În noiembrie 1989 a avut loc al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român. Bucureștiul era pavoazat sărbătorește, străzile fuseseră curățate, alimentarele aprovizionate cu marfă. Magazinele, de obicei goale, ofereau cumpărătorilor salată și roșii. Radu a cumpărat și el o jumătate de kilogram de roșii. La ieșire, a simțit pe cineva în spate, și a ținut ușa deschisă ca acesta să poată să treacă.

— Vai ce tânăr amabil, spuse cel care se afla în spatele lui.

— Mersi pentru compliment, îi răspunse Radu, care îl recunoscu pe unul din urmăritorii lui.

Era unul pe care îl porecliseră Tenismenul pentru că odată chiar l-a provocat la un meci de tenis. Radu se gândea să accepte provocarea, dar Daniela și părinții lui nu au fost de acord. Tenismenul îl urmări până acasă.

În fiecare zi era urmărit de un securist. Radu se ambiționă: „O să-i arăt eu lui!". Radu își încălță adidașii și își puse treningul. Ieși pe poarta casei în pas alergător, începu să alerge din ce în ce mai repede spre Bulevardul

Magheru, scăpându-le securiștilor aflați în Dacia parcată în fața casei sale, trecu în fugă, pe roșu, bulevardul și se simți liber pentru moment! În Calea Victoriei erau masați mulți milițieni. Un bărbat îmbrăcat în civil se uită la pantofii lui Radu și îi făcu semn unui individ cu stație radio. După câteva minute, o Dacie de Securitate se afla pe urmele lui. Radu alergă înapoi spre Bulevardul Magheru, traversă printre mașini, îi pierdu pe urmăritori și se năpusti, pe scara care ducea la metrou, direct într-un metrou care era în stație. Ușile se închiseră. Radu încercă să se ascundă după doi călători și aștepta ca metroul să pornească. Dar metroul rămase pe loc. După cinci minute se deschiseră ușile. Se urcară câțiva bărbați, ușile se închiseră și metroul porni. La stația Piața Aviatorilor, coborî din metrou. În fața ieșirii stăteau Daciile Securității cu motoarele în funcțiune. Radu era din nou foarte impresionat. „Ăștia pot să-și permită orice, pot să oprească metroul pe loc dacă vor!!". Radu se duse acasă, mașinile Securității îl urmăreau.

După ce Congresul s-a sfârșit, standurile speciale au fost îndepărtate și magazinele n-au mai primit mărfuri, autobuzele au continuat să vină cu întârziere, Radu era urmărit în continuare.

Mașinile de Securitate îl așteptau la terminarea serviciului la poarta fabricii. În Daciile acelea se aflau și două femei. Una dintre ele croșeta. Colegii lui Radu se așezau ciorchine la fereastră să se uite la ea. O numiră Mata Hari. Când pleca cu mașina lui, mașinile Securității se puneau în mișcare.

Din cauza economiei drastice de energie, în fabrică, la fel ca și în toate celelalte clădiri din România,

căldura se dădea cu economie, astfel că era frig. Dar Radu se gândi că şi mai rău era să stai în maşină, opt ore. Aşa încât şi securiştii aveau motive să fie nemulţumiţi de absurditatea supravegherilor la care erau puşi de şefii lor şi de conducerea PCR a lui Ceauşescu.

Radu îşi conducea colegii de laborator cu maşina de la serviciu. Uneori, Radu mergea şi cu colegi şi colege din alte ateliere sau laboratore. După ce a condus-o pe doamna Rădulescu, şefa laboratorului de chimie, până la intersecţia cu Ştefan cel Mare, aceasta a fost urmărită până acasă unde Securitatea a luat informaţii de la vecinii din bloc. Directorul fabricii o avertiză:

— Aveţi grijă cu cine umblaţi!

Ea îi răspunse:

— Pot să umblu cu cine îmi place! Ce mai contează?

Daciile Securităţii mergeau adesea atât de strâns lipite de maşina lui Radu, încât aproape că o atingeau. Doctorul Filipescu nu se mai mira:

— Trebuie să se procedeze aşa ca să fii avertizat şi totodată ca să vadă şi ceilalţi că e periculos să intre în relaţie cu tine!

Urmăritorii lui Radu nu mai stăteau în maşinile lor. Aşteptau în holul de la intrare al casei din strada Rosetti. La poartă exista un interfon. Daniela şi Radu puteau să asculte prin interfon discuţiile celor din hol. Securiştii însă se temeau unii de alţii şi nu povesteau decât banalităţi.

27

Europa Liberă a anunțat că în seara de 15 decembrie, în orașul Timișoara, un lanț de oameni au încercat să împiedice arestarea preotului maghiar László Tökes. „Ăsta e începutul" spuse dr. Filipescu. „Nu mai poate dura mult!" Radu rămase sceptic. Acum îl urmăreau patru mașini de Securitate, bară de protecție lângă bară de protecție.

Pe urmă, radio Europa Liberă a anunțat pe 17 decembrie că la Timișoara au apărut tancurile care au tras în demonstranți. „Asta n-o să se termine cu bine" se gândi Radu demoralizat. Acum călătorea cu mijloacele de transport în comun pentru că se temea de un accident provocat de Securitate. Și în metrou era unul din securiști. Radu se întâlni cu un vechi cunoscut.

Când l-au văzut pe securist, i-au strigat:

— Ce-ați făcut la Timișoara? Sunteți niște asasini!

Securistul se sperie, văzu priviri dușmănoase îndreptate spre el, i se făcu frică și pentru prima oară se temu pentru siguranța lui.

La 21 decembrie s-a transmis la radio și la televiziune un miting popular împotriva demonstranților de la Timișoara și pentru susținerea lui Ceaușescu, organizat în grabă. Radu a ascultat cuvântarea președintelui în laboratorul în care se adunaseră toți colegii. Reîntors mai devreme din vizita de stat în Iran, Ceaușescu lăudă realizările din „Epoca de aur", îi numi pe demonstranții din Timișoara dușmani ai poporului și statului... Brusc se auziră șuierături, fluierături, acestea

se amplificară, emisiunea fu întreruptă. Salariații se agitau zăpăciți prin laborator, nu știau cum să se comporte. Erau îngrijorați, dar începuseră să aibă speranțe. Poate acum vor scăpa de Ceaușescu.

După puțin timp, Ceaușescu își continuă cuvântarea. Promise o mărire a pensiilor cu 50 de lei, o ridică după numeroasele fluierături și huiduituri la 100 de lei, după alte proteste și mai puternice la 200 de lei... Cuvintele lui se pierdeau în vociferările din stradă.

Era în jurul orei 15.

Salariații ieșiră din fabrică. Radu luă metroul până în Piața Romană. Când urcă scările de la stația de metou, în sus, la blocurile de pe bulevardul Magheru se vedeau oameni adunați la balcoane, privind uimiți spre stradă. Acolo se strânsese o mare de oameni. Uimit din cale-afară, auzi scandările mulțimii: „Jos Ceaușescu! Jos comunismul!". Securistul tânăr și îmbrăcat mereu elegant, Gigolo, care îl urmărea de aproape, îi spuse lui Radu: „În sfârșit ți-ai văzut visul cu ochii". Oamenii strigau „JOS CEAUȘESCU", „JOS COMUNISMUL", „JOS DICTATORUL". Radu sări gărduleţul care despărţea trotuarul de carosabilul străzii unde era adunată lumea. Îl văzu pe Florin, soțul lui Flori de la serviciu. Își făcură cu mâna îngrijorați, serioși, hotărâți. Oamenii strigau din ce în ce mai tare: „Jos cu Ceaușescu! Jos cu dictatorul!". Radu încerca și el să strige, dar glasul nu îl asculta. Cei din jur strigau: „Jos cu Ceaușescu!". O femeie de lângă el striga din toată puterea. Mai furioasă, mai pornită decât bărbații. Deși serioasă, părea fericită. Era eliberată, scăpase de toată frica:

„Jos cu Ceaușescu!". Glasul lui Radu șopti: „Jos cu Ceaușescu". Nu putea să strige! „Tăcerea, ani în șir, ne-a făcut să mutim" îi trecu prin minte. Tăcerea devenise obișnuință. Ne era frică până și să șoptim! Radu încercă din nou să strige. Buzele lui murmurau odată cu scandările: „Jos cu Ceaușescu!". Apoi, puțin mai tare: „Jos comunismul!". Și mai tare: „Jos Ceaușescu:". Și în cele din urmă, din toată puterea, „Jos comunismul". Era o trăire extraordinară. Era prima oară când toți puteau să strige cât puteau de tare ce aveau pe suflet. Apărură taburi. Soldați în poziție de tragere fuseseră masați pe bulevard, în fața demonstranților. Când taburile se mișcau în direcția oamenilor, aceștia fugeau. Dacă taburile se retrăgeau, demonstranții se reîntorceau la locurile lor. Radu își descoperi fratele, pe Doru. Se luară de braț și intrară din nou în mulțime. Apoi fugeau împreună, ținându-se de braț, ca să nu se piardă când taburile se îndreptau spre ei. Unde ar fi putut să se ascundă când avea să se tragă? Demonstranții au fost împinși, încet-încet, pe bulevard până în Piața Romană. Unii demonstranți s-au întins pe stradă, în speranța că taburile nu vor trece peste ei. Ceilalți stăteau ghemuiți. Securiști care îl urmăreau pe Radu dispăreau și apoi apăreau din nou pe lângă ei. Lunganul îl îndemnă pe Doru:

— Așezați-vă, domnule doctor!

Doru se așeză greu. Era cam înalt și se ghemuia mai greu. Îl întrebă pe securist:

— Tu nu strigi?

Nu primi nici un răspuns. Doru văzu multe fețe palide de civili care purtau arme. Aceștia nu-și mișcau

decât buzele. Soldații erau derutați. Ce să facă când li se va ordona să tragă? Taburile veneau tot mai multe ca să înconjoare mulțimea. „Oare vor trage?", se întrebă Radu. La Timișoara s-a tras din plin. Muriseră sute, mii de oameni și se putea să se termine cu un măcel și aici. Se auzea că la Intercontinental demonstrația era și mai mare. Radu și Doru au plecat din Romană întâi acasă. Doctorul Filipescu le povesti cum fuseseră și ei pe străzi și ce s-a mai auzit. S-au hotărât să iasă din nou, să meargă la Intercontinental.

— Mamă!! Nu îți lua cizmele acestea cu toc. Ia-ți unele fără toc. O să trebuiască să fugim. Nu știm ce va fi.

Și plecară. Trebuiau să se alăture demonstranților. Pe Rosetti, drumul spre bulevard era blocat. Câțiva demonstranți le-au spus că pe Batiștei era o porțiune pe unde se putea trece. Se auzise că la Dalles căzuse prima victimă. Un tânăr zăcea într-o baltă de sânge pe asfalt. Fusese călcat de un tab. Flori multe îi acopereau trupul. „Va fi o lupă dură" se gândi Radu îngrijorat. „Nu se poate termina cu bine..."

Au stat la Intercontinental unde s-au întâlnit cu mai mulți cunoscuți.

Radu se întreba cât va dura demonstrația. În piața Tianammen, demonstrațiile duraseră câteva săptămâni și nu se terminaseră cu bine. Pe la miezul nopții s-au dus acasă. Noaptea se auziră împușcături pe străzi.

28

Vineri 22 decembrie, Radu, conştiincios, părăsi casa, puţin după ora 6, pentru a se duce la serviciu. Voia să ajungă la timp şi de aceea se sculase cu o jumătate de oră mai devreme. Merse pe jos, pe Eremia Grigorescu, în direcţia metroului. Trei maşini de Securitate îl urmăriră. La jumătatea străzii, opriră brusc. Portierele fură deschise. Trei bărbaţi ieşiră afară, îl împinseră pe Radu într-una din Dacii şi goniră cu el, pe străzi lăturalnice, spre Calea Rahovei. Radu înţelese că era din nou arestat. „Oare ce au să facă acum cu mine?" se întreba. „Îmi vor da din nou drumul?" Se gândi: „Poate nu ar fi trebuit să plec. Poate trebuia să rămân acasă". Dar, de fapt, de şapte ani nu mai ştia ce e periculos şi ce nu.

La Serviciul de Cercetări Penale al Securităţii a fost primit de trei plutonieri. Aceştia se comportară agresiv, îl loviră cu cotul în burtă, îl înjurară. Fără să scoată o vorbă, îşi predă hainele groase şi cureaua. A avut voie să-şi păstreze pantofii, dar pentru ca nu cumva să întreprindă o tentativă de sinucidere, a trebuit să predea şireturile. Un plutonier îl împinse într-o celulă în care se aflau deja doi tineri. Unul dintre arestaţi era student la ASE. În toamnă împărţise în facultate manifeste contra lui Ceauşescu, fusese arestat şi de o lună era în închisoare. Celălalt tânăr fusese arestat doar de o săptămână. „Ce multe se petrec în ţara asta, despre care nu se ştie nimic" gândi Radu. „Niciodată nu s-a

aflat câți oameni au avut curajul să facă ceva!" Cei doi studenți voiau să afle de ce fusese Radu închis.

— N-am făcut nimic, acum, spuse el. Mă aflu aici pentru niște manifeste pe care le-am făcut mai demult. Pentru fapta aceea am fost condamnat la zece ani și am stat trei în pușcărie. Acum m-au arestat preventiv.

Lor nu le venea să creadă. Trei ani în închisoare. Nu auziseră niciodată despre Radu. Nu știau nici ce se întâmplase la Timișoara. Au aflat de la Radu că acolo fuseseră împușcați sute, mii de oameni. Orașul era complet izolat, telefoanele fuseseră întrerupte, acum răscoala se întinsese și în Sibiu și Arad. La ultima lui cuvântare, Ceaușescu fusese huiduit, cum vor evolua lucrurile – nu știa nimeni, orice se poate întâmpla, primii morți zăceau deja pe străzile Bucureștiului, el era sceptic.

Din centrul orașului se auzeau împușcăturile până la închisoare, deținuții auziră un elicopter, precis se întâmplase ceva, clopotele bisericilor băteau. Ei își țineau răsuflarea, nu îndrăzneau să scoată o vorbă, ca să nu le scape nimic. Din biroul arestului se auzi vocea iritată a unui plutonier care vorbea la telefon cu fiul său:

— Să nu ieși din casă, că îți rup urechile! Să nu cumva să ieși din casă!

Ușa de la celulă fu deschisă brusc și lăsată așa, un plutonier le ordonă deținuților să plece. Era ora 12 la amiază. Cei trei deținuți nu puseră nici o întrebare, alergară la birou, își luară hainele și se grăbiră să iasă din pușcărie.

Radu zări un plutonier care era postat cu o pușcă pe un foișor de pază al închisorii. Era o pușcă Dragunov, cum îi arătase Mircea în revistele lui. „Prea târziu. Dar poate e mai bine așa", se gândi Radu. Calea Rahovei era pustie. În strada următoare, dădu peste un grup de oameni:

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Ceaușescu a fugit!!

— Nu se poate, nu pot să cred! răspunse Radu.

— Ceaușescu a plecat cu elicopterul! Corneliu Mănescu e prim-ministru.

Tulburat, Radu merse spre centrul orașului. Grăbi și mai mult pasul și ajunse în Piața Unirii, unde se adunase o mulțime uriașă de oameni. Văzu pentru prima oară un tricolor cu gaura din care fusese decupată stema socialistă. Văzu demonstranți care dădeau foc portretelor lui Ceaușescu și înțelese, că în sfârșit, dictatorul căzuse. Demonstranții scandau: „Ole, ole, ole, Ceaușescu nu mai e!" și Radu merse împreună cu masa de oameni în direcția hotelului Intercontinental. Nebun de bucurie, alergă în strada Rosetti, dar nu o găsi pe Daniela, probabil că la spital asista la operațiile răniților. Alergă în Piața Alexandru Sahia. Oameni complet străini se îmbrățișau pe străzi, părinții lui nu erau acasă, se alăturară demonstranților. A deschis televizorul, l-a văzut pe Mircea Dinescu, pe Caramitru, după o pauză s-au citit mai multe comunicate. Părinții lui Radu veniră acasă și povestiră ce au mai văzut de dimineață. Dr. Filipescu îl chemă pe Radu să meargă cu ei:

— Hai să vedem ce se întâmplă la televiziune!

— Unde-ți sunt șireturile de la pantofi? întrebă doamna Filipescu.

Radu își privi mirat încălțările.

— Aa!! Au rămas la pușcărie, răspunse el. Securitatea m-a arestat iar azi-dimineață.

EGO grafii

Nicolae Manolescu, *Cititul și scrisul*
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I (1976-1983)*
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez II (1984-1989)*
Livius Ciocârlie, *& comp.*
Gelu Ionescu, *Copacul din câmpie*
Matei Călinescu, *Portretul lui M*
Ileana Mălăncioiu, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*
Nicolae Breban, *Sensul vieții (Memorii I)*
Leonid Dimov, *Scrisori de dragoste (1943-1954)*
Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *O lume dispărută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici*
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez III (1990-1996)*
Augustin Buzura, *Teroarea iluziei. Convorbiri cu Crisula Ștefănescu*
Emil Brumaru, *Cerșetorul de cafea. Scrisori către Lucian Raicu*
Alexandru Călinescu, *Adriana și Europa. Lecturi, întâmplări, pagini de jurnal*
Norman Manea, *Plicuri și portrete*
Nicolae Breban, *Sensul vieții (Memorii II)*
Herta Müller, *Regele se-nclină și ucide*
Paul Goma, *Culoarea curcubeului '77. Cod „Bărbosul"*
Mihaela Miroiu, Mircea Miclea, *R'Estul și Vestul*
Matei Călinescu, Ion Vianu, *Amintiri în dialog*
Norman Manea, *Despre Clovni: Dictatorul și Artistul*
Norman Manea, *Anii de ucenicie ai lui August Prostul*
Nicolae Breban, *Sensul vieții (Memorii III)*
Matei Călinescu, *Un fel de jurnal (1973-1981)*
Sorin Stoica, *Jurnal*
Gelu Ionescu, *Covorul cu scorpioni. Douăsprezece fragmente memorialistice*
Andrei Șerban, *O biografie*
Mihai Mălaimare, *Șansa*
Nicolae Breban, *Sensul vieții (Memorii IV)*
Vasile Ernu, *Născut în URSS* (ediția a II-a)
Dumitru Țepeneag, *Capitalism de cumetrie*
Radu Cosașu, *Supraviețuirile 6. În jungla unui bloc de gheață*

Radu Pavel Gheo, Dan Lungu (coord.), *Tovarăşe de drum. Experienţa feminină în comunism*
Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez IV (1997-2002)*
Marius Oprea, *Şase feluri de a muri*
Adriana Babeţi, *Prozac. 101 pastile pentru bucurie*
Ion Vianu, *Exerciţiu de sinceritate*
Eugen Istodor, *Dicţionarul ideilor fixe. După 20 de ani*
Aurora Liiceanu, *Prin perdea*
Nicolae Breban, *Profeţii despre prezent. Elogiul morţii*
Vasile Ernu, *Ultimii eretici ai Imperiului*
Dan Lungu, Lucian Dan Teodorovici (coord.), *Str. Revoluţiei nr. 89*
Gabriel Andreescu, *L-am urât pe Ceauşescu. Ani, oameni, disidenţă*
Herma Kennel, *Radu Filipescu. Jogging cu Securitatea*

în pregătire:

Mihaela Miroiu, Otilia Dragomir (editoare), *Naşterea: istorii trăite*

www.polirom.ro

Redactor: Cătălina Popovici
Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Radu Căpraru

Bun de tipar: decembrie 2009. Apărut: 2009
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33,
O.P. 37 • P.O. BOX 1-728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

PRINT multicolor
Str. Bucium nr. 34 Iaşi
tel.: 0232/211225
fax: 0232/211252
office@printmulticolor.ro
www.printmulticolor.ro
SERVICII TIPOGRAFICE COMPLETE